

רק בבלי. רק ריף. רק ראש. בבלי וריף. בבליוראש. ריףוראש

בבליורףוראש

תלמוד בבלי ריף ראש מסכת מגילה פרק א - מגילה נקראת [המתחיל בדף ב עמוד א]

[דף ב עמוד א] מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר בארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר. (1) כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר (2) כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר (3) אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה (4) כיצד חל להיות ארבעה עשר בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפין חומה למחר חל להיות בשלישי או ברביעי - כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפין חומה למחר חל להיות בערב שבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה ומוקפין חומה למחר חל להיות אחר השבת - בא' בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפין חומה למחר.

גמרא. מגילה נקראת באחד עשר. מנלן? - מנלן? כדבעין למימר לקמן: חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים! - אן הכי קאמרין: מכדי, כולהו אנשי כנסת הגדולה תקנינהו, דאי סלקא דעתך אנשי כנסת הגדולה ארבעה עשר וחמשה עשר תקון - אתו רבנן ועקרי תקנתא דתקינו אנשי כנסת הגדולה? והתנן: אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין, אלא פשיטא - כולהו אנשי כנסת הגדולה תקינו היכא רמיזא אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן: אמר קרא לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם חכמים - האי מיבעיא ליה לגופיה ואימא ארביסר וחמיסר! - אם כן לימא קרא זמן, מאי זמניהם - זמנים טובא. - ואכתי מיבעי ליה: זמנו של זה לא כזמנו של זה! - אם כן לימא קרא זמנים מאי זמניהם - שמעת מינה הרבה - אימא: זמנים טובא! - זמניהם דומיא דזמנים, מה זמנים תרי - אף זמניהם תרי. - ואימא תריסר ותליסר? כדאמר רב שמואל בר יצחק שלשה עשר זמן קהילה לכל היא ולא צריך קרא לרבוויי - הכא נמי שלשה עשר זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבוויי. -

פרש"י שנהלו לעמוד על נפשם ולכך לא צריך קרא ולא נהירא דנהי דנקהלו בו ביום כיון שקבעו הקריאה בי"ד ובחמשה עשר מנא לן שיכולין לקרות בו ועוד דלא זמן המלחמה גורמת הקריאה אלא זמן המנוחה דכתיב כימים אשר נחו בהם היהודים וגו'. ונראה לר"י דסוגיית גמרא דידן כעין הירושלמי (הל' א) דפריך התם על שנויא דכימים אשר נחו ואימא י"ב י"ג כנגד י"ד וט"ו ומשני רבי חלבו י"ג זמן מלחמה היא והוא מוכיח על עצמו שאין נייחא. פירוש ליכא לרבוויי דלא הוו כימים אשר נחו בהם. אלא מעתה לא יקראו בו. לפניו ולאחריו קורין בו אין קורין והכי נמי איכא לפרושי סוגיא דידן זמן קהילה פי' זמן מלחמה וליכא לרבוויי מכימים אשר נחו בהם ולא מזמניהם דמשמע זמנים אחרים דומיא דאלו זמנים דהוה בהו נייחא ולא צריך קרא לרבוויי דמכל מקום קורא דמק"ו אתי כדאיתא בירושלמי. ולא נהירא לרבוויי תם דהוה ליה למימר זמן מלחמה הוא ועוד קשיא ליה האי דקאמר ולא צריך קרא לרבוויי דאין דרך הש"ס לסתור דבריו כיון שלא הוזכר הקל וחומר בגמרא דידן ופירש רבינו תם זמן קהילה לכל היא שהכל מתאספין לתענית אסתר ובאים בני הכפרים לעיירות לומר סליחות ותחנונים לפי שבו נקהלו לעמוד על נפשם והיו צריכים רחמים. וכן מצינו במשה שעשה תענית כשנלחם בעמלק דכתיב ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה ודרשינן במסכת תענית מכאן לתענית צבור שצריך שלשה מכאן נראה לרבוויי תם סעד לתענית אסתר שאנו עושין כמו שעשו בימי מרדכי ואסתר כשנהלו היהודים לעמוד על נפשם ולא מצינו לו סמך בשום מקום אלא בכאן ומה שאנו מקדימין התענית ליום חמישי היכא שחל פורים להיות במוצאי שבת ולא עבדינן ליה בערב שבת נמצא בתשובת הגאונים לפי שרגילין בתענית להרבות בסליחות ובתחנונים ולא יתכן לעשות כן בערב שבת לפי שלא יוכלו לטרוח לכבוד השבת ובמסכת סופרים (פ"ז הל' ד) איתא שרבותינו שבמערב מתעניין באדר שלשה תעניות של אסתר אף על פי שאותן היו בניסן לא היו רוצים להתענות בניסן שנגאלו בו אבותינו והוקם המשכן:

ואימא שיתסר ושיבסר אמר קרא ולא יעבור כתיב. ורבי שמואל בר נחמני אמר: אמר קרא כימים אשר נחו בהם היהודים, ימים כימים - לרבות אחד עשר ושנים עשר. - ואימא תריסר ותליסר! - אמר רב שמואל בר יצחק: שלשה עשר זמן קהילה לכל היא, ולא צריך לרבוויי. - ואימא שיתסר ושיבסר! - ולא יעבור כתיב. רבי שמואל בר נחמני מאי טעמא לא אמר מבזמניהם? - זמן זמנים זמניהם לא משמע ליה. ורב שמן בר אבא, מאי טעמא לא אמר מכימים? - אמר לך: הווא לדורות הוא דכתיב. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זו דברי רבי עקיבא סתימתא

דדריש זמן זמנים זמניהם אבל חכמים אומרים אין קורין אותה אלא בזמנה מיתיבי: אמר רבי יהודה אימתי - בזמן שהשנים כתיקון.

וישראל שרויין על אדמתן. אבל בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה - כלומר הואיל ועיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה כדי שילקו להם

מעוה פורים ביום קריאתה אין קורין אותה אלא בזמנה שאם יקראו אותה קודם זמנה יחלקו להם מעוה פורים ביום קריאתה כדאמרין לקמן (דף ד ב) גובין בו ביום ומחלקין בו ביום ומוציאין המעות קודם י"ד ולא יהיה להם במה לשמוח בפורים ואמרין לקמן (דף ה א) אבל שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה אמרו: בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה. תניא נמי הכי: אמר רבי יהודה: אימתי - בזמן שהשנים כתיקון וישראל שרויין לידי סכנה היו קורין אותה באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר אבל בזמן הזה שמסתכלין ישראל בדתייהם אין קורין אותה אלא בזמנה שהן ארבעה עשר וחמשה עשר וכן הלכתא:

רבי יהודה אליבא דמאן? אימא אליבא דרבי עקיבא - אפילו בזמן הזה איתא להאי תקנתא. אלא לאו - אליבא דרבנן, ובזמן שהשנים כתיקון וישראל שרויין על אדמתן מיהא קרינן! תיובתא דרבי יוחנן, תיובתא. איכא דאמר: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי עקיבא סתימתא. אבל חכמים אמרו: בזמן הזה, הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה. תניא נמי הכי: אמר רבי יהודה: אימתי - בזמן שהשנים כתיקון וישראל שרויין על אדמתן, אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה - אין קורין אותה אלא בזמנה. רב אשי קשיא ליה דרבי יהודה אדרבי יהודה,

[1] [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ד] איזה הוא זמן קריאתה זמנים הרבה תקנו לה חכמים שנאמר (אסתר ט') בזמניהם, ואלו הן זמני קריאתה, כל מדינה שהיתה מוקפת חומה בימי יהושע בן נון בין בארץ בין בחוזה לארץ אף על פי שאין לה עכשיו חומה קורין בחמשה עשר באדר ומדינה זו היא הנקראת כרך, וכל מדינה שלא היתה מוקפת חומה בימות יהושע ואף על פי שהיא מוקפת עתה קוראין בארבעה עשר ומדינה זו היא הנקראת עיר.

1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפ"ח סעיף א] כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, אפילו אין מוקפין עכשיו, קורין בט"ו, אפילו אם הם בחוצה לארץ, ואפילו אין בהם עשרה בטלנים (פי' בטלנים ממלאכתם ועוסקים בצרכי צבור); והוא שהוקף ואח"כ ישב, או שישב תחלה על דעת להקיפו אח"כ, לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו (אבל בסתמא הוקפה ולבסוף ישבה ר"ן).

2) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ט] במה דברים אמורים שמקדימין וקוראין ביום הכניסה בזמן שיש להם לישראל מלכות, אבל בזמן הזה אין קוראין אותה אלא בזמנה שהוא יום ארבעה עשר ויום חמשה עשר, בני כפרים ובני עיירות קוראין בארבעה עשר, ובני כרכין קוראין בחמשה עשר.

2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפ"ח סעיף ג] כפרים ועיירות גדולות, וכרכים שאינם מוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בי"ד.

3) רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ו

בני הכפרים שאינם מתקבצים בבתי כנסיות אלא בשני ובחמישי תקנו להם שהיה מקדימין וקוראים ביום הכניסה, כיצד אם חל יום ארבעה עשר להיות בשני או בחמישי קוראין בו ביום, ואם חל להיות ביום אחר חוץ משני וחמישי מקדימין וקוראין בשני או בחמישי הסמוך לארבעה עשר

4. [משנה מסכת מגילה פרק א משנה ב] כיצד חל להיות יום ארבעה עשר בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות בחמישי כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפות חומה למחר:

[דף ב עמוד ב] ומוקים לה לברייתא כרבי יוסי בר יהודה: ומי אמר רבי יהודה בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה? ורמינהי, אמר רבי יהודה: (1) אימתי - מקום שנכנסין בשני ובחמישי, אבל מקום שאין נכנסין בשני ובחמישי - אין קורין אותה אלא בזמנה. מקום שנכנסין בשני ובחמישי מיהא קרינן, ואפילו בזמן הזה! ומוקים לה לברייתא כרבי יוסי בר יהודה. - ומשום דקשיא ליה דרבי יהודה אדרבי יהודה מוקים לה לברייתא כרבי יוסי בר יהודה? - רב אשי שמיע ליה דאיכא דתני לה כרבי יהודה, ואיכא דתני לה כרבי יוסי בר יהודה, ומדקשיא ליה דרבי יהודה אדרבי יהודה אמר: מאן דתני לה כרבי יהודה - לא דווקא, מאן דתני לה כרבי יוסי בר יהודה - דווקא.

כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר מנהני מילי? אמר רבא רב: דאמר קרא על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו בכל

שנה! מדפרזים בארבעה עשר - מוקפין בחמשה עשר. - ואימא: פרזים בארבעה עשר - מוקפין כלל כלל לא! - ולא ישראל ניהו?

ועוד, מהדו ועד כוש כתיב. - ואימא: פרזים בארביסר, מוקפין בארביסר ובחמיסר, כדכתיב להיות עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו בכל שנה! אי הוה כתב את יום ארבעה עשר וחמשה עשר - כדקאמרת, השתא דכתיב את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר - אתא את ופסיק: הני בארבעה עשר, והני בחמשה עשר. - ואימא: פרזים בארביסר, מוקפין - אי בעו בארביסר, אי בעו בחמיסר! - אמר קרא בזמניהם - זמנו של זה לא זמנו של זה. - ואימא בתליסר! - כושון. - אשכחן עשייה, זכירה מנלן? - אמר קרא והימים האלה נזכרים ונעשים, איתקש זכירה לעשייה. מתניתין דלא כי האי תנא, דתניא, רבי יהושע בן קרחה אומר: כרכין המוקפין חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר. מאי טעמא דרבי יהושע בן קרחה? - כי שושן. (2) מה שושן מוקפת חומה מימות אחשורוש וקורין בחמשה עשר - אף כל שמוקפת חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר. ותנא דידן מאי טעמא? - יליף פרזי פרזי, כתיב הכא על כן היהודים הפרזים, וכתיב התם לבד מערי הפרזי הרבה מאד, מה להלן מוקפת חומה מימות יהושע בן נון - אף כאן מוקפת חומה מימות יהושע בן נון. - בשלמא רבי יהושע בן קרחה לא אמר כתנא דידן - דלית ליה פרזי פרזי, אלא תנא דידן מאי טעמא לא אמר כרבי יהושע בן קרחה? - מאי טעמא? דהא אית ליה פרזי פרזי! - הכי קאמר: אלא שושן דעבדא כמאן, לא כפרזים ולא כמוקפין! - אמר רבא ואמרי לה כדי: (2) שאני שושן ושושן אף על פי שאינה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר דכתיב והיהודים אשר בשושן נקהלו בשלשה עשר בו ובארבעה עשר בו ונח בחמשה עשר בו מ"ט הואיל ונעשה בה נס.

אריב"ל כרך וכל הסמוך לו אף על פי שאינה נראה עמו כגון שיושבת העיר בנחל או כל הנראה עמו אף על פי שלא סמך לו כגון שיושבת בראש ההר נידון ככרך וקורין בט"ו ועד כמה (לעיל דף ב ע"ב) א"ר ירמיה מיל:

בשלמא לתנא דידן - היינו דכתיב מדינה ומדינה ועיר ועיר. מדינה ומדינה - לחלק בין מוקפין חומה מימות יהושע בן נון למוקפת חומה מימות אחשורוש, עיר ועיר נמי - לחלק בין שושן לשאר עיירות. אלא לרבי יהושע בן קרחה, בשלמא מדינה ומדינה - לחלק בין שושן לשאר עיירות, אלא עיר ועיר למאי אתא? אמר לך רבי יהושע בן קרחה: ולתנא דידן מי נוחא? כיון דאית ליה פרזי פרזי מדינה ומדינה למה ליה? אלא, קרא לדרשה הוא דאתא, וכדברי יהושע בן לוי הוא דאתא. (2) דכרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון ככרך וקורין בחמשה עשר ועד כמה אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייה בר אבא כמחמתן לטבריא והיינו מיל ולימא מיל הא קא משמע לן: דשיעורא דמיל כמה הוי - (2) כמחמתן לטבריא אריב"ל כרך וכל הסמוך לו אף על פי שאינה נראה עמו כגון שיושבת העיר בנחל או כל הנראה עמו אף על פי שלא סמך לו כגון שיושבת בראש ההר נידון ככרך וקורין בט"ו ועד כמה (לעיל דף ב ע"ב) א"ר ירמיה מיל:

ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייה בר אבא: מנצפ"ך צופים אמרום. - ותסברא? והכתיב: אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה! ועוד, האמר רב חסדא: מ"ם וסמ"ך שבלוחות

1) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ט] במה דברים אמורים שמקדימין וקוראין ביום הכניסה בזמן שיש להם לישראל מלכות, אבל בזמן הזה אין קוראין אותה אלא בזמנה שהוא יום ארבעה עשר ויום חמשה עשר, בני כפרים ובני עיירות קוראין בארבעה עשר, ובני כרכין קוראין בחמשה עשר.

2) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ד] איזה הוא זמן קריאתה זמנים הרבה תקנו לה חכמים שנאמר (אסתר ט') בזמניהם, ואלו הן זמני קריאתה, כל מדינה שהיתה מוקפת חומה בימי יהושע בן נון בין בארץ בין בחוצה לארץ אף על פי שאין לה עכשיו חומה קורין בחמשה עשר באדר ומדינה זו היא הנקראת כרך, וכל מדינה שלא היתה מוקפת חומה בימות יהושע ואף על פי שהיא מוקפת עתה קוראין בארבעה עשר ומדינה זו היא הנקראת עיר.

2) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ה] שושן הבירה אף על פי שלא היתה מוקפת חומה בימי יהושע בן נון קוראין בחמשה עשר שבה היה הנס שנאמר (אסתר ט') ונח בחמשה עשר בו, ולמה תלו הדבר בימי יהושע כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה באותו הזמן, כדי שיהיו קוראין כגבי שושן ויחשבו כאילו הן כרכין המוקפין חומה אף על פי שהן עתה חרבין הואיל והיו מוקפין בימי יהושע ויהיה זכרון לארץ ישראל בנס זה.

2) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ו] בני הכפרים שאינם מתקבצים בבתי כנסיות אלא בשני ובחמישי תקנו להם שהיו מקדימין וקוראים ביום הכניסה, כיצד אם חל יום ארבעה עשר להיות בשני או בחמישי וקוראין בו ביום, ואם חל להיות ביום אחר חוץ משני וחמישי מקדימין וקוראין בשני או בחמישי הסמוך לארבעה עשר.

2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפ"ט סעיף ב] וכן הכפרים הנראים עמם, אפי' אינם סמוכים, כגון שהם בהר; או שסמוכים להם, אפי' אינם נראים עמם, כגון שהם בעמק, ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן אף על פי שאינה מוקפת חומה מימות יהושע, קורין בט"ו הואיל ונעשה בו הנס.

[דף ג עמוד א] בנס היו עומדין? - אין, מהוה הו, ולא הו ידעי הי באמצע תיבה והי בסוף תיבה, ואתו צופים ותקינו: פתוחין באמצע תיבה וסתומין בסוף תיבה. - סוף סוף אלה המצות - שאין נביא עתיד לחדש דבר מעתה! - אלא שכחום וחזרו ויסדום.

ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: תרגום של תורה - אונקלוס הגר אמרו מפי רבי אליעזר ורבי יהושע. תרגום של נביאים - יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי, ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. יצתה בת קול ואמרה: מי הוא זה שגילה סתריי לבני אדם? עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר: אני הוא שגילתי סתריך לבני אדם; גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא, אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל. ועוד ביקש לגלות תרגום של כתובים, יצתה בת קול ואמרה לו: דייך! מאי טעמא - משום דאית ביה קץ משיח. ותרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו? והאמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב: מאי דכתיב ויקראו בספר תורת האלהים מפרש ושום שכל ויבינו במקרא. ויקראו בספר תורת האלהים - זה מקרא, מפרש - זה תרגום, ושום שכל - אלו הפסוקין, ויבינו במקרא - אלו פיסקי טעמים, ואמרי לה: אלו המסורת. - שכחום וחזרו ויסדום. - מאי שנא דאורייתא דלא אזדעזעה, ואדנביאי אזדעזעה? - דאורייתא מיפרשא מלתא, דנביאי איכא מילי דמיפרשן, ואיכא מילי דמסתמן. דכתיב ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדדרמון בבקעת מגדון, ואמר רב יוסף: אלמלא תרגומא דהאי קרא לא ידענא מאי קאמר: ביומא ההוא יסגי מספדא בירושלם כמספדא דאחאב בר עמרי דקטל יתיה הדדרימון בן טברימון ברמות גלעד, וכמספדא דיאשיה בר אמן דקטל יתיה פרעה חגירא בבקעת מגידו.

וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדלה נפלה עליהם ויברחו בהחבא. מאן נינהו אנשים? - אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: זה חגי זכריה ומלאכי, אינהו עדיפי מיניה, ואיהו עדיף מיניה. אינהו עדיפי מיניה - דאינהו נביאי, ואיהו לאו נביא. איהו עדיף מיניה - דאיהו חזא ואינהו לא חזו. - וכי מאחר דלא חזו מאי טעמא איבעיתו? אף על גב דאינהו לא חזו - מזליהו חזו. אמר רבינא: שמע מינה, האי מאן דמיבעית - אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי. מאי תקנתיה? ליקרי קריאת שמע. ואי קאים במקום הטנפת - לינשוף מדכותיה ארבע גרמידי, ואי לא - לימא הכי: עיזא דבי טבחי שמינא מינאי. והשתא דאמרת מדינה ומדינה ועיר ורעה, **משפחה ומשפחה למאי**

אתא? אמר רבי יוסי בר חנינא: להביא משפחות כהונה ולויה שמבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה.

דאמר רב יהודה אמר רב: (1) כהנים בעבודתן, ולוים בדוכנן וישראל במעמדן - כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, **תניא נמי הכי:**

כהנים בעבודתן, ולוים בדוכנן, וישראל במעמדן - כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה. מכאן סמכו

של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה, קל וחומר מעבודה. ומה עבודה שהיא חמורה - מבטלין, תלמוד

תורה - לא כל שכן? - ועבודה חמורה מתלמוד תורה? - והכתיב והי' בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עמד לנגדו [וגו'] וישתחו (לאפיו).

והיכי עבד הכי? והאמר רבי יהושע בן לוי: אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה, חיישין שמא שד הוא! שאני התם דאמר ליה כי אני שר צבא ה'. -

ודלמא משקרי? - גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה. אמר לו: אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשיו בטלתם תלמוד תורה! - אמר לו: על איזה

מחן באת? - אמר לו: עתה באתי מיד וילן יהושע בלילה והוא בתוך העמק. אמר רבי יוחנן:

1) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה א] קריאת המגילה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים, והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים, והכל חייבים בקריאתה אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים, ומחנכין את הקטנים לקרותה, ואפילו כהנים בעבודתן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, וכן מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה קל וחומר לשאר מצות של תורה שכולן נדחין מפני מקרא מגילה, ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת מצוה שאין לו קוברין שהפוגע בו קוברו תחלה ואחר כך קורא.

1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפ"ט סעיף ב] מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה, קל וחומר לשאר מצות של תורה שכולן נדחים מפני מקרא מגילה, שאין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת מצוה שאין לו קוברים (כדי צרכו), שהפוגע בו קוברו תחלה ואח"כ קורא. הגה: וכל זה לא מיירי אלא בדאיכא שהות לעשות שתייהן, אבל אם אי אפשר לעשות שתייהן אין שום מצוה דאורייתא נדחית מפני מקרא מגילה (ר"ן וב"י בשם תוספות ומהר"א מזרחי). והא דמת מצוה קודם, היינו דוקא בדאפשר לו לקראה אח"כ (מהר"א מזרחי).

[דף ג עמוד ב] מלמד שלן בעומקה של הלכה. ואמר רב שמואל בר אבוי: גדול תלמוד תורה יותר מהקרבנות תמידין. שנאמר עתה באתי! - לא קשיא: הא - דרבי, והא - דיחיד. - ודיחיד קל? והתנן: (1) נשים במועד מענות, אבל לא מטפחות. רבי ישמעאל אומר: אם היו סמוכות למטה - מטפחות. בראשי חדשים בחנוכה ובפורים - מענות ומטפחות בזה ובזה, אבל לא מקוננות. ואמר רבה בר הונא: (1) אין מועד בפני תלמיד חכם, כל שכן חנוכה ופורים. - כבוד תורה קאמרת, כבוד תורה דיחיד - חמור, תלמוד תורה דיחיד - קל.

אמר רבא: פשיטא לוי: עבודה ומקרא מגילה - מקרא מגילה עדיף, מדרבי יוסי בר חנינא. תלמוד תורה ומקרא מגילה - מקרא מגילה עדיף, מדסמכו של בית רבי. תלמוד תורה ומת מצוה - מת מצוה עדיף, מדתניא: (2) מבטלין תלמוד תורה להוצאת מת ולהכנסת כלה. עבודה ומת מצוה - מת מצוה עדיף, מולאחנתו דתניא: ולאחנתו מה תלמוד לומר? הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו, ושמע שמת לו מת, יכול יטמא - אמרת: לא יטמא. יכול כשם שאינו מיטמא לאחנתו כך אינו מיטמא למת מצוה - תלמוד לומר ולאחנתו: לאחנתו הוא דאינו מיטמא, (3) אבל מיטמא למת מצוה. בעי רבא: מקרא מגילה ומת מצוה הי מיניהו עדיף **מת מצוה ומקרא מגילה מאי?** מקרא מגילה עדיף משום פרסומי ניסא, או דלמא מת מצוה עדיף - משום כבוד הבריות? **בטר דבעיא הדר פשטה:** (4) מת מצוה עדיף. דאמר מר: גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה.

גופא, אמר רבי יהושע בן לוי: (5) כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נדון ככרך. תנא: (5) סמוך - אף על פי שאינו נראה, נראה - אף על פי שאינו סמוך. בשלמא נראה אף על פי שאינו סמוך - משכחת לה כגון דיתבה בראש ההר. אלא סמוך אף על פי שאינו נראה, היכי משכחת לה? אמר רבי ירמיה: שיושבת בנחל. **ואמר רבי יהושע בן לוי:** (6) **כרך שישב ולבסוף הוקף - נדון ככפר. מאי טעמא - דכתיב ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה - (7) שהוקף ולבסוף ישב, ולא שישב ולבסוף הוקף.** וילפינן קריאת המגילה מבתי ערי חומה וקשה דהיכי מיירי אי דלית ביה עשרה בטלנין אפי' הוקף ולבסוף ישב נמי נידון ככפר דהא אמר ריב"ל כרך שאין בו עשרה בטלנין נידון ככפר אי דאית ביה עשרה בטלנין הוה ליה למימר נידון כעיר וקורין בי"ד הלכך נראה דהא דאריב"ל כרך שאין בה עשרה בטלנין נידון ככפר לא איירי במוקף חומה מימות יהושע בן נון כסתם כרך האמור בכל מקום לענין מקרא מגילה אלא כשאינו מוקף חומה מימות יהושע איירי והוי כסתם כרכים האמורים בכל הש"ס שהן עיירות גדולות אבל במוקף מימות יהושע בן נון אין צריך עשרה בטלנין

ואמר רבי יהושע בן לוי: (8) **כרך שאין בו עשרה בטלנין - נדון ככפר. מאי קא משמע לן? תנינא: איזו היא עיר גדולה - כל שיש בה עשרה בטלנין, פחות מכאן - הרי זה כפר. - כרך איצטריך ליה, אף על גב דמיקלעי ליה מעלמא. ואמר רבי יהושע בן לוי: כרך שחרב ולבסוף ישב - וכרך שהיה מוקף בימי יהושע אף על פי שאין לו עכשיו נדון ככרך קורין בחמשה עשר. מאי חרב? איילמא חרב חומותיו, ישב - אין, לא ישב - לא? והא דתניא, רבי אליעזר בר יוסי אומר: אשר לוא חומה - (9, 6) אף על פי שאין לו עכשיו, והיה לו קודם לכן.**

אלא: מאי חרב - שחרב מעשרה בטלנין, ואמר רבי יהושע בן לוי:

(1) רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכה כד

נשים במועד בפני המת מענות אבל לא מטפחות ולא מקוננות, נקבר המת אינו מענות, בראשי חדשים ופורים בפני המת מענות ומטפחות אבל לא מקוננות, אי זהו ענוי שכולן עונות כאחת, קינה אחת אומרת וכולן עונות, ואסור לאדם שיעורר על מתו קודם לרגל שלשים יום כדי שלא יבא הרגל והוא נעצב ולבו דואג וכואב מזכרון הצער אלא יסיר הדאגה מלבו ויכין דעתו לשמחה.

(1) רמב"ם הלכות אבל פרק יא הלכה ד

הנשים במועד מענות אבל לא מטפחות, ובראשי חדשים ובחנוכה ובפורים מענות ומטפחות אבל אין מקוננות לא בזה ולא בזה, נקבר המת לא מענות ולא מטפחות.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקמז סעיף ב] נשים מענות, דהיינו שכולן עונות כאחת; אבל לא מקוננות, דהיינו שאחת מדברת וכולן עונות אחריה; ולא מטפחות, דהיינו להכות כף על כף; נקבר המת, אף לא מענות.

(1) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן תא סעיף ה] נשים בחול המועד מענות, דהיינו שכולן עונות כאחת; אבל לא מטפחות, דהיינו להכות כף על כף. בראש חדש, חנוכה ופורים, מענות ומטפחות, אבל לא מקוננות, דהיינו שאחת מדברת וכולן עונות אחריה. נקבר המת, לא מענות ולא מטפחות; והני מילי לאינש דעלמא, אבל לתלמיד חכם, בין בחול המועד בין בראש חדש, חנוכה ופורים, מענות ומקוננות כדרך בחול; והני מילי בפניו, אבל שלא בפניו, לא. ויום שמועה, אפילו רחוקה, ככפניו דמי.

(2) [רמב"ם הלכות אבל פרק יד הלכה ט] מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת הכלה, במה דברים אמורים בשאין לו כל צרכו, אבל יש לו כל צרכו אין מבטלין, וכל שאין מתעסקין בתורה חייבין להתעסק עמו.

(2) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שסא סעיף א]

מבטלים תלמוד תורה להוצאת המת. למאן דמתני לאחרים, אין לו שיעור, אפילו יש עמו כמה אלפים מתבטל בשבילו. למאן דקרי ותני, דהיינו שקרא ושנה ועדיין לא שנה לתלמידים, אם יש ס' רבוא אין צריך להתבטל בשבילו. למאן דלא קרי ותני, כיון שיש לו מי שיתעסק עמו אין צריך להתבטל בשבילו, והוא שיש שם עשרה. (ו"א דעכשיו מן הסתם מבטלין, שאין לך אחד מישראל בזמן הזה שאינו במקרא או במשנה). (ב"י בשם הריטב"א פ"ב דכתובות שכ"כ בשם סמ"ג) ואשה, ו"א שדינה כמאן דקרי ותני; ו"א שדינה כמאן דלא קרי ותני, וכן נהגו באשה ותינוק לקולא. ואין מבטלין ת"ת למת, כשיש מי

שיתעסק עמו כל צרכו, אלא עוסק בתורה. ואינו צריך לצאת ולראות אם יש עמו כל צרכו אם לאו, אלא כיון שיש שם מי שיעשה מעשה, תלמוד תורה שלו קודם. ותינוקות של בית רבן אין מתבטלין כלל.

(3) [רמב"ם הלכות אבל פרק ג הלכה ח] כהן שפגע במת מצוה בדרך הרי זה מטמא לו, אפילו כהן גדול חייב להטמא לו ולקבורו, ואיזהו מת מצוה, אחד מישראל שהיה מושלך בדרך ואין לו קוברין, דבר זה הלכה מפי הקבלה, במה דברים אמורים כשהיה הכהן לבדו ואין עמו אחר ואפילו קרא שם בדרך ואין לו עונה, אבל אם כשיקרא אחרים עונים אותו אין זה מת מצוה אלא יקרא לאחרים ויבואו ויעסקו בו.

(3) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שעד סעיף א] מצוה להטמאות למת מצוה, אפילו הוא כהן גדול ונזיר והולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ומצא מת מצוה, הרי זה מיטמא לו.

(4) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה א] קריאת המגילה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים, והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים, והכל חייבים בקריאתה אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים, ומחנכין את הקטנים לקרותה, ואפילו כהנים בעבודתן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, וכן מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה קל וחומר לשאר מצות של תורה שכולן נדחין מפני מקרא מגילה, ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת מצוה שאין לו קוברין שהפוגע בו קוברו תחלה ואחר כך קורא.

(4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפז סעיף ב] מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה, קל וחומר לשאר מצות של תורה שכולם נדחים מפני מקרא מגילה, שאין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת מצוה שאין לו קוברין (כדי צרכו), שהפוגע בו קוברו תחלה ואח"כ קורא. הגה: וכל זה לא מיירי אלא בדאיכא שהות לעשות שתיהן, אבל אם אי אפשר לעשות שתיהן אין שום מצוה דאורייתא נדחית מפני מקרא מגילה (ר"ן וב"י בשם תוספות ומהר"א מזרחי). והא דמת מצוה קודם, היינו דוקא בדאפשר לו לקרא אח"כ (מהר"א מזרחי).

(5) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה י] בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם היתה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר קורא כמקומו, ואם לא היה בדעתו לחזור אלא אחר זמן הקריאה קורא עם אנשי המקום שהוא שם, וכרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו אם אין ביניהם יתר על אלפים אמה הרי זה ככרך וקוראין בחמשה עשר.

(5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפז סעיף ב] וכן הכפרים הנראים עמהם, אפי' אינם סמוכים, כגון שהם בהר; או סמוכים להם, אפי' אינם נראים עמהם, כגון שהם בעמק, ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן אף על פי שאינה מוקפת חומה מימות יהושע, קורין בט"ו הואיל ונעשה בו הנס.

(6) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפז סעיף א] כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, אפילו אינן מוקפין עכשיו, קורין בט"ו, אפילו אם הם בחוצה לארץ, ואפילו אין בהם עשרה בטלנים (פי' בטלנים ממלאכתם ועוסקים בצרכי צבור); והוא שהוקף ואח"כ ישב, או שישב תחלה על דעת להקיפו אח"כ, לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו (אבל בסתמא הוקפה ולבסוף ישבה ר"ן).

(7) [רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק יב הלכה יד] אין המקום מקרא ערי חומה עד שיהיה בו שלש חצרות או יתר, ובכל חצר מהן ב' בתים או יתר ויקיפוה חומה תחלה ואח"כ יבנו החצרות בתוכו, אבל מקום שישב ואח"כ הוקף או שלא היו בו ג' חצרות של ב' בתים אינו עיר חומה אלא בתים שבו כבתי החצרים.

(8) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ח] כפר שאין נכנסין בו בשני ובחמישי אין קוראין אותה אלא בארבעה עשר, ועיר שאין בה עשרה בטלנים קבועין בבית הכנסת לצרכי הצבור הרי היא ככפר ומקדימין וקוראין ביום הכניסה, ואם אין בעיר עשרה בני אדם תקנתו קלקלתו והרי הם כאנשי עיר גדולה ואין קוראין אלא בארבעה עשר. /השגת הראב"ד/ ואם אין בעיר עשרה בני אדם תקנתו קלקלתו והרי הן כאנשי עיר גדולה ואין קורין אלא בארבעה עשר. א"א זה בירוש' (פ"א ה"ד) מצא אותו ואין לו טעם ואולי מפני שאינו לא כפר ולא כלום והם אמרו כפרים מקדימין, וכן אמרו (סנהדרין טו) מאימתי נעשית עיר הנדחת משהיו בה מעשרה ועד מאה ופירשו בירושלמי (שם /סנהדרין/ פ"י ה"ו) עיר לא כפר עיר לא כרך, יותר ממאה כרך הוא, עשרה כפר הוא, פחות מעשרה לא עיר ולא כפר, וכל זה אינו מספיק דלעולם אימא לך עשרה ופחות מעשרה כפר הוא.

(9) [רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק יב הלכה טו] אין סומכין אלא על חומה המוקפת בשעת כיבוש הארץ, כיצד עיר שלא היתה מוקפת חומה בשעה שכבש יהושע את הארץ אף על פי שמוקפת עתה הרי היא כבתי החצרים ועיר שהיתה מוקפת חומה בימי יהושע אף על פי שאינה מוקפת עתה הרי היא כמוקפת, וכיון שגלו בחרבן ראשון בטלה קדושת ערי חומה שהיו בימי יהושע כיון שעלה עזרא בביאה השניה נתקדשו כל הערים המוקפות חומה באותו העת מפני שביתן בימי עזרא שהיא ביאה שנייה כביאתן בימי יהושע, מה ביאתן בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות וקדשו בתי ערי חומה ונתחייבו במעשר, אף ביאתם בימי עזרא מנו שמיטין ויובלות וקדשו בתי ערי חומה ונתחייבו במעשר. /השגת הראב"ד/ אין סומכין אלא על חומה וכו' עד הרי היא כמוקפת. א"א חדוש גדול אני רואה בכאן דהוא סבר קדושת יהושע לא קידשה לעתיד לבא והדר אמר אף על פי שאינה מוקפת עתה הרי היא כמוקפת ר"ל שהקדושה הראשונה לא בטלה עד שבטלה הארץ חידוש גדול הוא זה ואין סומכין עליו שהראשונה בטלו משבטלה הארץ אף על פי שחומתה קיימת ואם נפלה חומתן מיד בטלה קדושתן.

(9) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ד] איזה הוא זמן קריאתה זמנים הרבה תקנו לה חכמים שנאמר (אסתר ט') בזמניהם, ואלו הן זמני קריאתה, כל מדינה שהיתה מוקפת חומה בימי יהושע בן נון בין בארץ בין בחוצה לארץ אף על פי שאין לה עכשיו חומה קורין בחמשה עשר באדר ומדינה זו היא הנקראת כרך, וכל מדינה שלא היתה מוקפת חומה בימות יהושע ואף על פי שהיא מוקפת עתה קוראין בארבעה עשר ומדינה זו היא הנקראת עיר.

[דף ד עמוד א] לוד ואונו וגיא החרשים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוו. - והני יהושע בננה? והא אלפעל בננה, דכתיב (בני) [ובני] אלפעל עבר ומשעם ושמר הוא בנה את אונו ואת לוד ובנתיה. - ולטעמיך, אסא בננה, דכתיב ויבן (אסא את ערי הבצורות אשר ליהודה) + [מסורת הש"ס: ערי מצורה ביהודה]! - אמר רבי אלעזר: הני מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוו, חרוב בימי פילגש בגבעה ואתא אלפעל בננה, הדור אינפול - אתא אסא שפצינהו. דיקא נמי, דכתיב ויאמר ליהודה בננה את הערים האלה - מכלל דערים הוו מעיקרא, שמע מינה .

ואמר רבי יהושע בן לוי: (1) נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס.

לשון מקרא מגילה משמע שיכולות נשים לקרותה ולהוציא אנשים ידי חובתן ואמרי' נמי בריש ערכין הכל כשרין לקרות את המגילה הכל לאתויי מאי לאתויי נשים משמע שמרבה נשים אף לקרותה ולהוציא אנשים וכן פרש"י התם. ובעל ההלכות פסק שהנשים אינן חייבות אלא בשמיעה אבל קריאתה אינה מוציאה אנשים ידי חובתן שחייבין בקריאה עד שישמעו מפי אנשים המחוייבין בקריאה כמותן ואין שמיעתן מנשים חשובה כאלו הן עצמן קורין והביא ראייה מן התוספתא (פרק ב) דקתני הכל חייבין בקריאת מגילה וכו' ומוציאין רבים ידי חובתן טומטום ואנדרוגינס חייבין ואינם מוציאין את הרבים ידי חובתן אנדרוגינס מוציא את מינו ואינו מוציא את שאינו מינו ומוציא את מינו ולא את שאינו מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו נשים ועבדים וקטנים פטורין ממקרא מגילה ואין מוציאין רבים ידי חובתן עכ"ל התוספתא והוסיף בהלכות גדולות אלא שחייבות בשמיעה למה שהיו הכל בספק להשמיד להרוג ולאבד והואיל והכל היו בספק הכל חייבין בשמיעה. ירושלמי (פ"ב הלכה ד) ר' יהושע בן לוי הוה מכנש כל אנשי ביתו וקורא לפניהם מגילת אסתר ורבי יונה אבא דרבי מנא היה מתכוין לקרותה לפני הנשים שבביתו שהכל היו בספק והכל חייבים בשמיעה וצריך לתרץ לפי ה"ג ותוספתא הא דאמר בערכין הכל כשרין לקרות לאתויי נשים לא שיוציאו אנשים בקריאתן אלא דוקא נשים דלא תימא אף נשים אינן יוצאות אלא בקריאה חשובה של אנשים קא משמע לן שהאשה מוציאה חבירתה :

ואמר רבי יהושע בן לוי: (2) פורים שחל להיות בשבת פי' יום חמשה עשר לבני כרכים שחל להיות בשבת - שואלין ודורשין בעניניו של יום הלכות פורים - מאי אריא פורים? אפילו יום טוב נמי, כדאמרינן. דתניא: וידבר משה את מועדי ה' (3) משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בעניניו של יום: דורשין הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג. - פורים איצטריכא ליה. מהו דתימא: נגזר משום דרבה, קא משמע לן. ואמר רבי יהושע בן לוי: (4) חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דמיה לי. סבור מינה: למקרייה בליליא, ולמיתנא מתניתין דידה ביממא. - אמר להו רבי ירמיה: לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי חייא בר אבא: כגון דאמרי אינשי: אעבור פרשתא דא ואנתיה. איתמר נמי, אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר למען יזמרך כבוד ולא ידם ה' אלהי לעולם אודך

היה אומר רבינו תם ז"ל אף על פי שבירך זמן בלילה חוזר ומברך זמן אף ביום דעיקר קריאתה היו ביום יותר מבלילה דהכי משמע לישנא דקרא אקרא יומם אף על פי שלילה לא דומיה לי וקראתי בלילה ביום תהא עיקר הקריאה וגם עיקר פרסומי ניסא הוא ביום בזמן משתה ושמחה ומתנות לאביונים ומשלוח מנות ותנן לקמן (דף כ ב) כל היום כשר לקרות את המגילה קתני וכל הלילה כשר לקריאת מגילה לא קתני לפי שאינה עיקר קריאה בלילה וקתני נמי (לקמן דף כ א) אין קוראין את המגילה ולא מוהלין ולא טובלין אלא ביום ומפרש בגמ' מנלן דכתיב והימים האלה ביום אין בלילה לא לימא תיהו תיובתא דר' יהושע בן לוי וכו' ומשני כי קתני אדיום ומיהו מדקתני מקרא מגילה בהדיהו שמע מינה דעיקר מקרא מגילה היו ביממא ועוד מדאמרינן לקמן (דף כא ב) מאי מברך מנ"ח ולא קאמר בלילה מברך מנ"ח וביום מ"ג כדקאמר גבי חנוכה יומא קמא מברך ננ"ח וכו' אלא משמע דמנ"ח מברך ביום ובלילה ועוד שבני הכפרים שהיו מקדימין ליום הכניסה מסתמא ביום היו באים לשמוע את המגילה כשבאין לשמוע קריאת התורה אלמא שעיקר קריאתה ביום ואף על גב דהוה סלקא דעתא למיתנייה מתניתין דידה ביממא מ"מ לא מיתוקם הכי:

אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. אמר רבי חנינא: חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שישפיקו מים ומזון לאחיהם שבכרכין.

(1) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה א] קריאת המגילה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים, והדברים ידועים שהיא תקנת נביאים, והכל חייבים בקריאתה אנשים ונשים א וגרים ועבדים משוחררים, ומחנכין את הקטנים לקרותה, ואפילו כהנים בעבודתן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, וכן מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה קל וחומר לשאר מצות של תורה שכולן נדחין מפני מקרא מגילה, ואין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו חוץ ממת מצוה שאין לו קוברין שהפוגע בו קוברו תחלה ואחר כך קורא.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפט סעיף א] הכל חייבים בקריאתה, אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים; ומחנכים את הקטנים לקרותה.

(2) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה יג] אין קוראין את המגילה בשבת גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל מי שהוא בקי לקרותה ויעיבנה ארבע אמות ברשות הרבים, שהכל חייבים בקריאתה ואין הכל בקיאין בקריאתה, לפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת מקדימין וקוראין אותה קודם השבת, ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה שבת כדי להזכיר שהוא פורים.

(3) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה ח] מפסיקין למועדות וליום הכפורים וקוראין בענין המועד לא בסדר שבת, ומשה תיקן להם לישראל שיהו קוראין בכל מועד עינו, ושואלין ודורשין בעניניו של יום בכל מועד ומועד, ומה הן קורין, בפסח בפרשת מועדות שבתורת כהנים, וכבר נהגו העם לקרות ביום ראשון משכן וקחו לכם ומפטירין בפסח גלגל, וביום טוב שני שור או כשב ומפטירין בפסח יאשיהו, בשלישי קדש לי כל בכור, ברביעי אם כסף תלוה, בחמישי פסל לך, בששי יעשו בני ישראל את הפסח במועדו, ביום טוב אחרון ויהי בשלח עד סוף השירה עד כי אני ה' רופאך ומפטירין וידבר דוד, ובשמיני כל הבכור ומפטירין עוד היום.

(4) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ג] מצוה לקרות את כולה, ומצוה לקרותה בלילה וביום, וכל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת היום, ומברך קודם קריאתה בלילה שלוש ברכות ואלו הן: בא"י אמ"ה אשר קב"ו על מקרא מגילה, בא"י אמ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בא"י אמ"ה שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו, ומקום שנהגו לברך אחריה מברך: בא"י אמ"ה האל הרב את ריבנו והדן את דינינו והנוקם את נקמתנו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו בא"י האל הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם האל המושיע .

[דף ה עמוד א] שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה. אמר רב: (1) מגילה, בזמנה - קורין אותה אפילו ביחיד, שלא בזמנה - קורין אותה בעשרה. רב אסי אמר: בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה. פרש"י שלא בזמנה כגון בני הכפרים שמקדימין ליום הכניסה ואף על גב דבימי רב ליכא להך הקדמה דאין קורין אותה אלא בזמנה פלוגתא דזמנה אשמועינן דבזמנה קורין אותה ביחיד ורב אסי אמר בין בזמנה ובין שלא בזמנה קורין אותה בעשרה ויש מפרשים שלא בזמנה כגון שחל ארבעה עשר להיות בשבת לבני עיירות וט"ו לבני כרכין שמקדימין וקורין בע"ש לבני כרכין הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי. ואף על גב דחש לה רב להא דרב אסי קי"ל כרב דהא ר' יוחנן קאי כותיה דאמר' לקמן [דף י"ט ע"ב] א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הקורא את המגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא ולא אמרו אלא בצבור אבל ביחיד יצא ושמועין מינה דקורין אותה ביחיד כרב דאמר בזמנה קורין אותה ביחיד

וכן פסק רבינו תם ובסדר רב עמרם פסק כרב אסי מדחש ליה רב לדרב אסי וכן מסתבר והא דר' יוחנן אינה ראייה דאף לרב אסי קריאה ביחיד כדפי' רש"י דמצוה לחזור אחר עשרה ואם לא מצא עשרה אינו פטור מקריאה אלא קורא ביחיד:

וכתב רב האי גאון ז"ל מנהג דחזי לנא דמאן דקרי לה למגלה קורא ופושט כאגרת אבל קורא וכורך כספר תורה לא חזי לנא:

ומי אמר רב הכי? והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: פורים שחל להיות בשבת - ערב שבת זמנם. - ערב שבת זמנם? והא שבת זמנם הוא! אלא לאו הכי קאמר: שלא בזמנם - מזמנם, מה זמנם אפילו ביחיד, אף שלא בזמנם - אפילו ביחיד! - לא, לענין מקרא מגילה בעשרה. אלא, מאי ערב שבת זמנם - לאפוקי מדרב, דאמר הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה - הא קא משמע לן דערב שבת זמנם הוא.

משנה. (2) אי זו היא עיר גדולה? - כל שיש בה עשרה בטלנין. פחות מכאן - הרי זה כפר. באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין. אבל זמן עצי כהנים, ותשעה באב, חגיגה, והקהל - מאחרין ולא מקדימין. (3) אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין - מותרין בהספד ובתענית ומתנות לאביונים. אמר רבי יהודה: (2) אימתי - מקום שנכנסין בשני ובחמישי, אבל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי - אין קורין אותה אלא בזמנה.

גמרא. תנא: עשרה בטלנין שבבית הכנסת. באלו אמרו פירוש בקריאת מגילה ובתורת שקלים מקדימין ולא מאחרין. מאי טעמא? - אמר רבי אבא אמר שמואל: אמר קרא דכתיב ולא יעבור. אבל בסעודת פורים וסעודת ראש חדש וספק מילה וזמן עצי הכהנים וחגיגה וט' באב והקהל מאחרין ולא מקדימין תשעה באב אקדומי פורענות לא מקדימין והנך דאכתי לא מטא זמן חיוביהו. ואמר רבי אבא אמר שמואל: (4) מנין שאין מונין ימים לשנים - שנאמר לחדשי השנה - חדשים אתה מונה לשנים, ואי אתה מונה ימים לשנים. ורבנן דקיסרי משום רבי אבא אמרו: מנין שאין מחשבין שעות לחדשים - שנאמר עד חדש ימים - ימים אתה מחשב לחדשים, ואי אתה מחשב שעות לחדשים

אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב וחגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין. (5) תשעה באב - אקדומי פורענות לא מקדמי, (6) חגיגה (7) והקהל - משום דאכתי לא מטא זמן חיוביהו. תנא: חגיגה וכל 4 זמני חגיגה מאחרין. בשלמא חגיגה, דאי מיקלע בשבתא - מאחרין לה לבתר שבתא. אלא זמן חגיגה מאי היא? - אמר רב אושעיא, הכי קאמר: חגיגה בשבת, ועולת ראייה אפילו ביום טוב דזמן חגיגה - מאחרין. מני - בית שמאי היא, דתנן: [בית שמאי אומרין], מביאין שלמים ביום טוב ואין סומכין עליהן, אבל לא עולות, ובית הלל אומרין: (6, 7) מביאין שלמים ועולות, וסומכין עליהן. רבא אמר: חגיגה, כל זמן חגיגה מאחרין, טפי - לא. (8) מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג - חוגג והולך את כל הרגל כולו ויום טוב האחרון של חג. (10) עבר הרגל ולא חג - אינו חייב באחריותו. רב אשי אמר: חגיגה וכל זמן חגיגה מאחרין - (11) ואפילו עצרת דחד יומא מאחרין. דתנן: מודים, שאם חל עצרת להיות בשבת שיום טובא אחר השבת.

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: רבי נטע נטיעה בפורים,

(1) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ז] כיצד חל ארבעה עשר להיות באחד בשבת מקדימין וקוראין בחמישי שהוא יום אחד עשר, חל להיות בשלישי קוראין בשני שהוא יום שלשה עשר, חל להיות ברביעי קוראין בשני שהוא יום שני עשר, וכל אלו שמקדימין וקוראין קודם ארבעה עשר אין קוראין אותה בפחות מעשרה. /השגת הראב"ד/ וכל אלו שמקדימין וקורין קודם ארבעה עשר אין קורין בפחות מעשרה. א"א ואף בארבעה עשר עצמו מצוה בעשרה כרב אסי דהא רב גופיה דפליג עליה חש לה להא דרב אסי, ומאי דכתב הרב ז"ל בהלכות דוחה לדרב אסי לאו מילתא היא דהיא דאפשר למיהוי בעשרה מצוה למהדר עלייהו והיא דלא אפשר ודאי קרי ביחיד.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף יח] מגילה ב"ד ובט"ו צריך לחזור אחר עשרה, ואם אי אפשר בעשרה קורים אותם ביחיד. הגה: ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה. (הגהות אשרי פ"ק טור סי' תרפ"ד /תרפ"ט/). ואם קראו אותה בצבור, ואיזה יחיד לא שמעה, יוכל לקרות אפילו לכתחלה ביחיד, הואיל וקורין אותם באותה העיר בעשרה (ב"י בשם א"ח); וכשהיחיד קורא אותה בזמנה, צריך לברך עליה. (ב"י).

(2) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ח] כפר שאין נכנסין בו בשני ובחמישי אין קוראין אותה אלא בארבעה עשר, ועיר שאין בה עשרה בטלנין קבועין בבית הכנסת לצרכי הצבור הרי היא ככפר ומקדימין וקוראין ביום הכניסה, ואם אין בעיר עשרה בני אדם תקנתו קלקלתו והרי הם כאנשי עיר גדולה ואין קוראין אלא בארבעה עשר. /השגת הראב"ד/ ואם אין בעיר עשרה בני אדם תקנתו קלקלתו והרי הן כאנשי עיר גדולה ואין קורין אלא בארבעה עשר. א"א זה בירוש' (פ"א ה"ד) מצא אותו ואין לו טעם ואולי מפני שאינו לא כפר ולא כלום והם אמרו כפרים מקדימין, וכן אמרו (סנהדרין טו) מאימתי נעשית עיר הנדחת משהיו בה מעשרה ועד מאה ופירשו בירושלמי (שם /סנהדרין/ פ"ה ה"ו) עיר לא כפר עיר לא כפר, יותר ממאה כפר הוא, עשרה כפר הוא, פחות מעשרה לא עיר ולא כפר, וכל זה אינו מספיק דלעולם אימא לך עשרה ופחות מעשרה כפר הוא.

(3) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יג] שני הימים האלו שהן ארבעה עשר וחמשה עשר אסורין בהספד ותענית לכל אדם בכל מקום, בין לבני כרכין שהן עושיין חמשה עשר בלבד, בין לבני עיירות שהן עושיין ארבעה עשר בלבד, ושני הימים אסורין בהספד ותענית באדר הראשון ובאדר השני, אנשי כפרים שהקדימו וקראו בשני או בחמישי הסמוך לפורים מותרים בהספד ותענית ביום קריאתן ואסורין בהספד ותענית בשני הימים האלו אף על פי שאין קוראין בהן.

4) [רמב"ם הלכות קידוש החודש פרק א הלכה ב] וכמה יתרה שנת החמה על שנת הלבנה קרוב מאחד עשר יום, לפיכך כשיתקבץ מן התוספת הזאת כמו שלשים יום או פחות מעט או יתר מעט מוסיפין חדש אחד ועושין אותה השנה שלשה עשר חדש והיא הנקראת שנה מעוברת, שאי אפשר להיות השנה שנים עשר חדש וכך וכך ימים שנאמר לחדשי השנה חדשים אתה מונה לשנה ואין אתה מונה ימים.

5) [רמב"ם הלכות תעניות פרק ה הלכה ה] ונהגו כל ישראל בזמנים אלו להתענות בשלשה עשר באדר זכר לתענית שהתענו בימי המן שנאמר (אסתר ט') דברי הצומות וזעקתם, ואם חל שלשה עשר באדר להיות בשבת מקדימין ומתעניין בחמישי שהוא אחד עשר, אבל אחד מארבעה ימי הצומות שחל להיות בשבת דוחין אותו לאחר השבת, חל להיות בערב שבת מתעניין בערב שבת, ובכל הצומות האלו אין מתרעין ולא מתפללין בהן תפלת נעילה, אבל קורין בתורה שחרית ומנחה ביחל משה, ובכולן אוכלים ושותין בלילה חוץ מתשעה באב.

5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנ סעיף ג] כל ד' צומות הללו אם חלו להיות בשבת, נדחין לאחר השבת. הגה: ואם חלו בערב שבת, קורים בשחרית ומנחה, ויחל (ב'); ואם יש חופה ביום התענית בערב שבת, נוהגין להתפלל מנחה ולקרות ויחל ואח"כ עושין החופה (וע"ל סי' רמ"ט סעיף ד' אם משלימין התענית).

5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנב סעיף י] אם חל תשעה באב באחד בשבת, או שחל בשבת ונדחה לאחר השבת, אוכל בשר ושותה יין בסעודה המפסקת ומעלה על שלחנו אפילו כסעודת שלמה בעת מלכותו. (מיהו צריך להפסיק מבעוד יום) (סמ"ק).

6) [רמב"ם הלכות חגיגה פרק א הלכה ח] עולת ראייה ושלמי חגיגה אינן דוחין לא את השבת ולא את הטומאה לפי שאין להן זמן קבוע כקרבנות הצבור, שאם אינו חוגג היום חוגג למחר כמו שביארנו, אבל דוחין את יום טוב ואף על פי שאין מקריבין ביום טוב נדרים ונדבות מקריבין עולת ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה שאין אלו נדרים ונדבות אלא חובות.

7) [רמב"ם הלכות חגיגה פרק ג הלכה ז] יום הקהל שחל להיות בשבת מאחרין אותו לאחר השבת, מפני תקיעת החוצרות והתחיות שאינן דוחין את השבת. /השגת הראב"ד/ שאינן דוחין את השבת. א"א ואפילו יום טוב אינו דוחה ופירשו בירושלמי מפני הבימה שבעזרה ויעשו אותה מערב יום טוב שלא לדחוק את העזרה שמענו מכאן שאינו מעכב את התקיעות כאשר כתב. סליקו להו הלכות חגיגה בס"ד.

8) רמב"ם הלכות חגיגה פרק א הלכה ט

כשמקריב המקריב עולת ראייתו ושלמי חגיגתו ושמתחו ביום טוב, סומך עליהן בכל כחו כדרך שעושה בשאר הימים אף על פי שסמיכה אינה מעכבת כמו שביארנו במעשה הקרבנות לא גזרו עליה משום שבת.

9) רמב"ם הלכות חגיגה פרק א הלכה ד

מי שלא הקריב ביום טוב הראשון עולת ראייתו ושלמי חגיגתו הרי זה מקריבן בשאר ימות הרגל שנאמר שבעת ימים תחוג לה' אלהיך מלמד שכולן ראויין לחגיגה וכולן תשלומי ראשון הם.

10) [רמב"ם הלכות חגיגה פרק א הלכה ו] עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו ועל זה וכיוצא בו נאמר מעוות לא יוכל לתקון.

11) רמב"ם הלכות חגיגה פרק א הלכה ז

מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג הסוכות חוגג את כל הרגל וביום טוב האחרון שהוא שמיני ואף השמיני תשלומי ראשון הוא, וכן מי שלא חג ביום חג השבועות חוגג כל שבעה ויש לו תשלומין כל ששת ימים שלאחר חג השבועות, ודבר זה מפני השמועה נאמר שחג השבועות כחג המצות לתשלומין.

[דף ה עמוד ב] ורחץ בקרונה של צפורי בשבעה עשר בתמוז, ובקש לעקור תשעה באב, ולא הודו לו. אמר לפניו רבי אבא בר זבדא: רבי, לא כך היה מעשה. אלא: תשעה באב שחל להיות בשבת הוה, ודחינוהו לאחר השבת, ואמר רבי: הואיל ונדחה - ידחה, ולא הודו חכמים. קרי עליה טובים השנים מן האחד. ורבי, היכי נטע נטיעה בפורים? והתני רב יוסף: שמחה ומשתה ויום טוב, שמחה - (1) מלמד שאסורים בהספד, משתה - מלמד שאסור בתענית, ויום טוב - מלמד שאסור בעשיית מלאכה! - אלא: רבי בר ארביסר הוה, וכי נטע - בחמיסר נטע, - איני? והא רבי בטבריא הוה, וטבריא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון הוא! - אלא, רבי בר חמיסר הוה, וכי נטע - בארביסר הוה. - ומי פשיטא ליה דטבריא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון? והא חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר, מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא! - לחזקיה - מספקא ליה, לרבי - פשיטא ליה. וכי פשיטא ליה מי שרי? והכתיב במגילת תענית: את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר יומי פוריא אינון, דלא למספד בהון. ואמר רבא: לא נצרכא (1) אלא לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה! - הני מילי - בהספד ובתענית, (2) אבל מלאכה - יום אחד ותו לא. - איני? והא רב חזייה להווא גברא דהוה קא שדי כיתנא בפוריא, ולטייה ולא צמח כיתניה! - התם בר יומא הוה. רבה בריה דרבא אמר: אפילו תימא ביומיה, הספד ותענית - קבילו עלייהו, (3) מלאכה לא קבילו עלייהו. דמעיקרא כתיב שמחה ומשתה ויום טוב, ולבסוף כתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה, ואילו יום טוב לא כתיב. וכן הלכתא דקיימא לן דהני תרי יומין דאינון ארביסר וחמיסר תרוייהו אסירי בהספד ובתענית דכתיב במגילת תענית את יום ארבעה עשר בו ואת יום חמשה עשר בו יומי פוריא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענא בהון ואמר רבא לא [דף ד עמוד א] נצרכא אלא לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה: פי' בני עיירות אסורין בחמשה עשר ובני כרכין בארבעה עשר:

ואלא רב, מאי טעמא לטייה להווא גברא? - דברים המותרין (3) ואחרים נהגו בהן איסור הוה, ובאתריה דרבי לא נהוג. ואיבעית אימא: לעולם נהוג, (3) ורבי נטיעה של שמחה נטע. כדתנן: (4) עברו אלו ולא נעמו - ממעטין במשא ומתן, בבנין ובנטיעה, באירוסין ובנישואין. ותנא עלה: בנין - (4) בנין של שמחה, נטיעה - נטיעה של שמחה. איזהו בנין של שמחה - זה הבונה בית חתנות לבנו. איזו היא נטיעה של שמחה - זה הנוטע אבורנקי של מלכים.

תנן התם כל הכתוב במגילת תענית דלא למספד בהון לפניו אסור ולאחריו מותר רבי יוסי אמר לפניו ולאחריו אסור. דלא להתענא לפניו ולאחריו מותר ר' יוסי אמר לפניו אסור ולאחריו מותר והאידין [ראש - השנה י"ט ע"ב] בטלה מגילת תענית לבד מחנוכה ופורים ותרוייהו דלא למספד כתיב בהו במגילת תענית הלכך לפנייהם ולאחריהם נמי אסור בתענית ובהספד כר' יוסי ואף על גב [תענית י"ח ע"א] דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכה כר' יוסי בדלא להתענא מכלל דבדלא למספד כת"ק ס"ל דאמר לפניו אסור ולאחריו מותר אפ"ה כר' יוסי עבדינן דהא רב אשי קאמר כל שלאחריו אסור בהספד ובתענית מותר והא כר' יוסי איתיה דאי ת"ק לית ליה אחריו אסור כלל הלכך חנוכה בין לפניו בין לאחריו אסור בהספד ולגבי פורים בני י"ד אסורין נמי בט"ו בהספד ובתענית ובי"ג אסור בהספד לחודיה ובני ט"ו אסורין בתרוייהו בהספד ובתענית ובט"ז אסור בהספד:

גרסינן בראש השנה (דף י"ח ב) רב ור' חנינא אמרי בטלה מגילת תענית ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי אמרי לא בטלה ומסיק התם הלכתא חנוכה ופורים לא בטלו אית דבעי למימר כיון דלא בטלי ואוקמו אדינייהו לפנייהם ולאחריהם אסור ואית דאמרי לא עדיף לפנייהם ולאחריהם משאר יומי מגילת תענית וכן מסתבר ולכן נהגו להתענות בשלשה עשר באדר ולמאי דפרישית לעיל (ס' א) זמן קהלה לכל היא הוי תענית אסתר תקנת חכמים אף קודם שבטלה מגילת תענית:

גופא, (5) חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר, מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא. ומי מספקא ליה מלתא דטבריא? והכתיב וערי מבצר הצדים צר וחמת רקת וכנרת, וקיימא לן רקת זו טבריא! - היינו טעמא דמספקא ליה: משום דחד גיסא שורא דימא הות. אי הכי אמאי מספקא ליה? ודאי לאו חומה היא! דתניא: אשר לו חמה - (6) ולא שור איגר, סביב פרט לטבריא שימה חומתה. - לענין בתי ערי חומה לא מספקא ליה, כי קא מספקא ליה - לענין מקרא מגילה: מאי פריזים ומאי מוקפין דכתיבי גבי מקרא מגילה, משום דהני מיגלו והני לא מיגלו, והא נמי מיגליא, או דלמא: משום דהני מיגנו והני לא מיגנו, והא נמי מיגניא. משום הכי מספקא ליה. רב אסי קרי מגילה בהוצל בארביסר ובחמיסר, מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא. איכא דאמר, אמר רב אסי: האי הוצל דבית בנימין מוקפת חומה מימות יהושע היא. אמר רבי יוחנן: כי הוינא טליא אמיינא מלתא דשאינא לסבייא,

(1) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יג] שני הימים האלו שהן ארבעה עשר וחמשה עשר אסורין בהספד ותענית לכל אדם בכל מקום, בין לבני כרכין שהן עושין חמשה עשר בלבד, בין לבני עיירות שהן עושין ארבעה עשר בלבד, ושני הימים אסורין בהספד ותענית באדר הראשון ובאדר השני, אנשי כפרים שהקדימו וקראו בשני או בחמישי הסמוך לפורים מותרים בהספד ותענית ביום קריאתן ואסורין בהספד ותענית בשני הימים האלו אף על פי שאין קוראין בהן.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצו סעיף ג] יום י"ד ויום ט"ו ה אסורים בהספד ותענית לכל אדם בכל מקום, בין לבני כרכים שהם עושין ט"ו בלבד, בין לבני עיירות שהם עושין י"ד בלבד; והנשים מענות בהם, שכולם עונות כאחת ומטפחות שמכות כף אל כף; אבל לא מקוננות, שתהא אחת מדברת וכולן עונות אחריה; נקבר המת, לא מענות ולא מקוננות.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצו סעיף ב] אפילו במקום שנהגו, לא נהגו אלא ביום מקרא מגילה בלבד, אבל לאסור את של זה בזה, אינו מנהג.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצו סעיף א] פורים מותר בעשיית מלאכה; ובמקום שנהגו שלא לעשות, אין עושין. (והאידין נהגו בכל מקום שלא לעשות) (כל בו); והעושה, אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם, אלא אם הוא בנין של שמחה, כגון: בית חתנות לבנו או אבורנקי של מלכים, דשרי. הגה: ומותר לעשות כל מלאכת מצוה, כגון: לכתוב פסקי הלכות; וכן מותר לעשות אפילו מלאכות גמורות לצורך פורים. (ת"ה סימן ק"ב).

(4) [רמב"ם הלכות תעניות פרק ג הלכה ח] עברו אלו ולא נעמו, ממעטין במשא ומתן ובבנין של שמחה כגון ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה כגון מיני הדס ומיני אהלים, וממעטין באירוסין ונישואין אלא אם כן לא קיים מצות פריה ורביה, וכל מי שקיים מצות פריה ורביה אסור לו לשמש מטתו בשני רעבון, וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחבירו, ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כנזופין וכמנודין למקום, ועם הארץ שנתן להם שלום מחזירין לו בשפה רפה וכובד ראש.

4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות תענית סימן תקעה סעיף ז] כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן ובבנין של שמחה (אא"כ כותלו נוטה ליפול) (טור). וממעטין באירוסין ונישואין אלא אם לא קיים מצות פריה ורביה, וממעטין בשאילת שלום בין אדם לחבירו; ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כחזפין וכמנודים למקום, ועם הארץ שנתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה וכובד ראש; ותלמידי חכמים לבדם חוזרים ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה; ומותרין לאכול בלילה, ובמלאכה ובשאר הדברים, ומפסיקים בראש חדש חנוכה ופורים; יצא ניסן של תקופה, והוא כשהגיע השמש לתחלת מזל השור, אין מתענין עוד שאין הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה, הואיל ולא ירדו כל עיקר בתחלת השנה.

5) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה יא] עיר שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה בימות יהושע בן נון או אחר כן הוקפה קוראין בשני הימים שהן ארבעה עשר וחמשה עשר ובלילהם, ומברכין על קריאתה בארבעה עשר בלבד הואיל והוא זמן קריאתה לרוב העולם.

5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפח סעיף ד] כרך שהוא ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו, קורין בי"ד ובט"ו ובלילהון, ולא יברך כי אם בי"ד שהוא זמן קריאה לרוב העולם.

6) מב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק יב הלכה יג] עיר שגגותיה חומתה או שהים חומתה אינה כמוקפת חומה.

דף ו עמוד א ואשתכח כוונתי: חמת זו טבריא, ולמה נקרא שמה חמת - על שום חמי טבריא. רקת - זו ציפורי. ולמה נקרא שמה רקת - משום דמידלייא כרקתא דנהרא. כינרת - זו גינוסר, ולמה נקרא שמה כינרת - דמתיקי פירא כקלא דכינרי. אמר רבא: מי איכא למאן דאמר רקת לאו טבריא היא? והא כי שכיב איניש הא, התם ספדי ליה הכי: גדול הוא בששך, ושם לו ברקת. וכי מסקי ארונא להתם ספדי ליה הכי: אוהבי שרידים יושבי רקת, צאו וקבלו הרוגי עומק, כי נח נפשיה דרבי זירא פתח עליה ההוא ספדנא: ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גידלה שעשועיה, אוי נא לה, אמרה רקת, כי אבדה כלי חמדתה. אלא אמר (רבה) +[מסורת הש"ס: רבא] חמת - זו חמי גרר, רקת זו טבריא, כינרת - זו גינוסר, ולמה נקרא שמה רקת - שאפילו ריקנין שבה מלאין מצות כרמון. רבי ירמיה אמר: רקת שמה, ולמה נקרא שמה טבריא - שיושבת בטבורה של ארץ ישראל. (רבא) +[מסורת הש"ס: רבא] חמת: רקת שמה, ולמה נקרא שמה טבריא - שטובה ראייתה .

אמר זעירא: קטרון זו צפורי, ולמה נקרא שמה צפורי - שיושבת בראש ההר כצפור. וקטרון ציפורי היא? והא קטרון בחלקו של זבולון הוא, דכתיב זבולון לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלל. וזבולון מתרעם על מדותיו הוה, שנאמר זבולון עם חרף נפשו למוות, מה טעם - משום דנפתלי על מרומי שדה. אמר זבולון לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם! לאחיי נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים וגבעות, לאחיי נתת להם ארצות - ולי נתת ימים ונהרות. אמר לו: כולן צריכין לך על ידי חלזון, שנאמר [עמ"ס הר יקראו]... ושפני טמוני חול. תני רב יוסף: שפני - זה חלזון, טמוני - זו טרית, חול - זו זכוכית לבנה. אמר לפניו: רבוננו של עולם מי מודיעני? אמר לו: שם יזבחו זבחי צדק, סימן זה יהא לך: כל הנוטל ממך בלא דמים - אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום. ואי סלקא דעתך קטרון זו צפורי, אמאי מתרעם על מדותיו? והא הוויא ציפורי, מילתא דעדיפא טובא! וכי תימא דלית בה זבת חלב ודבש - והאמר ריש לקיש: לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דציפורי, והוויא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל! וכי תימא: דלא נפישא דידיה כדאחיה - והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דכל ארעא דישאל והוויא כמבי כובי עד אקרא דתולבקני - עשרין ותרתין פרסי אורכא, ופתיא שיתא פרסי. - אפילו הכי שדות וכרמים עדיפא ליה. דיקא נמי, דכתיב ונפתלי על מרומי שדה, שמע מינה .

אמר רבי אבהו: ועקרון תעקר - זו קסרי בת אדום, שהיא יושבת בין החולות, והיא היתה יתד תקועה לישראל בימי יוונים, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום היו קורין אותה אחידת מגדל שיר. אמר רבי יוסי בר חנינא: מאי דכתיב והסרתי דמיו ושקציו מבין שניו ונשאר גם הוא לאלהינו, והסרתי דמיו מפיו - זה בית במיא שלהן, ושקציו מבין שניו, זה בית גליא שלהן, ונשאר גם הוא לאלהינו - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבאדום. והיה כאלף ביהודה ועקרון כיבוס - אלו תראטריות וקרקסיות שבאדום שעתידין שרי יהודה ללמד בהן תורה ברבים. אמר רבי יצחק: לשם - זו פמיס, עקרון תעקר - זו קסרי בת אדום, שהיא היתה מטרופולין של מלכים. איכא דאמרי: דמרבי בה מלכי, ואיכא דאמרי: דמוקמי מינה מלכי. קסרי וירושלים, אם יאמר לך אדם: חרבו שתיהן - אל תאמן, ישבו שתיהן - אל תאמן. חרבה קסרי וישבה ירושלים, חרבה ירושלים וישבה קסרי - תאמן. שנאמר אמלאה החרבה: אם מליאה זו - חרבה זו. אם מליאה זו חרבה זו. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא: ולאם מלאם יאמץ .

ואמר רבי יצחק: מאי דכתיב יחן רשע בל למד צדק. אמר יצחק לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, יחן עשו! - אמר לו: רשע הוא. - אמר לו: בל למד צדק? - אמר לו: בארץ נכחות יעול. - אמר לו: אם כן - בל יראה גאות ה'. ואמר רבי יצחק: מאי דכתיב אל תתן ה' מאויי רשע זממו אל תפק ירמונו סלה. אמר יעקב לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, אל תתן לעשו הרשע תאוות לבו. זממו אל תפק - זו

[דף עמוד ב] גרממיה של אדום, שאלמלי הן יוצאין מחריבין כל העולם כולו. ואמר רבי חמא בר חנינא: תלת מאה קטירי תגא איכא בגרממיה של אדום, ותלת מאה ושייתין וחמשה מרזבני איכא ברומי. ובכל יומא נפקי הני לאפי הני ומקטילי חד מינייהו, ומיטרדי לאוקמי מלכא.

ואמר רבי יצחק, אם יאמר לך אדם: יגעתי ולא מצאתי - אל תאמן, לא יגעתי ומצאתי - אל תאמן, הני מילי - בדברי תורה. אבל במשא ומתן - סייעתא הוא מן שמיא. ולדברי תורה לא אמרן אלא לחדודי, אבל לאוקמי גירסא - סייעתא מן שמיא היא. ואמר רבי יצחק: אם ראית רשע שהשעה משחקת לו - אל תתגרה בו, שנאמר אל תתחר במרעים, ולא עוד אלא שדרכיו מצליחין, שנאמר יחילו דרכו בכל עת, ולא עוד אלא שזוכה בדיו, שנאמר מרום משפטיך מנגדו, ולא עוד אלא שרואה בשונאיו שנאמר כל צוריו יפיה בהם. איני? והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה, שנאמר עזבי תורה יהללו רשע ושמרי תורה יתגרו בם. ותניא, רבי דוסתאי בר מתון אמר: מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה, ואם לחשך אדם לומר אל תתחר במרעים ואל תקנא בעשי עולה - מי שלבו נוקפו אומר כן. אלא: אל תתחר במרעים - להיות כמרעים, ואל תקנא בעשי עולה - להיות כעושי עולה. ואומר אל יקנא לך בחטאים וגו'. - לא קשיא: הא - במילי דידיה, הא - במילי דשמיא. ואיבעית אימא: הא והא במילי דידיה, ולא קשיא: הא - בצדיק גמור, הא - בצדיק שאינו גמור. דאמר רב הונא: מאי דכתיב למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו - צדיק ממנו - בולע, צדיק גמור - אינו בולע. ואי בעית אימא: שעה משחקת לו שאני.

אמר עולא: איטליא של יון זה כרך גדול של רומי. והויה תלת מאה פרסה על תלת מאה פרסה, ויש בה שלש מאות ששים וחמישה שווקים כמנין ימות החמה, וקטן שבכולם של מוכרי עופות, והויה ששה עשר מיל על ששה עשר מיל. ומלך סועד בכל יום באחד מהן. והדר בה אף על פי שאינו מולד בה - נוטל פרס מבית המלך, והנוטל בה אף על פי שאינו דר בה - נוטל פרס מבית המלך. ושולשת אלפים בי בני יש בו, וחמש מאות חלונות מעלין עשן חוץ לחומה. צדו אחד ים וצדו אחד הרים וגבעות, צדו אחד מחיצה של ברזל, וצדו אחד חולסית ומצולה.

משנה. קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה - קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה, ומתנות לאביונים

נראה לומר דסיפא ארישא קיימא היכא דקרא המגילה בארבעה עשר ונתעברה השנה אז אין בין אדר ראשון לשני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים דאדע"פ דעשאו בראשון צריכין לחזור ולעשותן בשני אבל כל שאר דברים שעשאו בראשון ושוב נתעברה השנה אין צריכין לחזור ולעשותן בשני והיכא דנתעברה השנה קודם אדר ראשון אז הוי אדר הראשון כמו שבט ואהא קאמר גמרא הא לענין פרשיות זה זה שוין כלומר שאם קראו באדר הראשון כל ארבעה הפרשיות ושוב ראו שיש צורך לעבר השנה אין צריך לעשותן בשני אבל לא מסתבר כלל שבכל השנים המעוברות יקראו הפרשיות בשני אדרים. ושוין בהספד ותענית שאסורים בזה ובזה פי' אם קראו המגילה בארבעה עשר ובו ביום עברו השנה אסור בהספד ותענית אבל בשאר שנה מעוברת נראה לי שמתנת בהספד ותענית כך נראה לי לפרש השיטה:

גמרא. הא לענין סדר פרשיות - זה זה שוין. מני מתניתין? לא תנא קמא, ולא רבי אליעזר ברבי יוסי, ולא רבן שמעון בן גמליאל. דתניא: קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה - קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנהגות בשני נוהגות בראשון חוץ ממקרא מגילה. רבי אליעזר ברבי יוסי אומר: אין קורין אותה באדר השני, (1) שכל מצות שנהגות בשני נוהגות בראשון. רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יוסי: אף קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנהגות בשני אין נוהגות בראשון. ושוין בהספד ותענית שאסורין בזה ובזה. - רבן שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא! - אמר רב פפא: סדר פרשיות איכא בינייהו. דתנא קמא סבר: לכתחילה בשני, ואי עבוד בראשון - עבוד, בר ממקרא מגילה דאף על גב דקרו בראשון קרו בשני, ורבי אליעזר ברבי יוסי סבר: אפילו מקרא מגילה לכתחילה בראשון. ורבן שמעון בן גמליאל סבר: אפילו סדר פרשיות, אי קרו בראשון - קרו בשני. מני? אי תנא קמא - קשיא מתנות, אי רבי אליעזר ברבי יוסי - קשיא נמי מקרא מגילה. אי רבן שמעון בן גמליאל - קשיא סדר פרשיות! - לעולם תנא קמא, ותנא מקרא מגילה והוא הדיון מתנות לאביונים, דהא בהא תליא. ואי בעית אימא: לעולם רבן שמעון בן גמליאל היא, ומתניתין חסורי מיחוסרא, ומוקמינן

מתניתין כרבן שמעון בן גמליאל **הא דקתני אין בין אדר הראשון לאדר השני בארבעה עשר קיימא והכי קתני: (6) אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון לארבעה עשר שבאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות, הא לענין הספד ותענית**

- **זה זה שוין וכן הלכתא:** ואילו סדר פרשיות לא מירי. אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן: הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי. אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו: בכל שנה ושנה. רבי אליעזר ברבי יוסי סבר: בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לשבט - אף כאן אדר הסמוך לשבט, ורבן שמעון בן גמליאל סבר: בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן - אף כאן אדר הסמוך לניסן. בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי - מסתבר טעמא, דאין מעבירין על המצות, אלא רבן שמעון בן גמליאל מאי טעמא? - אמר רבי יוסי: טעמא דרבי שמעון בן גמליאל מסמך גאולה לגאולה עדיף. רבי אליעזר אמר: טעמא דרבן שמעון בן גמליאל מהכא, דכתיב לקים את אגרת הפרים הזאת השנית. ואיצטרך למיכתב

(1)רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה יב

קראו את המגילה באדר ראשון ואחר כך עיברו בית דין את השנה חוזרים וקוראים אותה באדר השני בזמנה.

(1)[טור אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפח] מגילה נקראת ב"א ב"ב ב"ג ב"ד ב"ה ו"א ו"ב ו"ג ו"ד אלא שהכריח המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו אפילו אם הם בח"ל וכן הכפריים הסמוכים להן אפילו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק או שנראין עמהם אפי' אינם סמוכין כגון שהם בהר' ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל ואפילו הכרך אינה מוקפת חומה עתה אם היתה מוקפת בימי יהושע קורין בט"ו וכיון שהיתה מוקפת אפי' אין בו' בטלנין שמשכימין תמיד לב"ה קורין בט"ו ואין קרוי מוקף חומ' אא"כ הוקף חומה תחלה ואח"כ נתיישב אבל נתיישב ואח"כ הוקף אין קורין אלא ב"ד ופי' הר"ם מרוטנבורק דלא מקרי ישב ואח"כ הוקף אלא כשישב תחילה אדעתא שלא להקיפו אבל אם ישב תחלה על דעת להקיפו מקרי שפיר הוקף ולבסוף ישב. כרך שהוא ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו קורין ב"ד ובט"ו ולענין ברכה כתב אחי הר"י ז"ל מסתברא שיקראו בלא ברכה בשני הימים ביום ט"ו לא יברכו דשמא אינה מוקפת חומה וביום י"ד לא יברכו דשמא היא מוקפת ועדיין לא הגיע זמנה והויה ברכה לבטלה וכיון דברכה לא מעכבה למה יכניס עצמו בספק ברכה לבטלה והרמב"ם כתב שמברכין ב"ד כיון שהוא זמן קריאה לרוב העולם ובשושן קורין בט"ו אף על פי שאינה מוקפת חומה מימות יהושע הואיל ונעשה בו הנס בן עיר שהלך לכרך וכן כרך שהלך לעיר אם כשהלך היה דעתו לשוב לביתו בליל י"ד קודם שיאור היום קורא אף אם נתעכב שם ואם אין דעתו לשוב עד שיאור יום י"ד קורא כבני המקום שהלך שם כיצד בן כרך שהלך לעיר אם היה דעתו לשוב למקומו בליל י"ד קורא כבני מקומו אפילו אם נתעכב אח"כ בעיר אבל אם דעתו לעמוד שם מקצ' י"ד כיון שדעתו לעמוד שם מקצת היום של זמן קריאתו חל עליו זמן חובת קריאתו וקורא עמה וכן בן עיר שהלך לכרך אם דעתו לשוב לביתו בליל י"ד קודם שיאור היום קורא כאנשי מקומו אבל אם היה דעתו לעמוד שם מקצת י"ד כיון שלא היה דעתו לשוב למקומו בזמן חוב' אנשי מקומו נסתלק מעליו חובת קריאת אנשי מקומו ונחשב כבני המקום שעמד שם להתחייב בזמן קריאתם:

פורים שחל להיות בשבת כגון ט"ו לבני כרכים דאילו י"ד לא יבא לעולם בשבת אין קורין את המגילה בשבת אלא מקדימין לקרותה בע"ש וכדי שיזכרו ענין היום דורשין בעניינים:

שדרו ממתבתא היכא דנפיק בשייר' או נפיק בספינתא קורא ב"ד וכל תקנה שיכול לעשות כדי שיקרא ב"ד יעשה ואם אין יכול לעשות קורא אותה ב"א ב"ב ב"ג אבל בעשירי ומי' ולמטה אינו יכול לקרותה וכ"כ רע"ם ז"ל וכתב שמברך לפניו ולאחריה כשקורא אותה מי"א ולמעלה ובי"ז ז"ל כתב שהאינדא אין קורין אותה כלל אלא ב"ד אפילו מי שיוצא בשיירא וטוב לקרותה בלא ברכה וקורין אותה בלילה וחוזרים וקורין ביום ושל לילה זמנה כל הלילה ושל

היום זמנה כל היום מהנץ החמה עד סוף היום ואם קראה משעלה עמוד השחר יצא קראוה באדר ראשון ואח"כ ראו לעבר השנה קורין אותה באדר שני אבל הפרשיות שעשו באדר ראשון א"צ לחזור לעשותן בשני:

(2) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יג] שני הימים האלו שהן ארבעה עשר וחמשה עשר אסורין בהספד ותענית לכל אדם בכל מקום, בין לבני כרכין שהן עושין חמשה עשר בלבד, בין לבני עיירות שהן עושין ארבעה עשר בלבד, ושני הימים אסורין בהספד ותענית באדר הראשון ובאדר השני, אנשי כפרים שהקדימו וקראו בשני או בחמישי הסמוך לפורים מותרים בהספד ותענית ביום קריאתן ואסורין בהספד ותענית בשני הימים האלו אף על פי שאין קוראין בהן.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצז סעיף א]

יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם, ואין אומרים מזמור יענך ה' ביום צרה, ואסור בהספד ותענית; אבל שאר דברים אין נוהגים בהם; וי"א דאף בהספד ותענית מותרים. הגה: והמנהג כסברא הראשונה. י"א שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון (טור בשם הרי"ף) ואין נוהגין כן, מ"מ ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים; וטוב לב משתה תמיד (משלי ט"ו, ט"ו) (הגהות מיימוני בשם סמ"ק).

[דף ז עמוד א] השנית, ואיצטרך למיכתב בכל שנה ושנה, דאי מבכל שנה ושנה, הוה אמינא כי קושין, קא משמע לן: השנית. ואי אשמועינן השנית, הוה אמינא בתחילה בראשון ובשני, קא משמע לן: בכל שנה ושנה. - ורבי אליעזר ברבי יוסי, האי השנית מאי עביד ליה? - מיבעי ליה לכדרב שמאל בר יהודה, דאמר רב שמאל בר יהודה: בתחילה קבעוה בשושן, ולבסוף בכל העולם כולו.

אמר רב שמאל בר יהודה: שלחה להם אסתר לחכמים: קבעוני לדורות! שלחו לה: קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות. שלחה להם: כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס. רב ורב חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו. בכוליה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעיל רבי יונתן: שלחה להם אסתר לחכמים: כתבוני לדורות. שלחו לה: הלא כתבתי לך שלישים, שלישים ולא רבעים. עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה כתב זאת זכרון בספר, כתב זאת - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון - מה שכתוב בנביאים, בספר - מה שכתוב במגילה. כתנאי: כתב זאת - מה שכתוב כאן, זכרון - מה שכתוב במשנה תורה, בספר - מה שכתוב בנביאים, דברי רבי יהושע. רבי אלעזר המודעי אומר: כתב זאת - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון - מה שכתוב בנביאים, בספר - מה שכתוב במגילה.

אמר רב יהודה אמר שמאל: אסתר אינה מטמאה את הידים. למימרא דסבר שמאל אסתר לאו ברוח הקודש נאמרה? והאמר שמאל: אסתר ברוח הקודש נאמרה! - נאמרה לקרות ולא נאמרה לכתוב. מיתבי: רבי מאיר אומר: קהלת אינו מטמא את הידים, ומחלוקת בשיר השירים. רבי יוסי אומר: שיר השירים מטמא את הידים, ומחלוקת בקהלת. רבי שמעון אומר: קהלת מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל, אבל (1) רות ושיר השירים ואסתר - מטמאין את הידים! הוא דאמר כרבי יהושע. תניא, רבי שמעון בן מנסיא אומר: (1) קהלת אינו מטמא את הידים, מפני שחכמתו של שלמה היא. אמרו לו: וכי זו בלבד אמר? והלא כבר נאמר וידבר שלשת אלפים משל, ואומר אל תוסף על דבריו. מאי ואומר? וכי תימא: מימר - טובא אמר, דאי בעי - איכתיב, ודאי בעי לא איכתיב. תא שמע אל תוסף על דבריו. תניא, רבי אליעזר אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר ויאמר המן בלבד. רבי עקיבא אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראה. רבי מאיר אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר וידע הדבר למרדכי. רבי יוסי בן דורמסקית אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר ובבזה לא שלחו את ידם. אמר שמאל: אי הואי התם הוה אמינא מלתא דעדיפא מכולהו, שנאמר קימו וקבלו - קימו למעלה מה שקיבלו למטה. אמר רבא: לכולהו אית להו פירכא, לבר מדשמאל דלית ליה פירכא. דרבי אליעזר - סברא הוא, דלא הוה איניש דחשיב למלא כוותיה, והאי כי קא מפיש טובא ואמר - אדעתיה דנפשיה קאמר. דרבי עקיבא - דלמא כרבי אלעזר, דאמר: מלמד שכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו. והא דרבי מאיר - דלמא כרבי חייא בר אבא, דאמר: בגתן ותרש שני טרשיים היו. והא דרבי יוסי בן דורמסקית - דלמא פריסתקי שדור. דשמאל ודאי לית ליה פירכא. אמר רבינא: היינו דאמרי אינשי: טבא חדא פלפלתא חריפתא ממלי צני קרי. רב יוסף אמר, מהכא: יומי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים, רב נחמן בר יצחק אומר, מהכא: זכרם לא יוסף מזרעם.

ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. תני רב יוסף: ומשלוח מנות איש לרעהו - (2) שתי מנות לאיש אחד.

ומתנות לאביונים - (3) שתי מתנות לשני בני אדם. רבי יהודה נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעגלא תלתא וגרבא דחמרא, שלח ליה:

(1) רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פרק ט הלכה ו

רצועות תפילין עם התפילין וגיליון שבספר שלמעלה ושלמטה שבתחלה ושבסוף כשהן מחוברין לספר, וספר שנמחק ונשתייר בו שמנים וחמש אותיות, ומגילה שכתוב בה מן התורה שמנים וחמש אותיות כפרשת יהיה בנסוע הארון הרי אלו מטמאין את הידים, ולא דברי תורה בלבד אלא כל כתבי הקדש אפילו שיר השירים וקהלת שהן דברי חכמה מטמאין את הידים.

(2) רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה טו] כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות. וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות של בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלין לחבירו שנאמר (אסתר ט') ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד, וכל המרבה לשלוח לרעים משובח, ואם אין לו מחליף עם חברו זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה סעיף ד] חייב לשלוח לחבירו שתי מנות בשר או של מיני אוכלים, שנאמר: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, י ו - כב) שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לרעים משובח; ואם אין לו, מחליף עם חבירו, זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, י ו - כב). הגה: ויש לשלוח מנות ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגילה); ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם, או מוחל לו, יצא. ואשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות, כאיש; ואשה תשלח לאשה, ואיש לאיש; אבל לא בהפך, שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבואו לידי ספק קידושין, אבל במתנות לאביונים אין לחוש.

(3) רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה טז] וחייב לחלק לעניים ביום הפורים, אין פחות משני עניים נותן לכל אחד מתנה אחת או מעות או מיני תבשיל או מיני אוכלין שנאמר ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני עניים, ואין מדקדקין במעות פורים אלא כל הפושט ידו ליטול נותנין לו, ואין משנין מעות פורים לצדקה אחרת.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצד סעיף א] חייב כל אדם ליתן לפחות שתי מתנות לשני עניים. הגה: י"א שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר; ומאחר ששלשה פעמים כתוב תרומה בפרשה, יש ליתן ג' (מרדכי ריש פ"ק דיומא); ויש ליתנו בליל פורים קודם שמתפללים מנחה (מהרי"ל), וכן נוהגין בכל מדינות אלו; ויש ליתן ג' חצאים גדולים במדינות אלו, כי אין מטבע ששם מחצית עליה מלבד זו; ובמדינות אויטרייך יתנו ג' חצי וויינר, שנקראו ג"כ מחצית, וכן לכל מדינה ומדינה; ואין חייב ליתנו רק מי שהוא מבן עשרים ולמעלה, ויש אומרים שנותנים מחצית השקל לצדקה מלבד ג' מחצית אלו, ואין נוהגין כן.

[דף ז עמוד ב] קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. רבה שדר ליה למרי בר מר ביד אביי מלא טסקא דקשבא, ומלי כסא קמחא דאבשונא. אמר ליה אביי: השתא אמר מרי: אי חקלאה מלא ליהוי - דיקולא מצאוריה לא נחית. הדר שדר ליה איהו מלא טסקא דזנגבילא, ומלא כסא דפלפלתא אריכא. אמר אביי: השתא אמר מרי: אנא שדר ליה חוליא ואיהו שדר לי חורפא. אמר אביי: כי נפקי מבי מר הוה שבענא, כי מטאי להתם קריבו לי שיתין צעי דשיתין מיני קדירה, ואכלי בהו שיתין פלוגי. ובישולא בתריתא הוו קרו ליה צלי קדר, ובעאי למיכס צעא אבתרה. אמר אביי: היינו דאמרי אינשי: כפינ עניא ולא ידע. אי נמי: רווחא לבסימא שכיח. **אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין (1) מחלפי סעודתייהו להדדי.**

אמר רבא: (1, 2) מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. אמרי בירושל' (פרק בני העיר הלכה ז) שצ"ל אחר קריאת המגילה ארור המן ברוך מרדכי ארורה זרש ברוכה אסתר ארורים כל הרשעים ברוכים כל ישראל גם חרבונוה זכור לטוב. רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום, קם רבה שחטיה לרבי זירא. למחר בעי רחמי ואחיה. לשנה אמר ליה: ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי - אמר ליה: לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא. **אמר רבא: (3) סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו, מאי טעמא - ימי משתה ושמחה כתיב בהו.** רב אשי הוה יתיב קמיה דאמימר נגה ולא אתו רבנן. אמר ליה: מאי טעמא לא אתו רבנן? - דלמא טרידי בסעודת פורים - אמר ליה: ולא הוה אפשר למיכלה באורתא? - אמר ליה: לא שמיע ליה למר הא דאמר רבא: סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו. אמר ליה: אמר רבא הכי? אמר ליה: אין. תנא מיניה ארבעין זימנין, ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה.

משנה (4) אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד.

גמרא. הא לענין מכשירי אוכל נפש - זה וזה שוין. מתניתין דלא כרבי יהודה, דתניא: אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש, רבי יהודה מתיר אף מכשירי אוכל נפש. מאי טעמא דתנא קמא - אמר קרא הוא - ולא מכשיריו. ורבי יהודה (אמר) +[מסורת הש"ס: אמר קרא+] לכם - (4) לכם לכל צורכיכם. ואידך נמי, הכתיב לכם! - לכם ולא לכריים, לכם ולא לכלבים. - ואידך נמי, הא כתיב הוא! - כתיב הוא וכתביב לכם, (4) כאן - במכשירין שאפשר לעשות מערב יום טוב, כאן - במכשירין שאי אפשר לעשות מערב יום טוב.

משנה (5) אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת.

גמרא. הא לענין תשלומין - זה וזה שוין. מני מתניתין - רבי נחוניא בן הקנה היא. דתניא, רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין. מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין - אף יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין. תנן התם: (5) כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתות, שנאמר ונקלה אחיך לעיניך - כיון שלקה הרי הוא כאחייך, דברי רבי חנניה בן גמליאל. אמר רבי יוחנן: חלוקין עליו חביריו על רבי חנניה בן גמליאל. אמר רבא: אמר רבי: תנינא אין בין יום הכפורים לשבת אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהיכרת. ואם איתא - אידי ואידי בידי אדם היא! אמר רב נחמן: הא מני - רבי יצחק היא, דאמר: מלקות בחייבי כריתות ליכא. דתניא, רבי יצחק אומר: חייבי כריתות בכלל היו, ולמה יצאת כרת באחותו - לדונו בכרת ולא במלקות. רב אשי אמר: אפילו תימא רבנן, זה - עיקר זדונו בידי אדם, זה - עיקר זדונו בהיכרת.

(1.1) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה טו] כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות. וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות של בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלין לחבירו שנאמר (אסתר ט') ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד, וכל המרבה לשלוח לרעיים משובח, ואם אין לו מחליף עם חברו זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה סעיף ד] חייב לשלוח לחבירו שתי מנות בשר או של מיני אוכלים, שנאמר: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט - כב) שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לרעיים משובח; ואם אין לו, מחליף עם חבירו, זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט - כב). הגה: ויש לשלוח מנות ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגילה); ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם, או מוחל לו, יצא. ואשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות, כאיש; ואשה תשלח לאשה, ואיש לאיש; אבל לא בהפך, שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבואו לידי ספק קידושין, אבל במתנות לאביונים אין לחוש.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה סעיף ב] חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. הגה: וי"א דא"צ להשתכר כל כך, אלא שישתה יותר מלימודו (כל בו) וישן, ומתוך שישינו אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. (מהרי"ל). ואחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוין לבו לשמים. ואין להתענות בפורים, מלבד תענית חלום, וע"ל סימן תקס"ח וסימן תק"ע. יש שנהגו ללוש בגדי שבת וי"ט בפורים, וכן נכון (מהרי"ל); ונהגים לעשות סעודת פורים לאחר מנחה, וערבית יתפללו בלילה. ומתפללים מנחה תחלה בעוד היום גדול; ורוב הסעודה צריכה להיות ביום (מנהגים), ולא כמו שנהגין: להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה הוא ליל ט"ו. וכשחל פורים ביום ששי, יעשו הסעודה בשחרית, משום כבוד שבת (מנהגים); ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית, לרשות בידו (ת"ה). י"א שיש לאכול מאכל זרעונים בפורים, זכר לזרעונים שאכל דניאל וחביריו בבבל (כל בו). טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה, וסמך לדבר: ליהודים היתה אורה ושמחה (אסתר ח, טז) ודרשין: אורה, זו תורה (מהרי"ב). וחייב במשתה ושמחה קצת בשני ימים, י"ד וט"ו, (מנהגים) וכן נהגו. ויש אומרים דאם הזיק אחד את חבירו מכח שמחת פורים, פטור מלשלם. (ת"ה סימן ק"י). ועיין בח"מ בדיני דיקין.

(3) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יד] מצות יום ארבעה עשר לבני כפרים ועירות יום חמשה עשר לבני כרכים להיות יום שמחה ומשתה ומשלוח מנות לרעיים ומתנות לאביונים, ומותר בעשיית מלאכה ואף על פי כן אין ראוי לעשות בו מלאכה, אמרו חכמים כל העושה מלאכה ביום פורים אינו רואה סימן ברכה לעולם. בני כפרים שקדמו וקראו בשני או בחמישי אם חלקו מעות לאביונים ביום קריאתו יצאו, אבל השמחה והמשתה אין עושין אותה אלא ביום ארבעה עשר, ואם הקדימו לא יצאו, וסעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה סעיף א] הגה: מצוה להרבות בסעודת פורים (טור); ובסעודה אחת יוצאים (מרדכי ספ"ק). סעודת פורים שעשאה בלילה, לא יצא ידי חובתו. הגה: ומ"מ גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעודה. (תשובת מהרי"ב).

(4) [רמב"ם הלכות יום טוב פרק א הלכה ד] כל מלאכה שחייבין עליה בשבת אם עשה אותה ביום טוב שלא לצורך אכילה לוקה חוץ מן ההוצאה מרשות לרשות וההבערה שמתוך שהותרה הוצאה ביום טוב לצורך אכילה הותרה שלא לצורך אכילה, לפיכך מותר ביום טוב להוציא קטן או ספר תורה או מפתח וכיוצא באלו מרשות לרשות. וכן מותר להבעיר אף על פי שאינו לצורך אכילה, ושאר מלאכות כל שיש בו צורך אכילה מותר כגון שחיטה ואפייה ולישה וכיוצא בהן, וכל שאין בהן צורך אכילה אסור כגון כתיבה ואריגה ובנין וכיוצא בהן. /השגת הראב"ד/ וכן מותר להבעיר אפי' שאינו צורך אכילה. א"א זהו להחם חמין לרגלי, ולהדליק נר של אבטלה כגון המדליק נר לכבוד בירושלמי (ביצה פ"ה סה"ב) אמרו לא תאסור ולא תשרי.

(4) [רמב"ם הלכות יום טוב פרק א הלכה ח] אבל לשינוי ואופין ושוחטין ומבשלין ביום טוב, שאם עשה אלו מבערב יש בכך הפסד או חסרון טעם, שאין לחם חם או תבשיל שבשל היום כלחם שנאפה מאמש וכתבשיל שנתבשל מאמש, ולא בשר שנשחט היום כבשר שנשחט מאמש, וכן כל כיוצא באלו, וכן מכשירי אוכל נפש שיש בהן חסרון אם נעשו מבערב עושין אותן ביום טוב, כגון שחיקת תבלין וכיוצא בהן. /השגת הראב"ד/ ולא בשר שנשחט היום כבשר

ששחט מאמש וכן כל כיוצא בזה. א"א בכל אלה אין טעם למה אין תולשין ירק ואין מלקטין פירות מן האילן ביום טוב שהרי בני יומן יפין יותר, ובירושלמי (פ"א ה"י) סומך אותו על אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם וסמך ליה ושמרתם את המצות שהיא מלאכה בתלוש.

(4)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תצה סעיף א] כל מלאכה האסורה בשבת אסורה ביום טוב, חוץ ממלאכת אוכל נפש, חוץ מהוצאה והבערה וכן מכשירי אוכל נפש שלא היה אפשר לעשותה מאתמול. הגה: ויש מחמירין אפילו באוכל נפש עצמו כל שאינו מפיג טעם כלל, אם עשאו מערב יום טוב (א"ז ומהרי"ל); מיהו אם לא עשאו מערב יום טוב ויש בו צורך י"ט, מותר לעשותו ע"י שינוי (סמ"ק ור"ן).

(5)[רמב"ם הלכות שביתת עשור פרק א הלכה ב] כל מלאכה שחייבין על זדונה בשבת סקילה חייבין על זדונה בעשור כרת, וכל שחייבין עליו קרבן חטאת בשבת חייבין עליו קרבן חטאת ביום הכפורים, וכל דבר שאסור לעשותו בשבת אף על פי שאינו מלאכה אסור לעשותו ביום הכפורים, ואם עשה מכין אותו מכת מרדות כדרך שמכין אותו על השבת, וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום הכפורים, וכל שאסור לאמרו או לעשותו לכתחלה בשבת כך אסור ביום הכפורים, כללו של דבר אין בין שבת ליום הכפורים בענינים אלו אלא שזדון מלאכה בשבת בסקילה וביום הכפורים בכרת.

(5)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תריא סעיף ב] כל מלאכה שחייבים עליה בשבת, חייבים עליה ביום הכיפורים; וכל שבשבת פטור אבל אסור, גם ביה"כ כן אלא שבשבת זדונו בסקילה, ויום הכיפורים זדונו בכרת; וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום כיפור. והתירו לקנב ירק ולפצוע אגוזים מן המנחה ולמעלה, כשחל בחול, והאידנא נהגו לאסור. הגה: אם נפלה דליקה ביה"כ, מותר להציל סעודה אחת לצורך לילה, כמו שמציל בשבת לסעודת מנחה (ר"ן פרק כל כתבי). וכבר נתבאר סימן של"ד כיצד נוהגים בדליקה בזמן הזה בשבת, והוא הדין ביו"כ. ונהגו שהתינוקות משחקים באגוזים (אגודה ומהרי"ל), ואין למחות בידם אפילו קודם מנחה; ונשתרבב המנהג מדין הפצעת אגוזים הנזכר (ד"ע).

(6)[רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יז הלכה ז] כל מי שחטא ולקה חוזר לכשרותו שנאמר ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא אחיך, אף כל מחוייבי כרת שלקו נפטרו מידי כריתתן.

[דף ח עמוד א] משנה (1) אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל אלא דריסת הרגל, וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש.

גמרא. הא לענין כלים שעושין בהן אוכל נפש - זה זה שוין. דריסת הרגל, הא לא קפדי אינשי! - אמר רבא: הא מני - רבי אליעזר, דאמר: ויתור אסור במודר הנאה.

משנה (2) אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותן, ונדבות אינו חייב באחריותן.

גמרא. הא לענין בל תאחר - זה זה שוין. תנן התם: (3) אי זהו נדר - האומר הרי עלי עולה. איזו היא נדבה - האומר הרי זו עולה. ומה בין נדרים לנדבות? נדרים, מתו או נגנבו או אבדו - חייב באחריותן, נדבות, מתו או נגנבו או אבדו - אינו חייב באחריותן, מנהני מילי? דתנו רבנן: ונרצה לו לכפר עליו, רבי שמעון אומר: את שעליו חייב באחריותו, ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו. מאי משמע? - אמר רבי יצחק בר אבדימי: כיון דאמר עלי - כמאן דטעין אכתפיה דמי.

משנה (4) אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרבן.

גמרא. הא לענין משכב ומושב וספירת שבעה - זה זה שוין. מנהני מילי? דתנו רבנן: רבי סימאי אומר: מנה הכתוב שתיים וקראו טמא, שלש וקראו טמא. הא כיצד? שתיים לטומאה, ושלוש לקרבן. - ואימר שתיים לטומאה ולא לקרבן, שלש לקרבן ולא לטומאה! - אמרת: עד שלא ראה שלש ראה שתיים. - ואימר: שתיים לקרבן ולא לטומאה, שלש אף לטומאה! - לא סלקא דעתך, דתניא: וכפר עליו הכהן לפני ה' מזובו - מקצת זבין מביאין קרבן ומקצת זבין אין מביאין קרבן. הא כיצד? ראה שלש - מביא, שתיים - אינו מביא. או אינו אלא: ראה שתיים - מביא, ראה שלש - אינו מביא? אמרת: עד שלא ראה שלש ראה שתיים. ואיצטרך דרבי סימאי, ואצטרך מזובו. דאי מדרבי סימאי - הוה אמינא כי קושיין. קמשמע לן מזובו. ואי מזובו - לא ידענא כמה ראיות, קמשמע לן דרבי סימאי. והשתא דאמרת מזובו לדרשא, וכי יטהר הזב מזובו, מאי דרשת ביה? - ההוא מיבעי ליה לכדתניא: וכי יטהר הזב - לכשיפסוק, מזובו - [מזובו], ולא מזובו ונגעו. מזובו וספר - (4) לימד על זב בעל שתי ראיות שטעון ספירת שבעה. והלא דין הוא: אם מטמא משכב ומושב - לא יהא טעון ספירת שבעה?

(1) [רמב"ם הלכות נדרים פרק ו הלכה ג] אין בין מודר הנאה מחבירו למודר ממנו הניית מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש במקום שמשאילין אותם שם בחנם.

(1) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדרים סימן רכא סעיף א] ראובן שאסר נכסיו על שמעון, או שאסר עצמו מנכסי שמעון, הנאסר אסור לעבור על שדה האחר אפילו בבקעה בימות החמה שאין בני אדם מקפידים על דריסת רגל שבה; ואסור לשאול ממנו כל כלים שבעולם. ואם לא נדר ממנו אלא מאכל, אינו אסור אלא לאכול משלו. אמר: הנאת מאכלך עלי, אסור לאכול משלו ואסור ללעוס חטים ליתן על גבי מכתו, אבל לשאול ממנו נפה וכברה, מותר. אמר: הנאה המביאה לידי מאכל עלי, אסור לאכול משלו ומותר ללעוס חטים וליתן על גבי מכתו ואסור ליהנות בכל דבר שמשכירין כיוצא בו, ומה שאין משכירין כיוצא בו, מותר אם אין בו שייכות מאכל, אבל אם יש בו שייכות מאכל, כגון נפה וכברה, ואפילו שק להביא בו פירות וחמור להביא עליו פירות וכן סוס לרכוב עליו לבית המשתה וטבעת להראות בו בבית המשתה ולעבור דרך שדהו לבית המשתה, אף על פי שאין משכירין כיוצא בו, אסור. וכן אסור לקנות לו צרכי סעודה. וכן אסור לחמם ידיו בככר שלו. הגה: קרדום שמבקעים בו עצים לבשל בו מאכל, מקרי הנאה המביאה לידי מאכל; אבל קרדום שמנכס בו, מותר לשאול לו (ב"ב בשם רבינו ירוחם).

(2) [רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק יד הלכה ה] מה בין נדרים לנדבות, שהנודר אם הפריש קרבנו ואבד או נגנב חייב באחריותו עד שיקריב כמו שנדר, והמתנדב ואומר זו אם מת או נגנב אינו חייב באחריותו.

(3) [רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק יד הלכה ז] אי זה הוא נדר ואי זה הוא נדבה, האומר הרי עלי עולה או הרי עלי שלמים או הרי עלי מנחה או הרי דמי בהמה זו עלי עולה או שלמים זהו הנדר, אבל האומר הרי בהמה זו או דמי בהמה זו עולה או שלמים או הרי העשרון הזה מנחה הרי זו נדבה.

(4) [רמב"ם הלכות מחוסרי כפרה פרק ב הלכה ו] הרואה ראייה אחת של זוב הרי הוא כבעל קרי, ראה שתיים הרי זה זוב וצריך ספירת שבעה וביאת מים חיים ואינו חייב בקרבן, ראה שלש ראיות הרי זה זב גמור וחייב בקרבן, ואין בין זב שראה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרבן בלבד, ודברים אלו כולן דברי קבלה מפי משה רבינו מסיני.

(4) [רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק ו הלכה ז] אשה שראתה דם בימי זיבתה יום אחד בלבד או ב' ימים זה אחר זה נקראת זבה קטנה ונקראת שומרת יום כנגד יום, ואם ראתה ג' ימים זה אחר זה הרי זו זבה גמורה והיא הנקראת זבה גדולה ונקראת זבה סתם שנאמר ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים מיעוט ימים שנים רבים ג'.

(4) [רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק ו הלכה ח] אין בין זבה גדולה לזבה קטנה אלא ספירת שבעה והבאת קרבן, שזבה גדולה צריכה לספור שבעה ימים נקיים וזבה קטנה אינה סופרת אלא יום אחד בלבד, וזבה גדולה מביאה קרבן כשתטהר וזבה קטנה אינה מביאה קרבן כשתטהר, אבל לענין טומאה ואיסור ביאה שתיהן שוות.

[דף ח עמוד ב] שומרת יום כנגד יום תוכיח, (1) שמתמאה משכב ומושב ואינה טעונה ספירת שבעה. ואף אתה אל תתמה על זה, שאף על פי שמתמא משכב ומושב לא יהא טעון ספירת שבעה, תלמוד לומר מזובו וספר - מקצת זובו וספר, לימד על זב בעל שתי ראיות שטעון ספירת שבעה. אמר ליה רב פפא לאביו: מאי שנא האי מזובו דמרבי ביה זב בעל שתי ראיות, ומאי שנא האי מזובו דממעט ביה זב בעל שתי ראיות? - אמר ליה: אי סלקא דעתך האי למעוטי הוא דאתא - לישתוק קרא מיניה. וכי תימא אתיא מדינא - שומרת יום כנגד יום תוכיח. וכי תימא: האי מיבעי ליה מזובו ולא מנגעו - אם כן ליכתוב קרא וכי יטהר הזב, ולישתוק, מזובו למה לי? לימד על זב בעל שתי ראיות שטעון ספירת שבעה.

משנה. (2) אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה. אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים.

גמרא. הא לענין שילוח [וטומאה] - זה זה שוין. מנהני מילי? דתני רב שמואל בר יצחק קמיה דרב הונא: וטהרו הכהן מספחת היא וכבס בגדיו וטהר - טהור מפריעה ופרימה דמעיקרא. אמר ליה רבא: אלא מעתה, גבי זב דכתיב וכבס בגדיו וטהר התם מאי וטהר מעיקרא איכא? אלא: (3) טהור השתא מלטמא כלי חרס בהיסט. אף על גב דהדר חזי לא מטמא למפרע - הכא נמי (4) טהור השתא מלטמא בביאה למפרע! אלא אמר רבא: מהכא והצרוע אשר בו הנגע - מי שצרתו תלויה בגופו, יצא זה שאין צרתו תלויה בגופו אלא בימים. אמר ליה אביו: אלא מעתה כל ימי אשר הנגע בו יטמא, מי שצרתו תלויה בגופו הוא דטעון שילוח, ושאיין צרתו תלויה בגופו - אין טעון שילוח. וכי תימא הכי נמי - והא קתני: אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה, הא לענין שילוח ולטמוי בביאה - זה זה שוין! - אמר ליה: ימי כל ימי - לרבות מצורע מוסגר לשילוח. - אי הכי תגלחת וצפרים מאי טעמא לא? דקתני: אין בין טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים! אמר אביו: אמר קרא ויצא הכהן אל מחוץ למחנה והנה נרפא נגע הצרעת, מי שצרתו תלויה ברפואות, יצא זה שאין צרתו תלויה ברפואות אלא בימים.

משנה. אין בין ספרים לתפלין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון, (5) ותפלין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית. רבן שמעון בן גמליאל אומר: (5) אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית.

גמרא. הא לתופרין בגידיו ולטמא את הידים - זה זה שוין. וספרים נכתבין בכל לשון וכו'. ורמינהו: (6) מקרא שכתבו תרגום, ותרגום שכתבו מקרא, וכתב עברי - אינו מטמא את הידים, עד שיכתבנו בכתב אשורית, על הספר, ובדיו. - אמר רבא: לא קשיא;

(1) [רמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פרק א הלכה א] הזב והזבה והנדה והיוולדת כל אחד מארבעתן אב מאבות הטומאות, מטמאין כלים במגע, ומטמא אדם במגע ובמשא, ומטמא משכב ומושב ומרכב מתחתיו ועושה אותן אב טומאה, ומטמא מדף על גבו.

(1) [רמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פרק א הלכה ב] אחד זבה קטנה ואחד זבה גדולה, ואחד זבה מחמת עצמה או מחמת אונס, ואחד זב בעל שתי ראיות או בעל שלש טומאת כולן שוה לטמא אחרים.

(2) [רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק י הלכה י] אחד מצורע מוסגר ואחד מצורע מוחלט לענין טומאה, ואין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט לענין טומאה אלא פריעה ופרימה ותגלחת וצפרים שהטהור מתוך הסגר פטור מן התגלחת ומן הצפרים והטהור מתוך החלט חייב בהן אבל טומאת שניה שוה בכל דבר.

(3) [רמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ה הלכה ט] זב וזבה גדולה שטבלו ביום ז' שלהן כמו שביארנו לא יתעסקו בטהרות עד לערב שמא יראו טומאה ויסתרו שבעת ימי הספירה ונמצא אותן הטהרות טמאות למפרע, אף על פי שהן עושין משכב ומושב למפרע אין מטמאין כלי חרס בהיסט מאחר שטבלו אף על פי שחזרו וראו טומאה וסתרו הכל, וכל כלי חרס שהסיטו עד שלא ראו טהור.

(4) [רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק י הלכה יא] המצורע אב מאבות הטומאות מטמא אדם וכלים במגעו וכלי חרס באוירו ומטמא אדם במשא ומטמא משכב ומושב אפילו תחת אבן כזב וכזבה שנאמר וכבס בגדיו וטהר מפי השמועה למדו שטהר מלטמא משכב ומושב, ואחד המוסגר ואחד המוחלט בכל אלו.

(5) [רמב"ם הלכות תפלין ומזוזות וספר תורה פרק א הלכה יט] אין כותבין תפלין ומזוזות אלא בכתב אשורית, והתירו בספרים לכתוב אף ביוני בלבד, וכבר נשקע יוני מן העולם ונשתבש ואבד לפיכך אין כותבין היום שלשתן אלא אשורית, וצריך להזהר בכתיבתן כדי שלא תדבק אות באות שכל אות שאין העור מקיף לה מארבע רוחותיה פסול, וכל אות שאין התינוק שאינו לא חכם ולא סכל יכול לקרותה פסול, לפיכך צריך להזהר בצורת האותיות שלא תדמה היו"ד לז"ו ולא ו"ו ליו"ד ולא כ"ף לבי"ת ולא בי"ת לכ"ף ולא דל"ת לרי"ש ולא רי"ש לדל"ת וכן כל כיוצא בזה עד שירוך כל הקורא בהן.

(6) [רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פרק ט הלכה ז] תרגום שבעזרא ושבדניאל הרי הוא מכלל כתבי הקדש, אבל תרגום שכתבו עברית ועברית שכתבו תרגום או שכתבו כתבי הקדש בכתב עברי אין מטמאין את הידים עד שיהיו כתובים אשורית על העור ובדיו.

[דף ט עמוד א] כאן בגופן שלנו, כאן בגופן שלהן. - אמר ליה אביי: במאי אוקימתא לההיא - בגופן שלהן, מאי איריא מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא? אפילו מקרא שכתבו מקרא ותרגום שכתבו תרגום נמי, דהא קתני עד שיכתבו אשורית על הספר בדיו! אלא, לא קשיא; הא - רבנן, הא - רבן שמעון בן גמליאל. - אי רבן שמעון בן גמליאל הא איכא יונת! - אלא, לא קשיא: כאן - בספרים, כאן - בתפלין ומזוזות, תפלין ומזוזות מאי טעמא - משום דכתיב בהו והיו, בהוייתן יהו, מאי תרגום שכתבו מקרא איכא? בשלמא תורה - איכא יגר שהדוּתא! אלא הכא מאי תרגום איכא? אלא לא קשיא; כאן - במגילה, כאן - בספרים. מגילה מאי טעמא - דכתיב בה ככתבם וכלשונם, - מאי תרגום שכתבו מקרא איכא? - אמר רב פפא: ונשמע פתגם המלך, רב נחמן בר יצחק אמר: וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן. רב אשי אמר: כי תניא ההיא בשאר ספרים, ורבי יהודה היא. דתניא: תפלין ומזוזות אין נכתבין אלא אשורית, ורבתינו התירו יונת. והכתיב והיו! אלא אימא: ספרים נכתבים בכל לשון, ורבתינו התירו יונת. - התירו? מכלל דתנא קמא אסר! אלא אימא: רבתינו לא התירו שיכתבו אלא יונת. ותניא, אמר רבי יהודה: אף כשהתירו רבתינו יונת - לא התירו אלא בספר תורה, ומשום מעשה דתלמי המלך.

דתניא: מעשה בתלמי המלך שכינס שבעים ושנים זקנים, והכניסן בשבעים ושנים בתים, ולא גילה להם על מה כינסן. ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם: כתבו לי תורת משה רבכם. נתן הקדוש ברוך הוא בלב כל אחד ואחד עצה, והסכימו כולן לדעת אחת. וכתבו לו אלהים בראשית, אעשה אדם בצלם ובדמות, ויכל ביום הששי, וישבות ביום השביעי, זכר ונקבה בראו, ולא כתבו בראם, הבה ארדה ואבלה שם שפתם, ותצחק שרה בקרוביה, כי באפם הרגו שור וברצונם עקרו אבוס, ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על נושא בני אדם, ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים ובשאר ארצות ארבע מאות שנה, וישלח את זאטוטי בני ישראל, ואל זאטוטי בני ישראל לא שלח ידו,

[דף ט עמוד ב] לא חמד אחד מהם נשאתי, אשר חלק ה' אלהיך אתם להאיר לכל העמים, וילך ויעבוד אלהים אחרים אשר לא צויתו לעובדם, וכתבו לו את צעירת הרגלים, ולא כתבו לו ואת הארנבת, מפני שאשנתו של תלמי ארנבת שמה, שלא יאמר: שחקו בי היהודים והטילו שם אשתי בתורה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית. אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ואמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבן שמעון בן גמליאל - אמר קרא יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם - דבריו של יפת יהיו באהלי שם - ואימא גומר ומגוג! אמר רבי חייא בר אבא: היינו טעמא דכתיב יפת אלהים ליפת - יפיותו של יפת יהא באהלי שם.

משנה. (1) אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות. (2) אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה.

גמרא. הא לענין פר יום כפורים ועשירית האיפה - זה וזה שוין. מתניתין דלא כרבי מאיר, דאי רבי מאיר, הא תניא: מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אינו מביא. מאי טעמא דרבי מאיר - דתניא: משיח, אין ל' אלא משוח בשמן המשחה, מרובה בגדים מניין? תלמוד לומר המשיח. במאי אוקימנא - דלא כרבי מאיר. אימא סיפא: אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה, הא לכל דבריה - זה וזה שוין. אתאן לרבי מאיר, דתניא: אירע בו פסול ומינו כהן אחר תחתיו - (3) ראשון חוזר לעבודתו, שני - כל מצות כהונה גדולה עליו, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: ראשון חוזר לעבודתו, שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט. ואמר רבי יוסי: מעשה ברבי יוסף בן אולם מציפורי שאירע בו פסול בכהן גדול, ומינוהו תחתיו, ובא מעשה לפני חכמים ואמרו: ראשון חוזר לעבודתו, שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט. כהן גדול - משום איבה, כהן הדיוט - משום מעלין בקודש ולא מורדין. רישא רבנן וסיפא רבי מאיר? אמר רב חסדא: אין, רישא רבנן וסיפא רבי מאיר. רב יוסף אמר: רבי היא, ונסיב לה אליבא דתנאי.

משנה. אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסחים. זה הכלל: כל שהוא נידר ונידב קרב בבמה, וכל שאינו לא נידר ולא נידב - אינו קרב בבמה.

גמרא. פסחים ותו לא? - אימא: כעין פסחים. מני? רבי שמעון היא. דתניא, רבי שמעון אומר: אף צבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות שקבוע להם זמן, אבל חובות שאין קבוע להם זמן - הכא והכא לא קרב.

משנה. אין בין שילה לירושלים אלא שבשילה אוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה, (4) ובירושלים לפנין מן החומה. וכאן וכאן (1, 4, 5) קדשי קדשים נאכלין לפנין מן הקלעים. קדושת שילה

(1) [רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ד הלכה יד] אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר שמביא כהן המשיח אם שגג באחד מן המצות שחייב עליהן חטאת שנאמר אם הכהן המשיח יחטא וגו', אבל לשאר הדברים שיום הם.

(2) [רמב"ם הלכות שגגות פרק טו הלכה ז] כהן גדול שנמשח בשמן המשחה ועבר מעבודתו מפני מום או זקנה וכיוצא בהן וחסא בשגגה זו מביא פר על שגגתו, לפי שאין בין כהן משוח המשמש לכהן משיח שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה של כל יום שאין מקריב אותן אלא כהן המשמש בכהונה גדולה, אבל פר הבא על כל המצוות שיום הם בו.

(3) [רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק א הלכה ג] שבעת ימים קודם ליום הכפורים מפרשין כהן גדול מביתו ללשכתו שבמקדש ודבר זה קבלה ממש רבינו, ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת ימים אלו שמא תמצא אשתו נדה ונמצא טמא שבעת ימים ואינו יכול לעבוד, ומתקנין לו כהן גדול אחר שאם יארע בזה פיסול יעבוד האחר תחתיו, בין שאירע בו פיסול קודם תמיד של שחר בין שאירע בו פיסול אחר שהקריב קרבנו זה שנכנס תחתיו אינו צריך חינוך אלא עבודתו מחנכתו ומתחיל מעבודה שפסק בה הראשון, עבר יום הכפורים הרי הראשון חוזר לעבודתו והשני עובר וכל מצות כהונה גדולה עליו אלא שאינו עובד ככהן גדול ואם עבד עבודתו כשירה, ואם מת הראשון זה השני מתמנה תחתיו.

(4) [רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ו הלכה טו] לפיכך מקריבין הקרבנות כולן אף על פי שאין שם בית בנוי, ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אף על פי שהיא חריבה ואינה מוקפת במחיצה ואוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל ירושלים אף על פי שאין שם חומות שהקדושה ראשונה קדשה לשענה וקדשה לעתיד לבא.

(4) [רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה יד] ירושלים מקודשת משאר העיירות המוקפות חומה, שאוכלין קדשים קלים ומעשר שני לפנין מחומתה, ואלו דברים שנאמרו בירושלים: אין מלינין בה את המת, ואין מעבירין בתוכה עצמות אדם ואין משכירין בתוכה בתים, ואין נותנין בתוכה מקום לגר תושב, ואין מקיימין בה קברות חוץ מקברי בית דוד וקבר חולדה שהיו בה מימות נביאים הראשונים, ואין נוטעין בה גנות ופרדסים, ואינה נזרעת ואינה נחרשת שמא תסרח, ואין מקיימין בה אילנות חוץ מגינת ורדים שהיתה שם מימות נביאים הראשונים, ואין מקיימין בה אשפה מפני השרצים, ואין מוציאין הימנה זיזין וגזוזטראות לר"ה מפני אהל הטומאה, ואין עושין בה כבשונות מפני העשן, ואין מגדלין בה תרנגולות מפני הקדשים, וכן לא יגדלו הכהנים תרנגולים בכל א"י מפני הטהרות, ואין הבית נחלט בה, ואינו מטמא בנגעים, ואינה נעשית עיר הנדחת, ואינה מביאה עגלה ערופה לפי שלא נתחלקה לשבטים.

(4) [רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק י הלכה ה] וכן הבכור שהרי נאמר בו ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין, וכל אלו הנאכלים לכהנות נאכלים לעבדי הכהנים ולנשיהם כתרומה, וכולן נאכלים בכל העיר שנאמר את חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור לא נאמר בהן במקום קדוש שהיא העזרה אלא טהור שהוא כל מחנה ישראל שכנגדו לדורות ירושלים, והוא הדין למעשר ופסח שהרי הן קדשים קלים כשלמים, והחלונות ועבי החומה כלפניהם.

(5) [רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק י הלכה ג] ואין חטאת ואשם ושירי מנחות נאכלין אלא לזכרי כהונה בעזרה ואם נאכלו בהיכל נאכלו שנאמר לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם בקדש הקדשים תאכלו כל זכר יאכל אותו, וכן שלמי צבור הרי הן כחטאת וכאשם כמו שבארנו.

(5) [רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק יא הלכה ה] כל האוכל כזית מבשר קדשי קדשים חוץ לעזרה לוקה שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך, מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאכול מבשר חטאות ואשמות חוץ לעזרה, והוא הדין לאוכל קדשים קלים חוץ לירושלים שהוא לוקה, שחומת ירושלים לקדשים קלים כחומת העזרה לקדשי קדשים, ואחד בשר חטאת ואשם או שירי מנחות.

[דף י' עמוד א'] יש אחריה היתר. וקדושת ירושלים אין אחריה היתר.

גמרא. אמר רבי יצחק: שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזמן הזה. קסבר: בית חוניו לאו בית עבודה זרה היא, וקא סבר: קדושה ראשונה - קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא. דכתיב כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, מנוחה - זו שילה, נחלה - זו ירושלים. מקיש נחלה למנוחה; מה מנוחה יש אחריה היתר - אף נחלה יש אחריה היתר. אמרו ליה: אמרת? אמר להו: לא. אמר רבא: האלהים! אמרה, וגמירנא לה מיניה. - ומאי טעמא קא הדר ביה? - משום קשיא דרב מרי. דמותיב רב מרי: קדושת שילה יש אחריה היתר, קדושת ירושלים אין אחריה היתר. ועוד תנן: (1) משבאו לירושלים נאסרו הבמות, ולא היה להם עוד היתר, והיא היתה לנחלה. תנאי היא: (דתניא) +מסורת הש"ס: [דתנן] + אמר רבי אליעזר: שמעתי כשהיו בונין בהיכל עושין קלעים להיכל, וקלעים לעזרה. אלא שבהיכל בונין מבחוץ, ובעזרה בונין מבפנים. ואמר רבי יהושע: (2) שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית, אוכלין קדשי קדשים אף על פי שאין קלעים, קדשים קלים ומעשר שני אף על פי שאין חומה. (2) מפני שקדושה ראשונה - קידשה לשעתה, וקידשה לעתיד לבוא. מכלל דרבי אליעזר סבר: לא קידשה לעתיד לבוא. אמר ליה רבינא לרב אשי: ממאי? דלמא דכולי עלמא קדושה ראשונה - קידשה לשעתה, וקידשה לעתיד לבוא. ומר מאי דשמיע ליה קאמר, ומר מאי דשמיע ליה קאמר. וכי תימא קלעים לרבי אליעזר למה לי - לצניעותא בעלמא. אלא, כי הני תנאי. דתניא, אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי: למה מנו חכמים את אלו? שכשעלו בני הגולה מצאו את אלו וקידשו, אבל הראשונות - בטלו משבטלה הארץ. אלמא קסבר: קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא. ורמינהו, אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי: וכי אלו בלבד היו? והלא כבר נאמר ששים עיר כל חבל ארגב, וכתוב כל אלה ערים בצרת חומה גבהה, אלא למה מנו חכמים את אלו? שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשו. - קידשו?

(1) [רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק א הלכה ג] כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית ליי' ולהקריב בהן קרבן, ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד ובהר המוריה שבה נאמר ויאמר דוד זה הוא בית יי' האלהים וזה מזבח לעולה לישראל ואומר זאת מנחתי עדי עד.

(2) רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ו הלכה טו

לפיכך מקריבין הקרבנות כולן אף על פי שאין שם בית בנוי, ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אף על פי שהיא חריבה ואינה מוקפת במחיצה ואוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל ירושלים אף על פי שאין שם חומות שהקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא.

[דף י' עמוד ב] השתא [הא] אמרי לא צריכא לקדושי! אלא: מצאו את אלו ומנאום. ולא אלו בלבד, אלא כל שתעלה לך מסורת בידך מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון - כל המצות הללו נוהגין בה, מפני שקדושה ראשונה - קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא. קשיא דרבי ישמעאל אדרבי ישמעאל! - תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל ברבי יוסי. ואיבעית אימא: הא - רבי אלעזר בר יוסי אמרה. דתניא, רבי אלעזר ברבי יוסי אמר: אשר לוא חמה - אף על פי שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן.

ויהי בימי אחשורוש. אמר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן: דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה: כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער. ויהי בימי אחשורוש - הוה המן, ויהי בימי שפט השפטים - הוה רעב, ויהי כי החל האדם לרב - וירא ה' כי רבה רעת האדם. ויהי בנסעם מקדם - הבה נבנה לנו עיר. ויהי בימי אמרפל - עשו מלחמה. ויהי בהיות יהושע ביריחו - וחרבו שלופה בידו. ויהי ה' את יהושע - וימעלו בני ישראל. ויהי איש אחד מן הרמתיים - כי את חנה אהב וה' סגר רחמה. ויהי (כי) +מסורת הש"ס: [כאשר] +זקן שמואל - ולא הלכו בניו בדרכו. ויהי דוד לכל דרכו משכיל [וה' עמו] - ויהי שאול עוין את דוד. ויהי כי ישב המלך בביתו - רק אתה לא תבנה הבית. - והכתיב ויהי ביום השמיני, ותניא: אותו היום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנבראו בו שמים וארץ, כתיב הכא ויהי ביום השמיני, וכתוב התם ויהי (בקר) +מסורת הש"ס: [ויהי ערב ויהי בקר] +יום אחד! - הא שכיב נדב ואביהו. והכתיב ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה! והכתיב ויהי כאשר ראה יעקב את רחל! והכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד! והאיכא שני, והאיכא שלישי, והאיכא טובא! אמר רב אשי: כל ויהי - איכא הכי, ואיכא הכי. ויהי בימי אינו אלא לשון צער. חמשה ויהי בימי הווי: ויהי בימי אחשורוש, ויהי בימי שפט השפטים, ויהי בימי אמרפל, ויהי בימי אחז, ויהי בימי יהויקים.

(א"ר) +מסורת הש"ס: [וא"ר] +לוי: דבר זה מסורת בידינו מאבותינו: אמוץ ואמציה אחים הוו. מאי קא משמע לך? - כי הא דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה, זוכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים. מנלן - מתמר. דכתיב ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה. משום דכסתה פניה ויחשבה לזונה? אלא: משום דכסתה פניה בבית חמיה ולא הוה ידע לה, זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים. מלכים - מדוד, נביאים - דאמר רבי לוי: מסורת בידינו מאבותינו: אמוץ ואמציה אחים היו. וכתוב חזון ישעיהו בן אמוץ. ואמר רבי לוי: דבר זה מסורת בידינו מאבותינו: מקום ארון אינו מן המדה. תניא נמי הכי: ארון שעשה משה יש לו עשר אמות לכל רוח, וכתוב ולפני הדביר עשרים אמה ארך, וכתוב כנף הכרוב האחד עשר אמות וכנף הכרוב האחד עשר אמות, ארון גופיה היכא הוה קאי? אלא לאו שמע מינה: בנס היה עומד.

רבי יונתן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: וקמתי עליהם וגו' והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד נאם ה'. שם - זה הכתב, שאר - זה לשון, נין - זה מלכות, ונכד - זו ושת. רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס. תחת הנעצוץ - תחת המן הרשע שעשה עצמו עבודה זרה, דכתיב ובכל הנעצוץ ובכל הנהללים, יעלה ברוש - זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים, שנאמר ואתה קח לך בשמים ראש מר דרוור ומתרגמינן: מרי דכי. תחת הסרפד - תחת ושת הרשעה בת בנו של נבוכדנצר הרשע, ששרף רפידת בית ה', דכתיב רפידתו זהב, יעלה הדס - זו אסתר הצדקת, שנקראת הדסה, שנאמר ויהי אמן את הדסה. והיה לה' לשם - זו מקרא מגילה, לאות עולם לא יכרת - אלו ימי פורים. רבי יהושע בן לוי פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם... כן ישיש להרע אתכם. ומי חדי הקדוש ברוך הוא במפלתן של רשעים? והא כתיב בצאת לפני החלוץ ואמרים הודו לה' כי לעולם חסדו, ואמר רבי יוחנן: מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו - לפי שאין הקדוש ברוך הוא שמח במפלתן של רשעים. ואמר רבי יוחנן: מאי דכתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה - בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר הקדוש ברוך הוא: מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה? - אמר רבי אלעזר: הוא אינו שש, אבל אחרים משיש. ודיקא נמי, דכתיב כן ישיש ולא כתיב ישוש, שמע מינה. רבי אבא בר כהנא פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה - זה מרדכי הצדיק, ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס - זה המן, לתת לטוב לפני האלהים - זה מרדכי ואסתר, דכתיב: ותשם אסתר את מרדכי על בית המן. רבה בר עופרן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים. מלך - זו ושת, ושרים - זה המן ועשרת בניו. רב דימי בר יצחק פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא:

[דף יא עמוד א] כי עבדים אנחנו ובעבדתנו לא עזבנו אלהינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס, אימתי - בזמן המן. רבי חנינא בר פפא פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא: הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים. באש - בימי נבוכדנצר הרשע, ובמים - בימי פרעה, ותוציאנו לרוייה - בימי המן. רבי יוחנן פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא: זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו, בימי מרדכי ואסתר. ריש לקיש פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא: ארי נהם ודב שוקק מושל רשע על עם דל. ארי נהם - זה נבוכדנצר הרשע, דכתיב ביה עלה אריה מסבכו, דב שוקק - זה אחשוורוש, דכתיב ביה וארו חיוה אחרי תנינה דמיה לדב. ותני רב יוסף: אלו פרסיים, שאולין ושותין כדוב, ומסורבלין בשר כדוב, ומגדלין שער כדוב, ואין להם מנוחה כדוב. מושל רשע - זה המן, על עם דל - אלו ישראל, שהם דלים מן המצות. רבי אלעזר פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא: בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלף הבית, בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה, נעשה שונאו של הקדוש ברוך הוא מך. ואין מך אלא עני שנאמר ואם מך הוא מערכך, ואין מקרה אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר המקרה במים עליותיו. רב נחמן בר יצחק פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא: שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם, - אדם ולא מלך. רבא פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא: ברבות צדיקים ישמח העם ובמשל רשע יאנח עם, ברבות צדיקים ישמח העם - זה מרדכי ואסתר, דכתיב והעיר שושן צהלה ושמחה, ובמשל רשע יאנח עם - זה המן, דכתיב והעיר שושן נבוכה. רב מתנה אמר מהכא: כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו. רב אשי אמר מהכא: או הנסה אלהים וגו'.

ויהי בימי אחשוורוש. אמר רב: וי' והי' הדא דכתיב והתמכרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות וגו'. ושמואל אמר: לא מאסתים ולא געלתים לכלותם לא מאסתים - בימי יוניוס, ולא געלתים - בימי אספסיינוס, לכלותם - בימי המן, להפר בריתי אתם - בימי רומיים, כי אני ה' אלהיהם - בימי גוג ומגוג. במתניתא תנא: לא מאסתים - בימי כשדים, שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, ולא געלתים - בימי יוניוס, שהעמדתי להם שמעון הצדיק, וחשמונאי ובניו, ומתניה כהן גדול, לכלותם - בימי המן, שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות, כי אני ה' אלהיהם - לעתיד לבוא, שאין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם. רבי לוי אמר מהכא: ואם לא תורישו את ישיבי הארץ. רבי חייא אמר מהכא: והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה להם. אחשוורוש, אמר רב: אחיו של ראש, ובן גילו של ראש. אחיו של ראש - אחיו של נבוכדנצר הרשע שמקרא ראש, שנאמר אנת הוא רישא די דהבא. בן גילו של ראש, הוא הרג - הוא ביקש להרוג, הוא החריב - הוא בקש להחריב, שנאמר ובמלכות אחשוורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישיבי יהודה וירושלים. ושמואל אמר: שהושחרו פניהם של ישראל בימיו כשולי קדרה. ורבי יוחנן אמר: כל שזוכרו אמר: אח לראשו. ורבי חנינא אמר: שהכל נעשו רשין בימיו, שנאמר וישם המלך אחשוורוש מס. הוא אחשוורוש - הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו. הוא עשו - הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו, הוא דתן ואבירם - הן ברשעו מתחילתו ועד סופו. הוא המלך אחז - הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו. אברם הוא אברהם - הוא בצדקו מתחילתו ועד סופו, הוא אהרן ומשה - הן בצדקו מתחילתו ועד סופו. ודוד הוא הקטן - הוא בקטנותו מתחילתו עד סופו, כשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בתורה - כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה. המלך אמר רב: שמלך מעצמו. אמרי לה לשבח, ואמרי לה לגנאי. אמרי לה לשבח - דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה, ואמרי לה לגנאי - דלא הוה חזי למלכותא, וממונא יתירא הוא דיהב וקם. מהדו ועד כוש רב ושמואל, חד אמר: הודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם, וחד אמר: הודו וכוש גבי הדדי הוו קיימי, כשם שמלך על הודו וכוש - כך מלך מסוף העולם ועד סופו. כיוצא בדבר אתה אומר כי הוא רדה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה, רב ושמואל: חד אמר: תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם, וחד אמר: תפסח ועזה בהדי הדדי הוו קיימי, כשם שמלך על תפסח ועל עזה - כך מלך על כל העולם כולו. שבע ועשרים ומאה מדינה, אמר רב חסדא: בתחילה מלך על שבע, ולבסוף מלך על עשרים, ולבסוף מלך על מאה. - אלא מעתה, ושני חיי עמרם שבע ושלישים ומאת שנה, מאי דרשת ביה? - שאני הכא דקרא יתירא הוא, מכדי כתיב מהדו ועד כוש, שבע ועשרים ומאה מדינה, למה לי? - שמע מינה לדרשה.

תנו רבנן: שלשה מלכו בכיפה, ואלו הן: אחאב, ואחשוורוש, ונבוכדנצר. אחאב - דכתיב חי ה' אלהיך אם יש גוי וממלכה אשר לא שלח אדני שם לבקשך וגו', ואי לא דהוה מליך עלייהו - היכי מצי משבע להו? נבוכדנצר - דכתיב והיה הגוי והממלכה... אשר לא יתן את צוארו בעל מלך בבל. אחשוורוש - הא דאמרן

[דף יא עמוד ב] (סימן שס"ד"ך) ותו ליכא? והא איכא שלמה! - לא סליק מלכותיה. - הניחא למאן דאמר מלך והדיוט, אלא למאן דאמר מלך והדיוט ומלך, מאי איכא למימר? - שלמה מילתא אחריתי הוה ביה, שמלך על העליונים ועל התחתונים שנאמר וישב שלמה על כסא ה'. - והא הוה סנחריב, דכתיב מי בכל אלהי הארצות האלה אשר הצילו את ארצם מידי! - הא איכא ירושלים דלא כבשה. - והא איכא דריוש דכתיב דריוש מלכא כתב לכל עממיא אמייא ולשניא די דירין בכל ארעא שלמכון ישגא! - הא איכא שבע דלא מלך עליוהו, דכתיב שפר קדם דריוש והקים על מלכותא לאחשדרפניא מאה ועשרין. - והא איכא כורש, דכתיב כה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה'! - התם אשתבוחי הוא דקא משתבח בנפשיה .

בימים ההם כשבת המלך, וכתיב בתריה בשנת שלוש למלכו. אמר רבא: מאי כשבת - לאחר שנתיישיבה דעתו. אמר: בלשצר חשב וטעה, אנא חשיבנא ולא טעינא. מאי היא? דכתיב כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם, וכתיב למלאות לחרבות ירושלים שבעים שנה. חשוב ארבעין וחמש דנבוכדנצר, ועשרים ותלת דאביל מרודך, ותרתין דידיה - הא שבעים, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו. ונבוכדנצר מנלן דארבעין וחמש שנין מלך? - דאמר מר: גלו בשבע, גלו בשמונה, גלו בתשעה עשרה, גלו בשבע עשרה. גלו בשבע לכיבוש יהויקים - גלות יהויכין, שהיא שמונה לנבוכדנצר. גלו בשמונה עשרה לכיבוש יהויקים גלות צדקיהו שהיא תשע עשרה לנבוכדנצר, דאמר מר: שנה ראשונה כיבש נינוה, שנה כיבש יהויקים, וכתיב ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמשה לחדש נשא אויל מרדך מלך בבל [בשנת מלכותו] את ראש יהויכין מלך יהודה ויצא אתו מבית הכלוא, תמני ותלתין ושבע - הרי ארבעין וחמש דנבוכדנצר. ועשרין ותלת דאביל מרודך - גמרא, ותרתין דידיה - הא שבעין. אמר: השתא ודאי תו לא מיפרקי, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו. היינו דקאמר ליה דניאל: ועל מרא שמיא התרוממת ולמאניא די ביתה היתו קדמך, וכתיב בה בליליא קטיל בלשאצר מלכא [כשדאי] וכתיב ודריוש מדאה קבל מלכותא כבר שנין שתין ותרתין. אמר: איהו מיטעא טעי, אנא חשיבנא ולא טעינא. מי כתיב למלכות בבל? לבבל, כתיב. מאי לבבל, - לגלות בבל. כמה בצירן - תמני. חשיב ועייל חילופייהו. חדא דבלשצר, וחמש דדריוש וכורש, ותרתין דידיה הא שבעין. כיון דחזי דמלו שבעין ולא איפרוק, אמר: השתא ודאי תו לא מיפרקי, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו. - בא שטן וריקד ביניהן והרג את ושתי. - והא שפיר חשיב? - איהו נמי מיטעא טעי, דאיבעי ליה למימני מחרבות ירושלים. - סוף סוף כמה בצירן - (חדיסר) + מסורת הש"ס: [חד סרי] +, איהו כמה מלך - ארביסר, בארביסר דידיה איבעי ליה למיבני בית המקדש! אלמה כתיב באדין בטלת עבידת בית אלהא די בירושלם! - אמר רבא: שנים מקוטעות הוו.

[דף יב עמוד א] תניא נמי הכי: ועוד שנה אחרת לבבל, ועמד דריוש והשלימה. אמר רבא: אף דניאל טעה בהאי חושבנא, דכתיב בשנת אחת למלכו אני דניאל בינתי בספרים, מדקאמר בינתי - מכלל דטעה. מכל מקום קשו קראי אהדדי: כתיב מלאת לבבל, וכתיב לחרבות ירושלים! - אמר רבא: לפקידה בעלמא. והיינו דכתיב כה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם. דרש רב נחמן בר רב חסדא: מאי דכתיב כה אמר ה' למשיחו לכוּרש אשר החזקתי בימינו, וכי כורש משיח היה? אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא למשיח: קובל אני לך על כורש, אני אמרתי הוא יבנה ביתי ויקבץ גליותי. והוא אמר מי בכם מכל עמו... ויעל.

חיל פרס ומדי הפרתמים, וכתיב למלכי מדי ופרס! אמר רבא: אתנוי אתנו בהדדי: אי מינ מלכי - מיניכו איפרכי, ואי מיניכו מלכי - מינ איפרכי. בהראתו את עשר כבוד מלכותו אמר רבי יוסי בר חנינא: מלמד שלבש בגדי כהונה: כתיב הכא יקר תפארת גדולתו וכתיב התם לכבוד ולתפארת. ובמלאות הימים האלה וגו' רב ושמואל; חד אמר: מלך פיקח היה, וחד אמר: מלך טיפש היה. מאן דאמר מלך פיקח היה - שפיר עבד דקריב רחיקא ברישא, דבני מאתיה כל אימת דבעי מפייס להו. ומאן דאמר טפש היה - דאיבעי ליה לקרובי בני מאתיה ברישא, דאי מרדו ביה הנך - הני הוו קיימי בהדיה. שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם: אמרו אתם! - אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. - אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו! - אמרו לו: אמור אתה! - אמר להם: מפני שהשתחוו לצלם. - אמרו לו: וכי משוא פנים יש בדבר? - אמר להם: הם לא עשו אלא לפנים - אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהן אלא לפנים, והיינו דכתיב כי לא ענה מלבו. בחצר גנת ביתן המלך רב ושמואל; חד אמר: הראוי לחצר - לחצר, הראוי לגינה - לגינה, הראוי לביתן - לביתן, וחד אמר: הושיבן בחצר - ולא החזיקתן, בגינה - ולא החזיקתן, עד שהכניסן לביתן והחזיקתן. במתניתא תנא: הושיבן בחצר, ופתח להם שני פתחים אחד לגינה ואחד לביתן. חור כרפס ותכלת, מאי חור? רב אמר: חרי חרי, ושמואל אמר: מילת לבנה הציע להם. כרפס אמר רבי יוסי בר חנינא: כרים של פסים. על גלילי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף. תניא, רבי יהודה אומר: הראוי לכסף - לכסף, הראוי לזהב - לזהב. אמר לו רבי נחמיה: אם כן אתה מטיל קנאה בסעודה, אלא: הם של כסף ורגליהן של זהב. בהט ושש, אמר רב אסי: אבנים שמתחוטטות על בעליהן, וכן הוא אומר אבני נזר מתנוססות על אדמתן. ודר וסחרת רב אמר: דרי דרי, ושמואל אמר: אבן טובה יש בכרכי הים ודרה שמה, הושיבה באמצע סעודה ומאירה להם כצהרים. דבי רבי ישמעאל תנא: שקרא דרור לכל בעלי סחורה. והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים - משונים מיבעי ליה! אמר רבא: יצתה בת קול ואמרה להם: ראשונים כלו מפני כלים ואתם שונים בהם? ויין מלכות רב אמר רב: מלמד שכל אחד ואחד השקהו יין שגדול הימנו בשנים. והשתיה כדת (אין אנס). מאי כדת? אמר רבי חנן משם רבי מאיר: כדת של תורה, מה דת של תורה - אכילה מרובה משתיה, אף סעודתו של אותו רשע - אכילה מרובה משתיה. אין אנס, אמר רבי אלעזר: מלמד שכל אחד ואחד השקהו מיון מדינתו. לעשות כרצון איש ואיש, אמר רבא: לעשות כרצון מרדכי והמן, מרדכי - דכתיב איש יהודי, המן - איש צר ואויב. גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות, בית הנשים מיבעי ליה! אמר רבא: שניהן לדבר עבירה נתכונו. היינו דאמר אינשי: איהו בקרי ואתתיה

[דף יב עמוד ב] בבוציני. ביום השביעי כטוב לב המלך ביין, אטו עד השתא לא טב לביה בחמרא? אמר רבא: יום השביעי שבת היה, שישראל אוכלין ושותין, מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות. אבל אומות העולם שאוכלין ושותין - אין מתחילין אלא בדברי תיפלות. וכן בסעודתו של אותו רשע, הללו אומרים: מדיות נאות, והללו אומרים: פרסיות נאות. אמר להם אחשוורוש: כלי שאני משתמש בו אינו לא מדיי ולא פרסי אלא כשדיי, רצונכם לראותה? - אמרו לו: אין, ובלבד שתהא ערומה. שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו. מלמד שהיתה ושתי הרשעה מביאה בנות ישראל ומפשיטן ערומות ועושה בהן מלאכה בשבת. היינו דכתיב אחר הדברים האלה כשך חמת המלך אחשוורוש זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה, כשם שעשתה - כך נגזר עליה. ותמאן המלכה ושתי, מכדי פריצתא הואי, דאמר מר: שניהן לדבר עבירה נתכוונו, מאי טעמא לא אתאי? אמר רבי יוסי בר חנינא: מלמד שפרחה בה צרעת במתניתא תנא: [בא גבריאיל ועשה לה זנב]. ויקצף המלך מאד, אמאי דלקה ביה כולי האי? אמר רבא: שלחה ליה: בר אהורייירה דאבא! אבא לקבל אלפא חמרא שתי ולא רוי, והוא גברא אשתטי בחמריה. מיד וחמתו בערה בו. ויאמר המלך לחכמים, מאן חכמים - רבנן, ידעי העתים - שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים. אמר להו: דיינוה לך! - אמרו: היכי נעביד? נימא ליה: קטלה - למחר פסיק ליה חמריה ובעי לה מינן. נימא ליה: שבקה - קא מזלזלה במלכותא. אמרו לו: מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו ניטלה עצה ממנו, ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות. זיל לגבי עמון ומואב, דיתבי בדוכתייהו כחמרא דיתבי על דורדייה. וטעמא אמרו ליה: דכתיב שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר. מיד - והקרב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש. אמר רבי לוי: כל פסוק זה על שום קרבנות נאמר: כרשנא, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, כלום הקריבו לפניך כרים בני שנה כדרך שהקריבו ישראל לפניך? שתר, כלום הקריבו לפניך שתי תורין? אדמתא, כלום בנו לפניך מזבח אדמה? תרשיש, כלום שימשו לפניך בבגדי כהונה, דכתיב בהו תרשיש ושהם וישפה. מרס, כלום מירסו בדם לפניך? מרסנא, כלום מירסו במנחות לפניך? ממוכן, כלום הכינו שלחן לפניך? ויאמר ממוכן, תנא: ממוכן זה המן. ולמה נקרא שמו ממוכן - שמוכן לפורענות. אמר רב כהנא: מכאן שההדיוט קופץ בראש. להיות כל איש שרר בביתו אמר רבא: אלמלא אגרות הראשונות לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט. אמרי: מאי האי דשדיר לן להיות כל איש שרר בביתו? פשיטא! אפילו קרחה בביתיה פרדשכא ליהו! ויפקד המלך פקידים. אמר רב: מאי דכתיב כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרש אולת, כל ערום יעשה בדעת - זה דוד, דכתיב ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני המלך נערה בתולה, כל מאן דהוה ליה ברתא - אייתה ניהליה. וכסיל יפרש אולת - זה אחשוורוש, דכתיב ויפקד המלך פקידים. כל מאן דהוה ליה ברתא - איטמרה מיניה. איש יהודי היה בשושן הבירה וגו'... איש ימיני. מאי קאמר? אי ליחוסא קאתי - ליחוסיה ואזיל עד בנימין! אלא מאי שנא הני? תנא: כולן על שמו נקראו; בן יאיר - בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו, בן שמעי - בן ששמע אל תפלתו, בן קיש - שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו. קרי ליה יהודי - אלמא מיהודה קאתי, וקרי ליה ימיני - אלמא מבנימין קאתי! - אמר רב נחמן: מרדכי מוכתר בנימוסו היה. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי: אביו מבנימין ואמו מיהודה. ורבנן אמרי: משפחות מתגרות זו בזו, משפחת יהודה אומרת: אנא גרים דמתיליד מרדכי, דלא קטליה דוד לשמעני בן גרא. ומשפחת בנימין אמרה: מינאי קאתי. רבא אמר: כנסת ישראל אמרה לאידך גיסא: ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני, מה עשה לי יהודי -

[דף יג עמוד א] דלא קטליה דוד לשמעני, דאיתיליד מיניה מרדכי, דמיקני ביה המן. ומה שילם לי ימיני - דלא קטליה שאול לאגג, דאיתיליד מיניה המן, דמצער לישראל. רבי יוחנן אמר: לעולם מבנימין קאתי, ואמאי קרי ליה יהודי - על שום שכפר בעבודה זרה. שכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי, דכתיב איתי גברין יהודאין וגו'.

רבי שמעון בן פזי כי הוה פתח בדברי הימים אמר הכי: כל דברך אחד הם, ואנו יודעין לדורשן. ואשתו היהדיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד. אמאי קרי לה יהדיה - על שום שכפרה בעבודה זרה, דכתיב ותורד בת פרעה לרחוץ על היאור, ואמר רבי יוחנן: שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה. ילדה? והא רבויי רביתיה! - לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. ירד - זה משה, ולמה נקרא שמו ירד - שירד להם לישראל מן בימיו. גזור - שגדר פרצותיהן של ישראל, חבר - שחיבר את ישראל לאביהן שבשמים. סוכו - שנעשה להם לישראל כסוכה. יקותיאל - שקונו ישראל לאל בימיו. זנוח - שהזניח עוונותיהן של ישראל. אבי אבי אבי - אב בתורה, אב בחכמה, אב בבניאות. ואלה בני בתיה... אשר לקח מרד, וכי מרד שמו? והלא כלב שמו! - אמר הקדוש ברוך הוא: יבא כלב שמרד בעצת מרגלים, וישא את בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה.

אשר הגלה מירושלים. אמר רבא: שגלה מעצמו. ויהי אמן את הדסה, קרי לה הדסה, וקרי לה אסתר. תניא, רבי מאיר אומר: אסתר שמה, ולמה נקרא שמה הדסה - על שם הצדיקים שנקראו הדסים, וכן הוא אומר והוא עמד בין ההדסים. רבי יהודה אומר: הדסה שמה, ולמה נקראת שמה אסתר - על שם שהיתה מסתרת דבריה, שנאמר אין אסתר מגדת את עמה וגו'. רבי נחמיה אומר: הדסה שמה, ולמה נקראת אסתר - שהיו אומות העולם קורין אותה על שום אסתרה. בן עזאי אומר: אסתר לא ארוכה ולא קצרה היתה אלא בינונית, כהדסה. רבי יהושע בן קרחה אמר: אסתר ירקרוקת היתה, וחוט של חסד משוך עליה. כי אין לה אב ואם - ובמות אביה ואמה, למה לי? אמר רב אחא: עיברתה - מת אביה, ילדתה - מתה אמה. ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת, תנא משום רבי מאיר: אל תקרי לבת אלא לבית, וכן הוא אומר ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו תאכל ומכסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת, משום דבחיכו תשכב הוות ליה (לבית) +מסורת הש"ס: [כבת]+? אלא (לבית) +מסורת הש"ס: [כבית]+ - הכי נמי לבית. ואת שבע הנערות וגו' - אמר רבא: שהיתה מונה בהן ימי שבת. וישנה ואת נערותיה וגו', אמר רב: שהאכילה מאכל יהודי. ושמאל אמר: שהאכילה קדלי דחזירי. ורבי יוחנן אמר: זרעונים, וכן הוא אומר ויהי המלצר נושא את פתבגם... ונותן להם זרעונים. ששה חדשים בשמן המר, מאי שמן המור? רבי חייא בר אבא אמר: סטכת, רב הונא אמר שמן זית שלא הביא שלישי. תניא, רבי יהודה אומר: אנפקינן - שמן זית שלא הביא שלישי, ולמה סכין אותו - שמשיר את השיער ומעדן את הבשר. בערב היא באה ובבקר היא שבה, אמר רבי יוחנן: מגנותו של אותו רשע למדנו שבחו, שלא היה משמש מטתו ביום. ותהי אסתר נשאת חן אמר רבי אלעזר: מלמד שלכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו. ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת - ירח שנהנה גוף מן הגוף. ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות. אמר רב: ביקש לטעום טעם בתולה - טעם, טעם בעולה - טעם. ויעש המלך משתה גדול, עבד משתיא - ולא גליא ליה, ולא גליא ליה, שדר פרדישי - ולא גליא ליה. ובהקבץ בתולות שנית וגו', אזיל שקל עצה ממרדכי. אמר: אין אשה מתקנאה אלא בירך חברתה - ואפילו הכי לא גליא ליה, דכתיב אין אסתר מגדת מולדתה וגו'.

אמר רבי אלעזר: מאי דכתיב

[דף יג עמוד ב] לא יגרע מצדיק עיניו, בשכר צניעות שהיתה בה ברחל - זכתה ויצא ממנה שאול, ובשכר צניעות שהיה בו בשאול - זכה ויצאת ממנו אסתר. ומאי צניעות היתה בה ברחל - דכתיב ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא. וכי אחי אביה הוא? והלא בן אחות אביה הוא? אלא אמר לה: מינסבא לי? אמרה ליה: אין. מיהו, אבא רמאה הוא, ולא יכלת ליה. - אמר לה: אחיו אנא ברמאות. - אמרה ליה: ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא? - אמר לה: אין. עם נבר תתבר ועם עקש תתפל. אמר לה: ומאי רמיותא? - אמרה ליה: אית לי אחתא דקשישא מינאי, ולא מנסיב לי מקמה. מסר לה סימנים. כי מטא ליליא, אמרה: השתא מינספא אחתאי, מסרתינהו ניהלה. והיינו דכתיב ויהי בבקר והנה היא לאה, מכלל דעד השתא לאו לאה היא? אלא: מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה לא הוה ידע עד השתא. לפיכך זכתה ויצא ממנה שאול. ומה צניעות היתה בשאול - דכתיב ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל - זכה ויצאת ממנו אסתר. ואמר רבי אלעזר: כשהקדוש ברוך הוא פוסק גדולה לאדם - פוסק לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות, שנאמר וישיבם לנצח ויגבהו (וגו'), ואם הגיס דעתו - הקדוש ברוך הוא משפילו, שנאמר ואם אסורים בזקים וגו'.

ואת מאמר מרדכי אסתר עשה, אמר רבי ירמיה: שהיתה מראה דם נדה לחכמים. כאשר היתה באמנה אתו - אמר רבה בר לימא (משמיה דרב): שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי. בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותרש, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: הקצף הקדוש ברוך הוא אדון על עבדיו לעשות רצון צדיק, ומנו - יוסף, שנאמר ושם אתנו נער עברי וגו'. עבדים על אדוניהן לעשות נס לצדיק, ומנו - מרדכי, דכתיב וידע הדבר למרדכי וגו'. אמר רבי יוחנן: בגתן ותרש שני טרסיים הוו, והיו מספרין בלשון טורסי, ואומרים: מיום שבאת זו לא ראינו שינה בעינינו, בא ונטיל ארס בספל כדי שימות. והן לא היו יודעין כי מרדכי מיושבי לשכת הגזית היה, והיה יודע בשבעים לשון. אמר לו: והלא אין משמרתך שוה? - אמר לו: אני אשמור משמרתך ומשמרתך. והיינו דכתיב ויבקש הדבר וימצא - שלא נמצאו במשמרתך. אחר הדברים האלה, (אחר מאי) +מסורת הש"ס: [מאי אחר]? אמר רבא: אחר שברא הקדוש ברוך הוא רפואה למכה. דאמר ריש לקיש: אין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה, שנאמר כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים - אבל אומות העולם אינו כן, מכה אותן ואחר כך בורא להם רפואה, שנאמר ונגף ה' את מצרים נגף ורפוא. ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו אמר רבא בתחילה במרדכי לבדו, ולבסוף בעם מרדכי, ומנו - רבנן, ולבסוף בכל היהודים. הפיל פור הוא הגורל, תנא: כיון שנפל פור בחדש אדר שמח שמחה גדולה, אמר: נפל לי פור בירח שמת בו משה. ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד. ישנו עם אחד אמר רבא: ליכא דידע לישנא בישא כהמן. אמר ליה: תא ניכלינהו! - אמר ליה: מסתפינא מאלהיו, דלא ליעביד בי כדעבד בקמאי. - אמר ליה: ישנו מן המצות. - אמר ליה: אית בהו רבנן. - אמר ליה: עם אחד הן. שמא תאמר קרחה אני עושה במלכותך - מפוזרין הם בין העמים, שמא תאמר אית הנאה מיניהו - מפורד, כפרידה זו שאינה עושה פירות. ושמא תאמר איכא מדינתא מיניהו - תלמוד לומר בכל מדינות מלכותך. ודתייהם שנות מכל עם - דלא אכלי מינן, ולא נסבי מינן, ולא מנסיב לן. ואת דתי המלך אינם עשים - דמפקי לכולא שתא בש"י פה". ולמלך אין שוה להניחם - דאכלו ושתו ומבזו ליה למלכות. ואפילו נופל זבוב בכוסו של אחד מהן - זורקו ושותהו. ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהן - חובטו בקרקע ואינו שותהו. אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף וגו' אמר ריש לקיש: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו. והיינו דתנן: באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים. ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך, אמר רבי אבא:

[דף יד עמוד א] משל דאחשורוש והמן למה הדבר דומה? לשני בני אדם, לאחד היה לו תל בתוך שדהו, ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו, בעל חריץ אמר: מי יתן לי תל זה בדמים! בעל התל אמר: מי יתן לי חריץ זה בדמים! לימים נדדו זה אצל זה, אמר לו בעל חריץ לבעל התל: מכור לי תילך! - אמר לו: טול אותה בחנם, והלאי!

ויסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא: גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירוהו למוטב, ואילו הסרת הטבעת החזירתן למוטב. **תנו רבנן: ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה אפילו אות אחת, חוץ ממקרא מגילה. מאי דרוש? אמר רבי חייא בר אבין אבא אמר רבי יהושע בן קרחה ק"ו:** ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה - ממיתה לחיים לא כל שכן? - אי הכי הלל נמי נימא: - **א"ר יצחק לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ. - מתקיף לה רב נחמן והרי יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ, היכי אמרינן שירה וקאמרי הלילא? - התם כדתינא:** עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה. משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר: קרייתא זו הלילא, **מתקיף לה רבא אמר:** בשלמא התם הללו עבדי ה' - ולא עבדי פרעה, אלא הכא - הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש? אכתי עבדי אחשורוש אן הלכך לא אמרינן הלילא בפורים:

- בין לרבא בין לרב נחמן קשיא: והא תניא, משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה, כיון שגלו - חזרו להכשירן הראשון. ותו ליכא? והכתיב ויהי איש אחד מן הרמתיים צופים - אחד ממאתים צופים שנתנבאו להם לישראל! - מיהוה טובא הוו. כדתינא: הרבה נביאים עמדו להם לישראל, כפלים כיוצאי מצרים, אלא, נבואה שהוצרכה לדורות - נכתבה, ושלא הוצרכה - לא נכתבה. רבי שמואל בר נחמני אמר: אדם הבא משתי רמות שצופות זו את זו. רבי חנין אמר: אדם הבא מבני אדם שעומדין ברומו של עולם. ומאן נינהו - בני קרח. דכתיב ובני קרח לא מתו. תנא משום רבינו: מקום נתבצר להם בגיהנם, ועמדו עליו.

שבע נביאות מאן נינהו? שרה, מרים, דבורה, חנה, אביגיל, חולדה, ואסתר. שרה - דכתיב אבי מלכה ואבי יסכה, ואמר רבי יצחק: יסכה זו שרה. ולמה נקרא שמה יסכה - שסכתה ברוח הקדש, שנאמר כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה. דבר אחר: יסכה - שהכל סוכן ביופיה. מרים - דכתיב ותקח מרים הנביאה אחות אהרן ולא אחות משה? - אמר רב נחמן אמר רב: שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן, ואומרת: עתידה אמי שתלד בן שישע את ישראל. ובשעה שנולד נתמלא כל הבית כולו אורה, עמד אביה ונשקה על ראשה, אמר לה: בתי נתקיימה נבואתיך. וכיון שהשליכוהו ליאור - עמד אביה וטפחה על ראשה, ואמר לה: בתי, היכן נבואתיך? היינו דכתיב ותצב אחתו מרחק לדעה - לדעת מה יהא בסוף נבואתה. דבורה - דכתיב ודבורה אשה נביאה אשת לפידות. מאי אשת לפידות - שהיתה עושה פתילות למקדש. והיא יושבת תחת תמר, מאי שנא תחת תומר? - אמר רבי שמעון בן אבשלום: משום יחוד. דבר אחר: מה תמר זה אין לו אלא לב אחד - אף ישראל שבאותו הדור לא היה להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים. חנה - דכתיב ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה', רמה קרני ולא רמה פכי. דוד ושלמה שנמשחו בקרן - נמשכה מלכותן, שאול יהוא שנמשחו בכף - לא נמשכה מלכותן. אין קדוש כה' כי אין בלתיך, אמר רב יהודה בר מנשיא: אל תקרי בלתיך אלא לבלותך. שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם; מדת בשר ודם - מעשה ידיו מבלין אותו, אבל הקדוש ברוך הוא - מבלה מעשה ידיו. ואין צור כאלהינו - אין צייר כאלהינו. אדם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים, אבל הקדוש ברוך הוא צר צורה בתוך צורה, ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים. אביגיל - דכתיב והיה היא רכבת על החמור וירדת בסתר החר. בסתר החר? מן ההר מיבעי ליה! אמר רבה בר שמואל: על עסקי דם הבא מן הסתרים. נטלה דם והראתה לו. אמר לה: וכי מראין דם בלילה? - אמרה לו: וכי דנין דיני נפשות בלילה? - אמר לה:

[דף יד עמוד ב] (1) מורד במלכות הוא, ולא צריך למידייניה. - אמרה לו: עדיין שאול קיים, ולא יצא טבעך בעולם. - אמר לה: וברוך טעמך וברוכה את אשר כלתני [היום הזה] מבוא בדמים. דמים תרתי משמע! אלא מלמד שגילתה את שוקה, והלך לאורה שלש פרסאות. אמר לה: השמיעי לי! - אמרה לו: לא תהיה זאת לך לפוקה, זאת - מכלל דאיכא אחריתי, ומאי ניהו - מעשה דבת שבע, ומסקנא הכי הואי. והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים. כי הוות מיפטר א מיניה אמרה ליה והטיב ה' לאדני וזכרת את אמתך, אמר רב נחמן: היינו דאמרי אינשי: איתתא בהדי שותא פילכא. איכא דאמרי: שפיל ואזיל בר אוזא ועינוהי מיטייפי. חולדה - דכתיב וילך חלקיהו הכהן ואחיקם ועכבור וגו'. ובמקום דקאי ירמיה הכי מתנביא איהי? - אמרי בי רב משמיה דרב: חולדה קרובת ירמיה היתה, ולא הוה מקפיד עליה. ויאשיה גופיה, היכי שביק ירמיה ומסדר לגבה? אמרי דבי רבי שילא: מפני שהנשים רחמניות הן. רבי יוחנן אמר: ירמיה לא הוה התם, שהלך להחזיר עשרת השבטים. ומגלן דאהדור - דכתיב כי המוכר אל הממכר לא ישוב, אפשר יובל בטל ונביא מתנבא עליו שיבטל? אלא מלמד שירמיה החזיר, ויאשיהו בן אמון מלך עליהן. דכתיב ויאמר מה הציון הלז אשר אני ראה ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר איש האלהים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברים האלה אשר עשית על המזבח בית אל. וכי מה טיבו של יאשיהו על המזבח בבית אל? אלא מלמד שיאשיהו מלך עליהן. רב נחמן אמר: מהכא גם יהודה שת קציר לך בשובי שבות עמי. אסתר - דכתיב ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות, בגדי מלכות מיבעי ליה! אלא: שלבשתה רוח הקדש. כתיב הכא ותלבש וכתבי התם ורוח לבשה את עמשי וגו'. אמר רב נחמן: לא יאה יהירותא לנשי, תרתי נשי יהירן הויין, וסניין שמיייהו, חדא שמה זיבורתא, וחדא שמה כרכושתא. זיבורתא - כתיב בה ותשלח ותקרא לברק, ואילו איהי לא אזלה לגביה. כרכושתא כתיב בה אמרו לאיש ולא אמרה אמרו למלך. אמר רב נחמן: חולדה מבני בניו של יהושע היתה. כתיב הכא בן חרחס וכתבי התם בתמנת חרס. איתיביה רב עינא סבא לרב נחמן: שמונה נביאים והם כהנים יצאו מרחב הזונה, ואלו הן: נריה, ברוך, ושריה, מחסיה, ירמיה, חלקיה, חנמאל, ושלום. רבי יהודה אומר: אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה. כתיב הכא בן תקוה וכתבי התם את תקות חוט השני! - אמר ליה: עינא סבא! ואמרי לה: פתיא אוכמא! מיני ומינך תסתיים שמעתא; דאיגירא ונסבה יהושע. ומי הוה ליה זרעא ליהושע? והכתיב נון בנו יהושע בנו! - בני - לא הוה ליה, בנתן - הוה ליה.

(1) רמב"ם הלכות מלכים פרק ג הלכה ח

כל המורד במלך ישראל יש למלך רשות להרגו, אפילו גזר על אחד משאר העם שילך למקום פלוני ולא הלך או שלא יצא מביתו ויצא חייב מיתה, ואם רצה להרגו ירג, שנאמר כל איש אשר ימרה את פיך, וכן כל המבזה את המלך או המחרפו יש למלך רשות להרגו, כשמעי בן גרא, ואין למלך רשות להרוג אלא בסייף בלבד, ויש לו לאסור ולהכות בשוטין לכבודו, אבל לא יפקיר ממנו ואם הפקיר הרי זה גזל.

[דף טו עמוד א] בשלמא אינהו - מיפרשי, אלא אבהתייהו מנלן? - כדעולא. דאמר עולא: כל מקום ששמו ושם אביו בנביאות - בידוע שהוא נביא בן נביא. שמו ולא שם אביו - בידוע שהוא נביא ולא בן נביא. שמו ושם עירו מפורש - בידוע שהוא מאותה העיר, שמו ולא שם עירו - בידוע שהוא מירושלים. במתניתא תנא: כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומין, ופרט לך הכתוב באחד מהן לשבח, כגון דבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי בן גדליה - בידוע שהוא צדיק בן צדיק, וכל שפרט לך הכתוב באחד מהן לגנאי, כגון ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע, - בידוע שהוא רשע בן רשע. אמר רב נחמן: מלאכי זה מרדכי, ולמה נקרא שמו מלאכי - שהיה משנה למלך. מיתבי: ברוך בן נריה, ושריה בן מעשיה ודניאל, ומרדכי בלשן, וחגי, זכריה ומלאכי - כולן נתנבאו בשנת שנים לדריוש! - תיובתא. תניא, אמר רבי יהושע בן קרחה: מלאכי זה עזרא, וחכמים אומרים: מלאכי שמו. אמר רב נחמן: מסתברא כמאן דאמר מלאכי זה עזרא, דכתיב בנביאות מלאכי: בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר, ומאן אפרשי נשים נכריות - עזרא, דכתיב ויען שכניה בן יחיאל מבני עילם ויאמר לעזרא אנחנו מעלנו באלהינו ונשב נשים נכריות. תנו רבנן: ארבע נשים יפיפיות היו בעולם: שרה (ואביגיל, רחב) + מסורת הש"ס: [רחב ואביגיל] +, ואסתר. ולמאן דאמר אסתר ירקרוקת היתה - מפיק אסתר ומעייל ושתי. תנו רבנן: רחב בשמה זינתה, יעל בקולה, אביגיל בזכירתה, מיכל בת שאול בראייתה. אמר רבי יצחק: כל האומר רחב רחב - מיד ניקרי. אמר ליה רב נחמן: אנא אמינא רחב רחב ולא איכפת לי! - אמר ליה: כי קאמינא - בידועה ובמכירה.

ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, מאי אמר? רב אמר: גבה המן מאחשוורוש. ושמואל אמר: גבר מלכא עילאה ממלכא תתאה. ותתחלחל המלכה, מאי ותתחלחל? אמר רב: שפירסה נדה, ורבי ירמיה אמר: שהוצרכה לנקביה. ותקרא אסתר להתך, אמר רב: התך זה דניאל, ולמה נקרא שמו התך - שחתכוהו מגדולתו. ושמואל אמר: שכל דברי מלכות נחתכין על פיו. לדעת מה זה ועל מה זה, אמר רבי יצחק: שלחה לו: שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה, דכתיב בהן מזה ומזה הם כתבים. ויגידו למרדכי את דברי אסתר, ואילו איהו לא אזל לגביה - מכאן שאין משיבין על הקלקלה. לך כנוס את כל היהודים וגו', עד אשר לא כדת, אמר רבי אבא: שלא כדת היה, שבכל יום ויום עד עכשיו - באונס, ועכשיו - ברצון. וכאשר אבדתי אבדתי - כשם שאבדתי מבית אבא כך אובד ממך. ויעבר מרדכי אמר רב: שהעביר יום ראשון של פסח בתענית. ושמואל אמר: דעבר ערקומא דמיא. ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות, בגדי מלכות מיבעי ליה! - אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: מלמד שלבשתה רוח הקדש, כתיב הכא ותלבש וכתבי התם ורוח לבשה את עמשי. ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה בהן, ואלו הן: דוד ודניאל, דוד - דברכיה ארונה, דכתיב ויאמר ארונה אל המלך וגו'. דניאל - דברכיה דרוש, דכתיב אלהך די אנת פלח לה בתדירא הוא ישיזבינך. ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך, שהרי אבימלך קלל את שרה הנה הוא לך כסות עינים, ונתקיים בזרעה - ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו. ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם; מדת בשר ודם - אדם שופת קדרה ואחר כך נותן לתוכה מים, אבל הקדוש ברוך הוא - נותן מים ואחר כך שופת הקדרה, לקיים מה שנאמר לקול תתו המון מים בשמים. ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר: ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי. ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: צדיק אבד - לדורו אבד. משל לאדם שאבדה לו מרגלית, כל מקום שהיא - מרגלית שמה, לא אבדה אלא לבעלה. וכל זה איננו שוה לי, אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: בשעה שראה המן את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה איננו שוה לי כדבר חסדא. דאמר רב חסדא: זה בא בפרוזבול וזה בא

[דף טו עמוד ב] בפרוזבוטי. אמר רב פפא: וקרו ליה עבדא דמזדבן בטלמי. וכל זה אינו שוה לי - מלמד שכל גזזיו של אותו רשע חקוקין על לבו, ובשעה שרואה את מרדכי יושב בשער המלך אמר: כל זה אינו שוה לי. ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: עתיד הקדוש ברוך הוא להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק, שנאמר: ביום ההוא יהיה ה' צבאות לעטרת צבי [וגו']. מאי לעטרת צבי ולצפירת תפארה - לעושיין צביונו ולמצפין תפארתו. יכול לכל - תלמוד לומר לשאר עמו - למי שמשים עצמו כשירים. ולרוח משפט - זה הדין את יצרו, וליושב על המשפט - זה הדין דין אמת לאמתו. ולגבורה - זה המתגבר על יצרו. משיבי מלחמה - שנושאים ונותנים במלחמתה של תורה. שעה - [אלו תלמידי חכמים] שמשכימין ומעריבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! מה נשתנו אלו מאלו? אמר לה הקדוש ברוך הוא: ישראל עסקו בתורה, אומות העולם לא עסקו בתורה. אמר ליה: גם אלה ביין שגו ובשכר תעו... פקו פליליה, אין פקו אלא גיהנם, שנאמר ולא תהיה זאת לך לפוקה, ואין פליליה אלא דיינין, שנאמר ונתן בפללים.

ותעמד בחצר בית המלך הפנימית. אמר רבי לוי: כיון שהגיעה לבית הצלמים - נסתלקה הימנה שכינה, אמרה: אלי אלי למה עזבתי, שמא אתה דן על שוגג כמזיד ועל אונס כרצון? או שמא על שקראתינו כלב, שנאמר הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי. חזרה וקראתו אריה, שנאמר הושיעני מפי אריה. ויהי כראות המלך את אסתר המלכה, אמר רבי יוחנן: שלשה מלאכי השרת נדמנו לה באותה שעה: אחד שהגביה את צוארה, ואחד שמשך חוט של חסד עליה, ואחד שמתח את השרביט. וכמה? - אמר רבי ירמיה: שתי אמות היה והעמידו על שתיים עשרה, ואמרי לה: על שש עשרה, ואמרי לה: על עשרים וארבע. במתניתא תנא: על ששים. וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה, וכן אתה מוצא בשיני רשעים. וכתוב שני רשעים שברת, ואמר ריש לקיש: אל תקרי שברת אלא שריבבת, רבה בר עופרין אמר משום רבי אליעזר, ששמע מרבו, ורבו מרבו: מאתים. ויאמר לה המלך לאסתר המלכה מה בקשתך עד חצי המלכות ותעש, חצי המלכות ולא כל המלכות, ולא דבר שחוצץ למלכות, ומאי ניהו - בנין בית המקדש. יבא המלך והמן... אל המשתה. תנו רבנן: מה ראתה אסתר שזימנה את המן? רבי אליעזר אומר: פחים טמנה לו, שנאמר יהי שלחנם לפניו לפח, רבי יהושע אומר: מבית אביה למדה, שנאמר אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו', רבי מאיר אומר: כדי שלא יטול עצה וימרוד, רבי יהודה אומר: כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית, רבי נחמיה אומר: כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך ויסיחו דעתן מן הרחמים. רבי יוסי אומר: כדי שיהא מצוי לה בכל עת. רבי שמעון בן מנסיא אומר: אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס. רבי יהושע בן קרחה אומר: אסביר לו פנים כדי שיהרג הוא והיא. רבן גמליאל אומר: מלך הפכפכן היה. אמר רבן גמליאל: עדיין צריכין אנו למודעי. דתניא, רבי אליעזר המודעי אומר: קנאתו במלך, קנאתו בשרים, רבה אמר: לפני שבר גאון, אביי ורבא דאמרי תרויהו: בחמם אשית את משתיהם וגו', אשכחיה רבה בר אבוא לאליהו, אמר ליה: כמאן חזיא אסתר ועבדא הכי? - אמר ליה: ככולהו תנאי וככולהו אמוראי. ויספר להם המן את כבוד עשרו ורב בניו, וכמה רב בניו? - אמר רב: שלשים, עשרה מתו, ועשרה נתלו, ועשרה מחזרין על הפתחים, ורבנן אמרי: אותן שמחזרין על הפתחים שבעים הויא, דכתיב שבעים בלחם נשכרו, אל תקרי שבעים אלא שבעים. ורמי בר אבא אמר: כולן מאתים ושמונה הוו, שנאמר ורוב בניו, ורוב בגימטריא מאתן וארביסר הוו! - אמר רב נחמן בר יצחק: ורב כתיב. בלילה ההוא נדדה שנת המלך, אמר רבי תנחום: נדדה שנת מלכו של עולם. ורבנן אמרי: נדדו עליונים, נדדו תחתונים. רבא אמר: שנת המלך אחשורוש ממש. נפלה ליה מילתא בדעתיה, אמר: מאי דקמן דזמינתיה אסתר להמן? דלמא עצה קא שקלי עליוה דההוא גברא למקטליה. הדר אמר: אי הכי לא הוה גברא דרחים לי, דהוה מודע ליה? הדר אמר: דלמא איכא איניש דעבד בי טיבותא ולא פרעתיה, משום הכי מימנעי אינשי ולא מגלו לי. מיד - ויאמר להביא את ספר הזכרות דברי הימים. ויהיו נקראים - מלמד שנקראים מאיליהן. וימצא כתוב, כתב מבעי ליה! מלמד

[דף טז עמוד א] ששמי מוחק וגבריאלי כותב. אמר רבי אסי: דרש רבי שילא איש כפר תמרתא: ומה כתב שלמטה שלזכותן של ישראל אינו נמחק - כתב שלמעלה לא כל שכן? לא נעשה עמו דבר, אמר רבא: לא מפני שאוהבין את מרדכי, אלא מפני ששונאים את המן. הכין לו, תנא: לו הכין. ועשה כן למרדכי, אמר ליה: מנו מרדכי? - אמר ליה: היהודי, - אמר ליה: טובא מרדכי איכא ביהודאי. - אמר ליה: היושב בשער המלך. - אמר ליה: סגי ליה בחד דיסקרתא, אי נמי בחד נהרא! - אמר ליה: הא נמי הב ליה, אל תפל דבר מכל אשר דברת. ויקח המן את הלבוש ואת הסוס, אזל אשכחיה דיתבי רבנן קמיה, ומחוי להו הלכות קמיצה לרבנן. כיון דחזייה מרדכי דאפיק לקבליה, וסוסייה מיחד בידיה, מירתת. אמר להו לרבנן: האי רשיעא למיקטל נפשי קא אתי, זילו מקמיה די לא תכחו בגחלתו. בההיא שעתא נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא, אתא המן ויתבי ליה קמייהו ואורוך עד דסליק מרדכי לצלותיה. אמר להו: במאי עסקיתו? - אמרו ליה: בזמן שבית המקדש קיים, מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר ליה. אמר להו: אתא מלי קומציה קמחא דיטון, ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי. - אמר ליה: רשע! עבד שקנה נכסים - עבד למי, ונכסים למי? אמר ליה: קום לבוש הני מאני, ורכוב האי סוסיא, דבעי לך מלכא. - אמר ליה: לא יכלנא עד דעיילנא לבי בני ואשקול למזייא, דלא אורח ארעא לאשתמושי במאני דמלכא הכי. שדרה אסתר ואסרתינהו לכולהו בי בני, ולכולהו אומני. עייליה איהו לבי בני, ואסחיה, ואזיל ואייתי זוזא מביתה, וקא שקיל ביה מזייה. בהדי דקא שקיל ליה אינגד ואיתנח. אמר ליה: אמאי קא מיתנחת? - אמר ליה: גברא דהוה חשיב ליה למלכא מכולהו רברבנהו, השתא לישוייה בלאני וספר? - אמר ליה: רשע! ולא ספר של כפר קרצום היית? תנא: המן ספר של כפר קרצום היה עשרים ושתים שנה. בתר דשקלינהו למזייה לבשינהו למאניה, אמר ליה: סק ורכב. - אמר ליה: לא יכלנא, דכחישא חילאי מימי תעניתא. גחין וסליק. כי סליק בעט ביה. - אמר ליה: לא כתיב לכו בנפלא אויבך אל תשמח? - אמר ליה: הני מילי - בישראל, אבל בדידכו כתיב - ואתה על במותימו תדרוך. ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו. כי הוה נקיש ואזיל בשבילא דבי המן חזיתיה ברתיה דקיימא איגרא. סברה: האי דרכיב - אבוה, והאי דמסגי קמיה - מרדכי. שקלה עציצא דבית הכסא ושדיתיה ארישא דאבוה. דלי עיניה וחזת דאבוה הוא, נפלה מאיגרא לארעא ומתה. והיינו דכתיב וישב מרדכי אל שער המלך אמר רב ששת: ששב לשקו ולתעניתו. והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש, אבל - על בתו, וחפוי ראש - על שאירע לו. ויספר המן לזרש אשתו ולכל אהביו וגו', קרי להו אהביו וקרי להו חכמיו. - אמר רבי יוחנן: כל האומר דבר חכמה, אפילו באומות העולם - מקרא חכם. אם מזרע היהודים מרדכי וגו', אמרו ליה: אי משאר שבטים קאתי - יכלת ליה, ואי משבט יהודה ובנימין ואפרים ומנשה - לא יכלת ליה. יהודה - דכתיב ידך בערף איבך, אינך - דכתיב בהו לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך. כי נפל תפול לפניו, דרש רבי יהודה בר אלעאי: שתי נפילות הללו למה? אמרו לו: אומה זו משולה לעפר ומשולה לכוכבים. כשהן יורדין - יורדין עד עפר, וכשהן עולין - עולין עד לכוכבים. וסריסי המלך הגיעו ויבהלו - מלמד שהביאוהו בבהלה. כי נמכרונו אני ועמי וגו' כי אין הצר שוה בנזק המלך. אמרה לו: צר זה אינו שוה בנזק של מלך: איקני בה בושתי - וקטלה, השתא איקני בידי - ומבעי למקטלי. ויאמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה, ויאמר ויאמר למה לי? - אמר רבי אבהו: בתחלה על ידי תורגמן, כיון דאמרה ליה: מדבית שאול קאתינא - מיד ויאמר לאסתר המלכה. ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה אמר רבי אלעזר: מלמד שהיתה מחווה כלפי אחשוורוש, ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן. והמלך קם בחמתו וגו' והמלך שב מגנת הבית, מקיש שיבה לקימה, מה קימה בחימה - אף שיבה בחימה, דאזל ואשכח למלאכי השרת דאידימו ליה כגברי וקא עקרי לאילני דבוסתני, ואמר להו: מאי עובדייכו? אמרו ליה: דפקדינן המן. אתא לביתה - והמן נפל על המטה, נפל? נפל מיבעי ליה! - אמר רבי אלעזר: מלמד שבא מלאך והפילו עליה. אמר: ויי מביאת ויי מברא. ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית. ויאמר חרבוהו וגו' אמר רבי אלעזר: אף חרבוהו רשע באותה עצה היה, כיון שראה שלא נתקיימה עצתו - מיד ברח, והיינו דכתיב וישלך עליו ולא יחמל מידו ברוח יברח. וחמת המלך שככה, שתי שכיכות הללו למה? אחת של מלכו של עולם ואחת של אחשוורוש, ואמרי לה: אחת של אסתר ואחת של ושתי. לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימן נתן. חמש חליפת, אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק

דף טז עמוד ב יכשל בו? דאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו - נתגלגל הדבר, וירדו אבותינו למצרים. אמר רבי בנימין בר יפת: רמז רמז לו, שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר ומרדכי יצא... בלבוש מלכות תכלת וגו'. ויפל על צוארי בנימין אחיו - כמה צוארין הוו ליה לבנימין? - אמר רבי אלעזר: בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין, ועתידין ליחרב. ובנימין בכה על צוארין - בכה על משכן שילה שעתידין להיות בחלקו של יוסף, ועתידין ליחרב. והנה ענינם ראות ועני אחי בנימין. אמר רבי אלעזר, אמר להם: כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה במכירתו - כך אין בלבי עליכם. כי פי המדבר אליכם, כפי - כן לבי. ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים. מאי מטוב מצרים? אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: שלח לו יין [ישן], שדעת זקנים נוחה הימנו. וילכו גם אחיו ויפלו לפניו, אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: היינו דאמרי אינשי: תעלא בעידינה סגיד ליה. תעלא? מאי בצירותיה מאחוהו? אלא, אי איתמר הכי איתמר: וישתחו ישראל על ראש המטה, אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: תעלא בעידינה סגיד ליה. וינחם אותם וידבר על לבם אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: מלמד שאמר להם דברים שמתקבלין על הלב: ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד - נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות?

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, אמר רב יהודה: אורה - זו תורה, וכן הוא אומר כי נר מצוה ותורה אור. שמחה - זה יום טוב, וכן הוא אומר ושמחת בחגך, ששון - זו מילה, וכן הוא אומר שש אנכי על אמרתך, ויקר - אלו תפלין, וכן הוא אומר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ותניא, רבי אליעזר הגדול אומר: (1) אלו תפלין שבראש. ואת פרשדנתא וגו' עשרת בני המן,

אמר רב אדא אבא דמן יפו: (2) עשרת בני המן ועשרת - צריך למימרינהו בנשימה אחת. מאי טעמא - כולו בהדי הדדי נפקו נשמתייהו. אמר רבי יוחנן **יונה אמר רבי זירא: (3) וי"ו דויזתא צריך למימתחה בזקיפא כמורדיא דלברות. מאי טעמא? - כולו בחד זקיפא אזדקיפו יש מפרשים מותח בקריאתה ויש מפרשים בכתיבתה והיא מאלפא ביתא של אותיות גדולות. אמר רבי חנינא בר פפא: דרש רבי שילא איש כפר תמרתא: (4) כל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח, (5) חוץ משירה זו ומלכי כנען, שאריח על גבי אריח, ולבינה על גבי לבינה. מאי טעמא? שלא תהא תקומה למפלתן.**

ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים, אמר רבי אבהו: מלמד שבא מלאך וסטר על פיו. ובבאה לפני המלך אמר עם הספר, אמר? אמרה מבעי ליה! אמר רבי יוחנן: אמרה לו: יאמר בפה מה שכתוב בספר. דברי שלום ואמת, אמר רבי תנחום, ואמרי לה אמר רבי אסי: (5) מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה. ומאמר אסתר קים, מאמר אסתר - אין, דברי הצומות - לא? אמר רבי יוחנן: דברי הצומות... ומאמר אסתר קים (את ימי) + מסורת הש"ס: [דברין] הפרים האלה. כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש וגדול ליהודים ורצו לרוב אחיו, ולא לכל אחיו, מלמד: שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. אמר רב יוסף: גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות. דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בתר ארבעה ולבסוף בתר חמשה. מעיקרא כתיב אשר באו עם זרבבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן, ולבסוף כתיב הבאים עם זרבבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן. אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא: גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש, שכל זמן שבחך בן נריה קיים - לא הניחו עזרא ועלה. אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא: גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם, שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש. דאמר מר:

(1) טור אורח חיים הלכות תפילין סימן כה

(א) ואחר שנתעטף בציצית יניח תפילין מיד כדי שיהו מצויין לו בשעת ק"ש ותפלה דאמר רבי יוחנן (ב) הרוצה לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה יפנה (ג) ויטול ידיו ויניח תפילין (ד) ויקרא ק"ש ויתפלה ואמר עולא כל הקורא ק"ש בלא תפילין (ה) כאילו מעיד עדות שקר בעצמו רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן (ו) כאילו הקריב עולה בלא מנחה (ז) זבח בלא נסכים אבל אם נפנה ונטל ידיו והניח תפילין וקרא ק"ש והתפלל כאלו בנה מזבח (ח) והקריב עליו כל הקרבנות שנא' ארזך בקנין כפי ואסובבה את מזבחך ה'.

וראיתי לא"א ז"ל שהיה מדקדק להניחם כשהיה מסדר הברכות והיה מסדרם זה אחר זה עד עוטף ישראל בתפארה ואז היה מניחם ומברך עוטף ישראל בתפארה לפי שהתפילין נקראין פאר שנא' פארך חבוש עליך ונקראים תפילין לשון פלילה שהן אות ועדות לכל רואינו שהשכינה שורה עלינו דכתיב וראו כל עמי הארץ (ט) כי שם ה' נקרא עליך ודרשינן אלו תפילין שבראש:

ויכין בהנחתן (י) שצונו המקום להניח ארבע פרשיות אלו שיש בהן יחוד שמו ויצאת מצרים על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח כדי שזכור יציאת מצרים על ידי נסים ונפלאות שעשה עמנו שהם מורים על יחודו שהוא יחיד בעולמו ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו (יא) ויניח של יד תחלה (יב) ויברך אקב"ו להניח תפילין ואח"כ של ראש ויברך אקב"ו [א] על מצות תפילין אף על פי שרב אלפס פסק שאין לברך על שתייהן אלא ברכה אחת שהיא להניח אא"כ יפסיק ביניהן בדיבור שאז מברך על של ראש על מצות תפילין וכ"כ (יג) רש"י והרבה מהמתחברים וא"א ז"ל הסכים שיש לברך שתי ברכות אף בלא הפסק ואם הפסיק בדבור חוזר ומברך על של ראש להניח וגם על מצות תפילין (יד) ומברך עליהן משעה שמתחיל להניחם עד שעה שמהדקן בראשו ובזרועו ולא יפסיק ביניהם לדבר אפ"ל לענות אמן יהא שמייה רבא מברך וקדושה (טו) ואם דיבר עבירה היא בידו וצריך לחזור ולברך כדפרישית:

וראיתי לא"א ז"ל שמיד אחר שקשר של יד על הזרוע היה מניח של ראש קודם שהיה כורך הרצועה סביב זרועו שהיה אומר טז) כיון שברכה שניה חוזרת גם על של יד ומטעם זה אין להפסיק ביניהם יש למעט ההפסק בכל מה שיוכל והכריכה סביב הזרוע אינה מן המצוה הילכך טוב לאחר אותה עד לאחר שניח ש"ר וכל שעה שמניחם ביום מברך (יז) ואפ"ל נשמטו ממקומם וממשמש בהם להחזירם למקומם צריך לברך:

(2) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יב] וצריך הקורא לקרות עשרת בני המן ועשרת בנשימה אחת כדי להודיע לכל העם שכולם נתלו ונהרגו כאחד, ומנהג כל ישראל שהקורא את המגילה קורא ופושט כאגרת (להראות הנס) וכשיגמור חוזר ונכונה כולה ומברך.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף טו] צריך לומר עשרת בני המן ועשרת, הכל בנשימה אחת, להודיע שכולם נהרגו ונתלו כאחד. הגה: ודוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם הפסיק ביניהם יצא (תוס' ספ"ק דמגילה ואבודרהם מהרי"ל). ולכתחלה נוהגין לומר בנשימה אחת מתחלת חמש מאות איש ואת פרשדנתא כו' עד עשרת; (מהרי"ל בשם רוקח).

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצא סעיף ד] צריך להאריך בו"ו דויזתא (בכתיבתה, וי"א בקריאתה) (ר"ן בשם הרא"ש מהרי"ל ובי" בשם א"ח); וצריך לכתוב איש בראש דפא, ואת בסופה.

(4) [רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ז הלכה י] יש דברים אחרים שלא נאמרו בגמרא ונהגו בהם הסופרים וקבלה הוא בידם איש מפי איש, והן שיהיו מנין השיטין שכל דף ודף לא פחות משמנה וארבעים ולא יתר על ששים, ושיהיה הריח שבין פרשה לפרשה כמו תשע אותיות אשר אשר אשר, ושיהיה בראש השיטין למעלה משירת הים הבאים, ביבשה, השם, מת, במצרים, חמש שיטין, ולמטה מן השירה חמש שיטין תחלת כל שיטה מהן כן, ותקח, אחריה, סוס, ויצאו, ויבאו, ויהיה בראש השיטין למעלה משירת האזינו, ואעידה, אחרי, הדרך, באחרית, להכניסו, קהל, שש שיטין, ולמטה ממנה חמש שיטין ויבא, לדבר, אשר, הזאת, אשר.

[4]רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ח הלכה ד]

ולפי שראיתי שיבוש גדול בכל הספרים שראיתי בדברים אלו, וכן בעלי המסורת שכותבין ומחברין להודיע הפתוחות והסתומות נחלקים בדברים אלו במחלוקת הספרים שסומכין עליהם, ראיתי לכתוב הנה כל פרשיות התורה הסתומות והפתוחות וצורת השירות כדי לתקן עליהם כל הספרים ולהגיה מהם, וספר שסמכנו עליו בדברים אלו הוא הספר הידוע במצרים שהוא כולל ארבעה ועשרים ספרים שהיה בירושלים מכמה שנים להגיה ממנו הספרים ועליו היו הכל סומכין לפי שהגיהו בן אשר ודקדק בו שנים הרבה והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו ועליו סמכתי בספר התורה שכתבתי כהלכתו. ספר בראשית: יהי רקיע, יקוו המים, יהי מאורות, ישרצו המים, תוצא הארץ, ויכלו, אלה תולדות השמים, כולן פתוחות, והן שבע פרשיות, אל האשה אמר, וכ"ו ... וכפר. שירת הים כותבין אותה בשלשים שיטות, שיטה ראשונה כדרכה ושאר השיטות אחת מניחין באמצעה ריוח אחד ואחת מניחין הריוח בשני מקומות באמצעה עד שתמצא השיטה חלוקה לשלש ונמצא ריוח כנגד הכתב וכתב כנגד הריוח. וזו היא צורתה /במקור מופיע במקום זה צורת הכתיבה של שירת הים/. כל התורה כולה בין בשירות בין בשאר הכתב יתכין שתהיה אות סמוכה לחברתה ביותר ולא תדבק בה ולא תתרחק ממנה כדי שלא תתראה התיבה כשתי תיבות אלא יהיה בין אות לאות כחוט השערה, ואם הרחיק אות מאות כדי שתראה התיבה כשתי תיבות לתינוק שאינו רגיל הרי זה פסול עד שיתקן.

[4]שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רעה סעיף ג] כתב השירה כשאר הכתב, או שכתב שאר הכתב כשירה, פסול. ודוקא שכתב השירה כשאר הכתב בלא פיזור, אבל אם שינה בפיזור ממה שנהגו, לא פסול, ובלבד שיהא אריח על גבי לבינה.

[4]שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רעה סעיף ד] שירת הים כותבים אותה בשלשים שיטות. שטה ראשונה, כדרכה, ושאר שיטות, אחת מניחין באמצע ריוח אחד, ואחת מניחין הריוח בשני מקומות באמצע, עד שתמצא השיטה חלוקה לשלש, ונמצא ריוח כנגד הכתב וכתב כנגד הריוח.

[5]שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצא סעיף ג] עשרת בני המן צריך לכתבה כשירה, ולא כשאר שירות שחלק על גבי כתב, אלא מניח חלק בין כתב לכתב; ואם לא עשה כן, פסולה.

[דף י' עמוד א'] למה נמנו שנותיו של ישמעאל - כדי ליחס בהן שנותיו של יעקב. דכתיב ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלושים שנה ושבע שנים. כמה קשיש ישמעאל מיצחק - ארביסר שנין, דכתיב ואברם בן שמינים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברם, וכתוב ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו. וכתוב ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם. בר כמה הוא ישמעאל כדאיתליד יעקב - בר שבעים וארבעה, כמה פיישן משניה - שתין ותלת. ותניא: היה יעקב אבינו בשעה שנתברך מאביו בן ששים ושלוש שנה, ובו בפרק מת ישמעאל, דכתיב וירא עשו כי ברך וגו' וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל אחות נביות, ממשמע שנאמר בת ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות? מלמד שקידשה ישמעאל ומת, והשיאה נביות אחיה, שתין ותלת, וארביסר עד דמתיליד יוסף - הא שבעין ושבעה. וכתוב ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה - הא מאה ושבע, שב דשבעא ותרת דכפנא - הא מאה ושיתסר, וכתוב ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייו. ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה, מאה ושיתסר חייך! אל תשמע מינה: ארבע עשרה שנין דהוה בבית עבר - לא חשיב להו. דתניא: היה יעקב בבית עבר מוטמן ארבע עשרה שנה. עבר מת לאחר שירד יעקב אבינו לארם נהרים שתי שנים. יצא משם ובא לו לארם נהרים. נמצא, כשעמד על הבאר בן שבעים ושבע שנה. ומנלן דלא מיענש - דתניא: נמצא, יוסף שפירש מאביו עשרים ושנים שנה כשם שפירש יעקב אבינו מאביו. דיעקב תלתין ושיתא חייך! - אלא: ארביסר דהוה בבית עבר לא חשיב להו. - סוף סוף דבית לבן עשרין שנין חייך! אלא, משום דאשתיה באורחא תרתין שנין. דתניא: יצא מארם נהרים ובא לו לסכות, ועשה שם שמונה עשר חודש, שנאמר ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות. ובבית אל עשה ששה חדשים והקריב זבחים. הדרן עלך מגילה נקראת.

הדרן עלך מגילה נקראת.

תלמוד בבלי ר"ף מסכת מגילה פרק ב - הקורא למפרע [המתחיל בדף ד עמוד ב]

משנה. הקורא (1) את המגילה למפרע לא יצא (2) קראה על פה (3) קראה תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז והוא שכתובה בלעז ותניא גפסית לגפטים ועברית לעבריים [דף ה עמוד א] יונית ליונים: והרב אלפסי ז"ל לא הביא הא דרב ושמואל לעז יוני לכל כשר אף על גב דליכא מאן דפליג עלייהו ואפשר דסבירא ליה דלאו אליבא דנפשייהו קאמרי אלא אליבא דרשב"ג ולית הלכתא כרשב"ג: (2, 1, 3) והלועז ששמע אשורית יצא ואף על גב דלא ידע מאי קאמרי יצא מידי דהוה אנשים וע"ה דלא ידעי מאי קאמרי' ואפ"ה נפקי ידי חובתייהו דהא איכא מצות קריאה ופרסומי ניסא: (1, 1, 5) קראה סירוגין, (6) ומתנמנמ - יצא. (6, 1, 7) היה כותבה, דורשה, ומגיהה, אם כוון לבו - יצא, ואם לאו - לא יצא. ירושלמי (ה"ב) היה כותבה דהא אמרה שהוא מותר בעשיית מלאכה ודורשה אף על פי שאסור הפסיק במגילה כדאיתא בפ' שני דמגילה והכא כשמשיע הדרשה לרבים או דורש בינו לבינו נמצא שמפסיק בקריאתה מ"מ יצא בד"עבד אי נמי כיון שאינו דורש אלא בענינו של מגילה אין זה חשוב הפסק והכי איתא בירושלמי (שם) ודורשה ובלבד שלא יפליגו דעתם לענינים אחרים ומגיהה ירושלמי (שם) תני אין מדקדקין בטעויותיה ר' יצחק בר אבא בר מחסאי רב חננאל הווי יתבי קמי דרב חד אמר יהודים וחד אמר יהודיים (ט) ולא הדר חד מנהון:

(8) היתה כותבה בסם ובסיקרא ובקומוס ובקנקנתום, על הנייר ועל הדפתרא - לא יצא, עד שתהא כותבה אשורית, על הספר, ובדיו .

גמרא. הקורא את המגילה למפרע לא יצא תאנא (9) וכן בהלל (10) וכן בקרית שמע וכן בתפלה אם אמרה למפרע לא יצא מנא הני מילי? אמר רבא: דאמר קרא כתבתם וכזמנמ מה זמנמ למפרע לא - אף כתבתם למפרע לא. - מידי קריאה כתיבה הכא? עשייה כתיבה, דכתיב להיות עשים את שני הימים! אלא מהכא: **מגילה מנא לן דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור - איתקש זכירה לעשייה, מה עשייה למפרע לא - אף זכירה למפרע לא.** תנא: וכן בהלל, וכן בקריאת שמע, ובתפלה. הלל מנלן? - רבה אמר **אמר רבא: דכתיב ממזרח שמש עד מבוא מהולל שם ה' כשם שא"א לזרוח השמש למפרע מן המערב למזרח כך אין קורין הלל למפרע..** רב יוסף אמר: זה היום עשה ה', רב אויא אמר: יהי שם ה' מברך, ורב נחמן בר יצחק, ואיתימא רב אחא בר יעקב, אמר מהכא: מעתה ועד עולם. **קריאת שמע מנא לן** - דתניא: קריאת שמע ככתבה דברי רבי, וחכמים אומרים: (11) בכל לשון. מאי טעמא דרבי? **אמר קרא:**

(1.1) רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה א

הקורא את המגילה למפרע לא יצא, קרא ושכח פסוק אחד וקרא פסוק שני לו וחזר וקרא פסוק ששכח וחזר וקרא פסוק שלישי לא יצא מפני שקרא פסוק אחד למפרע, אלא כיצד עושה מתחיל מפסוק שני ששכח וקרא על הסדר.

(1)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף ו] הקורא את המגילה למפרע, לא יצא; קרא פסוק א' ודילג השני וקרא שלישי ואח"כ חזר וקרא השני, לא יצא. מפני שקרא למפרע פסוק אחד; אלא כיצד יעשה, מתחיל מפסוק שני ששכח, וקרא על הסדר.

(2.1)[רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ג] הקורא את המגילה על פה לא יצא ידי חובתו, הלועז ששמע את המגילה הכתובה בלשון הקדש ובכתב הקדש אף על פי שאינו יודע מה הן אומרים יצא ידי חובתו, וכן אם היתה כתובה יונית ושמעה יצא אף על פי שאינו מכיר ואפילו היה השומע עברי.

(2)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף ג] צריך לקרותה כולה, ומתוך הכתב; ואם קראה על פה, לא יצא. וצריך שתהא כותבה כולה לפניו לכתחלה, אבל בד"עבד אם השמיט הסופר באמצעה תיבות, אפילו עד חציה, וקראם הקורא על פה, יצא. הגה: אבל אם השמיט תחלתה או סופה, אפי' מעוטה, לא יצא (ר"ן); ואפי' באמצעה דוקא דלא השמיט ענין שלם, (ב"י בשם א"ח); אבל ביותר מחציה, אפילו הן כתובות, אלא שהן מוטושטשות ואין רישומן ניכר, פסולה.

(2)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף ז] הקורא את המגילה על פה, לא יצא ידי חובתו.

(3)[רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ד] היתה כותבה תרגום או בלשון אחרת מלשונות הגוים לא יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המכיר אותה לשון בלבד, והוא שתהיה כותבה בכתב אותה לשון, אבל אם היתה כותבה בכתב עברי וקראה ארמית לארמי לא יצא שנמצא זה קורא על פה, וכיון שלא יצא הקורא ידי חובתו לא יצא השומע ממנו.

(3)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף ט] היתה כותבה תרגום או בלשון אחרת מלשונות העכו"ם, לא יצא י"ח בקריאתה אלא המכיר אותו הלשון בלבד; אבל אם היתה כותבה בכתב עברי, וקראה ארמי לארמי, לא יצא, שנמצא זה קורא על פה, וכיון שלא יצא הקורא ידי חובתו לא יצא השומע ממנו. הגה: אבל אין לחוש באיזה כתב כותבה (ב"י).

4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף ח] הלועז ששמע את המגילה הכתובה בלשון הקודש ובכתבי הקודש, אף על פי שאינו יודע מה הם אומרים, יצא ידי חובתו.

5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף ה] קראה סרוגין, דהיינו שפסק בה ושהה אח"כ חזר למקום שפסק, אפילו שהה כדי לגמור את כולה, יצא. הגה: ואפי"ס בנתיים. מיהו גוערין במי שסח בנתיים, כדלקמן סימן תרצ"ב סעיף ב'. (הרשב"א סי' רמ"ד).

6.1) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ה] הקורא את המגילה בלא כוונה לא יצא, כיצד היה כותבה או דורשה או מגייה אם כיון לבו לצאת בקריאה זו יצא ואם לא כיון לבו לא יצא, קרא והוא מתנמנם הואיל ולא נרדם בשינה יצא.

6) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף יב] קראה מתנמנם, הואיל ולא נרדם בשינה, יצא; אבל אם שמעה מתנמנם, לא יצא.

7) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף יג] היה כותבה, שקורא פסוק במגילה שהוא מעתיק ממנה, וכותבה; אם כיון לבו לצאת י"ח, יצא, והוא שתהא כתובה כולה לפניו במגילה שהוא מעתיק ממנה; וכן אם היה מגייה; וכן אם היה דורשה, שקורא פסוק במגילה שלימה ודורשו, אם כיון לבו לצאת י"ח, יצא; ולא יפסיק בה בענינים אחרים, כשדורשה, שאסור להפסיק בה בענינים אחרים.

8) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ט] אין כותבין את המגילה אלא בדיו על הגויל או על הקלף כספר תורה, ואם כתבה במי עפצא וקלקנתום כשרה, כתבה בשאר מיני צבעונים פסולה, וצריכה שרטוט כתורה עצמה, ואין העור שלה צריך עבדה לשמה, היתה כתובה על הנייר או על עור שאינו מעובד או שכתבה גוי או מין פסולה.

8) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצא סעיף א] אין כותבין המגילה אלא בדיו, על הגויל או על הקלף, כספר תורה; ואם כתבה במי עפצא וקלקנתום, כשרה. כתבה בשאר מיני צבעונים, פסולה. וצריכה שרטוט כתורה עצמה; ואין העור שלה צריך לעבד לשמה; וי"א שצריך עבוד לשמה.

8) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצא סעיף ב] היתה כתובה על הנייר או על עור שאינו מעובד, או שכתבה כותי או אפיקורס, פסולה; ודינה כספר תורה לענין היקף גויל וחטטורות חתי"ן ותליית ההי"ן וקופי"ן וכל גופות האותיות בצורתן ובחסרות ויתרות. הגה: גם צריך לכתבה מן הכתב (ר"ן), ולהוציא כל תיבה מפיו קודם שיכתבנה, כמו בספר תורה (מהרי"ק); ועושין כל פרשיותיה סתומות, ואם עשאן פתוחות, פסולה (הגהות מיימוני פ"ב ופסקי מהרא"י סימן צ"ג /כ"ג/); ובדיעבד אין לפסול מגילה משום חסירות ויתירות, דלא גרע מהשמיט בה הסופר אותיות, דכשרה (הגהות מיימוני פ"ב וא"ז), כמו שנתבאר סי' תרצ"צ סעיף ג'; (ב') וצריכה עמוד בסופה וחלק בראשה כדי להקיפה בו; וי"א שצריכה תגין, וי"א שאינה צריכה; הגה: ונהגו לתייגה, גם נהגו שלא לעשות לה עמוד כלל בסופה. (מהרי"ל).

9) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ט] כל היום כשר לקריאת ההלל, והקורא את ההלל למפרע לא יצא, קרא ושהה וחזר וקרא אף על פי ששהה כדי לגמור את כולו יצא, ימים שגומרין בהן את ההלל יש לו להפסיק בין פרק לפרק אבל באמצע הפרק לא יפסיק, וימים שקוראין בהן בדילוג אפילו באמצע הפרק פוסק.

9) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכב סעיף ו] הקורא הלל למפרע, לא יצא. טעה, יחזור למקום שטעה בו (רבי' ירוחם).

10) [רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה יא] הקורא למפרע לא יצא, במה דברים אמורים בסדר הפסוקים אבל אם הקדים פרשה לפרשה אף ע"פ שאינו רשאי אני אומר שיצא לפי שאינה סמוכה לה בתורה, קרא פסוק וחזר וקראו פעם שנייה הרי זה מגונה, קרא מלה אחת וכפלה כגון שקרא שמע שמע משתקין אותו.

10) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סד סעיף א] קראה למפרע, לא יצא. בד"א, בסדר הפסוקים. אבל אם הקדים פרשה לחברתה, אף על פי שאינו רשאי, יצא לפי שאינה סמוכה לה בתורה.

11) [רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה י] קורא אדם את שמע בכל לשון שיהיה מבינה, והקורא בכל לשון צריך להזהר מדברי שבוש שבאותו הלשון ומדקדק באותו הלשון כמו שמדקדק בלשון הקדש. /השגת הראב"ד/ קורא אדם את שמע בכל לשון כו' עד ומדקדק באותו הלשון כמו שהוא מדקדק אם קראה בלשון הקדש. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ אין זה מקובל על הדעת לפי שכל הלשונות פירוש הן ומי ידקדק אחר פירושו.

11) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סב סעיף ב] יכול לקרותה בכל לשון, ויזהר מדברי שיבוש שבאותו לשון וידקדק בו כמו בלשון הקודש.

[דף יז עמוד ב] והיו - בהיותן יהו. ורבנן מאי טעמייהו? אמר קרא שמע - בכל לשון שאתה שומע. - ורבי נמי, הא כתיב שמע! - ההוא מיבעי ליה: השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיו. ורבנן סברי כמאן דאמר: (1) הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו - יצא. - ורבנן נמי, הכתיב והיו! - ההוא מיבעי ליה **שלא יקרא למפרע**. - ורבי, שלא יקרא למפרע מנא ליה? - מדברים הדברים. - ורבנן - דברים הדברים לא משמע להו. לימא קסבר רבי כל התורה כולה בכל לשון נאמרה, דאי סלקא דעתך בלשון הקודש נאמרה - למה לי למכתב והיו? - אצטרך, סלקא דעתך שמע כרבנן - כתב רחמנא והיו. לימא קסברי רבנן כל התורה בלשון הקודש נאמרה, דאי סלקא דעתך בכל לשון נאמרה - למה לי למכתב שמע? - אצטרך, סלקא דעתך אמינא והיו כרבי - כתב רחמנא שמע.

תפלה מנא לן? דתניא שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה. אמר רבי יצחק ואיתימא חייא בר אבא ואמרי לה במתניתא תנא (2) מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו

שמונה עשרה ברכות על הסדר. תנו רבנן: (3) מנין שאומרים אבות - שנאמר הבו לה' בני אלים, ומנין שאומרים גבורות - שנאמר הבו לה' כבוד ועז, ומנין שאומרים קדושות - שנאמר הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה' בהדרת קדש. ומה ראו לומר בינה אחר קדושה - שנאמר והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו, וסומין ליה וידעו תעי רוח בינה. ומה ראו לומר תשובה אחר בינה - דכתיב ולבבו יבין ושב ורפא לו. אי הכי לימא רפואה בתרה דתשובה! - לא סלקא דעתך, דכתיב וישב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח. ומאי חזית דסמכת אהא, סמוך אהא! - כתב קרא אחרינא: הסלח לכל עונכי הרפא לכל תחלואיכי הגואל משחת חייכי. למימרא דגאולה ורפואה בתר סליחה היא? והכתיב ושב ורפא לו! - ההוא - לאו רפואה דתחלואים היא, אלא רפואה דסליחה היא. ומה ראו לומר גאולה בשביעית? - אמר רבא: מתוך שעתידין ליגאל בשביעית, לפיכך קבעוה בשביעית. והאמר מר: בששית - קולות, בשביעית - מלחמות, במוצאי שביעית בן דוד בא. - מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא. ומה ראו לומר רפואה בשמינית? אמר רבי אחא: מתוך שנתנה מילה בשמינית, שצריכה רפואה, לפיכך קבעוה בשמינית. ומה ראו לומר ברכת השנים בתשיעית - אמר רבי אלכסנדר: כנגד מפקיעי שערים, דכתיב: שבר זרוע רשע, ודוד כי אמרה - בתשיעית אמרה. ומה ראו לומר קיבוץ גלויות לאחר ברכת השנים - דכתיב ואתם הרי ישראל ענפכם נתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא. וכיון שנתקבצו גלויות - נעשה דין ברשעים, שנאמר: ואשיבה ידי עליך ואצרף כבר סיגך, וכתיב ואשיבה שפטיך כבראשנה. וכיון שנעשה דין מן הרשעים - כלו המינים, וכולל זדים עמהם, שנאמר: ושבר פשעים וחטאים יחדו... (יכלו). וכיון שכלו המינים - מתרוממת קרן צדיקים, דכתיב וכל קרני רשעים אגדע תרוממתה קרנות צדיק, וכולל גירי הצדק עם הצדיקים, שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, וסומין ליה וכי יגור אתכם גר. והיכן מתרוממת קרנם - בירושלים, שנאמר שאלו שלום ירושלים ישליו אהביך. וכיון שנבנית ירושלים - בא דוד, שנאמר:

(1) [רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה ח] הקורא קריאת שמע לא ירמוז בעיניו ולא יקרוץ בשפתיו ולא יראה באצבעותיו כדי שלא תהיה קריאתו עראי, ואם עשה כן אף על פי שיצא ידי חובתו הרי זה מגונה, וצריך להשמיע לאזנו כשהוא קורא ואם לא השמיע לאזנו יצא, וצריך לדקדק באותיותיו ואם לא דקדק יצא.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סב סעיף ג] צריך להשמיע לאזנו מה שמוציא בפיו, ואם לא השמיע לאזנו, יצא ובלבד שיצא בשפתיו.

(2) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק א הלכה ד] כיון שגלו ישראל בימי בוכדנצר הרשע נתערבו בפרס ויון ושאר האומות ומולדו להם בנים בארצות הגוים ואותן הבנים נתבלבלו שפתם והיתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צרכו בלשון אחת אלא בשיבוש שנאמר חצי מדבר אשודית וגו' ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל תקצר לשונו לשאול חפציו או להגיד שבח הקדוש ברוך הוא בלשון הקדש עד שיערבו עמה לשונות אחרות, וכיון שראה עזרא ובית דין כי עמדו ותקנו להם שמנה עשרה ברכות על הסדר, שלש ראשונות שבהן לה' ושלש אחרונות הודיה, ואמצעיות יש בהן שאלת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ולצרכי הציבור כולן, כדי שיהיו ערוכות בפיו הכל וילמדו אותן ותהיה תפלת אלו העלגים תפלה שלמה כתפלת בעלי הלשון הצחה, ומפני ענין זה תקנו כל הברכות והתפלות מסודרות בפיו כל ישראל כדי שיהא ענין כל ברכה ערוך בפיו העלג.

(2) [טור אורח חיים הלכות תפילה סימן קיב] גריסין בפ"ב דמגלה תניא ק"כ זקנים ומהם כמה נביאים תיקנו י"ח ברכות על הסדר ואמר רבי יהודה לא ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בג' אחרונות אלא באמצעיות דאמר רבי חנינא ג' ראשונות למה הן דומין לעבד שמסדר שבת לפני רבו ואמצעיות למה הם דומים לעבד שמבקש פרס מרבו אחרונות למה הם דומים לעבד שקיבל פרס מרבו שמשבח וכו' בעל הלכות גדולות וכן ר"ת ור"י דווקא צרכי יחיד אין לשאול בהם אבל צרכי ציבור שרי דהא כולהו אחרונות צרכי רבים ניהו ועם מה שהעבד מסדר שבחו של רבו יכול לשאול צרכי צבור שזה שבת וכבוד לרב שרבים צריכין לו ועל כן נהגו לומר קרוב"ץ בשלש ראשונות ועוד שאומר יעלה ויבא בעבודה אלמא צרכי רבים שרי:

(3) [טור אורח חיים הלכות תפילה סימן קיג]

ברכה ראשונה והיא אבות תניא מנין שאומרים אבות של' הבו לה' בני אלים ומנין שאומרים גבורות שנא' הבו לה' כבוד ועז ומנין שאומרים קדושות שנאמר הבו לה' כבוד שמו ופותחים באלהי אברהם דאמר ריש ליקיש ואעשר לגוי גדול זה שאומרים אלהי אברהם ואברך זה שאומרים אלהי יצחק ואגדלה שמך זה שאומרים אלהי יעקב יכול יהיו חותמין בכולן ת"ל והיה ברכה בך חותמין ואין חותמין בכולן והיא פותחת וחותמת בברוך מפני שהיא ברכה ראשונה והאחרות כולן הן ברכה הסמוכה לחברתה הילכך אין פותחות בברוך ואף על פי שאין מלכות בפתחה "א אלהי אברהם היו כמו מלכות שאברהם המליך אותו על כל העולם שהודיע מלכותו ואלהותו לכל באי העולם ו"א האל הגדול הגבור והנורא הוי כמו מלכות דלאו דוקא לשון מלכות בעינן כדאמרין בפ"ב דר"ה (לב ב) שמע ישראל הוי מלכות. וכשאומר ברוך אתה ישחה דתניא אלו ברכות ששוחין בהן באבות תחלה וסוף ובהודאה תחלה וסוף ואם בא לשחות בסוף כל ברכה ובכחה מלמדין אותו שלא ישחה שלא יבוא לעקור תקנת חכמים שלא יאמר כל אחד אשחה בכל מקום שארצה ונמצא שאין כאן תקנת חכמים ודוקא בתחילת הברכות וסופן אבל באמצעיות יכול לשחות הילכך אותם שנוהגין לשחות בראש השנה וביה"כ כשאומרים זכרנו ומי כמור צריכין לזקוף כשיגיעו לסוף הברכה א"ר נתנחם אמר רבי"ל המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליותיו שבשדרה פ"י שיהיו בולטין הקשרים שבפרקי חוליותיו עולא אמר עד שיראה איסר כנגד לבו פירש"י שיכרע עד שיראה ב' קמטים אחד למעלה מן הלב ואחד למטה וכרוחב איסר ביניהם. ורבינו האי פירש שיכרע ראשו כאגמון שאז רואה איסר שמונח כנגד לבו ולא שישחה גופו וראשו זקוף רבי חנינא אומר כיון שנענע בראשו שוב אינו צריך אמר רבא והוא דמצער נפשיה פירוש שיכרע שהוא חפץ לכרוע אלא שמצער עצמו ואינו יכול כגון שהוא חולה או זקן וכשיזכיר ה' יזקוף דאמר רבא בר חנינא סבא משמיה דרב כשהוא כורע כורע שביד הברך וכשהוא זקוף זקוף בשם מ"ט אמר שמואל דכתיב ה' זקוף כפופים רב ששת כי כרע כרע בנחת ואחר כך גופו שלא תראה עליו כמשיך כמו הנחת כשהוא זקוף זקוף מגביה הראש זקוף זקוף מעט ורבינו האי ז"ל פ"י חזירא זקוף זקוף בנחת ראשו תחלה ואחר כך גופו שלא תראה עליו כמשיך כמו הנחת כשהוא זקוף זקוף מגביה הראש זקוף זקוף מעט ורבינו האי ז"ל פ"י חזירא הוא אחד ממיני הקוצים וראשו כפוף וכן יכרע שלא יכרע באמצע מתניו וראשו ישר זקוף וזהו שפירש בפירושו שיראה איסר כנגד לבו. האל הגדול הגבור והנורא אין להוסיף עליו כדאיתא בפרק אין עומדין ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא אמר האל הגדול הגבור והנורא הדאיר העוזז הירואי האמיץ החזק א"ל סיימתיה שבחא דמרך השתא הנך תלתא אי לאו דאמרן משה רבינו ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקיניהו לא הוה אמרי להו ואת אמרת כולי האי פ"י כשמפליג לומר מראה דבריו שהגיע לתכלית השבח הילכך אין לומר אלא כמו שאמרו הראשונים ופירש ר' יצחק ז"ל דוקא בתפלה קאמר שאין לשנות מטבע שטבעו חכמים בברכות אבל בינו לבין עצמו לית לן בה אבל מדברי הרמב"ם יראה שאסור בכל ענין שכתב מי שאומר בתחנוניו מי שירחם על קן ציפור וכו' וכתב אחר כך וכן לא ירבה בכינויו של שם כגון שיאמר האל הגדול הגבור והנורא החזק והאמיץ העוזז שאין כח באדם להגיע עד סוף שבחו משמע שמפרש אותו בתחנונים דומיא דהיא דקן ציפור והכי מסתבר לפי הטעם שאין לחלק בין תפלה לתחנונים. וזכור חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם שמן תקנו להזכיר חסדי אבות אצל הגאולה לומר שאף אם תמה זכות אבות גאולתו לעולם קיימת שהרי הבטיח בה בשמו הגדול

וכאשר שמו קיים לעולם ולעולמי עולמים כך גאולתנו לעולם קיימת וה"פ זוכר חסדי אבות לבניהם לגאלם ואף אם תמה זכות אבות מביא גואל לבני בניהם למען שמו שהוא קיים לעולם ומראש השנה עד יוה"כ מוסיפין באבות זכרנו ובגבורות מי כמוך ודין חזרתם אם טעה בהם יתבאר במקומה בעז"ה. לשון אחי ה"ר יחיאל ז"ל דורשי רשומות הם חסידי אשכנז אשר היו שוקלין וסופרין מספר מנין תיבות התפלות והברכות וכנגד מה נתקנו אמרו שבג' ברכות הראשונות יש ק"ז תיבות לפי שישודן ממזמור הבו לה' בני אלים ובו צ"א תיבות ומן הפסוק כי בראותו ילדיו כדאיתא בפ"ב דמגילה (יז ב) מה ראו לומר בינה אחר קדושת השם דכתיב כי בראותו ילדיו וגו' עד והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו וסמיך ליה וידעו תועי רוח בינה ובו ט"ז תיבות הרי ק"ז וברכה ראשונה יש בה מ"ב תיבות ולא נתגלה לי טעמם ואקח מן הבא לידי עד שידע ויכולני לומר כנגד ואעשך לגוי גדול (בראשית יב) שישודו ממנו ובו ח' תיבות וכנגד ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ (שם יד) שמשם בא זה המטבע ובו תשעה תיבות וכנגד כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' (שם יח) וזה הוא וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם וגו' ויש בו כ"ה תיבות הרי מ"ב ועוד יכולני לומר כנגד פסוק אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר וגו' (שם טו) שמשם הוסיד מגן אברהם ויש בו י"ט תיבות וכנגד ואברהם היה יהיה לגוי גדול וגו' ויש בו י"א תיבות וכנגד הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם וגו' (ישעיה נא) שיש בו י"ב תיבות הרי מ"ב וכנגד שם מ"ב שפירשתי אותו על האבות ולכן אות הראשונה של ברכה ב' והאחרונה מ' הרי מ"ב:

[דף יח עמוד א] אחר ישבו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם. וכיון שבא דוד - באתה תפלה, שנאמר והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפלי. וכיון שבאת תפלה - באת עבודה שנאמר עולתיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי. וכיון שבאת עבודה - באתה תודה, שנאמר זבח תודה יכבדני. ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה - דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשת החטאת והעלה והשלמים. - אימא קודם עבודה! - לא סלקא דעתך, דכתיב וירד מעשת החטאת וגו'. מי כתיב לעשות מעשת כתיב. - ולימרה אחר העבודה! - לא סלקא דעתך, דכתיב זבח תודה. - מאי חזית דסמכת אהאי, סמוך אהאי! - מסתברא, עבודה והודאה חדא מילתא היא. ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים - דכתיב ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. ברכה דהקדוש ברוך הוא - שלום, שנאמר ה' יברך את עמו בשלום. וכי מאחר דמאה ועשרים זקנים, ומהם כמה נביאים, תקנו תפלה על הסדר, שמעון הפקולי מאי הסדיר? - שכחום וחרז וסדרום. מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקדוש ברוך הוא, דאמר רבי אלעזר: מאי דכתיב מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהלתו, למי נאה למלא גבורות ה' - למי שיכול להשמיע כל תהלתו. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: המספר בשבחו של הקדוש ברוך הוא יותר מדאי - נעקר מן העולם, שנאמר: היספר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבלע. דרש רבי יהודה איש כפר גבוריא, ואמרי לה איש כפר גבור חיל: מאי דכתיב לך דמיה תהלה - סמא דכולה משתוקא. כי אתא רב דימי אמר: אמרי במערבא: מלה - בסלע, משתוקא - בתרין.

קראה על פה לא יצא וכו'. מנלן? - אמר רבא: אתיא זכירה זכירה, כתיב הכא והימים האלה נזכרים, וכתיב התם כתב זאת זכרון בספר, מה להלן בספר - אף כאן בספר. וממאי דהאי זכירה קריאה היא? דלמא עיון בעלמא! - לא סלקא דעתך, (דכתיב) +מסורת הש"ס: [דתיניא]+: זכור, יכול בלבד? כשהוא אומר לא תשכח - הרי שכחת הלב אמור, הא מה אני מקיים זכור - בפה.

קראה תרגום לא יצא וכו'. היכי דמי? אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום - היינו על פה! - לא צריכא, דכתיבה תרגום וקרי לה תרגום. אבל קורין אותה ללועזות בלעז וכו'. והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא! - רב ושמואל דאמרי תרוייהו: בלעז יוני. היכי דמי? אילימא דכתיבה אשורית וקרי לה יונית - היינו על פה! - אמר רבי אחא אמר רבי אלעזר: שכתובה בלעז יונית. ואמר רבי אחא אמר רבי אלעזר: מנין שקראו הקדוש ברוך הוא ליעקב אל? - שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל. דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב אל - ויקרא לו יעקב מיבעי ליה, אלא ויקרא לו ליעקב אל, ומי קראו אל - אלהי ישראל. מיתבי: קראה גיפטיית, עברית, עילמית, מדיית, יונית - לא יצא. - הא לא דמיא אלא להא: (1) גיפטיית לגיפטיים. עברית לעברים, עילמית לעילמים, יונית ליוונים - יצא. - אי הכי, רב ושמואל אמאי מוקמי לה למתניתין בלעז יונית? לוקמה בכל לעז! [אלא מתניתין כברייתא], וכי איתמר דרב ושמואל - בעלמא איתמר. רב ושמואל דאמרי תרוייהו: לעז יוני לכל כשר. - והא קתני יונית ליוונים - אין, לכולי עלמא - לא! - אינהו דאמרו כרבן שמעון בן גמליאל - דתנן, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית. - ולימרו הלכה כרבן שמעון בן גמליאל! - אי אמרי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל הוה אמינא: הני מילי - שאר ספרים, אבל מגילה דכתיב בה ככתבם אימא לא - קמשמע לן.

והלועז ששמע אשורית יצא וכו', - והא לא ידע מאי קאמרי? - מידי דהוה אנשים ועמי הארץ. - מתקיף לה רבינא: אטו אנן האחשתרנים בני הרמכים, מי ידעין? אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא - הכא נמי מצות קריאה ופרסומי ניסא.

קראה סירוגין יצא וכו'. לא הווי ידעי רבנן **מאי סירוגין**, שמעוה לאמתא דבי רבי דקאמרה להו לרבנן דהוי עיילי **פסקי פסקי** לבי רבי: עד מתי אתם נכנסין סירוגין סירוגין! כגון שקורא מעט ושוהה וחוזר וקורא מעט ושוהה עד שקורא את כולה יצא: ת"ר קראה סירוגין יצא [דף י"ח ע"ב] סירוסין לא יצא: ירושלמי סירוגין קטועין סירוסין קרי חדא פרא חדא פירוש קורא אחד ומניח אחד כגון שקורא פסוק אחד ומדלג השני וקורא פסוק ג' וחוזר וקורא הפסוק השני שדלג הקורא כה"ג לא יצא דה"ל למפרע ר' מונא אומר משום ר' יהודה אף בסירוגין אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש ומסקין דלית הלכתא כר' מונא אלא אפי' שהה כדי לגמור את כולה יצא וגבי תקיעות נמי אמרינן [ראש - השנה ל"ד ע"ב] אמר ר' יוחנן שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא ותניא כוותיה: **ובפ' מי שמתו (ס"ג) הארכתי בפסק זה**: לא הווי ידעי רבנן מאי חלולוגות, שמעוה לאמתא דבי רבי דאמרה ליה להווא גברא דהוה קא מבדר פרפחיני, עד מתי אתה מפזר חלולוגך. לא הווי ידעי רבנן מאי סלסלה ותרוממך. שמעוה לאמתא דבי רבי דהווא אמרה להווא גברא דהוה מהפך במזייה, אמרה ליה: עד מתי אתה מסלסל בשערך. לא הווי ידעי רבנן מאי השלך על ה' יהבך. אמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הוה אזילנא בהדי ההוא טייעא, וקא דרינא טונא, ואמר לי: שקול יהיבך ושדי אגמלאי. לא הווי ידעי רבנן מאי וטאטאטיה במטאטא השמד, שמעוה לאמתא דבי רבי דהווא אמרה לחברתה: שקולי טאטיא וטאטי ביתא. תנו רבנן: קראה סירוגין - יצא.

(1) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ד] היתה כתובה תרגום או בלשון אחרת מלשונות הגוים לא יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המכיר אותה לשון בלבד, והוא שתהיה כתובה בכתב אותה לשון, אבל אם היתה כתובה בכתב עברי וקראה ארמית לארמי לא יצא שנמצא זה קורא על פה, וכיון שלא יצא הקורא ידי חובתו לא יצא השומע ממנו.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף ט] היתה כתובה תרגום או בלשון אחרת מלשונות העכו"ם, לא יצא ידי חובתה אלא המכיר אותה הלשון בלבד; אבל אם היתה כתובה בכתב עברי, וקראה ארמי לארמי, לא יצא, * שנמצא זה קורא על פה, וכיון שלא יצא הקורא ידי חובתו לא יצא השומע ממנו. הגה: אבל אין לחוש באיזה כתב כתובה (ב").

[דף יח עמוד ב] סירוסין - לא יצא. רבי מונא אומר משום רבי יהודה: אף בסירוסין, אם שהה כדי לגמור את כולה - חוזר לראש. אמר רב יוסף: הלכה כרבי מונא שאמר משום רבי יהודה. אמר ליה אביי לרב יוסף: כדי לגמור את כולה, מהיכא דקאי לסיפא, או דלמא מרישא לסיפא? - אמר ליה: מרישא לסיפא, דאם כן נתת דבריך לשיעורין. אמר רבי אבא אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב: הלכה כרבי מונא, ושמואל אמר: (1) אין הלכה כרבי מונא. בסורא מתנו הכי. בפומבדיתא מתנו הכי: אמר רב כהנא אמר רב: הלכה כרבי מונא, ושמואל אמר: אין הלכה כרבי מונא. רב ביבי מתני אפיפא, רב אמר: אין הלכה כרבי מונא, ושמואל אמר: הלכה כרבי מונא. אמר רב יוסף: נקוט דרב ביבי בידך, דשמואל הוא דחייש ליחידא. דתנן: שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה, משום רבי יהודה בן בתירה אמרו: אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה. אמר שמואל: (2) הלכה כרבי יהודה בן בתירה.

תנו רבנן: (3) השמיט בה סופר אותיות או פסוקין, וקראן הקורא כמתורגמן המתרגם - יצא פירוש שהמתרגם מוסיף דברים כדי לברר טעמו של פסוק ונמצא קורא אותם הדברים על פה כך זה הקורא אם קרא פסוק או אותיות על פה יצא. מיתבי רומינן עלה דתניא: (3) היו בה אותיות מטושטשות או מקורעות, אם רשומן ניכר - כשרה, ואם לאו - פסולה! - ומפרקין לא קשיא; (3) הא בכלולה, הא - במקצתה. תנו רבנן: (4) השמיט בה הקורא פסוק אחד לא יאמר אקרא אגמור את כולה ואחר כך ואחזור אקרא אותו פסוק, אלא קורא מאותו פסוק ואילך. (5) נכנס לבית הכנסת ומצא צבור שקראו חציה, לא יאמר אקרא חציה עם הצבור, ואחר כך ואחזור אקרא חציה הראשון - אלא קורא אותה מתחילתה ועד סופה.

מתנמנמ יצא וכו'. היכי דמי מתנמנמ? אמר רב אשי: נים ולא נים, תיר ולא תיר, כגון דקרו ליה ועני. ולא ידע לאהדורי סברא, וכי מדכרו ליה - מידכר.

היה כותבה, דורשה, ומגיהה, אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא וכו'. היכי דמי? אי דקא מסדר פסוקא פסוקא וכתב לה - כי כוון לבו מאי הוי? על פה הוא! אלא דכתב פסוקא וקרי ליה. ומי יצא? והאמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכה כדברי האומר כולה. ואפילו למאן דאמר מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה! - אוקימנא כגון דכתיבא כולה קמיה (6) אלא, דמנחה מגילה קמיה וקרי לה מינה פסוקא פסוקא במגילתא דמנחה קמיה, וכתב לה. לימא מסייע ליה לרבה בר בר חנה, וקי"ל כרבי יוחנן דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: (7) אסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב. - דלמא דאתרמי ליה אתרמוי. גופא, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי מעשה ברבי מאיר שהלך לעבר שנה בעסיא, ולא היה שם מגילה, וכתבה מלבו וקראה. אמר רבי אבהו: שאני רבי מאיר דמקיים ביה ועפעפיך יישרו נגדך. אמר ליה רמי בר חמא לרבי ירמיה מדפתי: מאי ועפעפיך יישרו נגדך? אמר לו: אלו דברי תורה, דכתיב בהו התעף עיניך בו ואיננו, ואפילו הכי - מיושרין הן אצל רבי מאיר. רב חסדא אשכחיה לרב חננאל דהוה כתב ספרים שלא מן הכתב, אמר ליה: ראויה כל התורה כולה ליכתב על פיך, אלא כך אמרו חכמים: אסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב. מדקאמר כל התורה כולה ראויה שתיכתב על פיך - מכלל דמיושרין הן אצלו, והא רבי מאיר כתב! שעת הדחק שאני. חוץ מתפילין ומזוזות דאמרינן אביי שרא לדבי בר חבו למיכתב תפילין ומזוזות שלא מן הכתב,

כמאן - כי האי תנא. דתניא, רבי ירמיה יהודה אומר משום רבינו: תפילין ומזוזות נכתבות שלא מן הכתב, ואין צריכות שרטוט. והלכתא: (7.1, 8) תפילין - אין צריכין שרטוט, (7.1, 9) מזוזות - צריכין שרטוט. (10) אידי ואידי

נכתבות שלא מן הכתב. מאי טעמא - מיגרס גריסין: וצריך לשרטוט למגילתא דא"ר חייא בר אבין אמר אסי (לעיל דף טז ב) דברי שלום ואמת מלמד שמגילה צריכה שרטוט כאמתה של תורה: גרסי בגיטין בפ"ק [גיטין ז' ע"א] שלח ליה מר עוקבא לר' אלעזר בני אדם העומדין עלי ובידי למוסין למלות מהו שרטוט וכתב ליה אמרתי אשמרה דרכי מחטואי בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי אף על פי שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה מצערן לי טובא ולא מצינא דאיקום בהו שלח ליה דום לה' והתחולל לו דום לה' והוא יפילם לפניך חללים חללים השכם והעבר עליהם לבהמ"ד והן כלים מאליהם: א"ר יצחק שנים כותבין בלא שרטוט שלש אין כותבין בלא שרטוט במתניתא תנא ג' כותבין ארבע אין כותבין

בה"ג פסק כר' יצחק אף על גב דפליג אמתניתין יודע היה שאינה עיקר. רבינו תם היה אומר דוקא שמתכוין לכתוב הפסוק בדרשא כי הך דרבי אלעזר אבל הכותב אגרות שלומים לחבירו וכותב לשון המקרא לדבר צחות מותר לכתוב כמה תיבות בלא שרטוט וכן כתב ריב"א בשם רבינו אליהו ז"ל וקצת משמע בירושלמי פרק בתרא דמכילתין (בפרק בני העיר ה"ב) דאסור דקאמרינן התם מהו למיכתב תרתי תלת מילי מפסוקא מייתי התם ר' מנא שלח כתב לר' אושעיא ראשיתך מצער היה מאד ישגה אחריתך משמע שהיה כותב אגרות שלומים ולא לדרשה ואפי" הכי היה מהפך התיבות כדי שלא לכתוב המקרא כסדר ומיהו מביא שם כמה דברים אחרים שנראה שהיו כותבין לדרשה דקאמר התם מר עוקבא שלח ליה לריש גלותא דהוה דמיך וקאים בזמרא פירוש בשכבו ובקומו היו מזמרינן לפניו ושלח ליה ישראל אל תשמח בעמים אל גיל ר' ירמיה שלח ליה לרבי יודן לשונא את אוהביך ולאהוב את שונאיך. והא דאמרינן לעיל תפילין אין צריכין שרטוט פירש רבינו תם היינו דלא בעי שרטוט בין כל שיטה ושיטה אלא עושה שרטוט אחד למעלה וכתב למטה כמה שיטין הלכך אני אומר הא דאמרינן שלש אין כותבין היינו בשיטה ראשונה מכאן ואילך השיטה העליונה הוי כמו שרטוט כי היכי דאמרינן הכא דאם שרטוט העליונה שוב אין צריך שרטוט ולא מסתבר לחלק דשאני הכא דכיון שהראשונה משרטטת נכתבה ביושר הלכך הוי כמו שרטוט לאותה שתחתיה לפי שסתם בני אדם יודעין לאמן ידיהם לכתוב כל השיטה ביושר בלא שרטוט והרמב"ן כתב דדוקא בכתב אשורית שכותבין תורה נביאים וכתובים הוא דבעי שרטוט אבל כתיבה שכותבין בה כתבים ופירושים לא בעי שרטוט ולא ראיתי לרבותי נוהגין כן.

היתה כתובה בסם בסיקרא בקומוס ובקנקנתום על הנייר ועל הדיפתרא לא יצא עד שתהא כתובה אשורית ובספר ובדיו! כו'. - סם - סמא, סקרא - אמר רבה בר בר חנה: סקרתא שמח. קומוס - קומא.

(1) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ב] מצא צבור שקראו חציה לא יאמר אקרא חציה האחרון עם הצבור ואחזור אקרא חציה ראשון שזה קורא למפרע, אלא קורא מתחילה ועד סוף על הסדר, קרא ושהה מעט וחזר וקרא אף על פי ששהה כדי לגמור את כולה הואיל וקרא על הסדר יצא.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף ה] הקראה סרוגין, דהיינו שפסק בה ושהה ואח"כ חזר למקום שפסק, אפילו שהה כדי לגמור את כולה, יצא. הגה: ואפי" סח בנתיים. מיהו גוערין במי שסח בנתיים, כדלקמן סימן תרצ"ב סעיף ב'. (הרשב"א ס' רמ"ד).

(2) [רמב"ם הלכות יבום וחליצה פרק ז הלכה ח] אחד מן היבמין שקידש אחות יבמתו אומרין לו המתן ואל תגרשנה ואל תשאנה עד שייבם אחיך או יחלוץ ליבמה זו דחוקה לכולם, חלץ לה אחיו או יבמה או שמתה היבמה הרי זה יכנס א ארוסתו, מתו אחיו כולם מוציא את ארוסתו בגט ויבמתו בחליצה, ואם מתה ארוסתו בין שמתה קודם מיתת האחין בין שמתה לאחר מיתת חזרה היבמה להתיירה ורצה חולץ רצה מיבם.

(2) [שולחן ערוך אבן העזר הלכות יבום סימן קנט סעיף ה] היבם אסור בקרובות זקוקתו, אפי" מתה קודם שייבם או יחלוץ, בין שהוא יבם אחד, בין שהם שני יבמים. הגה: ואפילו ספק אם זקוקה או לא, אזלינן לחומרא (טור). לפיכך אם קידש אחד מהם אחות זקוקתו, אסור לו לכנסה, מפני שהיא כאחות ארוסתו, עד שייבם אחיו או יחלוץ לזקוקה ותפקע הזיקה. וי"א דדוקא בקידשה, אבל אם כנסה, פקעה לה זיקה ומותר לבא עליה קודם שייבם או יחלוץ אחיו. הגה: וי"א דעכשיו בזמן הזה דאיכא חרם ר"ג שלא לשאת שתי נשים, אם נפלה לאחד שומרת יבם, אסור לישא אחרת עד שיחלוץ ליבמתו (ר"י מינץ). ודוקא שלא היתה משודכת לו כבר, אבל אם היתה משודכת לו כבר, מותר לכנסה (הגהות מרדכי דכתובות).

(3) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה י'] היו בה אותיות מטושטשות או מקורעות, אם רישומן ניכר אפילו היו רובה כשרה, ואם אין רישומן ניכר אם היה רובה שלם כשרה, ואם לאו פסולה, השמיט בה סופר אותיות או פסוקים וקראן הקורא על פה יצא.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף ג] צריך לקרותה כולה, ומתוך הכתב; ואם קראה על פה, לא יצא. וצריך שתהא כתובה כולה לפניו לכתחלה, אבל בדיעבד אם השמיט הסופר באמצעה תיבות, אפילו עד חציה, וקראם הקורא על פה, יצא. הגה: אבל אם השמיט תחלתה או סופה, אפי' מעוטה, לא יצא (ר"ן); ואפי' באמצעה דוקא דלא השמיט ענין שלם, (ב"י בשם א"ח); אבל ביותר מחציה, אפילו הן כתובות, אלא שהן מטושטשות ואין רישומן ניכר, פסולה.

(4) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה א] הקורא את המגילה למפרע לא יצא, קרא ושכח פסוק אחד וקרא פסוק שני לו וחזר וקרא פסוק ששכח וחזר וקרא פסוק שלישי לא יצא מפני שקרא פסוק אחד למפרע, אלא כיצד עושה מתחיל מפסוק שני ששכח וקורא על הסדר.

(4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף ו] הקורא את המגילה למפרע, לא יצא; קרא פסוק א' ודילג השני וקרא שלישי ואח"כ חזר וקרא השני, לא יצא. מפני שקרא למפרע פסוק אחד; אלא כיצד יעשה, מתחיל מפסוק שני ששכח, וקורא על הסדר.

(5) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ב] מצא צבור שקראו חציה לא יאמר אקרא חציה האחרון עם הצבור ואחזור ואקרא חציה ראשון שזה קורא למפרע, אלא קורא מתחילה ועד סוף על הסדר, קרא ושהה מעט וחזר וקרא אף על פי ששהה כדי לגמור את כולה הואיל וקרא על הסדר יצא.

(6) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ו] בד"א שהמכוין לבו בכתיבה יצא בשנתכוון לצאת בקריאה שקורא בספר שמעתיק ממנו בשעה שהוא כותב, אבל אם נתכוון לצאת בקריאה זו שכותב לא יצא, שאינו יוצא ידי חובתו אלא בקריאתה מספר שכולה כתובה בו בשעת קריאה.

(6) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף יג] היה כותבה, שקורא פסוק במגילה שהוא מעתיק ממנה, וכותבה; אם כיון לבו לצאת י"ח, יצא, והוא שתהא כתובה כולה לפניו במגילה שהוא מעתיק ממנה; וכן אם היה מגיחה; וכן אם היה דורשה, שקורא פסוק במגילה שלימה ודורשו, אם כיון לבו לצאת י"ח, יצא; ולא יפסיק בה בענינים אחרים, כשדורשה, שאסור להפסיק בה בענינים אחרים.

(7.1) [רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק א הלכה יב] הלכה למשה מסיני שאין כותבין ספר תורה ולא מזוזה אלא בשרטוט, אבל תפילין אין צריכין שרטוט לפי שהן מחופין, ומותר לכתוב תפילין ומזוזה שלא מן הכתב שהכל גורסין פרשיות אלו, אבל ספר תורה אסור לכתוב אפילו את אחת שלא מן הכתב.

(7) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רעד סעיף ב] צריך שיהיה לפניו ספר אחר, שיעתיק ממנו, שאסור לכתוב את אחת שלא מן הכתב. וצריך שיקרא כל תיבה בפיו קודם שיכתבנה.

(8) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן לב סעיף ו] אין צריך לשרטט כי אם שטה עליונה, ואם אינו יודע ליישר השטה בלא שרטוט, ישרטט כל השורות. ולא ישרטט בעופרת, מפני שהמקום השרטוט נשאר צבוע. הגה: וי"א שצריך לשרטט תמיד למעלה ולמטה ומן הצדדים, אעפ"י שיודע לכתוב בלא שרטוט, וכן נוהגין (ברוך שאמר ומרדכי וספר תרומה וסמ"ג).

(9) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות מזוזה סימן רפח סעיף ח] צריכה שרטוט. ואם כתב בלא שרטוט, פסולה.

(10) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן לב סעיף כט] אם אין הפרשיות שגורות בפיו, צריך שיכתוב מתוך הכתב.

(10) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן לב סעיף לא] אם אינו כותב מתוך הכתב לא יכתוב על פה שמקרא אותו אחר, אלא אם כן יחזור הוא ויקרא בפיו.

[דף יט עמוד א] קנקנתום - חרתא דאושכפי, דיפתרא - דמליח וקמיח ולא עפיץ, נייר - מחקא. וקלפין שלנו אף על גב דלא עפיצי תיקון שלנו חשוב כמו עפיצים שלהם והארתי בזה בהלכות ס"ת (ס"ד) נייר מחקא:

עד שתהא כתובה אשורית. דכתיב ככתבם וכזמנם. על הספר ובדיו וכו'. מנל? - אתיא כתיבה כתיבה, כתיב הכא ותכתב אסתר המלכה, וכתיב התם ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כתב על הספר בדיו.

משנה. (1) בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר, אם עתיד לחזור למקומו - קורא כמקומו, ואם לאו - קורא עמהן. ומהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו? רבי מאיר אומר: (2) כולה, רבי יהודה אומר: מאיש יהודי. רבי יוסי אומר: מאחר הדברים האלה.

גמרא. אמר רבא: (1) לא שנו אלא שעתידי לחזור בלילי ארבעה עשר ונתעכב ולא חזר, פרש"י דקאי אבן כרך שהלך לעיר דאם אין עתיד לחזור בלילי י"ד אלא ישאר בעיר עד אור היום חל עליו חובת קריאת היום והרי הוא כבן עיר והוא פרוז יום וה"ה בן עיר שהלך לכרך ואינו עתיד לצאת משם בלילי ט"ו שהוא בכרך כשהאיר היום הוה ליה מוקף יום וקורא בלילי ט"ו וביום ט"ו. ואפי' יחזור לעירו יקרא ביום ט"ו בעירו אבל אם הוא יודע שעתידי לצאת בלילי ט"ו קורא ב"ד כדון בני עירו. ולא רצה לפרש מלתייה דרבא גם אבן עיר שהלך לכרך דלא מסתבר למימר שאם ישנו בכרך ביום י"ד שחלה עליו חובת קריאת מוקפין וישאר שם יום ט"ו ויקראה עמהם או אף אם יחזור לעירו יקרא בחמשה עשר כיון דעדיין לא הגיע זמן קריאת מוקפין למה תחול עליו חובת קריאתן זהו סברת רש"י מיהו לישנא דהש"ס משמע דרבא קאי אכולה מתני' וכן מוכח בירושלמי ויש ליישב דברי רבא אכולה מתני' וכמו שמועיל לבן כרך להיות כבן עיר כשעמד שם ליל ארבעה עשר ומקצת היום שהוא זמן קריאתה של בני העיר וחלה עליו חובת קריאתן כמו כן מועיל לבן עיר שהלך לכרך ועמד שם עד מקצת יום י"ד כיון שבזמן חיוב קריאת בני מקומו אינו עמהם נסתלק מעליו חובת קריאת אנשי מקומו ונכלל עם בני הכרך להתחייב בזמן קריאתן וקרינן ביה מוקף בן יומו כיון שהוא בכרך בזמן קריאת בני עירו ונסתלק מעליו חובת מקומו הקוראים ביום י"ד וקרינן ביה מוקף בן יומו ואף אם יחזור לעירו יקרא ביום ט"ו. הרב אלפס כתב ולא שנו אלא שעתידי לחזור בלילי ארבעה עשר ונתעכב ולא חזר ואשמועין שהדבר תלוי בכוננו בשעה שיצא מביתו אם היה בדעתו להיות לילי י"ד בביתו הרי הוא כמקומו אף אם נתעכב שמה אבל אין עתיד לחזור

בלילי ארבעה עשר - קורא עמהן. אמר רבא: מנא אמינא לה - דכתיב על כן היהודים הפרזים הישיבים בערי הפרוזות, מכדי כתיב היהודים הפרזים, למה לי למיכתב הישיבים בערי הפרוזות? אלא הא קמשמע לן: דפרוז בן יומו

נקרא פרוז. אשכחן פרוז, מוקף מנא לן? - סברא הוא, מדפרוז בן יומו קרוי פרוז - מוקף בן יומו קרוי מוקף. ואמר רבא: בן כפר שהלך לעיר - בין כך ובין כך קורא עמהן. מאי טעמא? האי כבני העיר בעי למקרי, ורבנן הוא דאקילו על הכפרים כדי שיספקו מים ומזון לאחייהם שבכרכין. הני מילי - כי איתיה בדוכתיה, אבל כי איתיה בעיר - כבני עיר בעי למקרי. איתיביה אביי: בן כרך שהלך לעיר - בין כך ובין כך קורא כמקומו. בן כרך סלקא דעתך? באם עתיד לחזור תליא מילתא! אלא לאו - בן כפר! - ולא תרוצי מתרצת? תני: קורא עמהן.

מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו ר"מ אומר כולה ר' יהודה אומר מאיש יהודי ר' יוסי אומר

מאחר הדברים האלה וכו'. תניא, רבי שמעון בר יוחאי אומר: מבלילה ההוא. אמר רבי יוחנן: וכולן מקרא אחד דרשו: ותכתב אסתר המלכה... ומרדכי היהודי את כל תקף. מאן דאמר כולה - תוקפו של אחשוורוש, ומאן דאמר מאיש יהודי - תוקפו של מרדכי, ומאן דאמר מאחר הדברים האלה - תוקפו של המן, ומאן דאמר מבלילה ההוא - תוקפו של נס. רב הונא אמר מהכא: ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם. מאן דאמר כולה - מה ראה אחשוורוש שנשמתם בכלים של בית המקדש - על ככה - משום דחשיב שבעים שנים ולא איפרוק. ומה הגיע אליהם - דקטל ושתי, ומאן דאמר מאיש יהודי, מה ראה מרדכי דאיכני בהמן - על ככה - דשוי נפשיה עבודה זרה, ומה הגיע אליהם - דאתרחיש ניסא. ומאן דאמר מאחר הדברים האלה, מה ראה המן שנתקנא בכל היהודים - על ככה משום דמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, ומה הגיע אליהם - ותלו אתו ואת בניו על העץ, ומאן דאמר מבלילה ההוא, מה ראה אחשוורוש להביא את ספר הזכרונות - על ככה - דזמינתייה אסתר להמן בהדיה, ומה הגיע אליהם - דאתרחיש ניסא. אמר רבי

חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכה כדברי האומר כולה. ואפילו למאן דאמר מאיש יהודי - (2.2),

(3) צריכה שתהא כתובה כולה. פירוש לכתחלה צריכה שתהא כתובה כולה אבל בדיעבד הא אמרינן לעיל אם השמיט בה הסופר פסוקים עד רובה ולא רובה בכלל וקראו בעל פה יצא: ואמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת, נקראת ספר - (4) שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה, ונקראת אגרת - (4) שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין

כשרה שתיים בב' קצות היריעה ואחת בתוך היריעה, אמר רב נחמן: ובלבד שיהו משולשין. פי' רש"י שיהא מראש התפר עד מקום תפירת הגיד כממנו עד הגיד השני וכן מן השני לשלישי כמו משלישי עד סוף התפר וכפירושו מצינו במכות (דף ט ב) גבי ערי מקלט דקאמרינן התם ושלשת שיהא משולשת שיהא מדרום לחברון כמחברון לשכם ומשכם לקדש מקדש לצפון והרב אלפסי כתב שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין כשרה שנים בשני קצות היריעה ואחד בתוך היריעה אמר רב נחמן בר יצחק ובלבד שיהו משולשין פירוש שאותו שבתוך היריעה יהיה באמצע היריעה ואשכחן נמי משולשין ככה"ג בפרק כיצד מעברין (דף ח ב) דקתני וכן שלשה כפרים המשולשים אם יש בין שנים החיצונים קמ"א אמה ושליש עשה האמצעי את שלשתן להיות אחד פי' שאין מן האמצעי לשנים מן החיצונים אלא שבעים אמה ושיריים מצד זה ושבעים אמה ושיריים מצד זה שהוא ממוצע לגמרי ביניהם וכן נמי בפ' אלו מומין בבכורות (דף לח ב) גבי מומין ומומין הקבועים שבדקים אותו שמונים יום ואם לא עבר היו מום קבוע אמר רב נחמן בר יצחק (שם דף לט א) ובלבד שיהו משולשים פירוש שיבדוק בתחלת שמונים ובאמצעיתן ובסופן והכי מוכח ביבמות בפרק הערל (דף פ א) דקאמר התם סריס חמה שהוא לקוי בתחלתו ובסופו לא חיישין שמא הבריא בינתיים ופריך מהא דתנן בבכורות שבדקין מן הקבועים שלשה פעמים בתוך שמונים אלמא אף על גב שתחלתו וסופו לקוי אם לא בדקוהו באמצע חוששין שמא הבריא הלכך כיון דאשכחן תרי גוויי משולשים יש להחמיר במגילה ולהטיל

בה גידין כשני הפירושים והן חמשה חוטי גידין: אמר רבי יהודה אמר שמואל: אמר רבי יוחנן: (5) הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים - לא יצא. ומחו לה אמוחא: לא אמרו לא יצא אלא בצבור אבל ביחיד יצא אמר רבא: ובצבור נמי (5) לא אמרן אלא דלא מחסרא ומייתרא פורתא אשאר יריעתא, אבל מחסרא ומייתרא פורתא אשאר יריעתא כיון

דמחזיא כמגילה בפני עצמה - לית לן בה. אפי' בצבור נמי יצא לוי בר שמואל הוה קא קרי קמיה דרב יהודה במגילה

(1) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה י'] בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם היתה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר קורא כמקומו, ואם לא היה בדעתו לחזור אלא אחר זמן הקריאה קורא עם אנשי המקום שהוא שם, וכרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו אם אין ביניהם יתר על אלפים אמה הרי זה ככרך וקוראין בחמשה עשר.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפ"ח סעיף ה] בן עיר שהלך לכרך, או בן כרך שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא כמקומו; ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם. הגה: ואם הוא במדבר או בספינה, קורא ביום י"ד כמו רוב העולם (כל בו).

(2) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ג] מצוה לקרות את כולה, ומצוה לקרותה בלילה וביום, וכל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת היום, ומברך קודם קריאתה בלילה שלש ברכות ואלו הן: בא"י אמ"ה אשר קב"ו על מקרא מגילה, בא"י אמ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בא"י אמ"ה שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו, ומקום שנהגו לברך אחריה מברך: בא"י אמ"ה האל הרב את ריבנו והדן את דינינו והנוקם את נקמתינו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו בא"י האל הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם האל המושיע

(2.2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף ג] צריך לקרותה כולה, ומתוך הכתב; ואם קראה על פה, לא יצא. וצריך שתהא כתובה כולה לפניו לכתחלה, אבל בדיעבד אם השמיט הסופר באמצעה תיבות, אפילו עד חציה, וקראם הקורא על פה, יצא. הגה: אבל אם השמיט תחלתה או סופה, אפי' מעוטה, לא יצא (ר"ן); ואפי' באמצעה דוקא דלא השמיט ענין שלם, (ב"י בשם א"ח); אבל ביותר מחציה, אפילו הן כתובות, אלא שהן מטושטשות ואין רישומן ניכר, פסולה.

(3) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ו] בד"א שהמכוין לבו בכתיבה יצא בשנתכוון לצאת בקריאה שקורא בספר שמעתיק ממנו בשעה שהוא כותב, אבל אם נתכוון לצאת בקריאה זו שכותב לא יצא, שאינו יוצא ידי חובתו אלא בקריאתה מספר שכולה כתובה בו בשעת קריאה.

(4) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יא] המגילה צריכה תפירה עד שיהיו כל עורותיה מגילה אחת, ואינה נתפרת אלא בגידין כספר תורה, ואם תפרה שלא בגידין פסולה, ואינו צריך לתפור את כל היריעה בגידין כספר תורה אלא אפילו תפר בגידין שלש תפירות בקצה היריעה ושלש באמצעה ושלש בקצה השני כשרה מפני שנקראת אגרת.

(4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצא סעיף ה] אם תפרה בחוטי פשתן, פסולה.

(4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצא סעיף ו] אם הטיל בה ג' חוטי גידים, כשרה, ובלבד שיהיו משולשות; ומפני שיש בו פירושים שונים, צריך לצאת ידי כולם ויעשה שלשה תפירות בראשה וג' בסופה וג' באמצעיתה ותפירה אחת בחלק הרביעי מצד זה ותפירה אחת בחלק הרביעי שמצד האחר. הגה: ואם אין לו גידין יותר, מוטב לתפור הנשאר בחוטי פשתן מלהניחו בלא תפירה (הגהות מיימוני פרק ב' וכל בו); אבל אם יש לו גידין יתפור כולה בגידין; והתפירה תהיה מבחוץ ולא מבפנים (רבינו ירוחם נ"י ח"ד בשם א"ח).

(5) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ח] אין קוראין בצבור במגילה הכתובה בין הכתובים, ואם קרא לא יצא, אלא אם כן היתה יתירה על שאר היריעות או חסירה כדי שיהא לה הכר, אבל יחיד קורא בה ואפילו אינה חסרה ולא יתרה ויוצא בה ידי חובתו.

(5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצא סעיף ח] אין קוראין בצבור במגילה הכתובה בין הכתובים; ואם קרא, לא יצא אלא א"כ היתה יתירה על שאר היריעות או חסרה, כדי שיהא לה היכר; אבל היחיד קורא בה, ואפילו אינה חסרה או יתירה, ויוצא בה ידי חובתו; ודוקא כשהיא כתובה בגליון כספר תורה.

דף יט עמוד ב] הכתובה בין הכתובים? אמר ליה: הרי אמרו הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים - לא יצא. ומחו לה אמוחא: (1) בצבור שנו **לא אמרו לא יצא אלא בצבור אבל ביחיד יצא**. ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: שיוור התפר שמשירין בתחלת היריעה וסופה - הלכה למשה מסיני. ומחו לה אמוחא: ולא אמרו (2) **אלא כדי שלא יקרע**. ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אלמלי נשתיר במערה שעמד בה משה ואליהו כמלא נקב מחט סדקית - לא היו יכולין לעמוד מפני האורה, שנאמר כי לא יראני האדם וחי. ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר - מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, ומה שהסופרים עתידין לחדש, ומאי ניהו - מקרא מגילה

משנה. (3) הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן, רבי יהודה מכשיר בקטן.

גמרא. מאן תנא חרש דיעבד נמי לא? - אמר רב מתנה: רבי יוסי היא, דתנן: הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו - יצא, רבי יוסי אומר: לא יצא. - וממאי דרבי יוסי היא, ודיעבד נמי לא? דלמא רבי יהודה היא, ולכתחלה הוא דלא, הא דיעבד - שפיר דמי! - לא סלקא דעתך, דקתני חרש דומיא דשוטה וקטן, מה שוטה וקטן דיעבד נמי לא, אף חרש - דיעבד נמי לא. - ודלמא הא כדאימא והא כדאימא! - מדקתני סיפא: רבי יהודה מכשיר בקטן - מכלל דרישא לאו רבי יהודה היא. - ודלמא כולה רבי יהודה היא? מי דמי? רישא לפסולה וסיפא לכשירה. - ודלמא כולה רבי יהודה היא, ותרי גווי קטן קתני לה, וחסורי מיחסרה והכי קתני: הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן, במה דברים אמורים - בקטן שלא הגיע לחינוך, אבל בקטן שהגיע לחינוך - אפילו לכתחלה, שרבי יהודה מכשיר בקטן. - במאי אוקימתא - כרבי יהודה, ודיעבד. אלא הא דתני (רבי) יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי: חרש המדבר ואינו שומע - תורם לכתחלה, מני? אי רבי יהודה - דיעבד אין, לכתחלה לא. אי רבי יוסי - דיעבד נמי לא! - ואלא מאי - רבי יהודה ואפילו לכתחלה? אלא הא דתניא: (4) לא יברך אדם ברכת המזון בלבו, ואם בירך - יצא, מני? לא רבי יהודה ולא רבי יוסי. אי רבי יהודה - אפילו לכתחלה, אי רבי יוסי - אפילו דיעבד נמי לא!

(1) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ח] אין קוראין בצבור במגילה הכתובה בין הכתובים, ואם קרא לא יצא, אלא אם כן היתה יתירה על שאר היריעות או חסירה כדי שיהא לה הכר, אבל יחיד קורא בה ואפילו אינה חסרה ולא יתרה ויוצא בה ידי חובתו.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצא סעיף ח] אין קורין בצבור במגילה הכתובה בין הכתובים; ואם קרא, לא יצא אלא א"כ היתה יתירה על שאר היריעות או חסרה, כדי שיהא לה היכר; אבל היחיד קורא בה, ואפילו אינה חסרה או יתירה, ויוצא בה ידי חובתו; ודוקא כשהיא כתובה בגליון כספר תורה.

(2) [רמב"ם הלכות תפילין ומזוזת וספר תורה פרק ט הלכה יד] כשתופרין כל היריעות אין תופרין כל היריעה כולה מתחלתה ועד סופה אלא מניח מעט מלמעלה ומעט מלמטה בלא תפירה כדי שלא תקרע היריעה באמצעה כשיגלול אותה, ועושה לו שני עמודים של עץ אחד בתחלתו ואחד בסופו, ותופר העור ששייר בתחלתו ובסוף על העמודים בגידים כדי שיהא נגלל עליהם, וירחיק בין העמודים והכתב שבדף.

(2) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רעח סעיף א] אין תופרין ספר תורה אלא בגידי בהמה או חיה הטהורים. ולא יתפור כל היריעה מראשה לסופה, אלא יניח ראשה מעט ובסוף מעט שלא יהיה תפור, וכל השאר יהיה תפור מראש ועד סוף. ויתפור מבחוץ (תרומת הדשן סי' נ).

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצא סעיף ז] צריך להניח שיוור בראש היריעה ובסופה, כשתופרם יחד, ובמשהו סגי.

(3) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ב] אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו והוא שישמע ממי שהוא חייב בקריאתה, לפיכך אם היה הקורא קטן או שוטה השומע ממנו לא יצא.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפ"ט סעיף ב] אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא, יצא ידי חובתו; והוא שישמע ממי שהוא חייב בקריאתה. לפיכך אם היה הקורא חרש או קטן או שוטה, השומע ממנו לא יצא; וי"א שהנשים אינם מוציאות את האנשים. הגה: וי"א אם האשה קוראה לעצמה מברכת: לשמוע מגילה, שאינה חייבת בקריאה (מרדכי פ"ק דמגילה).

(4) [רמב"ם הלכות ברכות פרק א הלכה ז] כל הברכות כולן צריך שישמיע לאזנו מה שהוא אומר ואם לא השמיע לאזנו יצא בין שהוציא בשפתיו בין שבירך בלבו.

[דף כ עמוד א] לעולם רבי יהודה, ואפילו לכתחילה, ולא קשיא; הא - דידיה, הא - דרביה. דתניא, רבי יהודה אומר משום רבי אלעזר בן עזריה: הקורא את שמע צריך שישימיע לאזנו, שבאמר: שמע ישראל ה' אלהים ה' אחד - השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיו. רבי מאיר אומר: אשר אנכי מצוך היום על לבבך - אחר כונת הלב הן הן הדברים. השתא דאתית להכי, אפילו תימא רבי יהודה כרביה סבירא ליה. והא דתני יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי - רבי מאיר היא.

רבי יהודה מכשיר בקטן. דתניא +מסורת הש"ס: [תניא+] אמר רבי יהודה: קטן הייתי וקריתיה למעלה מרבי טרפון וזקנים בלוד. אמרו לו: אין מביאין ראייה מן הקטן. תניא, אמר רבי: קטן הייתי וקריתיה למעלה מרבי יהודה. אמרו לו: אין מביאין ראייה מן המתיר. - ולימרו ליה: אין מביאין ראייה מן הקטן! - חדא ועוד קאמר ליה: חדא - דקטן היית, ועוד: אפילו גדול היית - אין מביאין ראייה מן המתיר.

משנה. (1) אין קורין את המגילה אלא ביום, (2) ולא מלין, (3) ולא טובלין, (4) ולא מזין, וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול, עד שתנץ החמה. וכולן שעשו משעלה עמוד השחר - כשר.

גמרא. מנל? דאמר קרא והימים האלה נזכרים ונעשים, ביום - אין, בלילה - לא. - לימא תיהו תיובתא דרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום! - כי קתני אדיום. ולא מלין וכו'. דכתיב וביום השמיני ימול. ולא טובלין ולא מזין וכו' - דכתיב והזה הטהר על הטמא [וגו'] ביום השביעי, ואיתקש טבילה להזהר. וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד שתנץ החמה וכו'. פשיטא! מאי שנא שומרת יום כנגד יום מכל חייבי טבילות? - איצטריך, סלקא דעתך אמינא תיהו כראיה ראשונה של זב, וראיה ראשונה של זב איתקש לבעל קרי, דכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע, מה בעל קרי טובל ביום - האי נמי ליטבול ביומיה. והא ביממא לא מצי טבילה, דכתיב כל ימי זובה כמשכב דתה יהיה לה - בליליא מיהת ליעביד מקצת שימור, ותטבול. קא משמע לן: כיון דבעיא ספירה -

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפז סעיף א] חייב אדם לקרות המגילה בלילה ולחזור ולשנותה ביום. ושל לילה, זמנה כל הלילה; ושל יום, זמנה כל היום מהנץ החמה עד סוף היום; ואם קראה משעלה עמוד השחר, יצא.

(2) [רמב"ם הלכות מילה פרק א הלכה ח] אין מלין לעולם אלא ביום אחר עלות השמש, בין ביום השמיני שהוא זמנה בין שלא בזמנה שהוא מתישעי והלאה שנאמר ביום השמיני ביום ולא בלילה, מל משעלה עמוד השחר כשר, וכל היום כשר למילה, ואעפ"כ מצוה להקדים בתחלת היום שזריזין מקדימין למצות.

(2) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות מילה סימן רסב סעיף א] אין מלין עד שתנץ החמה ביום השמיני ללידתו. (ומשעלה עמוד השחר יצא). (ב"י ממשנה פ"ב דמגילה). וכל היום כשר למילה, אלא שזריזין מקדימין למצות ומלין מיד בבקר. ואפילו מילה שלא בזמנה אינה אלא ביום. הגה: עבר ומל בלילה, צריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית. (ב"י ממשנה שם והגה"מ י"י). מלו תוך ח' וביום, יצא. (הרא"ש בפ' ר"א דמילה ושכ"נ מתשובת הרשב"א). ועיין לקמן סימן רס"ד.

(3) [רמב"ם הלכות מקוואות פרק א הלכה ו] כל חייבי טבילות טבילתן ביום חוץ מנדה ויולדת שטבילתן בלילה כמו שביארנו בענין נדה, ובעל קרי טובל והולך כל היום כולו מתחלת הלילה שנאמר והיה לפנות ערב ירחץ במים מלמד שטובל והולך מתחלת הלילה עד הערב שמש. /השגת הראב"ד/ ובעל קרי טובל והולך כל היום כולו מתחלת הלילה. א"א וכן לטמא שרץ וכלל הטמאים שאין טעוין ספירת שבעה נקיים שהרי אף בטומאת מת שנינו טבל את האזוב ביום והזה בלילה או שטבל בלילה והזה ביום פסול אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום.

(4) [רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק יא הלכה א] כיצד מטריחים טמא מת במי נדה, לוקח אדם טהור שלשה קלחין של אזוב ואוגדן אגודה אחת ובכלל בד ובד גבעול אחד וטובל ראשי גבעולין במי נדה שבכלי ומתכוין ומזה על האדם או על הכלים ביום השלישי וביום השביעי אחר שתנץ החמה, ואם הזה משעלה עמוד השחר כשר, ואחר שיזה עליו ביום השביעי טובל ביום ומערב שמשו והרי הוא טהור לערב, טבל את האזוב בלילה והזה ביום או שטבל את האזוב ביום והזה בלילה הזאתו פסולה והמים מטמאין משום מי חטאת כמו שיתבאר, עד שתהיה טבילת האזוב במים והזאתו ממנו ביום השלישי וביום השביעי אחר שתנץ החמה ואם עבר ועשה משעלה עמוד השחר כשר כמו שביארנו.

(5) [רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק ו הלכה ט] כיצד ראתה דם בימי זיבתה, בין שראתה בתחלת הלילה בין שראתה בסוף היום הרי אותו היום כולו טמא וכאילו לא פסק הדם מעת שראתה עד ששקעה החמה ומשמרת כל הלילה, ואם לא ראתה כלום בלילה משכמת למחר וטובלת אחר שתנץ החמה ומשמרת כל היום, אם לא ראתה כלום הרי זה יום אחד כנגד היום הטמא והרי היא מותרת לבעלה לערב.

(5) [טור יורה דעה הלכות נדה סימן קפג] ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה ולמדו חכמים ממדרש הפסוקים שלא בכל מקום שתזוב ממנה דם טמאה אלא דוקא דם הבא מן המקור. ולא כל דם הבא מן המקור טמא אלא דוקא ה' מיני דמים כאשר יתבאר בעז"ה ואף באלו אינה טמאה עד שתרגיש ביציאתו ומיהו משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא לבית החיצון טמאה ואף על פי שלא יצא לחוץ זזה משפטה משתראה טיפת דם אפי' כחרדל או פחות בין באונס בין ברצון מונה ז' ימים עם יום ראייתה וטובלת בלילה ח' וכך הדין אפילו שופעת כל ז' רק שתפסוק בטהרה ביום ז' קודם בין השמשות ובערב טובלת בלילה ח' ומיום ז' ואילך עד י"א יום נקראים ימי זיבה והן שהחכמים קוראין להם י"א יום שבין נדה לנדה ומשפטה בהן אם ראתה בהן יום אחד לבד בין שתראה בתחלת הלילה או בסוף היום רק שתפסוק בטהרה משמרת כל הלילה שאח"כ אם לא תראה תשכים למחר ותטבול מיד מאחר הנץ החמה אם תרצה ומ"מ אסורה לשמש כל היום שמא תראה ותסתור וזו היא שנקראת שומרת יום כנגד יום ראתה גם ביום השני ופסקה בו משכמת ביום השלישי וטובלת ולא תשמש כל היום כאשר פירשתי וגם זו בכלל שומרת יום כנגד יום וזו היא שנקראת זבה קטנה ראתה גם ביום הג' נעשית זבה גדולה ולא תטהר עד שיהיו לה ז' ימים נקיים חוץ מיום שפוסקת בו וטובלת ביום ז' לאחר הנץ החמה מיד אלא שאסורה לשמש שמא תראה ותסתור ואם לא ראתה בכל י"א יום עד יום האחרון טובלת מיד למחרת ואינה צריכה לשמור לו יום אח' לטהרתו וביום העשירי פליגי אם צריכה לשמור לו יום אחד בטהרה אם לאו עברה כל י"א ימים ולא ראתה חוזרת לתחלת ימי נדות ואם ראתה בהם נעשה זבה ואינה חוזרת לימי הנדות עד שיהיו לה ז' נקיים ואז יתחילו ימי הנדות ואחריהן ימי הזיבות כאשר פירשתי וכן לעולם משרבו הגליות ותכפו הצרות ונתמעטו הלבבות חשו שמא יבאו לטעות באיסור כרת שמא תראה אשה בימי נדתה ששה ימים ויהיה הכל דם טהור ובשביעי שמא תראה דם טמא וסבורה לטבול בלילה שמיני וצריכה עוד שבעה ימים החמירו לטמא כל מראה דם אדום וכדי שלא יבאו לידי טעות בין ימי נדה וימי זיבה הוסיפו חומרא אחר חומרא עד שאמרו שאפילו אם לא ראתה אלא טיפת דם כחרדל תשב עליה ז' נקיים כזבה גדולה:

[דף כ עמוד ב] ספירה - ביממא היא .

וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר. מנהני מילי? אמר רבא: דאמר קרא ויקרא אלהים לאור יום - למאיר ובא קראו יום. - אלא מעתה, ולחשך קרא לילה, [למחשך ובא קרא לילה]? הא קיימא לן דעד צאת הכוכבים לאו לילה הוא! - אלא אמר רבי זירא, מהכא: ואנחנו עשים במלאכה וחצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים, ואומר: (והיה) +מסורת הש"ס: [והיו] לנו הלילה (למשמר) +מסורת הש"ס: [משמר והיום מלאכה], מאי ואומר? - וכי תימא משעלה עמוד השחר לאו יממא, ומכי ערבא שמשא ליליא, ואינהו מקדמי ומחשכי - תא שמע (והיה) +מסורת הש"ס: [והיו] לנו הלילה משמר והיום מלאכה .

משנה. (1) כל היום כשר לקריאת המגילה (2) ולקריאת ההלל, (3) ולתקיעת שופר, (4) ולנטילת לולב, (5) ולתפלת המוספין, (6) ולמוספין, (7) ולוידיי הפרים, (8) ולוידיי מעשר, (7) ולוידיי יום הכפורים, (6) ולסמיכה, לשחיטה, לתנופה, להגשה, לקמיצה, ולהקטרה, למליקה, ולקבלה, ולהזיה, (9) ולהשקיית סוטה, (10) ולעריפת העגלה, (11) ולטרת המצורע. (12) כל הלילה כשר (13) לקצירת העומר, (6) ולהקטר חלבים ואברים. (6) זזה הכלל: דבר שמצותו ביום - כשר כל היום. דבר שמצותו בלילה - כשר כל הלילה .

גמרא. מנלן - דאמר קרא והימים האלה מזכרים ונעשים. לקריאת ההלל - דכתיב ממזרח שמש עד מבואו, (רבי יוסי) +מסורת הש"ס: [רב יוסף] +אומר: זה היום עשה ה', ולנטילת לולב - דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון. ולתקיעת שופר - דכתיב יום תרועה יהיה לכם. ולמוספין - דכתיב דבר יום ביומו. ולתפלת המוספין - כמוספין שזוהו רבנן, ולוידיי פרים - דיליף כפרה מיום הכפורים, דתניא גבי יום הכפורים: וכפר בעדו ובעד ביתו: (14) בכפרת דברים הכתוב מדבר, וכפרה ביממא הוא, דכתיב ביום הזה יכפר עליכם, ולוידיי מעשר וכו' - דכתיב ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית, וסמיך ליה היום הזה ה' אלהיך מצור, לסמיכה ולשחיטה - דכתיב וסמך ושחט, וכתיב בה בשחיטה ביום זבחכם, ולתנופה - דכתיב ביום הניפכם את העמר. ולהגשה - דאיתקש לתנופה, דכתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאת והניף... והקריב. ולמליקה ולקמיצה ולהקטרה ולהזיה - דכתיב ביום צותו את בני ישראל, ולהשקיית סוטה - אתיא תורה תורה; כתיב הכא ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת, וכתיב התם על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט,

(1) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ג] מצוה לקרות את כולה, ומצוה לקרותה בלילה וביום, וכל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת היום, ומברך קודם קריאתה בלילה שלש ברכות ואלו הן: בא"י אמ"ה אשר קב"ו על מקרא מגילה, בא"י אמ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בא"י אמ"ה שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו, ומקום שנהגו לברך אחריה מברך: בא"י אמ"ה האל הרב את ריבנו והודן את דינינו והנוקם את נקמתינו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו בא"י האל הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם האל המושיע .

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפז סעיף א] חייב אדם לקרות המגילה בלילה ולחזור ולשנותה ביום. ושל לילה, זמנה כל הלילה; ושל יום, זמנה כל היום מהנץ החמה עד סוף היום, ואם קראה משעלה עמוד השחר, יצא.

(2) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ט] כל היום כשר לקריאת ההלל, והקורא את ההלל למפרע לא יצא, קרא ושהו וחזר וקרא אף על פי ששהה כדי לגמור את כולו יצא, ימים שגומרין בהן את ההלל יש לו להפסיק בין פרק לפרק אבל באמצע הפרק לא יפסיק, וימים שקוראין בהן בדילוג אפילו באמצע הפרק פוסק.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפח סעיף א] זמן תקיעת שופר ביום ולא בלילה; ומצותה משעת א הניץ החמה ואילך, ואם תקע משעלה עמוד השחר יצא. ואם שמע מקצת תקיעה קודם שעלה עמוד השחר, ומקצתה אחר שעלה עמוד השחר, לא יצא. הגה: ואם היה שיעור תקיעה במה ששמע ביום, נתבאר בסימן תקפ"ז סעיף ג'.

(4) [רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ז הלכה י] כיצד מוליק ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים ומביא ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים וכן בעליה וירידה, והיכן מוליק ומביא בשעת קריאת ההלל בהודו לה' כי טוב תחלה וסוף ובאנא ה' הושיעה נא, וכל היום כשר לנטילת לולב ואינו ניטל בלילה.

(4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרנב סעיף א] מצות לולב ביום ולא בלילה; וכל היום כשר לנטילת לולב, שאם לא נטל שחרית, יטלנו אחר. ומ"מ זריזים מקדימים למצות ונטלים אותו בבוקר; וזמנו הוא משתנץ החמה, ועיקר מצותו בשעת ההלל, ואם צריך להשכים לצאת לדרך, נטלו משעלה עמוד השחר. הגה: והמדקדק יאחז הלולב בידו כשנכנס מביתו לבה"כ, גם בשעת התפלה, וכן יחזירו לביתו, כדי לחבב המצות (טור).

(5) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ג הלכה ה] תפלת המוספין זמנה אחר תפלת השחר עד שבע שעות ביום, והמתפלל אותה אחר שבע שעות אף ע"פ שפשע יצא ידי חובתו מפני שזמנה כל היום.

(5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רפו סעיף א] זמן תפלת מוסף מיד אחר תפלת השחר ואין לאחרה יותר מעד סוף ז' שעות. ואם התפלל אותה אחר שבע שעות נקרא פושע ואעפ"כ יצא י"ח מפני שזמנה כל היום. ואם שכח ולא התפלל עד שעבר כל זמנה, אין לה תשלומין. ויש בה נשיאות כפים. הגה: ואם התפלל אותה קודם תפלת שחרית, יצא (אוהל מועד בשם הרשב"א ור"י פ' תפלת השחר).

(6) [רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ד הלכה ו] כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה ולמליקה להקטר להגשה ולהזיה ולתנופה ולקמיצה ולקרבן המוספין, וכל הלילה כשר להקטיר אימורין ואיברים, זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום, ודבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה, ואף על פי כן זריזין מקדימין למצות.

(7) [רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ב הלכה ז] כל הכהנים והעם העומדים בעזרה כשהם שומעים את השם המפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה, היו כורעים ומשתחיים ונופלים על פניהם ואומרים בשכמל"ו שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו, ובשלתת היודיים היה מתכוין לגמור את השם כנגד המברכין ואומר להן תטהרו, וכל היום כשר לוידיי יום הכפורים ולוידיי הפרים הנשרפים.

(8) [רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק יא הלכה ד] אין מתודין אלא ביום וכל היום כשר לוידיי המעשר, ובין בפני הבית ובין שלא בפני הבית חייב לבער ולהתודות. /השגת הראב"ד/ אין מתודין אלא ביום וכו' עד בין בפני הבית בין שלא בפני הבית לבער ולהתודות. א"א זה שיבוש שהיודי אינו אלא לפני י"י ואין לפני י"י אלא בבית.

(9) [רמב"ם הלכות סוטה פרק ד הלכה ב] ואין משקין את השוטה אלא ביום וכל היום כשר להשקות שוטה, ואין משקין שתי שוטות כאחת שני והעמיד אותה.

(10) [רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק י הלכה ה] אין עורפין את העגלה אלא ביום לפי שנאמר בה כפרה קדשים, וכל היום כשר לעריפת העגלה, ואין עורפין שתי עגלות כאחת שאין עושים מצות חבילות חבילות.

(11) [רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק יא הלכה ג] כשהוא מגלח בשתי התגלחות אינו מגלח אלא בתער, ואם גילה שלא בתער או שהניח שתי שערות לא עשה כלום, ואינו מגלחו אלא כהן, ואם שייר שתי שערות בתגלחת ראשונה וגלחן בשניה לא עלתה לו אלא תגלחת אחת בלבד והרי היא ראשונה, וכל היום כשר לטהרת המצורע.

(12) [משנה מסכת מגילה פרק ב משנה ו] כל הלילה כשר לקצירת העומר ולהקטר חלבים ואיברים זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה:

(13) [רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ו הלכה ז] שחה המנסך לנסך, מניף הסגן בסודרין, הקיש זה בצלצל ותקעו אלו בחוצרות ודברו הלויים בשיר, הגיעו לפרק תקעו והשתחוו כל העם שבעזרה, על כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחויה, וכל התקיעות שעל התמיד תשע כמו שביארנו.

(14) [רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ב הלכה ו] זה שנאמר בתורה וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל, מפי השמועה למדו שזה וידוי דברים, נמצאת למד שהוא מתודה ביום זה שלשה וידוים, אחד על ידי עצמו תחילה, וידוי שני על ידי עצמו עם שאר הכהנים, ושניהם על פר החטאת אשר לו, והידיי שלישי על ידי כל ישראל על שער המשתלח, ומזכיר את השם בכל וידוי מהן שלש פעמים, כיצד הוא אומר אנא השם חטאתי עייתי ופשעתי לפניך אנא השם כפר נא לחטאים ולעוונות ולפשעים שחטאתי ושעיתי ופשעתי וכו' שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, הרי שלש פעמים הזכיר את השם, וכן בכל וידוי מהן, וכשהוא נותן את הגורל על שער החטאת אומר להשם חטאת, נמצא מזכיר את השם ביום זה עשר פעמים, ובכולם הוא מזכיר ככתבו שהוא השם המפורש, בראשונה היה מגביה את קולו בשם, כיון שרבו פרוצין חזרו לאומרו בקול נמוך ומבליעו בנעימות עד שלא יכירו בו אפילו חבריו הכהנים.

[דף כא עמוד א] מה משפט ביום - אף כאן ביום. ולעריפת העגלה, אמרי דבי רבי ינאי: כפרה כתיב בה קדשים. ולטהרת מצורע, דכתיב - זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו. כל הלילה כשר לקצירת העומר וכו', דאמר מר: קצירה (1) וספירה בלילה, והבאה ביום. ולהקטר חלבים ואברים - דכתיב כל הלילה עד הבקר.

זה הכלל: דבר שמצותו ביום כשר כל היום, זה הכלל לאתווי מאי? - לאתווי סידור בזיכין וסלוק בזיכין, וכרבי יוסי. דתניא, רבי יוסי אומר: סילק את הישנה שחרית וסידר את החדשה ערבית - אין בכך כלום. ומה אני מקיים (לפני ה' תמיד) +מסורת הש"ס: [לפני תמיד (שמות כ"ה)]+ - שלא יהא שולחן בלא לחם. דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה, לאתווי מאי? - (2) לאתווי אכילת פסחים, ודלא כרבי אלעזר בן עזריה. דתניא, ואכלו את הבשר בלילה הזה, אמר רבי אלעזר בן עזריה: נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות - אף כאן עד חצות.

הדרן עלך הקורא למפרע.

תלמוד בבלי רי"ף מסכת מגילה פרק הקורא עומד [המתחיל בדף כא עמוד א]

משנה. (3) הקורא את המגילה עומד ויושב. קראה אחד, קראה שנים - יצאו. מקום שנהגו לברך - יברך. ושלא לברך - לא יברך. (4) בשני וחמישי, בשבת במנחה - קורין שלשה, אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן, ואין מפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה - מברך לפניו ולאחריה (5) בראשי חדשים (5.2, 6) ובחולו של מועד - קורין ארבעה, אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן, ואין מפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה - מברך לפניו ולאחריה. זה הכלל: כל שיש בו מוסף ואינו יום טוב - קורין ארבעה. (7.5.2) ביום טוב חמשה. (8.5.2) ביום הכפורים - ששה, (9.5.2) בשבת - שבעה. אין פוחתין מהן, (9.5.2) אבל מוסיפין עליהן, (7, 10) ומפטירין בנביא. הפותח והחותם בתורה - מברך לפניו ולאחריה.

גמרא. הקורא את המגילה עומד ויושב תנא (11) מה שאין כן בתורה מנהגי מילי. ומנא לן דקורא בתורה צריך להיות עומד? אמר רבי אבהו: דאמר קרא ואתה פה עמוד עמדי ואפי' לסמוך אסור כדאיתא בירושלמי (ה"א) ר' שמואל בר יצחק על לבי כנישתא חזא לחד בר נש דתרגם וסמך לעמוד אמר ליה אסור לך כשם שניתנה באימה כך אנו צריכין לנהוג בה באימה. ואמר רבי אבהו: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, כביכול אף הקדוש ברוך הוא בעמידה. ואמר רבי אבהו: אמר רב יהודה אמר רב (21) מנין לרב שלא ישב על גבי מטה וישנה לתלמידיו על גבי קרקע שנאמר ואתה פה עמד עמדי. תנו רבנן: (11) מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד, משמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם והיו למדין תורה מיושב. והיינו דתנן: משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה. כתוב אחד אומר ואשב בהר, וכתוב אחד אומר ואנכי עמדתי בהר! - אמר רב: עומד ולומד, יושב ושונה. רבי חנינא אמר: לא עומד ולא יושב אלא שוחה. רבי יוחנן אמר: אין ישיבה אלא לשון עכבה, שנאמר ותשבו בקדש ימים רבים. רבא אמר: רכות מעומד, וקשות מיושב קראה אחד קראה שנים יצאו וכו',

(1) [רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ז הלכה ו] מצותו להקצר בלילה בליל ששה עשר, בין בחול בין בשבת.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תפט סעיף א] בליל שני אחר תפלת ערבית מתחילין לספור העומר, ואם שכח לספור בתחלת הלילה הולך וסופר כל הלילה. ומצוה על כל אחד לספור לעצמו. וצריך לספור מעומד ולברך תחלה. וסופר הימים והשבועות. כיצד, ביום הראשון אומר: היום יום אחד בעומר, עד שמגיע לשבעה ימים ואז יאמר: היום שבעה ימים שהם שבוע אחד וביום שמיני יאמר: היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום אחד, וכן עד שגיע לארבעה עשר יאמר: היום ארבעה עשר ימים שהם שני שבועות, ועל דרך זה מונה והולך עד מ"ט יום.

(2) [רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ח הלכה יד] סכו בשמן של תרומה אם חבורת הכהנים יאכלו, ואם של ישראל אם חי הוא ידחנו וינגב ואם צלי יקלוף את החיצון, סכו בשמן של מעשר שני לא יעשנו דמים על בני חבורה שאין פודין מעשר שני בירושלים כמו שביארנו במקומו, ואין צולין שני פסחים כאחת מפני התערבות אפילו גדי וטלה.

(3) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ז] הקורא את המגילה וטעה בקריאתה וקרא קריאה משובשת יצא, לפי שאין מדקדקין בקריאתה, קראה עומד או יושב יצא ואפילו בצבור, אבל לא יקרא בצבור יושב בכתחלה מפני כבוד הצבור, קראה שנים אפילו עשרה כאחד יצאו הקוראין והשומעים מן הקוראין, וקורא אותה גדול עם הקטן ואפילו בצבור.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף א] קורא אדם את המגילה בין עומד בין יושב; אבל לא יקרא בצבור, יושב, לכתחלה מפני כבוד הצבור. הגה: ואסור לחזן לקרות את המגילה עד שאומרים לו: קרא, (מרדכי פרק הקורא).

(4) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה טז] כמה הן הקוראין, בשבת בשחרית קוראין שבעה, וביוה"כ ששה, ובמים טובים חמשה, אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהם, בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה, בשבת וביום הכפורים במנחה ובשני ובחמישי של כל השנה ובחנוכה ובפורים בשחרית ובמי התענית בשחרית ובמנחה קורין שלשה אין פוחתין ממנין זה ואין מוסיפין עליהן.

(4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלה סעיף א] בשני ובחמישי, ובשבת במנחה, קורין שלשה, אין פוחתים מהם ואין מוסיפין עליהם; ואין מפטירין בנביא. הגה: ואם היו ב' חתנים בבה"כ"נ והם ישראלים, מותר להוסיף לקרות ד', דלדידהו היו כיו"ט שמותר להוסיף (מרדכי פ' הקורא עומד הגהות מיימוני פ"ב מה"ת); ונראה דה"ה לשני בעלי ברית, דיו"ט שלהם הוא, כדלקמן ס' תקנ"ט (ודין שבת ויו"ט ע"ל ריש ס' רפ"ב לענין הוספה).

(5) [משנה מסכת מגילה פרק ד משנה ב] בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניו ולאחריה זה הכלל כל שיש בו מוסף ואינו יום טוב קורין ארבעה ביום טוב חמשה ביום הכפורים ששה בשבת שבעה אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן ומפטירין בנביא הפותח והחותם בתורה מברך לפניו ולאחריה:

(5.2) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה טז] כמה הן הקוראין, בשבת בשחרית קוראין שבעה, וביוה"כ ששה, ובמים טובים חמשה, אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהם, בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה, בשבת וביום הכפורים במנחה ובשני ובחמישי של כל השנה ובחנוכה ובפורים בשחרית ובמי התענית בשחרית ובמנחה קורין שלשה אין פוחתין ממנין זה ואין מוסיפין עליהן.

5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכג סעיף א] אומר קדיש תתקבל וכו' ומוציאין ס"ת וקורים בו ד', אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהם ואין מפטירין בבביא.

6) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרסג סעיף א] בחה"מ מוציאין ס"ת וקורין בו ארבעה בקרבנות החג שבפרשת פנחס; וביום הראשון של חול המועד קורא כהן; וביום השני; ולוי; וביום השלישי; וישראל חוזר וקורא; וביום השלישי; והרביעי קורא ספיקא דיומא; וביום השני, וביום השלישי, ועל דרך זה קורים בשאר ימים. הגה: וי"א ששנים הראשונים קורין בספיקא דיומא, והשלישי קורא ביום המחרת, והד' חוזר וקורא כל ספיקא דיומא, דהיינו מה שקראו שנים הראשונים, וכן אנו נוהגים; וביום הז' הכהן קורא; ביום החמישי; ולוי; ביום הששי; ישראל; ביום השביעי; והרביעי קורא; ביום הששי ויום השביעי, וכן אנו נוהגין (רש"י בשם רבותיו ומהרי"ו ומנהגים). ובארץ ישראל, שאין שם ספיקא דיומא, אין קורים בכל יום אלא קרבן היום בלבד, כי ביום ב', הוא א' לחש"מ, קורא כהן; וביום השני; והג' העולים אחריו חוזרים וקורים אותה פרשה עצמה, ועל דרך זה בכל יום משאר הימים.

7) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תפס סעיף ג] מוציאין שני ספרים וקורין בראשון חמשה גברי ואם מוסיפין ביום טוב ע"ל ריש סימן רפ"ב בפרשת בא מן משכו עד מארץ מצרים על צבאותם, ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס ובחודש הראשון ומפטיר ביהושע בעת ההיא, ומתפללין תפלת מוסף ואין מזכירין גשם מכאן ואילך (ד' וע"ל סימן קי"ד), וכן פוסקים משם ואילך מלשאלו בברכת השנים. הגה: ונהגין לומר בכל יום טוב בתפלת מוסף פוסקי מוסף היום אחר שאמר על ידי משה עבדך כאמור.

7) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תצד סעיף א] ביום חמישים לספירת העומר הוא חג שבועות, וסדר התפלה כמו ביום טוב של פסח, אלא שאומרים: את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו, וגומרים ההלל, ומוציאין שני ספרים וקורין בראשון חמשה מבחדש השלישי עד סוף הסדר, ומפטיר קורא בשני וביום הבכורים ומפטיר במרכבה דיחזקאל, ומסיים בפסוק ותשאני רוח.

8) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תרכא סעיף א] מוציאין שני ספרים, בראשון קורים ששה בפרשת אחרי מות עד ויעש כאשר צוה ה'; ואם חל בשבת, קורים שבעה ומפטיר קורא בשני בפניחם ובעשור לחודש, ומפטיר בישעיה: ואומר סלו סלו פנו דרך, עד כי פי ה' דבר.

9) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רפב סעיף א] מוציאין ס"ת וקורין בו שבעה; ואם רצה להוסיף, מוסיף. הגה: וה"ה ביום טוב מותר להוסיף על מנין הקראים (רמב"ם פ' י"ב מה"ת ותשובת מהר"ם וב"י). וי"א דביו"ט אין להוסיף (ר"ן פרק הקורא) וכן נהגו במדינות אלו מלבד בשמחת תורה שמוסיפין הרבה, גם בכל יום טוב אין המפטירין ממנין הקראים, כדלקמן.

10) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה ב] ואלו הן הימים שקורין בהם בתורה בציבור, בשבתות ובמועדים ובראשי חודשים ובתעניות ובחנוכה ובפורים ובשני וחמישי שבכל שבוע ושבוע, ואין מפטירין בבביאים אלא בשבתות וימים טובים ותשעה באב בלבד.

10) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רפב סעיף ד] נוהגים לקרות שבעה ולגמור עמהם הפרשה ואומר קדיש, וחוזר וקורא עם המפטיר מה שקרא השביעי. הגה: וכן נוהגים ביום טוב שאין מפטיר ממנין הקראים, אבל בחול שאסור להוסיף על מנין הקראים, השלישי הוא מפטיר. וביום שמוציאין ב' ספרים או ג', המפטיר קורא באחרונה. וקטן יכול לקרות בפרשת המוספין או בד' פרשיות שמוסיפין באדר, וכן נוהגים (ר"ן ומרדכי פרק ב' דמגילה), אף על פי שיש חולקים. ואומרים קדיש קודם שעולה המפטיר, ואין חילוק בזה בין הוסיפו על מנין הקראים או לא ובין מוציאין ס"ת א' או ג' (ב"י בשם הר"ר ישעיה והרא"ש ורבינו ירוחם).

11) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יא] אין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם, והמתרגם לא יגביה קולו יותר מן הקורא, ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא, ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי התורגמן, ואין התורגמן נשען לא לעמוד ולא לקורה אלא עומד באימה ובריאה, ולא יתרגם מתוך הכתב אלא על פה, ואין הקורא רשאי לסייע לתורגמן שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה, והקטן מתרגם על ידי גדול ואין כבוד לגדול שיתרגם על ידי קטן, ולא יהיו המתרגמן שנים כאחד אלא אחד קורא ואחד מתרגם.

11) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמא סעיף א] צריך לקרות מעומד, ואפילו לסמוך עצמו לכותל או לעמוד, אסור אלא אם כן הוא בעל בשר. הגה: וכן החזן הקורא צריך לעמוד עם הקורא (מרדכי הלכות קטנות).

12) [רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ד הלכה ב] כיצד מלמדים, הרב יושב בראש והתלמידים מוקפים לפניו כעטרה כדי שיהיו כלם רואים הרב ושומעים דבריו, ולא ישב הרב על הכסא ותלמידיו על הקרקע אלא או הכל על הארץ או הכל על הכסאות, ובראשונה היה הרב יושב והתלמידים עומדים ומקודם חורבן בית שני נהגו הכל לתלמידים והם יושבים.

12) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף ט] כיצד מלמדים, הרב יושב בראש והתלמידים לפניו מוקפים כעטרה, כדי שיהיו כולם רואים את הרב ושומעים דבריו. ולא ישב הרב על הכסא ותלמידיו על הקרקע, אלא או הכל על הארץ או הכל על הכסאות. הגה: וי"א דוקא כשהגיעו התלמידים לכלל סמיכה. (הר"ן פ"ב דמגילה). ורב הלומד על ידי מתורגמן ודינו נתבאר בפנים, ולא כתבן הרב כי אין שכיחין.

[דף כא עמוד ב] תנא (1) מה שאין כן בתורה שאין קורא אלא אחד אותו שעומד לקרות בתורה ואין שליח צבור קורא עמו. ומה שנהגו האידנא ששליח צבור קורא היינו שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרות כדתן גבי בכורים (פ"ג מ"ז דמס' בכורים) בתחלה מי שידוע לקרות קורא ומי שאינו יודע לקרות מקרין אותו נמנעו מלהביא מחמת הבושה התקינו שיהו מקרין את הכל. ואין הדמיון נ"ל דהתם נמנעו מלהביא בכורים ועברו על מה שכתוב בתורה אבל הכא בקיאי יקראו והאחרים ימנעו ומחמת הבושה יתנו לב ללמוד הפרשה אלא נראה הטעם לפי שאין הכל בקיאי בטעמי הקריאה ואין צבור יוצאין בקריאתו והוא בעיניו כידוע ואם לא יקראוהו בתורה אתי לאינוציו עם ש"ץ לכך התקינו שיקרא שליח צבור שהוא בקי בקריאה. ומ"מ גם העומד לקרות יקרא בנחת ובדקדוק עם שליח צבור שלא תהא ברכה ואתו שאינו יודע לקרות אין ראוי שיקראו שליח צבור והויא ברכה לבטלה ולא מסתבר שהוא יברך על קריאת שליח צבור. תנו רבנן (2) בתורה אחד קורא ואחד מתרגם ובלבד שלא יהא אחד קורא ושנים מתרגמין (3) ובנביא אפילו אחד קורא ושנים מתרגמין, ובלבד שלא יהו שנים קורין ושנים מתרגמין (4) ובהלל (5) ובמגילה אפילו עשרה קורין ועשרה מתרגמין מאי טעמא? כיון דחביבה להו - יהבו דעתייהו ושמיעי

(6) מקום שנהגו לברך יברך אמר אביי (6) לא שנו אלא לאחריה אבל לפנייה מצוה חייב לברך דאמר רב יהודה אמר שמואל רב (7) כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא אמר רב נחמן בר יצחק, אמר קרא דכתיב וירץ אחימעץ דרך הכנר ויעבר את הכושי אביי אמר מהכא: והוא עבר לפנייה, ואיבעית אימא מהכא: ויעבר מלכם לפנייה וה' בראשם. (6) לפנייה מאי מברך רב ששת מקטרוזיא מקטרוניא איקלע לקמיה דרב אשי ששת וברך מנ"ח סימן מקרא מגילה שעשה נסים שהיינו: לאחריה באתרא דנהיג' מאי מברך? א"ר יעקב א"ר יוחנן ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם (האל) הרב את ריבנו והדן את דיננו והנוקם את נקמתנו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו ברוך הנפרע לישראל לעמו ישראל מכל צריהם רבא אמר האל המושיע אמר רב פפא (6) הלכך נימרינהו לתרוייהו: ברוך אתה ה' הנפרע לישראל מכל צריהם האל המושיע.

בשני ובחמישי בשבת במנחה קורין שלשה וכו'. הני שלשה כנגד מי? אמר רב יוסי בר חנינא אסי כנגד תורה נביאים וכתובים. רבא אמר: כנגד כהנים לויים וישראלים אלא הא דתני רב שימי: תניא (8) אין פוחתין מעשרה פסוקין בבית הכנסת וידבר עולה מן המניין ירושלמי (ה"ד) והא איכא פרשת עמלק שאין בה אלא ט' פסוקים ומשני שאני התם דסליק עניינא כדאמרינן לקמן (דף כג ב) גבי מפטיר ואיבעית אימא שאני הכא שהוא סדרו של יום הני עשרה כנגד מי? אמר רבי יהושע בן לוי: כנגד עשרה בטלנין שבבית הכנסת, רב יוסף אמר: כנגד עשרת הדברות שנאמרו למשה בסיני. ורבי יוחנן אמר: כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם. הי נינהו? - ויאמר דבראשית? הני והא תשעה הוו! - בראשית נמי מאמר הוא, דכתיב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם אמר רבא: (9) ראשון שקרא ארבעה משובח דתנן: (10) בשלש קופות של שלש סאין שבהן תורמין את הלשכה, והיה שהרי הקופות כתוב עליהן אב"ג, לידע איזו מהן נתרמה ראשון להקריב ממנה ראשון, שמצוה בראשון. אמצעי שקרא ארבעה משובח - דתניא: אל מול פני המנורה יאירו, (11) מלמד שמצדד פניהם כלפי נר מערבי, ונר מערבי כלפי שכינה. ואמר רבי יוחנן: מכאן שאמצעי משובח. ואחרון שקרא ארבעה משובח - (12) משום מעלין בקדש ולא מורדין. רב פפא איקלע לבי כנישתא דאבי גובר וקרא קמא ראשון ארבעה ושבחיה רב פפא.

ובפרשת האזינו קורין בסימן הזי"ו ל"ך שקורא ראשון מן האזינו עד זכור ימות עולם והשני קורא מן זכור ימות עולם עד ירכיבו והשלישי קורא מן ירכיבו עד וירא ה' וינאץ ובשבת קורא הרביעי מוירא ה' עד לו חכמו והחמישי קורא מלו חכמו עד כי אשא אל שמים ידי והששי קורא מן כי אשא אל שמים ידי ועד סוף השירה והשביעי קורא שאר הפרשה: גרסין בפרק הקומץ את המנחה אמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם בבה"כ: פי"ה הר"ר משולם ז"ל שקורא אותן העולה בס"ת לבדו ואין שליח צבור קורא עמו והקשה לו ר"ת ז"ל כל התורה כולה נמי כך דינה כדאמר לעיל (סי' יז) קראוה שנים יצאו משא"כ בתורה אלא ה"פ יחיד קורא כל ח' פסוקים ולא יקראו אותן שנים שנים והיינו טעמא לפי שאלו הפסוקים יהושע אמרם ולמ"ד נמי שמשה אמרם נשתנו שכתבם בדמע: [דף יב עמוד ב] הפותח והחותם בתורה מברך לפנייה ולאחריה.

אין פוחתין מהן ואין מוסיפין. והפותח והחותם בתורה. תנא: הפותח מברך לפנייה, והחותם מברך לאחריה. (13) והאידנא דכולהו מברכי לפנייה ולאחריה - היינו טעמא דתקינן רבנן: גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין.

בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא. והפותח והחותם בתורה מברך לפנייה ולאחריה זה הכלל כל שיש בו מוסף ואינו י"ט קורין ארבע ב"ט חמשה ב"וה"כ ששה ובשבת שבעה אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהם ומפטיר בנביא והפותח והחותם בתורה מברך לפנייה ולאחריה. ירושלמי (ה"ה) ר' אבא בריה דר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן היה קורא בתורה ונשתתק זה שעומד תחתיו יתחיל ממקום שהתחיל הראשון אתמר ממקום שפסק הראשון נתברכו לפנייה ולא לאחריהם והאחרון נתברכו לאחריהם ולא לפנייהם וכתב תורת ה' תמימה משיבת נפש שתהא כולה תמימה. מימרא זו נאמרה בתר דתקינן שכל אחד מברך ושמעין שאם הוא מתחיל ממקום שהתחיל ראשון מברך ברכה ראשונה ואם היה מתחיל מקום שפסק אינו מברך כי הוא גומר קריאת הראשון על סמך ברכתו ומכאן דקדק רבינו אבי העזרי' התוקע ועף ועומד אחר לתקוע מתחיל ממקום שפסק ואינו מברך דדוקא בתורה דכתיב בה תמימה הוא דמתחיל בראש ומברך אבל שאר מצות לא:

בעא מיניה עולא בר רב מרבה מרבא: פרשת ראש חודש כיצד קורין אותה צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי, דהויין תמניא פסוקי, היכי נעביד? ניקרי תרי תלתא תלתא פסוקין - פשו להו תרי, (14) ואין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקין.

ניקרי תרי ארבעה ארבעה - פשו להו שבעה. וביום השבת, הויין תרי, ובראשי חדשיכם, הויין חמשה, היכי נעביד? ניקרי תרי מהא וחד מהנך

- (1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה י'] מימות עזרא נהגו שיהא שם תורגמן מתרגם לעם מה שהקורא קורא בתורה כדי שיבינו ענין הדברים, והקורא קורא פסוק אחד בלבד ושיתק עד שיתרגם אותו התורגמן וחוזר וקורא פסוק שני, ואין הקורא רשאי לקרות למתורגמן יותר מפסוק אחד.
- (2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמא סעיף ב'] לא יקראו שנים, אלא העולה קורא וש"צ שותק, או ש"צ קורא והעולה לא יקרא בקול רם; ומ"מ צריך הוא לקרות עם הש"צ, כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, אלא שצריך לקרות בנחת, שלא ישמיע לאזניו. (ואפילו משמיע לאזניו ליכא למיחש, דלא עדיף מתפלה, כדלעיל סימן ק"א) (דעת עצמו).
- (3) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יג] המפטיר בנוביא צריך לקרות בתורה תחלה אפילו שלשה פסוקים, חוזר וקורא מה שקרא לפניו, ולא יפטיר בנוביא עד שיגלו ספר תורה, ולא יפחות מעשרים ואחד פסוקים, ואם שלם הענין בפחות מאלו אינו צריך להוסיף, ואם קרא עשרה פסוקים ותרגמן המתרגם דיו אפילו לא שלם הענין, ובנוביא אחד קורא ואפילו שנים מתרגמין, ומדלג מענין לענין אחר, ואינו מדלג מנוביא לנוביא אלא בנוביאים של שנים עשר בלבד, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו, וכל המדלג לא ישהה בדילוג אלא כדי שישלים המתרגם תרגומו.
- (4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תפח סעיף ב'] בהלל, אפילו עשרה קורין כאחד.
- (5) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה ז] הקורא את המגילה וטעה בקריאתה וקרא קריאה משובשת יצא, לפי שאין מדקדקין בקריאתה, קראה עומד או יושב יצא ואפילו בצבור, אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחלה מפני כבוד הצבור, קראה שנים אפילו עשרה כאחד יצאו הקורין והשומעים מן הקורין, וקורא אותה גדול עם הקטן ואפילו בצבור.
- (6) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצ סעיף ב'] אפילו שנים, ואפילו עשרה, יכולים לקרותה ביחד ויוצאים הם והשומעים מהם.
- (7) [רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ג] מצוה לקרות את כולה, ומצוה לקרותה בלילה וביום, וכל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת היום, ומברך קודם קריאתה בלילה שלש ברכות ואלו הן: בא"י אמ"ה אשר קב"ו על מקרא מגילה, בא"י אמ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בא"י אמ"ה שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו, ומקום שנהגו לברך אחריה מברך: בא"י אמ"ה האל הרב את ריבנו והדן את דינינו והנוקם את נקמתנו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו בא"י האל הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם האל המושיע.
- (8) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצב סעיף א] הקורא את המגילה מברך לפניו ג' ברכות: על מקרא מגילה, ושעשה נסים, ושהחיינו; וביום אינו חוזר ומברך: שהחיינו; הגה: וי"א דאף ביום מברך: שהחיינו (טור בשם ר"ת והרא"ש והמגיד), וכן נוהגין בכל מדינות אלו; ואחד יכול לברך ושני קורא (הגהות אשרי פ"ג); ולאחריה נוהגין לברך: הרב את ריבנו וכו'. אם לא בירך לא לפניו ולא לאחריה, יצא. הגה: ונהגו לומר בלילה: אשר הניא, אבל לא ביום (כל בו וב"ש בשם א"ח), ואין לברך אחריה אלא בצבור.
- (9) [רמב"ם הלכות ברכות פרק יא הלכה ב] יש מצות עשה שאדם חייב להשתדל ולרדוף עד שיעשה אותה כגון תפילין וסוכה ולולב ושופר ואלו הן הנקראין חובה, לפי שאדם חייב על כל פנים לעשות, ויש מצוה שאינה חובה אלא דומין לרשות כגון מזוזה ומעקה שאין אדם חייב לשכון בבית החייב מזוזה כדי שיעשה מזוזה אלא אם רצה לשכון כל ימיו באהל או בספינה ישב, וכן אינו חייב לבנות בית כדי לעשות מעקה, וכל מצות עשה שבין אדם למקום בין מצוה שאינה חובה בין מצוה שהיא חובה מברך עליה קודם לעשייתה.
- (10) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן כה סעיף ח] כל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן (פי' קודם, ויעבר את הכושי, (שמואל ב' יח, כג) פירושו רץ והקדים לפניו) לפיכך צריך לברך על התפלה של אחר הנחה על הקיבורת, קודם קשירתם, שקשירתם זו היא עשייתן. הגה: וכן בשל ראש, קודם שמהדקן בראשו (טור).
- (11) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה ג] אין קורין בתורה בציבור מעשרה אנשים גדולים בני חורין, ואין קורין פחות * מעשרה פסוקים, וידבר עולה מן המנין, ולא יהיו הקורין פחות משלשה אנשים, ואין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים, ואין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקים, ולא יקרא הקורא פחות משלשה פסוקים.
- (12) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלז סעיף א] ביום שקורין ג', אין קורין פחות מ' פסוקים; וידבר עולה מן המנין. ואי סליק עניינא בבציר מ' פסוקים, כגון פרשת עמלק (שמות יז, ח - טז) שאין בה אלא ט' פסוקים, שפיר דמי.
- (13) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה ד] שלשה שקראו עשרה פסוקים שנים קוראין שלשה שלשה ואחד ארבעה, ובין שהיה הקורא ארבעה ראשון או אחרון או אמצעי הרי זה משובח.
- (14) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלז סעיף ב] אין קורין עם כל אחד פחות מג' פסוקים, שנים קורין ג', ואחד קורא ד'; ואיזה מהם שקורא ד' ה"ז משובח.
- (15) [רמב"ם הלכות שקלים פרק ב הלכה ז] שלש קופות הקטנות שהוא תורם בהם ומוציאן לחוץ כתוב עליהן אלף בית גימל כדי שיסתפקו מן הראשונה עד שתכלה, ואחר כך מסתפקין מן השניה, ואחר כך מסתפקין מן השלישית, ותורם ראשונה מן הקופה האחת הגדולה ומחפה אותה הגדולה במטפחת, ותורם השניה מהקופה הגדולה השניה ומחפה אותה הגדולה השלישית מן הקופה הגדולה השלישית ואינו מחפה אותה במטפחת כדי שתהיה ניכרת שבה סיים, ויתחיל ממנה בתחלה בפעם שניה כשיכנס קודם עצרת, ותורם הראשונה מן הגדולה שהיתה מגולה ומחפה אותה, ותורם השניה מן הגדולה שתורם ממנה בראשונה תחלה ומחפה אותה, ותורם השלישית מן הגדולה הסמוכה לה ואינו מחפה אותה כדי שיתחיל ממנה בתחלה בפעם שלישית כשיכנס בתשרי, עד שנמצא תורם ראשונה ושניה ושלישית הקטנות מכל אחת ואחת מן הגדולות. /השגת הראב"ד/ עד שנמצא תורם תחלה ראשונה ושניה ושלישית הקטנות מכל אחת ואחת מן הגדולות. א"א שפת יתר הוא זה ואין דרך המשנה /שקלים/ (פ"ג מ"ד) כ.
- (16) [רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ג הלכה ח] ששת הנרות הקבועים בששת הקנים היוצאים מן המנורה כולן פניהם לנר האמצעי שעל קני המנורה וזה הנר האמצעי פניו כנגד קדש הקדשים והוא הנקרא נר מערב.

(12) [רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ד הלכה כא] משוח מלחמה אין בנו מתמנה תחתיו לעולם אלא הרי הוא כשאר הכהנים אם נמשח למלחמה נמשח ואם לא נמשח לא נמשח, וכשכהן משוח מלחמה משמש במקדש משמש בד' כלים כשאר כהנים, מעלין משררה לשררה גדולה ממנה ואין מורידין אותו לשררה שהיא למטה ממנה, שמעלין בקדש ולא מורידין, ואין מורידין לעולם משררה שבקרב ישראל אלא אם סרח.

(13) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה ה] כל אחד ואחד מן הקורין פותח ספר תורה ומביט למקום שהוא קורא בו, ואח"כ אומר ברכו את יי' המבורך וכל העם עונין ברוך ה' המבורך לעולם ועד, וחוזר ומברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה יי' נתן התורה, וכל העם עונין אמן, ואחר כך קורא עד שישלים לקרות וגולל הספר ומברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר נתן לנו תורתו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו ברוך אתה יי' נתן התורה.

(13) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלט סעיף ד] כל הקורים מברכים לפניו ולאחריה, ופותח הספר קודם שיברך ורואה הפסוק שצריך להתחיל בו ואחר כך יברך; ולאחר שקרא, גולל ומברך. (הגה: ובשעה שמברך ברכה ראשונה יהפוך פניו על הצד, שלא יהא נראה כמברך מן התורה (כל בו); ונראה לי דיהפוך פניו לצד שמאלו).

(14) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה ג] אין קורין בתורה בציבור בפחות מעשרה אנשים גדולים בני חורין, ואין קורין פחות מעשרה פסוקים, וידבר עולה מן המנין, ולא יהיו הקורין פחות משלשה אנשים, ואין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים, ואין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקים, ולא יקרא הקורא פחות משלשה פסוקים.

(14) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלח סעיף א] הקורא בתורה לא ישייר בפרשה פחות מג' פסוקים, מפני היוצאים אז מבהכ"נ שיאמרו: העולה אחריו לא יקרא אלא שני פסוקים הנשארים; וכן לא יתחיל בה פחות מג' פסוקים, מפני הנכנסים אז בבהכ"נ שיאמרו שלא קרא הראשון אלא ב' פסוקים. הגה: ואין חילוק בין פ' פתוחה לסתומה; ופרשה שאינה רק ב' פסוקים, מותר לשייר בתחלה ולהפסיק שם (תרומת הדשן סימן נ"ד /כ"ד/). ויכוין שיתחיל תמיד לקרוא בדבר טוב, ויסיים בדבר טוב (א"ז ומיימוני פרק י"ג מה"ת) וע"ל סימן תכ"ח.

[דף כב עמוד א'] (1) אין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים. ליקרי תרי מהא ותלתא מהך - פשו להו תרי! אין משיירין בפרשה פחות מג' פסוקים. אמר לו:

רב אמר דולג ושמואל אמר פוסק

זו לא שמעתי, כיוצא בה שמעתי. דתנן: (2) ביום הראשון בראשית, ויהי רקיע, ותני עלה: בראשית - בשנים, יהי רקיע - באחד. והוינן בה: בשלמא יהי רקיע, באחד - דתלתא פסוקי הוו, אלא בראשית בשנים? חמשה פסוקי הוו, ותניא: (3, 1.1) הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים! ואיתמר עלה:

ופשטינן רב אמר: דולג, ושמואל אמר: פוסק ופירוש דולג חוזר השני וקורא פסוק השלישי שקרא הראשון ומוסיף שנים אחרים נמצא שקרא שלשה ונשאר שלשה קורא אותן השלישי ושמואל אמר פוסק אחד לשנים וקורא את חציו ומניח את חציו רב אמר דולג, מאי טעמא לא אמר פוסק? קסבר: כל פסוקא דלא פסקיה משה אגן לא פסקין ליה. ושמואל אמר: פסקין ליה. - והא אמר רבי חנניא קרא: צער גדול היה לי אצל רבי חנינא הגדול, ולא היתיר לי לפסוק אלא לתינוקות של בית רבן, הואיל ולהתלמד עשויין! - התם טעמא מאי - משום דלא אפשר, הכא נמי - לא אפשר. ושמואל אמר פוסק, מאי טעמא לא אמר דולג? - גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין. מיתבי: פרשה של ששה פסוקים קורין אותה בשנים, ושל חמשה פסוקים - ביחיד. קרא ראשון שלשה - השני קורא שנים מפרשה זו ואחד מפרשה אחרת, ויש אומרים: שלשה, לפי שאין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים. ואם איתא, למאן דאמר דולג - דלוג, ולמאן דאמר פוסק - נפסוק! - שאני התם, דאפשר בהכי. אמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כיש אומרים. ואמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי: כשם שאין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים - כך אין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקים. פשיטא! השתא ומה אתחלתא, דקא מקיל תנא קמא - מחמירי יש אומרים, שיר דמחמיר תנא קמא, לא כל שכן דמחמירי יש אומרים? - מהו דתימא: נכנסין - שכיחי, יוצאין - לא שכיחי דמנחי ספר תורה ונפקי, קמשמע לן. ותנא קמא מאי שנא שירי דלא - משום יוצאין, אתחולי נמי - גזירה משום הנכנסין! - אמר: מאן דעייל - שילי שיל. **שלח ליה רבא רבה בריה דרבה דרבא לרב יוסף: הלכתא מאי! שלח ליה:**

הלכתא (4) דולג, ואמצעי דולגן. זה הכלל כל שיש בו מוסף וכו'. איבעיא להו: תענית צבור בכמה? ראש חדש ומועד דאיכא קרבן מוסף - ארבעה, אבל הכא דליכא קרבן מוסף - לא, או דלמא: הכא נמי איכא מוסף תפלה? - תא שמע: בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה, הא בתענית צבור - שלשה! - אימא רישא: בשני ובחמישי, ובשבת במנחה קורין שלשה, הא תענית צבור - ארבעה! אלא, מהא ליכא למישמע מינה. תא שמע, דרב איקלע לבבל בתענית צבור, קם קרא בסיפרא, פתח בריך, חתים ולא בריך. נפול כולי עלמא אאנפיייהו. ורב לא נפל על אפיה. מכדי רב בישראל קרא, מאי טעמא חתם ולא בריך? לאו משום דבעי למיקרי אחרינא בתריה? - לא, רב בכהני קרא, דהא רב הונא קרי בכהני. בשלמא רב הונא קרי בכהני - דהא אפילו רב אמי ורב אסי, דכהני חשיבי דארעא ישראל, מיכף כייפו ליה לרב הונא. אלא רב, הא איכא שמואל, דכהנא הוה ודבר עליה! - שמואל נמי מיכף הוה כייף ליה לרב, ורב הוא דעבד ליה כבוד. וכי עביד ליה - בפניו, שלא בפניו - לא עביד ליה. הכי נמי מסתברא דרב בכהני קרא, דאי סלקא דעתך בישראל קרא - לפניה מאי טעמא בריך? - לאחר תקנה. - אי הכי לאחריה נמי לברוך? - שאני היכא דיתב רב, דמיעיל עיילי

1.1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה ג] אין קורין בתורה בציבור בפחות מעשרה אנשים גדולים בני חורין, ואין קורין פחות מעשרה פסוקים, וידבר עולה מן המנין, ולא יהיו הקורין פחות משלשה אנשים, ואין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים, ואין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקים, ולא יקרא הקורא פחות משלשה פסוקים.

1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלח סעיף א] הקורא בתורה לא ישייר בפרשה פחות מג' פסוקים, מפני היוצאים אז מבהכ"נ שיאמרו: העולה אחריו לא יקרא אלא שני פסוקים הנשארים; וכן לא יתחיל בה פחות מג' פסוקים, מפני הנכנסים אז מבהכ"נ שיאמרו שלא קרא הראשון אלא ב' פסוקים. הגה: ואין חילוק בין פ' פתוחה לסתומה; ופרשה שאינה רק ב' פסוקים, מותר לשייר בתחלה ולהפסיק שם (תרומת הדשן סימן נ"ד כ"ד/). ויכין שיתחיל תמיד לקרוא בדבר טוב, ויסיים בדבר טוב (א"ו ומימוני פרק י"ג מה"ת) וע"ל סימן תכ"ח.

2) [רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ו הלכה ו] ובמה היו קוראין במעשה בראשית, ביום הראשון קוראין בראשית ויהי רקיע, בשני יהי רקיע ויקוון, בשלישי יקוון ויהיה מאורות, ברביעית יהי מאורות וישרצו, בחמישי ישרצו ותוצא הארץ, בששי ותוצא הארץ ויכולו.

3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלז סעיף ב] אין קורין עם כל אחד פחות מג' פסוקים, שנים קורין ג', ואחד קורא ד'; ואיזה מהם שקורא ד' ה"ז משובח.

4) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה ד] ובראשי חדשים, הראשון קורא שלשה פסוקים מפרשת צו, והשני חוזר וקורא פסוק ג' שקרא הראשון ושני פסוקים שאחריו כדי שישיר בפרשה שלשה פסוקים, והשלישי קורא שלשה פסוקים ששייר השני עם וביום השבת, והרביעי קורא ובראשי חדשיכם, ואם חל ראש חדש להיות בשבת מוציאין שני ספרים בשחרית, באחד קורין בו סדר אותה שבת ובשני קורא בו המשלים ובראשי חדשיכם, והמפטר קורא ענין ראש חדש, ומפטרין והיה מדי חדש בחדשו, וראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטרין חדשיכם ומועדיכם שנה נפשי, ור"ח שחל להיות באחד בשבת מפטרין בשבת שלפניו ויאמר לו יהונתן מחר חדש.

4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכג סעיף ב] וקורא הכהן ג' פסוקים שהם: וידבר, צו, ואמרת. ולוי חוזר וקורא ואמרת וקורא את הכבש אחד, ועשירית האיפה. וישראל קורא עלת תמיד עד ובראשי חדשיכם. ורביעי קורא ובראשי חדשיכם, עד הסוף.

דף כב עמוד ב מ'פ'ק לא נפ'ק. תא שמע: זה הכלל: **ותשעה באב ותענית צבור קורין שלשה דתניא זה הכלל כל שיש בו**

ביטול מלאכה לעם, כגון תענית צבור (1) ותשעה באב - דרוב תענית צבור מותרין במלאכה דאין איסור מלאכה בתענית צבור אלא

מלאכה לעם, כגון ראשי חדשים וחולו של מועד - קורין ארבעה דבר"ח אין הנשים עושות מלאכה כדאיתא בירושלמי (פ"ק

דתענית ה"ו) הני נשי דלא עבדי עבידתא בריש ירחא מנהגא הוא ומתרגום יונון (שמואל א כ) משמע שהיו פורשים ממלאכה בראש חדש שהרי תירגם

אשר נסתרת שם ביום המעשה דאיטמרת תמן ביומא דחולא ובראש חדש הוי קאי וקרי יום שאינו ר"ח יום המעשה מכלל דר"ח לאו יום המעשה הוא.

שמע מינה. אמר רב אשי: והא אנן לא תנן הכי: זה הכלל: כל יום שיש בו מוסף ואינו יום טוב - קורין ארבעה ביום טוב

חמשה וכו', לאתויי מאי - לאו לאתויי תענית ציבור ותשעה באב! ולרב אשי מתניתין מני? לא תנא קמא ולא רבי יוסי. דתניא: חל להיות בשני

ובחמישי - קורין שלשה ומפטייר אחד. בשלישי וברביעי קורא אחד ומפטייר אחד. רבי יוסי אומר: לעולם קורין שלשה ומפטייר אחד. ואלא קשיא זה הכלל!

- לא, לאתויי ראש חודש ומועד. - הא בהדיא קתני לה: בראשי חדשים ומועד קורין ארבעה! - סימנא בעלמא הוא יתיב, דלא תימא יום טוב

וחולו של מועד כי הדדי נינהו, אלא נקוט האי כללא בידך: כל דטפי ליה מילתא מחבריה - טפי ליה גברא

יתירא. הלכך, (1.2, 1.1) בראש חודש ומועד דאיכא קרבן מוסף - קורין ארבעה, ביום טוב דאסור בעשיית מלאכה

- חמשה, ביום הכפורים דענוש כרת - ששה. שבת דאיכא איסור סקילה - שבעה.

גופא, רב איקלע לבבל בתענית צבור. קם קרא בספרא, פתח - בריך, חתם - ולא בריך. נפול כולי עלמא אנפיייהו - ורב לא נפל על אנפיה. מאי טעמא

רב לא נפיל על אנפיה? - (2) רצפה של אבנים היתה. ותניא: ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה, עליה אי אתה משתחוה בארצכם, (2.2),

(3) אבל אתה משתחוה על אבנים של בית המקדש. כדעולא, דאמר עולא: לא אסרה תורה אלא רצפה של אבנים בלבד. - אי הכי מאי איריא רבי? אפילו

כולהו נמי! - קמיה דרב הואי. - וליזיל לגבי ציבורא, ולינפול על אנפיה! - לא בעי למיטרך ציבורא. - ואיבעית אימא: רב פישוט ידים ורגלים הוה עביד,

וכדעולא, דאמר עולא: (2.2, 3) לא אסרה תורה אלא פישוט ידים ורגלים בלבד. - וליפול על אנפיה ולא ליעביד פשוט ידים ורגלים! - לא משני ממנהגיה.

ואיבעית אימא: אדם חשוב שאני, כדרי אלעזר, דאמר רבי אלעזר, (2.2, 2.3) אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן

נענה כיהושע בן נון, דכתיב ויאמר ה' אל יהושע קם לך [ונו]. תנו רבנן: קידה - על אפים, שנאמר: ותקד בת שבע אפים ארץ. כריעה

- על ברכים, וכן הוא אומר: מכרע על ברכיו. השתחואה - זו פישוט ידים ורגלים, שנאמר: הבוא נבוא אני ואמך ואחירך להשתחות לך ארצה. לוי אחוי קידה

קמיה דרבי ואיטלע. - והא קא גרמא ליה? והאמר רבי אלעזר: לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה, שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה

ואיטלע, ומנו - לוי! - הא והא גרמא ליה. אמר רב חייא בר אבין בריה דרב הונא: חזינא להו לאביי

(1.1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה טז] כמה הן הקוראין, בשבת בשחרית קוראין שבעה, וביוה"כ ששה, ובימים טובים חמשה, אין

פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהם, בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה, בשבת וביום הכפורים במנחה ובשני ובחמישי של כל השנה ובחנוכה

ובפורים בשחרית ובימי התענית בשחרית ובמנחה קורין שלשה אין פוחתין ממנין זה ואין מוסיפין עליהן.

(1.2) [טור אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנט] סדר היום כתב אבי העזרי ליל ט"ב חולצין מנעליהם והולכין לבה"כ ויושבין לארץ

כאבילים ואין מדליקין נרות רק נר אחד לומר לאורו איכה וקיונת ועומד ש"ץ ומתפלל ערבית ואומר קדיש שלם וקורא איכה ואומר קיונת ואח"כ סדר

קדושה ויתחיל ואתה קדוש ולא יאמר ובא לציון גואל שאין גאולה בלילה ולא ואני זאת בריתי שנראה כמקיים ברית על הקיונת ועוד דלא שייך למימר ואני

זאת בריתי שהכל בטילים בו אבל בבית האבל יש לאומרו שאם האבל בטל המנחמין אינן בטלין ואומר קדיש בלא תתקבל והולכין לבתיהן ואין נותנין

שלום זה לזה אלא כאבילים ונזופין ואם חל ט"ב בשבת או במ"ש א"א צדקתך. מידי דהוה אר"ח שחל בשבת שאין אומרים צו"ץ בשבת דט"ב נמי אקרי

מועד וא"א יהי נועם ויש מגאונים שכתבו כיון שא"א יהי נועם גם סדר קדושה אין לומר רב צמח גאון כתב א"א יהי נועם אבל אומרים ובא לציון וכולה

סדר קדושה אבל ואני זאת בריתי א"א ורבינו נסים כתב א"א יהי נועם אבל מנהגיו לומר ערבית ושחרית ואני זאת בריתי ולמה לא נאמר והעם עוסקים

באיוב וירמיהו וקיונת בשחרית מסדרין הברכות והזמירות כמו בשאר הימים ויש מקומות שנהגין שלא לומר השירה ומתפללין י"ח ברכות ויחיד אומר

ענו בשומע תפלה וש"ץ בין גואל לרופא כמו בשאר תענית ואומר נחם בבונה ירושלים ואינו כשאר תענית צבור לא לענין כ"ד ברכות ולא לענין תפלת

נעילה וכתב רב עמרם מנהגיו להרבות סליחות בסלח לנו וא"א תחיות דאיקרי מועד ואם חל בב' ובה' אומר אל ארץ אפים וא"א והוא רחום ובספרד

א"א אל ארץ אפיים ומוציאים ס"ת וקורין ג' ב' ואתחנן כי תוליד בינים ומפטייר הוא הג' ומפטייר בירמיה אסוף אסיפם וכתב אבי העזרי וגולל ס"ת במקומו

שלא למעט בכבודו אבל במסכת סופרים כתב יש קורין ספר קיונת בערב ויש שמאחרין עד הבוקר לאחר קריאת ס"ת שאחר קריאת ס"ת עומד ומתפלש

באפר ובגדי מפולשין וקורא בבכיה ויללה אם יודע לתרגמו מוטב ואם לאו נותנו למי שיוודע לתרגם כדי שיבינו כל העם והנשים והתינוקות שהנשים

חייבות כאנשים וכו"ש בינים זכרים והקורא בט"ב אומר ברוך דין האמת ויש מניחין את תיק הספר על הקרקע ואומר נפלה עטרת ראשינו וקורעין

מעספדין כאדם שמתו מוטל לפניו ויש שמשנין מקומותיהן ויש שירדין מספספליהן וכולם מתפלשין באפר ואין אומרים שלום זה לזה כל הלילה וכל היום

עד שישלמו כל העם קיונתיהן ובשעת הקיונת אסור לספר דבר ולצאת חוץ כדי שילא יפסיק לבו מן האבל וכל שכן שלא לעמוד עם העו"ג ואם יש אבל

בעיר הולך לבילה לב"ה וגם ביום עד שיגמרו הקיונת ואם יש תינוק למולן אותו אחר שגומרין הקיונת ויש ממתינין לשלוח עד אחר חצות ויש אומרים

שאינו לברך על הכוס אלא יברך בלא כוס ודעת התוספות שיברך על הכוס ויתן לתינוק לשתות ולא חיישינן דלמא אתי למסרך פי' יבא לשתות אף לאחר

שיגדיל כיון שאינו דבר קבוע ומש"ה ט"ב שחל במ"ש לא אמרין שיגדיל ויתן לתינוק משום דחיישינן דאתי למסרך דחשיב ספיר דבר קבוע כיון שלפי

קביעות השנים בא לפעמים באחד בשבת לסוף ג' או ד' שנים פעם אחת ובעל ברית לובש בגדים אחרים אך לא לבנים ממש מעשה שחל ט"ב בשבת

ונדחה עד למחרתו והיה רבינו יעבץ בעל ברית והתפלל מנחה בעוד היום גדול ורחץ ולא שלים תעניתו לפי ש"ט שלו היה וראה מהא דתניא (עירובין

מא א) א"ר אליעזר בר צדוק אני הייתי מבני סנאה בן בנימין וחל ט"ב בשבת ודחינהו עד לאחר שבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני ש"ט שלנו היה

ונוהגין שלא לשחוט ושלא להכין צרכי סעודה עד לאחר חצות. במנחה קורין ויחל כמו בשאר תעניות ומפטיירין דרשו ורבי' האי כתב שמנהג להפטייר

שובה ומתפללין י"ח ברכות ואומר נחם בבונה ירושלים וענו בשומע תפלה וש"ץ אומר בין גואל לרופא:

[1] (טור אורח חיים הלכות תענית סימן תקנט)

כל יום ויום מז' תעניות האחרונות או שאר תעניות שמתריעין בהם עושין כסדר הזה מוציאין התיבה לרחבה של עיר וכל העם מתכנסין ומתכסין בשקים

ונותנין אפר מקלה ע"ג התיבה וע"ג ס"ת להגדיל הבכיה כדי שיכנעו לבם ואחד מן העם נוטל אפר ונותן בראש הנשיא וראש אב ב"ד במקום הנחת

תפילין ואח"כ כל אחד ואחד נותן על ראשו ואח"כ מעמידין ביניהם זקן שהוא חכם לא היה שם זקן שהוא חכם מעמידין זקן או חכם אין שם לא זה ולא זה

מעמידין החכם שביניהם ואומר לפניהם דברים המשברין את הלב כגון אחינו לא שק ותענית גורמין אלא תשובה ומעשים טובים גורמין שכן מצינו באנשי

כינוה שלא נאמר וירא ה' את שפתי ואת תעניתים אלא וירא אלהים את מעשיהם כי שבו איש מדרכו הרעה ובקבלה הוא אומר וקרעו ללבכם ואל בגדיכם

ומוסיף בעניינים אלו כפי כחו עד שיכנעו לבם וישבו בתשובה ואח"כ עומדין להתפלל ואם היה אותו שאומר לפניהם דברים כבושין בקי וראוי להתפלל

עומד להתפלל ואם לאו מעמידין ש"ץ וראוי ואיזהו ראוי זה הרגיל בתפלה ובכל הברכות ורגיל לקרות בתורה נביאים וכתובים ויש לו טיפול ואין לו במה

לפרנס ויש לו יגיעה בשדה ושפל ברך ופרקו נאה ומרוצה לעם ולא יאה בעל עבירות ולא יצא עליו שם רע בילדותו ויש לו נעימה וקולו ערב והרמב"ם ז"ל

הוסיף בו ולא יאה בבניו ובבני ביתו וקורביו ובכל הנלוים אליו בעל עבירה ויוצאין לבה"ק להתחנן כלומר הרי אנו כמתים אם לא תרחם עלינו ובסידור

הגאונים מסדר זה אחר קריאת הספר לפי שאז נתקצו כל העם זה סיפורו יתחיל אשר יצו זמירות של שבת עד ואראהו בישועתי ואומר אלו

המזמורים תפלה לדוד שמעה ה' צדק (תהלים יז) לדוד אלך ה' נפשי אשא לדוד משכיל אשרי נשוי פשע בבא אליו נתן הנביא לך דומיה תהלה רצית ה'

ארצך לדוד הטה ה' אזנך עני לדוד ברכי נפשי את ה' ברכי נפשי את ה' הללויה הללו עבדי ה' (קיג) שיר המעלות אל ה' בצרתה לי שיר למעלות אשא עיני אל ההרים (קכא) אליך נשאתי את עיני (קכג) לולי ה' שהיה לנו (קכד) ממעמקים קראתך ה' הלל הגדול וברוך שאמר וכדי שלא יעבור זמן ק"ש טוב לומר אלו המזמורים בין יוצר למנחה ולא יאמרו בשחרית אלא זמירות של חול וב"ש וישתבח ויוצר עד גאל ישראל ויתפללו היחידים י"ח ברכות וענינו בהש"ת ויחזיר ש"צ התפלה אבות וגבורות וקדושת השם אלא חונן השיבנו וסלח לנו ויאמר כל הסליחות והידיין וידיו גדול בכללם ויאמר וצוקה ישראל במדבר ובתכלית הימים יאמר עזרא הסופר וכו' ראה בעינינו וכו' עינינו וכו' עד כי אתה ה' עונה ומציל פודה ומרחם בכל עת צרה וצוקה וקיים לנו ה' אלהינו את הברית ואת החסד והשבעה שנשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה וטראה לפניך העקידה שעקד את יצחק בנו על גבי המזבח וכבש רחמיו לעשות רצונך בלב שלם כן יכבש רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך וישו חרון אפך מעמך ומעריך ומנחלתך מי שענה לא"א בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י גואל ישראל ועונים אמן ותוקעין תר"ת ויעבור ויאמר היום יבואנו חסדיך עם רחמיך היום הרק עלינו מי גשמים אם כבנים אם כעבדים אם כבנים וכו' אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם כי זכר כל היצור לפניך בא מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדי גבר מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש אשרי איש שלא ישחך וכן אדם יתאמץ בך כי דורשיך לעולם לא יכשלו ולא תכלים לנצח כל החוסים בך וגם את נח באהבה זכרת ותפקדו בדבר ישועה ורחמים בהביאך עליהם את מי המבול ככתוב בתורתך ויזכור אלהים את נח וגומר וכל פסוקי הזכרונות אלהינו ואלהי אבותינו זכרנו בזכרון טוב מלפניך ופקדנו בפקודת ישועה ורחמים משמי שמי קדם ובעבור שמך הגדול ישו חרון אפך מעמך ומנחלתך וקיים לנו ה' אלהינו את הדבר שהבטחתנו בתורתך ע"י משה עבדך כאמור וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים וגומר מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י זוכר הנשכחות ותוקעין תרועה ותקיעה ותרועה ויעבור ויאמר היום מלא מים מלא אלהים היום מלא מים פלג אלהים היום תכין מטובתך לעני אלהים אם כבנים וכו' אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמהם וגומר כמו שהוא בתפלת ר"ה עד והלך בסערות תימן ויריעו העם ויתקעו בשופרות ויהי כשמוע העם את קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה ותפול החומה תחתיה ויעלו העם העירה איש נגדו וילכדו העיר ובתורתך ה' אלהינו כתוב לאמר וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצור אתכם והרעותם בחצוצרות וזכרתם לפני ה' אלהיכם ונשעתם מאויביכם וזכרו לנו ה' אלהינו זכותו של יהושע עבדך היום ורחם עלינו למען שמך מי שענה את אלהיו בגלגל הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י שומע תרועה ותוקע תקיעה ותרועה ותקיעה ויעבור ויאמר היום אל תזכרו לנו עונות ענושה היום אל תשים שמך כנחושה היום זכור לנו ברית אבות שלשה אם כבנים וכו' שיר המעלות אל ה' בצרתה לי עד סוף המזמור אנא ה' אלהינו זכור לנו היום זכותו של שמואל חוזר ורחם עלינו למען שמך מי שענה את שמואל במצפה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם ביום הזה בא"י שומע צעקה ותוקעין תר"ת ויעבור ויאמר היום ענינו בגשמי רצון ברכה ונדבה וטובה היום עננו אל נערץ בסוד קדושים רבה היום ענינו ופתח לנו אוצר הטוב אם כבנים וכו' שיר למעלות אשא עיני וגומר עד סוף המזמור אנא ה' אלהינו זכור לנו היום זכותו של אליהו נביאך ורחם עלינו למען שמך מי שענה את אליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י ש"ת ותוקעין תקיעה תרועה תקיעה ויעבור ויאמר היום מטר משמך גשם על פני האדמה היום תעלה איד מן האדמה והשקה את כל פני האדמה היום תבשר ברחמים אל תירא אדמה אם כבנים וגומר שיר המעלות ממעמקים קראתך ה' וגומר אנא ה' אלהינו זכור לנו היום זכותו של יונה נביאך ורחם עלינו למען שמך מי שענה את יונה במעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ברוך אתה ה' העונה בעת צרה ותוקע תרועה ותקיעה תרועה ויעבור ויאמר היום העתר לעם שופכים לב כמים היום רוח אדמה לא שבעה מים היום הבא ברכה עם גולת המים אם כבנים וכו' תפלה לעני כי יעטוף וגומר אנא ה' אלהינו זכור לנו זכותו של דוד עבדך משיחך ושלמה בנו מלכא ורחם עלינו למען שמך מי שענה לדוד ולשלמה בנו ירושלים הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י מרחם על הארץ ותוקע תקיעה תרועה תקיעה ויעבור ויאמר היום רצה תפלתנו לשום שארית בארץ היום גשם אל יכלה לרוות הארץ היום הפר כעסך עמנו ומטובך תשבע הארץ אם כבנים וכו' רפאנו ה' וכו' ושמע קולנו ה' אלהינו וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו ומלפניך מלכנו ריקם את תשיבנו ועננו בורא עולם במדת רחמיך בחר בעמו ישראל להודיע גדלו והדרת כבודו ש"ת תן טל ומטר לברכה על פני האדמה ושבע את העולם כולו מטובך ומלא ידינו מברכותך ומעושר מתנת ידיך שמרה והצילה שנה זו מכל דבר רע ומכל מיני משחית ומכל מיני פורענות ועשה לה תקוה ואחרית שלום חוס ורחם עלינו ועל כל תבואתה ופירותיה וברכה בגשמי רצון ברכה ונדבה וחיים ושבע ושלוש כשנים הטובות והסר ממנו דבר וחרב ורעב וחייה רעה ושב וביזה ויצר הרע וחולאים רעים וקשים ומאורעות רעות וקשות וגזור עלינו גזירות טובות מלפניך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת רחמים וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה בא"י ש"ת רצה ומודים וברכת כהנים וקדיש עד למעל' ופזמוני' ותוכחות ופתיחות וסליחות כולם עד בדיל שמך רבא ויאמר תחינה ומושב אם עוננו ענו בנו וקדיש עד למעלה ופזמונים ותוכחות ומוציאין ס"ת וקורין ב'פ' אם בחקותי כהן עד וישבתם לבטח לוי עד והקימותי את בריתי אתכם שלישי והוא המפטיר עד סוף הקללות עד בהר סיני ביד משה קדיש עד למעלה ויקרא המפטיר על דברי הבצרות ויברך ברכות ראשונות ואחרונות עד מגן דוד ויקראנה בניגון הפטרת ט"ב ויאמר מצלאין אנחנא ונדרוש מי שראוי לדרוש וקדיש דרבנן ויחזור ספר תורה למקומו ויאמר קדיש תתקבל לך דומיה לקדיש וסליחות ואם ירצה יתחיל תילים ויקרא קצת כמו שקורין בליל י"ה או יותר עד זמן המנחה:

מנחה אשרי וקדיש עד למעלה א"א יוציא ס"ת וקורין ויחל כהן לוי ומפטיר וקדיש עד למעלה ויפטיר שובה ויתפללו היחידים כמו ביוצר ויחזור ש"צ התפלה כמו ביוצר וידיוין וז' ברכות ובלבד שיאמר ואישי ישראל שא"א ברכת כהנים במנחה תחינה ומושב אם עוננו ענו בנו קדיש ותתקבל ומזמור שיר לך דומיה תהלה קדיש עד לעילא פזמונים סליחות ותילים עד שעת נעילה:

נעילה קדיש עד למעלה וש"ץ יזכיר הקהל לומר מה אנו ויתפללו היחידים י"ח ברכות ועננו בש"ת ואחר המברך את עמו ישראל בשלום יאמר וידיו מה נאמר לפניך יושב מרום עד אתה יודע מה אנו וכו' עד מוחל וסולח ויחזור ש"צ התפלה עד סלח לנו וכו' הידיין אשמנו וכו' לעינינו וכו' מה אנו אתה הבדלת אנוש וכו' עד ואם יצדק מה יתן לך ואומר ואתה ברחמיך הרבים ויעבור עזרא הסופר ראה בעינינו וז' ברכות כמו ביוצר רצה ומודים וברכת כהנים ושום שלום קדיש תתקבל תענו ותעתרו מן השמים תקבל צעקתכם ותשמע תפלתכם ואח"כ תפלת ערבית:

(2) [רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ו הלכה ו] מצבה שאסרה תורה היא בנין שהכל מתקבצין אצלה ואפילו לעבוד את ה' שכן היה דרך עובדי כוכבים, שנאמר ולא תקים לך מצבה, וכל המקים מצבה לוקה, וכן אבן משכית האמורה בתורה אף על פי שהוא משתחוה עליה לשם לוקה שנאמר ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוה עליה מפני שהיה דרך עובדי כוכבים להניח אבן לפניו להשתחוה עליה, לפיכך אין עושין כן לה, ואינו לוקה עד שיפשוט ידיו ורגליו על האבן ונמצא כולו מוטל עליה שזו היא השתחוויה האמורה בתורה.

(2.2) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ה הלכה יד] כשהוא עושה נפילת פנים אחר תפלה יש מי שהוא עושה קידה יש מי שהוא עושה השתחוויה ואסור לעשות השתחוויה על האבנים אלא במקדש כמו שבארנו בהל' עבודת כוכבים ואין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא א"כ הוא יודע בעצמו שהוא צדיק כיהושע אבל מטה פניו מעט ואינו כובש אותן בקרקע, ומותר לאדם להתפלל במקום זה וליפול על פניו במקום אחר. /השגת הראב"ד/ ואין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן יודע בעצמו שהוא צדיק כיהושע. א"א בירושלמי ובלבד יחיד על היצבור ואית דגרסי ובלבד יחיד בציבור עכ"ל.

(2.3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות נשיאת כפים ונפילת אפים סימן קלא סעיף ח] אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו כשמתפלל על הצבור, א"כ הוא בטוח שיענה כיהושע בן נון. הגה: וכן אסור לכל אדם ליפול על פניו בפשוט ידים ורגלים, אפי' אין שם אבן משכית (הגהות אשרי סוף פ' תפלת השחר וריב"ש סי' תי"ב אבל אם נוטה קצת על צדו, מותר אם אין שם אבן משכית; יעשו ביו"כ, כשנפלין על פניהם, אם יציעו שם עשבים כדי להפסיק בין הקרקע, וכן נוהגין (מרדכי).

(3) [רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ו הלכה ז] במה דברים אמורים בשאר (הארצות) אבל במקדש מותר להשתחוה על האבנים שנאמר בארצכם בארצכם אי אתם משתחוים על האבנים אבל אתם משתחוים על האבנים המפוזלות במקדש, ומפני זה נהגו כל ישראל להציע א מחצלות בבתי כנסיות הרצופות באבנים או מיני קש ותבן להבדיל בין פניהם ובין האבנים, ואם לא מצא דבר מבדיל בינו ובין האבן הולך למקום אחר ומשתחוה או שוחה על צדו ומטה כדי שלא ידיק פניו באבן.

[דף כג עמוד א] ורבא דכי נפלי על אנפיהו דמצלי אצלו משמע מתוך דברי האלפסי שחיבר אלו המימרות יחד דס"ל דהא דמצלי אצלו היינו משום שהיא דר' אלעזר דאין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו ואין הטעם כן דהא הטעם דמייתי לה בשמעתין ובפרק אין עומדין (דף לד ב) בתר הר' ברייתא דקידה על אפיה השתחוואה זו פשוט ידים ורגלים ומשמע דאתא רב חייא בריה דרב הונא לאשמועינן אף על גב דמן התורה אין השתחוואה אסורה על הרצפה אלא בפשוט ידים ורגלים מדרבנן אסור אף בלא פשוט ידים ורגלים ולהכי הוה מצלי אביי ורבא וכן כתבו בשם רב האי גאון דטעמא דמצלי אצלו שלא יהא נראה כמשתחוואה והאי דר"א מפרש בירושלמי (פ"ב דתענית ה"ו) דוקא כשהוא מתפלל בפני הצבור ובשביל הצבור אבל היכא דמתפלל בינו לבין עצמו בביתו שפיר דמי דהיכא דמתפלל על הצבור בצבור כפיא ליה מלתא שמהרהרין עליו שאינו הגון ואינו ראוי ליענות: ביום טוב חמשה ביום הכפורים ששה וכו', מתניתין מני? לא רבי ישמעאל ולא רבי עקיבא, דתניא: ביום טוב - חמשה וביום הכפורים - ששה, ובשבת - שבעה, אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: ביום טוב - חמשה, וביום הכפורים - שבעה, ובשבת - ששה, אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן. מני? אי רבי ישמעאל - קשיא תוספת, אי רבי עקיבא - קשיא ששה ושבעה! - אמר רבא: תנא דבי רבי ישמעאל היא, דתנא דבי רבי ישמעאל: ביום טוב - חמשה, ביום הכפורים - ששה, בשבת - שבעה, אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן, דברי רבי ישמעאל. - קשיא דרבי ישמעאל אדרבי ישמעאל! - תני תנאי אליבא דרבי ישמעאל. מאן תנא להא דתניא: (1) ביום טוב מאחרין לבוא וממהרין לצאת, ביום הכפורים ממהרין לבוא ומאחרין לצאת, (2) ובשבת ממהרין לבוא וממהרין לצאת - לימא רבי עקיבא, דאית ליה גברא יתירא? - אפילו תימא רבי ישמעאל, דנפיש סידורא דיומא. הני שלשה חמשה ושבעה כנגד מני? פליגי בה רבי יצחק בר נחמני וחד דעמיה, ומנו - רבי שמעון בן פזי, ואמרי לה: רבי שמעון בן פזי וחד דעמיה, ומנו - רבי יצחק בר נחמני, ואמרי לה רבי שמאל בר נחמני. חד אמר: כנגד ברכת הכהנים, וחד אמר: כנגד שלשה שומרי הסף, חמשה מרואי פני המלך, שבעה רואי פני המלך. תני רב יוסף: שלשה חמשה ושבעה: שלשה שומרי הסף, חמשה מרואי פני המלך, שבעה רואי פני המלך. אמר ליה אביי: עד האידינא מאי טעמא לא פריש לן מר? - אמר ליה: לא הוה ידענא דצריכתו ליה, ומי בעיתו מינאי מילתא ולא אמרי לכו? אמר ליה יעקב מינאה לרב יהודה: הני ששה דיום הכפורים כנגד מני? - אמר ליה: כנגד ששה שעמדו מימיו של עזרא ושה משמאלו, שנאמר ויעמד עזרא הספר על מגדל עץ אשר עשו לדבר ויעמד אצלו מתתיה ושמע ועניה ואוריה וחלקיה ומעשיה על ימיו ומשמאלו פדיה ומישאל ומלכיה וחשם וחשבדנה זכריה משלם. הני שבעה הו! - היינו זכריה היינו משלם, ואמאי קראו משלם - דמישלם בעובדיה.

תנו רבנן: (3) הכל עולין למנין שבעה, ואפילו קטן ואפילו אשה. אבל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בתורה, מפני כבוד צבור. איבעיא להו: מפטיר מהו שיעלה למנין שבעה? רב הונא ורבי ירמיה בר אבא, חד אמר: עולה, (3.1).

(4) וחד אמר: אינו עולה. מאן דאמר עולה - דהא קרי, ומאן דאמר אינו עולה - כדעולא, דאמר עולא: מפני מה (5) המפטיר בבביא צריך שיקרא בתורה תחלה - מפני כבוד תורה, וכיון דמשום כבוד תורה הוא - למנינא לא סליק. והלכתא עולה דאמרין בפרק בני העיר [מגילה ל"ע"א] ר"ח אדר שחל להיות בואתה תצוה אמר אביי קרו שיתא מואתה תצוה עד ועשית כבוד נחשת וחד קורא מכי תשא עד ועשית כבוד נחשת והיינו מפטיר אלמא מפטיר עולה למנין ז' וכן הלכה. אלא אשכחן מרב נטרונאי גאון דאמר משמיה דרבנן סבוראי דהיכא דקרו שיתא ואפסיקו בקדיש והדר אפטירו אינו עולה והיכא דלא אפסיקו בקדיש לקמיה הפטרה עולה למנין ז' וטעמא רבה ומסתבר הוא: משמע דבימי חכמי הגמרא לא היו רגילין לקרות למפטיר מה שקרא אחרון אלא היה קורא דבר אחר דאלו היה קורא מה שקרא אחרון כמנהגינו אמאי קאמר כיון דמשום כבוד תורה הוא כנגדו נמי לא בעינן תיפוק ליה דלא קראו אלא אחד ועשרים פסוקים ועוד קשה מהא דקא משני לעיל כיון דמשום כבוד תורה למנינא לא סליק טפי הוה ליה למימר כיון דאינו קורא אלא מה שקרא האחרון למנינא לא סליק אלא ש"מ שבימיהם היה המפטיר קורא פסוקים אחרים מה שלא קראו לפניו ותימה למה אין אנו נוהגין כן ונראה כי בימי חכמי הגמרא לא היו אומרים קדיש בין שביעי למפטיר לכן נהגו לגמור כל הסדר ואחר שנשלם הגמרא תיקנו לומר קדיש בין שביעי למפטיר ולכן נהגו לגמור כל הסדר קודם קריאת המפטיר כי לא מסתברא לומר קדיש באמצע הסדר כיצא בו מציון שנשתנה הסדר אחר השלמת הגמרא שתיקנו לומר פסוקים ויראו עינינו אחר הפסיקנו ובימי חכמי הגמרא לא נהגו כן וגם תיקנו לומר קדיש קודם תפלת ערבית להודיע שתפלת ערבית רשות ולאפוקי מדברי ר' יוחנן דאמר בפ"ק דברכות (דף ד ב) איזהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה של ערבית לתפלה של ערבית וכן נמי תיקנו לומר קדיש בין שביעי למפטיר לומר שאין ממנין השבעה ולכן צריכין לחזור מן הפרשה שקרא השביעי אבל ימים טובים וארבע פרשיות שמוציאין שני ספרים אין המפטיר חוזר וקורא מה שקרא אחרון אלא אומר קדיש אחר שקראו שבעה בשבת וחמשה ב"ט ובספר השני קורא המפטיר חובת היום וכשמוציאין שלשה ספרים קורין ששה באחד והשביעי בשני ואומר קדיש ובשלישי קורא המפטיר פרשה שהיא מעין ההפטרה אבל אם היה קורא השביעי בספר השני כשמוציאין שנים או בשלישי כשמוציאין שלשה היה המפטיר צריך לכפול ז"ל לומר קדיש עד שיגמרו הפרשה. ואחר שגמרו פרשה אומר קדיש והמפטיר קורא מה שקרא השביעי וכן הנהיגו רבינו אליהו ורבינו משולם ז"ל (ומנהג כשר הוא) דלא מסתבר דקטן המפטיר שאינו מן המנין שיקרא חובת היום ובסדר רב עמרם כתוב שבמקום שמפסיקין בקדיש אין המפטיר עולה למנין שבעה הרי למדנו מדבריו שהיו רגילין להפסיק בקדיש בין שביעי למפטיר ומה שאין מוציאין בשבת ספר תורה לקרות וביום השבת כמו שקורין בימים טובים קרבנות היום לפי שאין בפרשה של שבת רק שני פסוקים ואין לקרות אלא מעניניו של יום ועוד טעם אחר דקאמרין לקמן פרק בתרא (דף לא ב) תקנתיה להם סדר קרבנות בזמן שהן קורין בהן מעלה אני עליהן כאלו הקריבום לפני ומוחל אני להם על כל עונותיהם ובקרבן שבת אין קרבן לכפר דכולן עולות והלכתא מפטיר עולה דקאמר בפרק בני העיר (דף לא א) ר"ח אדר שחל להיות בשבת בואתה תצוה אמר אביי קרו שיתא בואתה תצוה עד ועשית כבוד נחשת וחד תני וקרי מן כי תשא עד ועשית כבוד נחשת והיינו מפטיר אלמא מפטיר עולה למנין שבעה וכן הלכה ולכן אנו נוהגין בתענית במנחה ובתשעה באב וביוה"כ במנחה שהשלישי הוא מפטיר אבל בשבת השמיני מפטיר וביו"ט הששי וביוה"כ השביעי לפי שאנו רוצים לעשות מנהגינו אליבא דכולי עלמא דכיון דמוסיפין עליהן ניחא לכ"ע דלמאן דאמר עולה הוי מפטיר שמיני ואין בכך כלום דמוסיפין ולמ"ד מפטיר אינו עולה כבר קראו לפניו שבעה ואף על גב שקורא המפטיר ב"ט וביוה"כ בעניינא דיומא ואמרי' לקמן בפרק בתרא דקרו שיתא בואתה תצוה וחד קרי בכי תשא. מ"מ תקינו עכשיו שיקרא המפטיר שהוא שמיני עניינא דיומא כדי לנהוג אליבא דכ"ע. כך השיב רבינו תם ז"ל והרב רבינו משולם ז"ל וכן פסקו רב עמרם ורב האי גאון ז"ל. ודבר זה תלוי במה שנהגו להפסיק בקדיש בין שביעי למפטיר:

מיתבי: תניא (5) המפטיר בבביא לא יפחות מעשרים ואחד פסוקין כנגד שבעה שקראו בתורה. ואם איתא, עשרים וארבעה הויין! - כיון דמשום כבוד תורה הוא,

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקטט סעיף א] מצות יום טוב לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתייה. ואל יצמצם בהוצאת יום טוב, וצריך לכבודו ולענוגו כמו בשבת. הגה: אסור לאכול ממנחה ולמעלה בע"ט, כמו בשבת, שזהו מכלל הכבוד (רמב"ם פ"ו); מיהו אם ע"ט שבת, יכול לקיים סעודה שלישית ואכל מעט פת לכבוד יום טוב. ומצוה ללוש פת בע"ט לכבוד יום טוב (מהרי"ל הל"י יום טוב). כמו בערב שבת, כמו שנתבאר לעיל סימן רמ"ב. וחיוב בצעו על שתי נכרות ולקבוע כל סעודה על היין. ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבת. ולא נהגו לעשות בו סעודה שלישית. (ובי"ט מאחרין לבא לבית הכנסת וממהרין לצאת, משום שמחת יום טוב) (גמרא פ' הקורא עומד).

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רסז סעיף ב] מקדימין להתפלל ערבית יותר מבימות החול, ובפגל המנחה יכול להדליק ולקבל שבת בתפלת ערבית ולאכול מיד (וע"ל סי' רל"ג כיצד משערין שיעור פגל המנחה).

(3.1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יז] אשה לא תקרא בציבור מפני כבוד הציבור, קטן היודע לקרות ויודע למי מברכין עולה ממנין הקוראים, וכן מפטיר עולה מהמנין שהרי הוא קורא בתורה, ואם הפסיק שליח ציבור בקדיש בין משלים ובין המפטיר אינו עולה מן המנין. ציבור שלא היה בהם יודע לקרות אלא אחד עולה וקורא ויורד וחוזר וקורא שנייה ושלישית עד שיגמור מנין הקוראים של אותו היום.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רפב סעיף ג] הכל עולים למנין שבעה, אפילו אשה וקטן שיוודע למי מברכין, אבל אמרו חכמים: אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור. הגה: ואלו דוקא מצטרפים למנין הקוראים, אבל לא שהיו כולם נשים או קטנים (ר"ן וריב"ש). ודן עבד כענייניו כדן אשה, אבל אם אמו מישראל מותר לעלות (הגהות מיימוני פ"ב מהל' תפלה). ואסור לקרות בראש מגולה. ואין איסור לקרות ע"ה נכבד, עשיר וגדול הדור לפני

ת"ח, כי אין זה בזיון לת"ח רק כבוד לתורה שמתכבדת באנשים גדולים (א"ז). וממזר מותר לעלות לס"ת (מהר"א מפראג). וע"ל סימן קל"ז מסדר הקראים.

(4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רפב סעיף ד] נוהגים לקרות שבעה ולגמור עמהם הפרשה ואומר קדיש, וחוזר וקורא עם המפטיר מה שקרא השביעי. הגה: וכן נוהגים ביום טוב שאין מפטיר ממנין הקראים, אבל בחול שאסור להוסיף על מנין הקראים, השלישי הוא מפטיר. וביום שמוציאין ב' ספרים או ג', המפטיר קורא באחרונה. וקטן יכול לקרות בפרשת המוספין או בד' פרשיות שמוסיפין באדר, וכן נוהגים (ר"ן ומרדכי פרק ב' דמגילה), אף על פי שיש חולקים. ואומרים קדיש קודם שעולה המפטיר, ואין חילוק בזה בין הוסיפו על מנין הקראים או לא ובין מוציאין ס"ת א' או ג' (ב"י בשם הר"ר ישעיה והרא"ש ורבינו ירוחם).

(5) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יג] המפטיר בנביא צריך לקרות בתורה תחלה אפילו שלשה פסוקים, חוזר וקורא מה שקרא לפניו, ולא יפטיר בנביא עד שיגלול ספר תורה, ולא יפחות מעשרים ואחד פסוקים, ואם שלם הענין בפחות מאלו אינו צריך להוסיף, ואם קרא עשרה פסוקים ותרגמן המתרגם דיו ואפילו לא שלם הענין, ובנביא אחד קורא ואפילו שנים מתרגמין, ומדלג מענין לענין אחר, ואינו מדלג מנביא לנביא אלא בנביאים של שנים עשר בלבד, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו, וכל המדלג לא ישהה בדילוג אלא כדי שישלים המתרגם תרגומו.

(5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רפד סעיף א] מפטירין בנביא מענינה של פרשה. ואין פוחתין מכ"א פסוקים, אא"כ סליק ענינא בבציר מהכי כגון: עולותיכם ספו על זבחיכם (ירמיהו ז, כא). הגה: ודוקא בשבת בעינן כ"א פסוקים, ג"פ לכל א' מן הקראים, אבל ביום טוב שקורין ה' סגי בט"ו פסוקים (מהר"ם פאדוא"ה). ולא נתקנה ההפטרה רק בצבור, אחר שקראו בתורה (תשובת הרמב"ן סימן קצ"ט), אבל בלאו הכי אסור לקרות עם הברכות שלפניה ולאחריה, אבל בלא ברכה שרי (ב"י).

- מתקיף לה רבא: והרי עלותיכם ספו, דלא היינן עשרין וחד, וקרין! - (1) שאני התם דסליק עניינא. ואי סליק עניינא בבציר מעשרים ואחד כגון עולותיכם ספו על זבחיכם לא בעינן עשרים ואחד - והביא דלא סליק עניינא לא? והאמר רב שמואל **נחמן בר אבא**: זמנין סגיין הוה קאימנא קמיה דרבי יוחנן **דרב נחמן**, וכי הוה קרינן עשרה פסוקי במקום שיש תורגמן אמר לן: אפסוק! - מקום שיש תורגמן שאני. ואי איכא תורגמן נמי לא בעינן עשרים ואחד אלא אפי' לא קרא אלא י' פסוקין שפיר דמי דתני רב תחליפא בר שמואל: לא שנו אלא במקום שאין תורגמן, (1) אבל מקום שיש תורגמן - פוסק מכאן משמע שגם בימי חכמי הש"ס היו מקומות שלא היו מתרגמין מכאן סמכו למנהגינן שאין אנו רגילין לתרגם. ואמר ר' נמי בירושלמי (ה"א) אמר ר' ייסא מן מה דאנן חמויי דרבנן נפקי לתעניתא וקרו ליה ולא מתרגמי דאמר ר' יונה (ב) אף על גב דתימא אין התרגום מעכב טעה מחזירין אותו. ויראה שהם היו מתרגמין לפרש להמונ העם שהיו מדברים בלשון ארמית. אבל לדידן מה תועלת יש בתרגום כיון שאין מביינין אותו. ואין לומר נלמוד מהם שפירש בלשון שבינו דיש לומר דתרגום שאני שנתקן ברוח הקדש. ירושלמי משה תקן להם לישראל שיהו קורין בתורה בשבתות ובימים טובים ובראשי חודשים ובחולו של מועד שנא' וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל עזרא תקן להם לישראל שיהו קורין שלשה בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה:

משנה. (1) אין פורסין על שמע, (2.1, 2.3) ואין עוברין לפני התיבה, (2.1, 3) ואין נושאים את כפיהם, (4) ואין קורין בתורה, (4.1) ואין מפטירין בבביא, (5) ואין עושין מעמד ומושב, ואין אומרים ברכת אבליים (6) ותנחומי אבליים, (7) וברכת חתנים, (8) ואין מזמנין על המזון בשם פחות מעשרה, (9) ובקרקעות - תשעה וכהן, (9) ואדם כיצא בהן .

אין פורסין על שמע פירש רש"י מנין בני אדם שבאין לבהל"ג אחר שקראו צבור את שמע אומר קדיש וברכו וברכה ראשונה של יוצר ואומר רבינו תם אם יש ששה בני אדם שלא שמעו קדיש וברכו אף על פי שהשאר שמעו יכולין לומר קדיש וברכו. והביא רביה מהא דאמרין במסכת סופרים (פ"ה ה"ז) אין אומרים קדיש וברכו בפחות מעשרה רבותינו שבמערב אומרים בשבעה ונותנין טעם לדבריהם בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה' פירוש כמנין התיבות ו"א אף בששה שעד ברכו הוה אף על גב דלכאורה משמע דרבותינו שבמערב פליגי אתנא קמא ואגמרא דידן וסברי לכתחלה לא בעי אלא שבעה ויש אומרים ששה ומיהו היה נראה לרבינו תם לאוקמא דלא ליפלוג אגמרא דידן ומיירי דהני ששה לא שמעו קדיש וברכו ואידך שמעו ועוד היה אומר ר"ת דששה אלו כנגד ששה תיבות ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר וגם אותיות ואתחנן ששה ואות ראשונה עולה ששה ובספר הישר כתב רבינו תם שמצא כתוב באגדה שאין אומרים ברכו א"כ יש שם ששה שלא שמעו שנאמר בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה' ותלמידי רש"י כתבו בשמו שאפי' בשביל אחד פורסין על שמע. ואפי' קרא הוא שמע יכול לחזור ולפרוס הוא עצמו שהרי שליח צבור אף על פי שהתפלל חוזר ומתפלל בקול רם אף על פי שכולנו בקיין עכשיו ואין כל כך ראייה משמנה עשרה דשאני שמנה עשרה דאמר ר' יוחנן ולואי שיתפלל אדם כל היום (ברכות דף כא א) ועוד החזן מסדר התפלה פעם שניה כדי שיענו הקהל קדושה וגם מצוה לענות מודים כדאיתא במסכת ברכות (שם ב) ועוד במסכת סופרים (שם) כתוב במקום שיש שם תשעה או עשרה ששמעו בין ברכו בין קדיש ולאחר התפלה עמד אחד שלא שמע בין אלו ואמר ברכו או קדיש וענו אלו אחריו יצא ידי חובתו ו"א אומר שלא רצה רבינו תם לפרוס על שמע כיון ששמעו כולם קדיש וברכו חוץ ממנו אפי' הוא עצמו לא רצה לומר ברכו ושמה לישנא דמסכת סופרים לא משמע אלא בדיעבד ולא נהירא לי לחלק בענין זה בין לכתחלה בין דיעבד וההיא רבותינו שבמערב פליגי את"ק וסברי דלכתחלה אומרים ברכו בשבעה וסברא גדולה היא דלמה לא יצטרפו תשעה ששמעו עם היחיד שלא שמע שיאמר הוא דבר שבקדושה הרי הוא מקדש השם בעשרה. ירושלמי (ה"ד) מכיון דתנינא אין פורסין על שמע בפחות מעשרה למה לי דתני אין עוברין לפני התיבה בפחות מעשרה התחילו בעשרה והלכו מקצתן גומר ואין נושאים כפיהן בפחות מעשרה ואם התחילו וכו':

גמרא. מנא הני מילי? אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: דאמר קרא ונקדשתי בתוך בני ישראל - (4.1),

(2.3) כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה. מאי משמע? - דתני רבי חייא בר אבא: אתיא תוך תוך, כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל, וכתיב התם הבלו מתוך העדה, ואתיא עדה עדה, דכתיב התם עד מתי לעדה הרעה הזאת, מה להלן עשרה - אף כאן עשרה. וקדושה שאומרים ביצור יחיד אומרה שאינו אלא סיפור דברים בעלמא שמשרתי מעלה מקדישין כאדם שקרא פסוקי קדושה שבישיעה אבל קדושה של שמונה עשרה שאנו אומרים נקדש צריך עשרה:

ואין עושין מעמד ומושב פחות מעשרה, מאי טעמא כיון דבעי למימר עמדו יקרים, עמודו! שבו יקרים, שבו! - בציר מעשרה לאו אורח ארעא. ירושלמי אין פורסין על שמע פחות מעשרה התחילו בעשרה והלכו להם מקצתם גומר אין עוברין לפני התיבה פחות מעשרה התחילו בעשרה והלכו להם מקצתם גומר אין נושאים את כפיהן פחות מעשרה התחילו בעשרה והלכו להם מקצתם גומר אין מפטירין בבביא פחות מעשרה התחילו בעשרה והלכו להם מקצתם גומר ועל כולם הוא אומר ועוזבי ה' יכלו: ואין אומרים ברכת אבליים וברכת חתנים (וכו'), מאי ברכת חתנים? - ברכת רחבה. דאמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן: ברכת אבליים בעשרה, (6) ואין אבליים מן המנין. ברכת חתנים בעשרה - (7) וחתנים מן המנין. ונראה דברכת המזון דאבליים לא בעי עשרה אף על פי שאומרים אל אמונה דיין אמת ושופט צדק וכו' כדאיתא בפרק קמא דכתובות (דף ח ב) דדוקא בברכת רחבה בעי עשרה ואף על גב דמעיקרא הוה בעי לאוקמי מלתיה דר' יצחק קמיייתא בברכת המזון במסקנא לא מתוקמא הכי אלא בברכת רחבה. וגם יש בתשובת הגאונים וברכת אבליים שאתם אומרים על הכוס נברך מנחם אבליים אין מנהג שלנו לומר זה בישיבה וגם בבבל כל עיקר אבל אתם שתיקנו לכם חכמים הראשונים אמרו אותה השתא מיהא אינה צריכה עשרה שלא מצינו עשרה אלא בברכת רחבה בלבד:

ואין מזמנין על המזון בשם פחות מעשרה (וכו'), כיון דבעי למימר נברך לאלהינו בבציר מעשרה לאו אורח ארעא :

והקרקעות תשעה וכהן ואדם כיצא בהן (וכו'), מנא הני מילי? אמר שמואל: עשרה כהנים כתובים בפרשה, חד לגופיה, (וחד למעוטי), ואידך הוי מיעוט אחר מיעוט. ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות: תשעה ישראלים וחד כהן. - ואימא חמשה כהנים וחמשה ישראלים! - קשיא. ואדם כיצא בהן, אדם מי קדושי? - אמר רבי אבהו: באומר דמי עלי. דתניא: (9) האומר דמי עלי - שמין אותו כעבד. ועבד איתקש לקרקעות, דכתיב והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה .

משנה. (4.2, 10) הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים, (1.1, 11) ולא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד.

(1.1) [רמב"ם] הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יג] המפטיר בבביא צריך לקרות בתורה תחלה אפילו שלשה פסוקים, חוזר וקורא מה שקרא לפניו, ולא יפטיר בבביא עד שילגול ספר תורה, ולא יפחות מעשרים ואחד פסוקים, ואם שלם הענין בפחות מאלו אינו צריך להוסיף, ואם קרא עשרה פסוקים

ותרגמן המתרגם דיו ואפילו לא שלם הענין, ובנביא אחד קורא ואפילו שנים מתרגמין, ומדלג מענין לענין אחר, ואינו מדלג מנביא לנביא אלא בנביאים של שנים עשר בלבד, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו, וכל המדלג לא ישהה בדילוג אלא כדי שישלים המתרגם תרגומו.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רפד סעיף א] מפטירין בנביא מענינה של פרשה. ואין פוחתין מכ"א פסוקים, אא"כ סליק ענינא בבציר מהכי כגון: עולותיכם ספו על זבחיכם (ירמיהו ז, כא). הגה: ודוקא בשבת בעינן כ"א פסוקים, ג"פ לכל א' מן הקראים, אבל ביום טוב שקורין ה' סגי בט"ו פסוקים (מהר"ם פאדוא"ה). ולא נתקנה ההפטרה רק בצבור, אחר שקראו בתורה (תשובת הרמב"ן סימן קצ"ט), אבל בלאו הכי אסור לקרות עם הברכות שלפניה ולאחריה, אבל בלא ברכה שרי (ב").

(2.1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ח הלכה ה] וכן לא יהיה אחד מברך ברכת שמע והכל שומעים ועונין אחריו אמן אלא בעשרה, וזה הוא הנקרא פורס על שמע, ואין אומרים קדיש אלא בעשרה, ואין הנהנים נושאים ידיהם אלא בעשרה והנהנים מן המנין, שכל עשרה מישראל הם הנקראים עדה שנאמר עד מתי לעדה הרעה הזאת וגו' והיו עשרה שהרי יצאו יהושע וכלב. /השגת הראב"ד/ וכן לא יהיה אחד מברך ברכת כו'. כתב הראב"ד ז"ל א"א/ אינו אומר אלא יוצר בשביל קדושה שבה וזהו פורס כמו בפרוס הפסח מאי פרוס פלאג פלאג דהלכות הפסח וכן פורס על שמע והיא אחת מהשתים שלפניה עכ"ל.

(2.2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נה סעיף א] אומרים קדיש. וא"א אותו בפחות מ' זכרים בני חורין גדולים שהביאו ב' שערות, וה"ה לקדושה וברכו שאין נאמרין בפחות מעשרה.

(2.3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סט סעיף א] אם יש בני אדם שהתפללו כל אחד בפני עצמו ביחיד, ולא שמעו לא קדיש ולא קדושה, עומד אחד מהם ואומר קדיש וברכו וברכה ראשונה יוצר אור ולא יותר, וזה נקרא פורס על שמע לשון חתיכה פרוסה, שאין אומרים אלא קצת ממנה. הגה: ועכשיו לא נהגו לומר כל ברכת יוצר אור, אלא אומרים קדיש וברכו. והם עונים אחריו ברוך ה' וכו'. י"א שפורסין בק"ש של ערבית כמו בשחרית (כל בו וב"ש הר"ן), ולא נהגו כן משום דליכא קדיש קודם ברכו של ערבית. לאחר שסיימו ברכת יוצר אור אומר אבות וגבורות וקדושה ואתה קדוש, וזה נקרא עובר לפני התיבה. ואין עושין דברים אלו בפחות מ' משום דהוי דברים שבקדושה. וצריך לחזור אחר ו' שלא שמעו, דהיינו רוב העשרה. ואם אינם נמצאים, אפי' בשביל אחד שלא שמע אומרים. ואפי' מי ששמע יכול לפרוס על שמע ולעבור לפני התיבה בשביל אותו שלא שמע, ומ"מ אם אותו שלא שמע בקי לפרוס על שמע ולעבור לפני התיבה מוטב שיפרוס יעבור לפני התיבה הוא, משיפרוס יעבור לפני התיבה אחר, שכבר שמע. הגה: ומי שעובר לפני התיבה ואמר ג' הברכות הראשונות ישלים כל התפלה ולא יפסיק, אף על פי שכבר התפלל, אבל האחרים יכולין להפסיק אחר"כ. וכל שכן שאם לא התפלל הפורס והעובר לפני התיבה תחלה, שישלים תפלתו אף על פי שיצטרך לקרות אחר"כ ק"ש ולא יסומך גאולה לתפלה (ב"ש במהרי"א). ואסור להפסיק בדברים אלו בין גאולה לתפלה או בק"ש וברכותיה, ולכן אסור לש"צ להפסיק בין ק"ש לתפלה או בק"ש וברכותיה כדי לפרוס על שמע לאותן הבאים לבהכ"נ לאחר שהתפללו הקהל קדיש וברכו והתחיל בברכת יוצר אור, אבל בברכת ערבית שהיא רשות יכול להפסיק להוציא אחרים י"ח. ומ"מ איש אחר יכול לפרוס על שמע או להתפלל ביו"ד כל התפלה, אפי' באותו ב"ה שכבר התפללו, להוציא אחרים י"ח, רק שלא יעמוד החזן השני במקום שעמד הראשון דזהו נראה גנאי לראשונים דהוי כאילו לא יצאו בראשונה י"ח (תשובת מהר"ם מינץ סי' ט"ו). ונ"ל דזקא שעדיין הראשונים בבהכ"נ אלא שהשלימו סדרם, אבל אם יצאו הראשונים יוכל לעמוד החזן אף במקום שעמד הראשון.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות נשיאת כפים ונפילת אפים סימן קכח סעיף א] אין נשיאת כפים בפחות מ', והנהנים מהמנין. ואין לזר לישא כפיו, (אפי' עם כהנים אחרים) (בפ' ב' דכתובות דזר עובר בעשה, ותוספ' פ' כל כתבי לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה, ואפשר דעם כהנים אחרים שרי וצ"ע).

(4.1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ח הלכה ד] וכיצד היא תפלת הציבור יהיה אחד מתפלל בקול רם והכל שומעים, ואין עושין כן בפחות מעשרה גדולים ובני חורין, ושליח ציבור אחד מהם, ואפילו היו מקצתן שכבר התפללו ויצאו ידי חובתן משלימין להם לעשרה והוא שיהיו רובו העשרה שלא התפללו, וכן אין אומרים קדושה ולא קוראין בתורה ומברכין לפניה ולאחריה ולא מפטירין בנביאים אלא בעשרה.

(4.2) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה ג] אין קורין בתורה בציבור בפחות מעשרה אנשים גדולים בני חורין, ואין קורין פחות * מעשרה פסוקים, וידבר עולה מן המנין, ולא יהיו הקורין פחות משלשה אנשים, ואין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים, ואין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקים, ולא יקרא הקורא פחות משלשה פסוקים.

(4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמג סעיף א] אין קורין בתורה בפחות מעשרה גדולים בני חורין, ואם התחילו בעשרה ויצאו מקצתן, גומרים.

(5) [רמב"ם הלכות אבל פרק יב הלכה ד] אין פוחתין משבעה מעמדות למת, ואין עושין מעמד מושב בפחות מעשרה, ואין עושין אלא בקרובים, ואין עושין אלא ביום ראשון ובבית הקברות ובמקום שנהגו, כיצד עושין במקום שנהגו, מעמידין שאר הקרובים ובני משפחה שאינן בני אבל, ואומרין לפניהם דברי קינות וכיוצא בהן, ואחר כך אומר שבו יקרים שבו, ואומר לפניהם דברים אחרים כשהן יושבין ואחר כך עמדו יקרים עומדו, ואומר כשהן עומדין וחוזר ואומר כך שבע פעמים.

(6) [רמב"ם הלכות אבל פרק יג הלכה א] כיצד מנחמין את האבלים, אחר שקבורין את המת מתקבצין האבלים ועומדין בצד בית הקברות, וכל המלוין את המת עומדין סביב להן שורה לפני שורה ואין שורה פחותה מעשרה ואין אבלים מן המנין.

(6) [טור יורה דעה הלכות אבילות סימן שעו]

תנא אין עומדין עליו בשורה ואין אומרים עליו ברכת אבלים עד שיסתום הגולל נסתם באין ועומדין עליו בשורה ומנחמים פטורין את הרבים קברו סמוך לק"ש וחזרו אם יכולין להתחיל ולקרות אפי' פסוק אחד עד שישגועו לשורה יתחילו ויקראו מה שיוכלו ואם לאו לא יתחילו אלא יעשו שורתם ואח"כ יקראו ויתפללו והעומדין בשורה בשעת ק"ש הרואה את הפנים פטורין שאינם רואין את הפנים חייבין שהיו רגילין לעמוד שורות שורות זו לפנים מזו אין שורה בפחות מ' ואין פוחתין משבעה מעמדות ומושבות למת כנגד הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל ואין עושין מעמד בפחות מעשרה אין המנחמין רשאים לפתוח עד שיפתח האבל תחלה והאבל מיסב בראש וכיון שנענע האבל בראשו שוב אין מנחמין רשאים לישב אצלו דכיון שהוא אסור בשאלת שלום בזמן שפוטר המנחמין שוחה בראשו ותלמיד השואל לפני רבו ליתן שלום לכל אומרים שב פ' אם בא לכבד חבריו ולקום מפניו אומר לו שב חוץ מלאבל ולחולה דמשמע שב באבילות שלך ובחולה שלך א"ר יהודה מת שאין לו מנחמין באין עשרה בני אדם ויושבים במקומו והוא דשכיב בשבבותיה דרבי יהודה ולא הווי ליה מנחמין בכל יומא הווי מכניף רבי יהודה י' ואזיל ויתב בדוכתיה לבתר ז' יומין אתחזי ליה בחלמא א"ל תנוח דעתך שהנחת דעתי ל' הרמב"ם באין י' בני אדם כשרים ויושבין במקומו כל שבעה ימי האבילות ושאר העם מתקבצין עליהם ואם לא היו שם י' קבועים בכל יום מתקבצין י' ויושבין במקומו ע"כ כל אלו הדברים תלויין במנהג לפיכך כל מקום ומקום יעשה כמנהגו וכתב א"א הרא"ש ז"ל והאידיג לא נהגו לעשות אלא מעמד אחד בצאתם מן הקבר עושין שורה אחת ואומרים קדיש ובאשכנז ובצרפת אומרים צידוק הדין ואח"כ אומרים קדיש ומנחמין האבל ומלוין אותו עד ביתו והרמב"ן כתב המנהג שהיו נוהגין בימי רבותי כך היו קבורין המת וחזרין למקום סמוך לבית הקברות והוא הנקרא מקום מעמד של בני המשפחה ומתעכב שם האבל ועומד לצד אחד והעם מסדרין עצמן לפניו שורות שורות שורה ראשונה בקרובים ושנייה בחברים ושלישית בכל העם ואין שורה פחותה מ' בני אדם ואם היו מועטים נעשו כולם שורה אחת והיו מזכירין שם ענין תחיית המתים כגון האל הגדול ברב גדלו אדיר וחזק ברוב נוראות מחיה המתים במאמרו ומבקשים רחמים על המת לומר הוא יזכה פלוני לתחיית המתים ואינו חותם בזו ומקדישין שם ואומרים בעלמא דהוא עתיד לחדתא עלמא וכו' וזה הוא הנקרא המפטיר בבית עלמין ואח"כ במקום שנהגו לעשות מעמד מושב עומד ש"צ ואומר עמדו יקרים עומדו ועומדין ואומרין ברוך דיין האמת וכיוצא בזה דבר של צידוק הדין בקצרה ואח"כ חוזר הש"ץ ואומר להם שבו יקרים שבו וכך עושין עד ז' פעמים ובפעם הז'

כשאומר להם עמדו יקרים עומדו וכל העם עוברים שורות שורות על הסדר שהושבו ועוברין משמאל האבל וכל אחד אומר לו תתנחם מן השמים ומשם הולכין למקום אחר סמוך לזה והוא הנקרא מקום הספדו וסופדין ומקוננין כדרך ומשם לרחובה של עיר ומברכים על הכוס ברכה שמיימין בה בא"י מנחם אבליים ואם בא לרבות בברכות כנגד שבחו של הקדוש ברוך הוא ולחתום בה בא"י מחיה המתים וכנגד המנחמין בא"י משלם הגמול וכנגד כל ישראל לחתום ברוך עוצר המגפה הרשות בידו לרבות כפי הענין ולהארץ בשבחו של הקדוש ברוך הוא ובקשת רחמים ממנו:

ואחר כך נכנסין עם האבל לביתו והוא מיסב בראשו ושי"צ אומר נשאלו רבנן טעמא ואבל אומר ברוך דין אמת וגדולי החכמים מנחמין כל אחד ואחד כפי מה שרואה לדרוש בנחמה ויש עיירות וכפרים שאין שם רחוב והולכין ממקום הספד ונכנסין לבית הכנסת ומברכין אותה ברכה של מנחם אבליים בב"ה ומקומות שאין אבליים נכנסין מבית הקברות לבית הכנסת מברכין אותו בבית האבל והיו נוהגין לצאת לבית הקברות כל שבעה להספיד וכשחוזרין לרחובה של עיר מברכים ברכת של רחבה כל שבעה והוא שיש פנים חדשות ומאריכין בשאר הברכות כמו שעושין ביום הראשון ואם לא יצאו לבית הקברות ובאו פנים חדשות הולכין לביתו של האבל ומברכין ומנחמין אותו בבית ובדורותינו בטלו מנהגות הללו שלא היה חובה ואפי' הברכות כולן שהיו מברכין רשות הם אלא כך נוהגין עכשיו נותנין המת בקבר וסותמין גולל הקבר וחולצין מנעל וסנדל ומרחיקין מעט מבית הקברות ומקדישין יתגדל ויתקדש שמייה רבא בעלמא דהוא עתיד לחדתא ולאחיהא מתיא ולשכללא היכליה ולמפרק חייא ולמבני קרתא דירושלם ולמעקר פולחנא נוכראה דפליחי כוכביא מארעיה ולאתבא פולחנא קדישא דשמיא לאתריה וזויה ויקריה ושכינתיה בחייכון וביומיכון וכו' תתכלא חרבא וכפנא ומותנא מינא ומכל עמיה בית ישראל ואמרו אמן וכו' הכי אומר גאון מנהיגו להתרחק מבית הקברות שיעור חמשים אמות או ק' אמות ויש מקומות שבונים בית לדבר זה אבל לתוך ארבע אמות לא דמת תופס ד' אמות לקריאת שמע נשאל לגאון נוהגין אצלינו כשחוזרין מבית הקברות רוחצין ידיהם קודם כניסתן לבתיהן ויושבין על הדרך מה טעם השיב אין צריכין לרחוץ ואם נוהגין ורוחצין אין בכך כלום וכשאמרו במי שחוזר מאחורי המת לישב ז' פעמים לא אמרו אלא למי שהולך לבית הקברות ובחזרתו ובקריבים וביום ראשון ובמקום שנהגו וצריך לישב שבעה פעמים מפני שהרוחות מלוות אותו ובכל שעה שיושב בורחין ממנו ואמר רב האי לא נהגו מעולם לקנח ידיהם בבבל בעפר וכן אנו רואים דמאן דעבד הכי אין בכך כלום אלא שרי למיעבד אבל נטילת ידיים לבתר הכי ליכא אלא במי שנשאו למטה ע"כ לגאונים ובמקומות הללו נהגו בכך לקנח בעפר ולתלוש עשב מן המחובר לאחר קדיש ולרחוץ ידיהם במים והם אומרים שהן רומזין ליצירת האדם כענין שאמרו בהגדה (ירושלמי דסוטה פ"ב) ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרש ומן העפר למה מים ועפר שתחילתה מן המים וסופה לעפר לפיכך נבדקת במים ועפר אם טהורה היא כברייתא והוא לא חוזרת לעפר וכן המים והעפר אלו רמז ליצירה ולמיתה והעשב רמז לתחיית המתים כענין שנאמר ויצאו מעיר כעשב הארץ:

(7) [רמב"ם הלכות ברכות פרק ב הלכה י'] ברכה זו שמוסיפין בבית חתנים היא ברכה אחרונה משבע ברכות של נישואין, במה דברים אמורים כשהיו האוכלין הם שעמדו בברכת נישואין ושמעו הברכות אבל אם היו האוכלין אחרים שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין מברכין בשבילם אחר ברכת מזון שבע ברכות כדרך שמברכין בשעת נישואין, והוא שהיו עשרה וחתנים מן המנין.

(7) [רמב"ם הלכות אישות פרק י הלכה ה'] ואין מברכין ברכת חתנים אלא בעשרה גדולים ובני חורין וחתן מן המנין.

(7) [שולחן ערוך אבן העזר הלכות קידושין סימן סב סעיף ד'] אין מברכין ברכת חתנים, אלא בעשרה גדולים ובני חורין, וחתן מן המנין, בין כשאומרים אותה בשעת נישואין בין כשאומרים אותה אחר ברכת המזון; אבל כשאין אומרים אחר ברכת המזון, אלא ברכת אשר ברא, אינו צריך עשרה. ומ"מ ג' בעינן (הר"ן פ"ק דכתובות).

(8) [רמב"ם הלכות ברכות פרק ה הלכה ד'] היו האוכלין מעשרה ולמעלה מזמנין בשם, כיצד המברך אומר נברך לאלהינו שאכלנו משלו, והן עונין ברוך אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו, והוא חוזר ואומר ברוך אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו, ומתחיל ברכת המזון.

(8) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קצב סעיף א'] היו המסובין ג', חייבים בזימון שאומר אחד מהם: נברך שאכלנו משלו, והם עונים ואומרים: ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו, והוא חוזר ואומר: ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו בא"י אמ"ה הזן את העולם וכו'; ואם הם יכול לומר: ברכו שאכלנו משלו, אבל יותר טוב לומר נברך, שלא להוציא עצמו מן הכלל; ואם הם עשרה, צריך להזכיר את ה', שאומר: נברך אלהינו וכו', והם עונים ואומרים: ברוך אלהינו וכו'. אין לומר נברך לאלהינו בלמ"ד. ובין שהיו עשרה או מאה או אלף או רבוא, כך הם מברכים; וכל המשנה מזה הנוסח, כגון שאומר: נברך על המזון שאכלנו, או שאומר: למי שאכלנו משלו, או שאומר במקום ובטובו מטובו, או במקום חיינו אומר חיים, הרי זה בור; וכשהם עשרה, כיון שמזכירים את השם יכול לומר: נברך אלהינו על המזון שאכלנו משלו.

(9) [רמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק ח הלכה ב'] אין פודין את ההקדשות אלא בשלשה בקיאים, וכן כשגובין מטלטלין שממשכנין מחייבי ערכין שמיין אותן בשלשה, וכשמעריכין בהמה וכיוצא בה משאר מטלטלין שמיין אותה בשלשה, אבל כשמעריכין את הקרקעות או אם הוזקקו לגבות ערכי אדם מן הקרקע שלו אין מעריכין אותן אלא בעשרה ואחד מהן כהן שהרי כהן כתוב בפרשה, וכן האומר דמי עלי או דמי פלוני עלי או דמי ידי או רגלי עלי כששמיין אותו כמה הוא שוה או כמה דמי ידו או רגלו ששמיין בעשרה ואחד מהן כהן.

(10) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלז סעיף ב'] אין קורין עם כל אחד פחות מג' פסוקים, שנים קורין ג', ואחד קורא ד'; ואיזה מהם שקורא ד' ה"ז משובח.

(11) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמה סעיף א'] בימי חכמי הגמרא היו נוהגים לתרגם, כדי שיבינו העם. אין הקורא רשאי לקרות לתורגמן יותר מפסוק אחד, ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שכלה הפסוק מפי הקורא; ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר, עד שכלה התרגום מפי המתרגם; ואין הקורא רשאי להגיבה קולו יותר מהמתרגם, ולא המתרגם יותר מהקורא; ואין הקורא רשאי לסייע למתרגם, שלא יאמרו: תרגום כתוב בתורה.

[דף כד עמוד א] (1) ובנביא שלשה. היו שלשתן שלש פרשיות - קורין אחד אחד. (2) מדלגין בבניא, ואין מדלגין בתורה. ועד כמה הוא מדלג? עד כדי שלא יפסוק המתורגמן.

גמרא. הקורא בתורה לא יפחות מג' פסוקים הני שלשה פסוקין כנגד מי? אמר רב אסי אשי: כנגד תורה נביאים וכתובים. ולא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד ובנביא שלשה פסוקים, ואם היו שלשתן שלש פרשיות - קורא אחד אחד, כגון כי כה אמר ה' חנם נמכרתם, כי כה אמר ה' אלהים מצרים ירד עמי בראשנה, ועתה מה לי פה נאם ה' כגון אלו קורין אחד אחד. מדלגין בבניא ואין מדלגין בתורה, ה"מ בשני ענינים אבל בענין אחד מדלגין ואף על פי שהן מרוחקין זה מזה כגון ורמיניה: קורא אחרי מות ואך בעשור. והא קא מדלגו - אמר אביי: לא קשיא: כאן בכדי שיפסוק התורגמן, וכאן - בכדי שלא יפסוק התורגמן. והא עלה קתני: מדלגין בבניא ואין מדלגין בתורה, ועד כמה הוא מדלג - עד כדי שלא יפסוק התורגמן, מכלל דבתורה כלל כלל לאו אלא אמר אביי: לא קשיא: כאן - בענין אחד, כאן - בשתי ענינות.

ובנביא מדלגין אפי' בשני ענינים וזה וזה בכדי שלא יפסיק התורגמן כלומר שלא שהה בדילוג אלא בכדי שלא ישלים התורגמן אותו פסוק והתניא: ותניא נמי הכי מדלגין בתורה בענין אחד, ובנביא בשני ענינין. כאן וכאן בכדי שלא יפסוק התורגמן. תניא אידך: (2) ואין מדלגין מנביא לנביא, ובנביא של שנים עשר - מדלג, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו.

גרסי' בפרק בא לו כהן גדול לקרות [יומא ס"ח ע"ב] וגולל ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר יותר ממה שקרית לפניהם כתוב כאן ובעשור לחודש שבחומש הפסוקים קורא על פה [יומא ט' ע"א] אמאי תגלל ספר תורה עד דמטי לחומש הפסוקים ומקרי ביה אמר רב ששת זאת אומרת אין גוללין ספר תורה בצבור מפני כבוד הצבור וייתי ס"ת אחריני וניקרי ביה רב הונא בר יהודה אמר משום פגמו של ראשון והנ"מ חד גברי בתרי ספרי הוא דהוי פגמא אבל תלתא גברי בתלתא ספרי כגון ר"ח טבת שחל להיות בשבת לא הוי פגמא [דף ל"ב ע"א] אמר עולא מפני מה אמרו הקורא בתורה לא יסייע למתורגמן כדי שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה. ירושלמי רבי שמואל בר יצחק על לבי כנישתא חזא בר אינש דקאי ומתרגם סמוך לעמודא א"ל אסור לך כשם שנתנה תורה באימה כך אנו צריכים לנהוג בה אימה ר' שמואל בר יצחק על לבי כנישתא חזא חזא קאים ומתרגם ולא קאים בר נש תחותיה א"ל כשם שנתנה תורה ע"י סרסור כך אנו צריכים לנהוג בה ע"י סרסור על ר' יהודה בן פזי ועבד בו שאלה קמיה אנכי עומד בין ה' וביניכם להגיד לכם את דבר ה' א"ר חגי ר' שמואל בר יצחק על לבי כנישתא חזא חד סופר מושיט תרגומא מן גו ספרא אמר ליה אסור לך דברים שנאמרו בפה בכתב בכתב. תוספתא בני הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אחד עומד וקורא ויושב ועומד וקורא ויושב ואפילו שבעה פעמים וזה היה בימיהם שהיה הראשון מברך ברכה ראשונה והחוטם מברך ברכה אחרונה ולכך צריך לישוב בכל פעם להכירא שהן שבעה אבל האידנא שצריך לברך בכל פעם ברכה ראשונה ואחרונה כגון כהן שקורא במקום לוי אין צריך לישוב. והיאך מיירי שאין להם מי שיקרא אלא אחד והלא אין קורין בתורה בפחות מעשרה אלא מיירי שאין יודעין לקרות וזו היא ראייה למה שכתבתי לעיל (ס' יז) דמי שאינו יודע לקרות שלא יעלה בתורה דהויא ברכה לבטלה דאם היה מותר שיעלה ויברך והחזן יקרא טוב היה יותר בענין זה ממה שיקרא אחד שבעה פעמים: קטן מתרגם על ידי גדול אבל אינו כבוד לגדול שיתרגם על ידי קטן שנאמר ואהרן אחיך יהיה בראך ראש הכנסת או חזן הכנסת לא יקרא עד שיאמרו לו אחרים קרא שאין אדם מבזבז לו חזן העומד לקרות אחר עומד ומחזן עליו עד שיקרא כיצד זקנים יושבים פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי הקדש וכשהכניסם נושאים כפיהם פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי הקדש וכשמניחין התיבה פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי הקדש וחזן הכנסת וכל העם פניהם כלפי הכניסם שנאמר ותקהל העדה אל פתח אהל מועד: אין פותחין פתחי בית הכנסת אלא למזרח שכן מציונו בהיכל שפתוח למזרח שנאמר והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרח: זה היה בימיהם שהיו מתפללים למערב אבל אנו שמשתחוים למזרח לצד ארץ ישראל אין עושין פתח למזרח גרסינן בפרק הניזקין [גיטין ל"ט ע"ב] אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום וכו' כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל ותניא וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון [דף יד עמוד ב] אמר אביי נקיטין אין שם כהן נתפרדה חבילה ואמר אביי נקיטין אם אין שם לוי כהן קורא כלומר במקום לוי ודוקא אותו כהן שקרא ראשון הוא שקורא שנית במקום לוי דאמר ר' יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגם משפחת ראשון לוי אחר לוי לא יקרא משום פגם שניהם שלחו ליה בני גלילא לר' חלבו אחריהם מי קורא [גיטין ס' ע"א] לא הוה בידיה אתא שיילה לרבי יצחק נפחא א"ל אחריהן קורא תלמיד חכם הממונה פרנס על הצבור ואחריהן תלמיד חכם הראוי למנות פרנסין על הצבור ואחריהן בני ת"ח שאביהן ממונין על הצבור ואחריהם ראשי כנסיות וכל אדם: רבה ורב יוסף דאמרי תרייהו אין קורין בחומשין בבה"כ מפני כבוד הצבור: גרסינן בפרק שלשה שאלו כחודש אמר רב חנן בר אבא מנין לעונה אמן שלא יגביה קולו יותר מן המברך שנא' גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו א"ר שמעון בן פזי מנין למתרגם שלא יגביה קולו יותר מן הקורא שנאמר משה ידבר והאלהים יענו בקול ממשמע שנאמר יענו איני יודע שבקול אלא מה תלמוד לומר בקול בקולו של משה תניא נמי הכי אין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא ואם אינו יכול להגביה קולו כנגד הקורא ימעיך קולו ויקרא: גרסינן בסוטה בפ' ואלו נאמרין בכל לשון [סוטה ל"ט ע"ב] אמר רב חסדא אין הקורא רשאי לקרות בתורה עד שילכה אמן מפי הצבור ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שילכה פסוק מפי הקורא ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שילכה התרגום מפי המתרגם וגרסינן (בה) בפירקא קמא [דף ג' ע"א] אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב מאי דכתיב ויקרא בספר תורת האלהים מפורש ויקרא בספר תורת האלהים זה תרגום מפורש זה מקרא מפורש זה תרגום ושום פסוק מפורש זה תרגום ושמעון בן פזי מנין למתרגם שלא יגביה קולו יותר מן הקורא שנאמר משה ידבר והאלהים יענו בקול ונחום אמר רבי יהושע בן לוי המפטיר אינו מפטיר עד שיגלל ספר תורה גרסינן בפרק מאימתי אמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא מאי דכתיב ועוזבי ה' יכלו זה המניח ספר תורה כשהוא פתוח ויוצא רבי אבהו נפיק בין גברא לגברא בעי רב פפא בין פסוקא לפסוקא מאי תיקו וגרסינן בפרק ואלו נאמרין בכל לשון [סוטה ל"ט ע"ב] אמר ר' תנחום אריב"ל אין הצבור רשאי לצאת עד שינטל ספר תורה בתי כנסיות שלהן היו בשדות ואחר התפלה היו מוציאין הספר תורה מבית הכנסת אל מקום המשתמר ושמואל אמר עד שיצא ולא פליגי הא דאיכא פיתחא אחרינא והא דליכא פיתחא אחרינא אמר רבא בר אהינא אסברא לי אחרי ה' אלהיכם תלכו פירש גאון וששאלתם הא דאמר ר' תנחום אריב"ל וכו' מאי שינטל ומאי שיצא דברים הללו שאמר שמואל במקום שאין מניחין ספר תורה בבה"כ אלא מצד בה"כ או שיש עמו במבוי בית ששומרין ספרי תורה ור' תנחום אמר ר' יהושע בן לוי בכל מקום קאמר כששליח צבור אומר עושה שלום אחרי גמירת התפלה אין הצבור רשאי לצאת עד שינטל ס"ת להצניעו והוסיף שמואל כי במקום שמוציאין אותו מבית הכנסת להצניעו אין רשאי לצאת עד שיצא ויהלכו אחרינו ויעשו לו הדור דאמר רבא בר אהינא אסברא לי אחרי ה' אלהיכם תלכו לעכבו לס"ת עד דנפיק והווי אחוריה ולא ניפקו מקמיה ואי איכא פיתחא אחרינא רשאי: וגרסינן תו התם אמר רבה בר רב הונא כיון שנפתח ס"ת אסור לספר אפילו בדבר הלכה שנא' ובפתחו עמדו כל העם ואין עמידה אלא שתיקה שנאמר והוחלתי כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד ר' זירא אמר רב חסדא מהכא ואזני כל העם אל סה"ת וקשיא לן ההיא דברכות [ברכות ח' ע"א] רב ששת מהדר אפילו גרסינן אמר אבון בדין ואינהו בדידהו וכתב בעל הלכות והנ"מ דאיכא י' דצייתין לס"ת אבל ליכא י' דצייתין לא ורבוותא אחריני פריקו להאי קושיא וקאמרו דוקא כגון רב ששת דתורתו אומנתו אבל כ"ע [דף טו עמוד א] לאו ומסתברא כותיהו:

משנה. המפטיר בבניא הוא פורס על שמע, והוא עובר לפני התיבה, והוא נושא את כפיו. ואם היה קטן - אביו או רבו עוברין על ידו. (3) קטן קורא בתורה ומתרגם, אבל אינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה. (4) ואינו נושא את כפיו. (5) פוחח פורס את שמע ומתרגם, אבל אינו קורא בתורה, (5, 6) ואינו עובר לפני התיבה, ואינו נושא את כפיו. (5, 7) סומא פורס את שמע ומתרגם. רבי יהודה אומר: כל שלא ראה מאורות מימיו - אינו פורס על שמע.

גמרא גרסין בחולין בפירקא קמא [חולין כ"ד ע"ב] תנו רבנן נתמלא זקנו ראוי להיות ש"צ ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו: והא דאמרין במתינתין קטן אינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו הא הביא ב' שערות עובר לפני התיבה ונושא את כפיו והתם קאמרין דוקא נתמלא זקנו התם מיירי בקבע שמינוהו לכך והכא מיירי באקראי והא דאמרין (סוכה דף מב א) קטן היודע לישא את כפיו חולקין לו תרומה על הגורן מיירי עם אחיו הכהנים כדאמרין בקידושין (דף עא א) פעם אחת עליתי עם אחי אמי וצעירי הלויים היו מקראים **המפטיר בנביא הוא פורס על שמע**.. מאי טעמא? רב פפא אמר: משום כבוד, רבה בר

שימי אמר: משום דאתי לאינצויי. מאי בינייהו? - איכא בינייהו דעביד בחנם. תנן: ואם היה קטן - אביו או רבו עוברין על ידו. אי אמרת משום נצויי - קטן בר נצויי הוא? - אלא מאי משום כבוד - קטן בר כבוד הוא? - אלא: איכא כבוד אביו וכבוד רבו,

(1)[רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יד] הקורא בנביא יש לו לקרות לתורגמן שלשה פסוקים והמתרגם מתרגם שלשתן זה אחר זה, ואם היו שלשה הפסוקים שלש פרשיות לא יקרא לתורגמן אלא אחד אחד בלבד.

(2)[רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יג] המפטיר בנביא צריך לקרות בתורה תחלה אפילו שלשה פסוקים, חוזר וקורא מה שקרא לפניו, ולא יפטיר בנביא עד שיגדלו ספר תורה, ולא יפחות מעשרים ואחד פסוקים, ואם שלם הענין בפחות מאלו אינו צריך להוסיף, ואם קרא עשרה פסוקים ותרגמן המתרגם דיו ואפילו לא שלם הענין, ובנביא אחד קורא ואפילו שנים מתרגמין, ומדלג מענין לענין אחר, ואינו מדלג מנביא לנביא אלא בנביאים של שנים עשר בלבד, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו, וכל המדלג לא ישהה בדילוג אלא כדי שישלים המתרגם תרגומו.

(2)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמד סעיף א] מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה מפרשה זו לפרשה אחרת; וה"מ בשתי ענינים, דחיישין שמא תתבלבל דעת השומעים, אבל בחד עינא, כגון: אחרי מות (ויקרא טז) ואך בעשור (ויקרא כג, כד) שכהן גדול קורא ביום הכפורים, מדלגין, והוא שלא יקרא על פה, שאסור לקרות שלא מן הכתב אפי' תיבה אחת; ובנביא מדלגין אפי' בשני ענינים, והוא שלא ישהה בדילוג בענין שיעמדו הציבור בשתיקה; וה"מ בנביא אחד, אבל מנביא לנביא אין מדלגין; ובתרי עשר מדלגין מנביא לנביא, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו.

(3)[רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ח הלכה יא] אין ממנין שליח ציבור אלא גדול שבציבור בחכמתו ובמעשיו, ואם היה זקן הרי זה משובח ביותר, ומשתדלין להיות שליח ציבור אדם שקולו ערב ורגיל לקרות, ומי שלא נתמלא זקנו אף על פי שהוא חכם גדול לא יאה ש"ץ מפני כבוד ציבור, אבל פורס הוא על שמע משיביא שתי שערות אחר שלש עשרה שנים.

(3)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נג סעיף ו] אין ממנין אלא מי שנתמלא זקנו, מפני כבוד הציבור. אבל באקראי, משהביא שתי שערות ויכל לירד לפני התיבה, ובלבד שלא יתמנה מפי הציבור או מפי ש"ץ הממנה אותו להקל מעליו להתפלל בעדו לעתים ידועים.

(4)[רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק טו הלכה ד] השנים כיצד כהן נער לא ישא את כפיו עד שיתמלא זקנו, והיין כיצד מי ששתה רביעית יין בבת אחת אינו נושא את כפיו עד שישיר את יינו מעליו לפי שהוקשה ברכה לעבודה, שתי רביעית יין בשתי פעמים או שנתן לתוכו מעט מים מותר, ואם שתי יותר מרביעית אף על פי שהיה מזוג אף על פי ששתאו בכמה פעמים לא ישא את כפיו עד שישיר את יינו מעליו, וכמה היא רביעית אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע כגודל, וזה האצבע שמושחין בו בכל התורה כולה הוא הגודל והוא הנקרא בהן יד.

(4)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות נשיאת כפים ונפילת אפים סימן קכח סעיף לד] קטן שלא הביא שתי שערות, אינו נושא את כפיו בפני עצמו כלל; אבל עם כהנים שהם גדולים, נושא ללמוד ולהתחנך. ומי שהביא שתי שערות, נושא את כפיו, אפילו בפני עצמו, ומיהו דוקא באקראי בעלמא ולא בקביעות, עד שיתמלא זקנו, שאז יכול לישא כפיו אפילו יחידי בקבע. וכל שהגיע לשנים שראוי להתמלאות זקנו, אף על פי שלא נתמלא, קרינן ביה נתמלא זקנו (וע"ל סי' נ"ג סעיף ח').

(5)[רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ח הלכה יב]

וכן העלג כגון מי שקורא לאל"ף עי"ן או לעי"ן אל"ף וכל מי שאינו יכול להוציא את האותיות כתיקונן אין ממנין אותו שליח ציבור, והרב ממנה אחד מתלמידיו להתפלל לפניו בציבור, הסומא פורס על שמע ונעשה שליח ציבור, אבל מי שכתפיו מגולות אף על פי שהוא פורס על שמע אינו נעשה שליח ציבור לתפלה עד שיהיה עטוף.

(6)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נג סעיף יג] פוחח, והוא מי שבגדו קרוע וזרועותיו מגולים, לא ירד לפני התיבה.

(7)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סט סעיף ב] סומא, אף על פי שלא ראה מאורות מימיו, פורס שמע ומברך יוצר המאורות שהוא נהנה במאורות שרואין אחרים שיורוהו הדרך אשר ילך בה.

[דף כד עמוד ב] הכא נמי איכא נצויי אביו ונצויי רבו .

פוחח פורס על שמע ומתרגם אבל אינו קורא בתורה וכו' פירש פוחח מי שבגדיו קרועים וכתפיו זרועותיו ערומות שנמצא בגדו שעליו כעין אזור תחת אצילי ידיו ולמטה כגון זה נקרא פוחח כדכתיב ופתחת השק מעל מתניך ומתרגמין תיזיל ותיסר שקא על חרצך ותיבי יעש כן הלוך ערום ויחף ויאמר ה' כאשר הלך עבדי ישעיהו ערום ויחף ומתרגמין ואמר ה' כמה דאזל עבדי ישעיהו פוחח ויחף הא למדת שהפוחח הוא החוגר חגור על מתניו ומניח כתפיו זרועותיו פרועות וברושלמי סוף משקין אמרין מת לו מת קורע מת לו מת אחר מרחיק ג' אצבעות וקורע שלמו מלפניו מתחיל מאחריו שלמו מלמעלה מתחיל מלמטה שלו ואלו ר' חייא בר אבא דמן יפו אמר נעשה כפוחח:.

בעא מיניה עולא בר רב מאביי: קטן פוחח מהו שיקרא בתורה? אמר ליה: ותיבעי לך ערום? ערום מאי טעמא לא - משום כבוד צבור, הכא נמי - משום כבוד צבור. **סומא פורס על שמע ר' יהודה אומר אף מי שלא ראה מאורות מימיו וכו':** וק"ל כרבנן דאמרי: סומא פורס על שמע ואף על פי שלא ראה מאורות מימיו. תניא, אמרו לו לרבי יהודה: הרבה צפו לדרוש במרכבה ולא ראו אותה מימיהם. - ורבי יהודה: התם באבנתא דליבא תליא מילתא, והא קא מיכוין וידע. הכא - משום הנאה הוא, והא לית ליה הנאה. - ורבנן: אית ליה הנאה, כרבי יוסי. **דהא אית ליה הנאה מיניה כי ההוא מעשה דרבי יוסי דאמר דתניא,** אמר רבי יוסי: כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור באפלה, וכי מה אכפת ליה לעור בין אפילה לאורה? עד שבא מעשה ליד. **פעם אחת הייתי מהלך באישון לילה ואפלה, וראיתי סומא שהיה מהלך בדרך ואבוקה בידו.** אמרתי לו: בני, אבוקה זו למה לך? - אמר לי: כל זמן שאבוקה בידי - בני אדם רואין אותי, ומצילין אותי מן הפחתין ומן הקוצין ומן הברקנין.

משנה. (1) כהן שיש בידיו מומין לא ישא את כפיו. רבי יהודה אומר: (2, 1.1) אף מי שהיו ידיו צבועות סטיס לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בו.

גמרא. (1) תנא: מומין שאמרו - בפניו, ידיו ורגליו. אמר רבי יהושע בן לוי: ידיו בוהקניות - לא ישא את כפיו. תניא נמי הכי: (1) ידיו בוהקניות - לא ישא את כפיו. עקומות, עקושות - לא ישא את כפיו. אמר רב אסי: (2, 3) חיפני ובישני לא ישא את כפיו. תניא נמי הכי: (4) אין מורדין לפני התיבה לא אנשי בית שאן, ולא אנשי בית חיפה, ולא אנשי טבעונין, מפני שקורין לאלפין עיינין ולעינין אלפין. אמר ליה רבי חייא לרבי שמעון בר רבי: אלמלי אתה לוי פסול אתה מן הדוכן. משום דעבי קלך. אתא אמר ליה לאבוה. אמר ליה: זיל אימא ליה: כשאתה מגיע אצל וחכתי לה', לא נמצאת מחרף ומגדף? אמר רב הונא: זבלגן לא ישא את כפיו. - והא ההוא דהוה בשיבבותיה דרב הונא, והוה פריס ידיה! - ההוא דש בעירו הוה. תניא נמי הכי: (1) זבלגן לא ישא את כפיו, ואם היה דש בעירו - מותר. אמר רבי יוחנן:

תניא נמי (1) סומא באחת מעיניו לא ישא את כפיו ואם היה דש בעירו מותר. וכן נמי כשהמום בידו אם דש בעירו מותר כדאיתא בירושלמי (הלכה ח) ההוא כהן דהוה עקישא ידיה אתא לקמיה דרבי נפתלי אמר ליה כיון שאתה דש בעירך מותר: והא ההוא דהוה בשיבבותיה דרבי יוחנן, דהוה פריס ידיה! - ההוא דש בעירו הוה. תניא נמי הכי: סומא באחת מעיניו לא ישא את כפיו, ואם היה דש בעירו - מותר. רבי יהודה אומר **אף מי שהיו ידיו צבועות איסטיס לא ישא את כפיו, תנא: (2, 1.1) אם רוב אנשי העיר מלאכתן בכך - מותר.**

משנה. (5) האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין - אף בלבנים לא יעבור. בסנדל איני עובר - אף יחף לא יעבור. (6) העושה תפלתו עגולה - סכנה ואין בה מצוה. נתנה על מצחו או על פס ידו - הרי זו דרך המינות. (7) ציפין זהב ונתנה על בית אונקלי שלו - הרי זה דרך החיצונים. **איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור מ"ט שמא מינות נזרקה בו:**

גמרא. **איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור מאי טעמא? - חיישינן שמא מינות נזרקה בו.** העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה, לימא תנינא להא דתנו רבנן: (8) תפלין מרובעות הלכה למשה מסיני! ואמר רבא: בתפרן ובאלכסון. - אמר רב פפא: מתניתין דעבידא כי אמגוזא.

גרסינן בראש השנה בפרק ראוהו בית דין [ראש - השנה כ"ח ע"ב] מניין לכהן שעלה לדוכן שלא יאמר הואיל וניתנה לי רשות לברך את ישראל אוסיף ברכה אחת משלי כגון אלהי אבותיכם יוסף עליכם ת"ל לא תוסיפו על הדבר ואמרי' התם דאילו מתרמי ליה ציבורא אחרינא הדר מברך ושמעינן מינה דכהן דפריס ידיה בחדא דוכתא ואזל לדוכתא אחריתי ואשכח ציבורא דלא מטו לברכת כהנים כד מטו לברכת כהנים פריס להו ידיה ושפיר דאמי: גרסינן בסוטה בפרק שביעי [סוטה ל"ב ע"א] ואלו נאמרין בלשון הקדש מקרא בכורים וחליצה ברכות וקללות ברכת כהנים וכו' ואמרי' בגמרא [סוטה ל"ח ע"א] ת"ר כה תברכו בלשון הקדש וכו' כה תברכו בעמידה כה תברכו בנשיאות כפים כה תברכו בשם המפורש יכול אף בגבולין ת"ל ושמו את שמי **במקום ששמי שם דכתיב לשום (את) שמי שם** ויליף התם נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן אלה יעמדו לברך מה להלן בעמידה אף כאן בעמידה ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר לשרתו ולברך בשמו מה שירות בעמידה אף ברכה בעמידה וברכה בנשיאות כפים יליף דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם ובשם המפורש יליף מדכתיב ושמו את שמי המיוחד לי וגבולין ממעט נאמר כאן ושמו את שמי ונאמר להלן לשום את שמי שם מה להלן בבית הבחירה אף כאן בבית הבחירה: כתוב בספר הזהיר כהן שהמיר דתו ושב לא ישא את כפיו ולא יקרא ראשון דכתיב וקדשתו והאי אחליה לקדושתיה ועבדו ביה רבנן משום דרכי שלום והאי כיון דאידיחי אידיחי כדתנן הכהנים ששימשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש בירושלים וקצת משמע

הכא כדבריו מדאקשיה לירות ובשירות כתיב בכהן העובד ע"ז לא יקרבו אלי לשרתני ורש"י פירש בפרק בתרא דמנחות (דף קט א) דכשר דקאמר התם הרי אלו כבעלי מומין וזה לשון רש"י מהכא נפקא דכהן שהמיר דת וזכר בתשובה כשר לדוכן שהרי לא מצינו כהן בעל מום שיהא פסול לדוכן אא"כ היה לו מום בידו כדאמרין במגילה (ס"ו לא) מפני שהעם מסתכלין בו ותו דקתני הכא לא ישימשו במקדש בירושלים. ולהכי אצטרך בירושלים לומר שבנו ובגבונו היו מותרין לשמש כל שכן בזמן הזה דאין שירות ואין מקדש דודאי כשר לדוכן ולקרות בתורה תחלה ותו אמרין אי מה משרת בעל מום לא אף מברך בעל מום לא ת"ל לעמוד לשרת לעמידה הקשתי ולא לדבר אחר: כה תברכו פנים כנגד פנים כה תברכו בקול רם ודריש התם (סוטה דף לח א) מאמור להם כאדם האומר לחבירו שמדבר אליו פנים אל פנים וכן בקול רם דריש כאדם האומר לחבירו. אמר אביי נקטינן לשנים קורא כהנים לאחד אינו קורא מ"ט אמור להם לשנים ולא לאחד וכן הלכתא: תני אבא בריה דרבי בנימין בר חייא בר אבא עם שאחורי כהנים אינם בכלל ברכה א"ר חסדא אין כהנים רשאי לכוף קשרי אצבעותיהן עד שיחזרו פניהם מן הצבור אמר ר' זירא אמר רב חסדא אין הקורא רשאי לקרות כהנים עד שיכלה אמן מפי הצבור רבינו תם היה אומר דשליח צבור אין לו להפסיק תפלתו ולקרות כהנים דאפי' ליהא שמיה רבא אין להפסיק ואפי' המלך שואל בשלמו או נחש כורך על עקבו לא יפסיק והא דקאמר אין הקורא רשאי לקרות כהנים לאו בשליח צבור איירי אלא חזן הכנסת הוא הקורא. ודקדק מדקאמר' אין הכהנים רשאים להתחיל בברכה עד שיכלה הדבור מפי הקורא ובתרי הכי קאמר אין שליח צבור רשאי להתחיל בברכה אלמא קורא לאו ש"צ הוא. והכי תניא בספרי אמור להם מכאן שהחזן אומר להם ואמרו בירושלמי דפרק אין עומדין ובלבד שיהא החזן ישראל. וכן כתוב בפירוש רבינו חננאל לשנים קורא החזן כהנים אבל ש"צ המפסיק עבירה היא בידו אבל מה ששליח צבור אומר התיבות של ברכת כהנים לא חשיב הפסק. והכי איתא במדרש טעמי חסירות ויתירות אמור להם מלמד ששליח צבור אומר להם על כל דבור ודבור ואמרין נמי בפרק אין עומדין (דף לד א) העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטיהוף הא לאו מפני הטיהוף לא חשיב הפסק משום דברכת כהנים צורך תפלה הוא. וכן נמי מה שש"צ מקרא צורך תפלה הוא ומה שפושטין ידיהם דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם משמע שיהו ידיו פשוטין. ומה שחולקין אצבעותיהן זהו לפי המדרש מציץ מן החרכים ששכינה למעלה מראשיהן ומציץ מבין חרכי אצבעותיהן. ומכוונים לעשות ה' אוירים בין שתי אצבעות ושתי אצבעות ובין אצבע לאגודל ובין אגודל לקיים מציץ מן החרכים. ואין הכהנים רשאים להתחיל ברכה עד שיכלה הדבור מפי הקורא ואין הציבור עונים אמן עד שתכלה ברכה מפי הכהנים ואין הכהנים מתחילין בברכה אחרת עד שתכלה אמן מפי הצבור ואין להחזיר פניהם מן הצבור עד שיתחיל ש"צ שים שלום ואין הכהנים רשאים לעקור רגליהם עד שיגמור ש"צ שים שלום וצריכין הכהנים לשאת ידיהם כנגד כתפותיהם כדנתן במדינה נושאין ידיהם כנגד כתפותיהם ובמקדש על גבי ראשיהם חוץ מכהן גדול שאינו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ: [סוטה ל"ח ע"ב] אמר ריב"ל כל כהן המברך מתברך ושאינו מברך אין מתברך שנאמר ואברכה מברכך: ואמר ריב"ל כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלושה עשה כה תברכו אמור להם ושמו את שמי ירושלמי (פ' אין עומדין) ר' אדא בר פזי כדוהו חדיק ליה רישיה קיים ליה אחורי עומדא רבי אלעזר הוה נפיק לברא כלומר היה יוצא לחוץ כדי שלא יצטרך לעלות לדוכן כשהחזן קורא כהנים דהא דאמרין דעובר הכהן בג' עשה היינו כשהחזן קורא כהנים דאמור להם מתרגמינן כד ימרן להון ואם הוא בבית הכנסת כשהחזן קורא כהנים ואינו עולה עובר ואם אינו בבית הכנסת אינו עובר. ואמר ריב"ל כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם מה להלן בעבודה אף כאן בעבודה תני ר' הושעיא לא שנו אלא שלא עקר את רגליו אבל עקר את רגליו עולה וכן הלכה ואף על גב דלא מטי ליה לדוכן אלא לאחר עבודה ואמר ר' שמעון בן פזי כל כהן שלא נטל את ידיו לא [דף טז עמוד א] ישא את כפיו שנאמר שאו ידיכם קדש וברכו את ה' וכהן הנושא כפיו [סוטה ל"ט ע"א] מאי מברך אמר רב חסדא ברוך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה כדעקר כרעיה למיסק אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהים שתהא הברכה הזאת שצויתנו לברך את עמך לא יהיה בה ממשל ועון מעתה ועד עולם וכד מהדר אפיה מציבורא אמר רבון העולמים עשינו מה שגזרת עלינו [סוטה ל"ט ע"ב] עשה עמנו כמה שהבטחתנו בתורה השקיפה ממעון קדשך מן השמים וגו': העם בשעת ברכת כהנים מה הם אומרים אמר רב חסדא ברכו ה' מלאכי וגו' ברכו ה' כל צבאו וגו' ברכו ה' כל מעשיו [סוטה מ' ע"א] אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כל האומר בגבולין אינו אלא טועה אמר רב חיינא בר פפא תדע שבמקדש נמי לא בעי למימרינהו כלום יש עבד שמברכין אותו ואינו מסביר פנים א"ר אבהו מריש הוא אמינא להו כיון דחזאי לר' אבא דמן עכו דלא אמר להו אנא נמי לא אמינא להו א"ר אלעזר כל כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו שנאמר ידיכם דמים מלאו: גרסינן בפרק בשלושה פרקים הכהנים נושאים את כפיהם ארבעה פעמים ביום [תענית כ"ו ע"ב] שכור אסור בנשיאות כפים מנא לן א"ר שמעון בן פזי א"ר הושעיא בן לוי משום בר קפרא למה נסמכה פרשת כהן מברך לפרשת דיר לומר לך מה דיר אסור ביין אף כהן אסור ביין [סוטה מ' ע"א] ת"ר אין הכהנים רשאים לעלות בסנדליהן לדוכן וזו אחד מט' תקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי:

1.1 [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק טו הלכה ב] המומין כיצד כהן שיש מומין בפניו או בידיו או ברגליו כגון שהיו אצבעותיו עקומות או עקושות או שהיו ידיו בוקניות לא ישא את כפיו לפי שהעם מסתכלין בו, מי שהיה רירו יורד על זקנו בשעה שהוא מדבר וכן הסומא באחת מעיניו לא ישא את כפיו, ואם היה דש בעירו והכל היו רגילים בזה הסומא באחת מעיניו או בזה שרירו זב מותר לפי שאין מסתכלין בו, וכן מה שהיו ידיו צבועות אסטיס ופואה לא ישא את כפיו, ואם רוב אנשי העיר מלאכתן בכך מותר לפי שאין מסתכלין בו.

1 [שולחן ערוך אורח חיים הלכות נשיאת כפים ונפילת אפים סימן קכח סעיף ל] מי שיש לו מום בפניו או בידיו, כגון שהם בוקניות או עקומות או עקושות (בוקניות פי' מין נגע לבן, ורש"י פירש לינטל"ש בעלזע; עקומות, כפופות; עקושות לצדדיהן, והר"ן פי' עקומות שנתעקמה ידו אחורנית; עקושות שאינו יכול לחלק אצבעותיו), לא ישא את כפיו, מפני שהעם מסתכלין בו; וה"ה למי שיש מומין ברגליו, במקום שעולים לדוכן בלא בתי שוקים; וכן מי שרירו יורד על זקנו; או שעיניו זולפות דמעה; וכן סומא באחת מעיניו, לא ישא את כפיו. ואם היה דש בעירו, דהיינו שהם רגילים בו ומכירים הכל שיש בו אותו מום, ישא כפיו ואפי' הוא סומא בשתי עיניו. וכל ששהה בעיר ל' יום, מקרי דש בעירו; ודוקא בעירו, אבל אם הולך באקראי לעיר אחרת, ושהה שם ל' יום, לא; ואפילו לא בא לדור שם להיות מבני העיר, אלא בא להיות שם מלמד או סופר או משרת שנה או חצי שנה, חשוב דש בעירו בל' יום.

2 [שולחן ערוך אורח חיים הלכות נשיאת כפים ונפילת אפים סימן קכח סעיף לב] היו ידיו צבועות אסטיס ופואה (אסטיס ופואה פי' מיני צבעים), לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בהם; ואם רוב העיר מלאכתן בכך, ישא את כפיו; וכן אם הוא דש בעירו, ישא את כפיו.

3 [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק טו הלכה א] ששה דברים מונעין נשיאת כפים: הלשון, והמומין, והעבירה, והשנים, והיין, וטומאת הידים, הלשון כיצד העלגים שאין מוציאין את האותיות כתיקונן כגון שקורין לאלפ"ן עייני"ן ולעיני"ן אלפ"ן או לשבולת סבולת וכיוצא בהן אין נושאין את כפיהן, וכך כבדי פה וכבדי לשון שאין דבריהם נכרים לכל אין נושאין את כפיהן.

4 [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ח הלכה יב]

וכן העלג כגון מי שקורא לאל"ף ע"ן או לעי"ן אל"ף וכל מי שאינו יכול להוציא את האותיות כתיקונן אין ממנין אותו שליח ציבור, והרב ממנה אחד מתלמידיו להתפלל לפניו בציבור, הסומא פורס על שמע ונעשה שליח ציבור, אבל מי שכתפיו מגולות אף על פי שהוא פורס על שמע אינו נעשה שליח ציבור לתפלה עד שיהיה עטוף.

4 [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות ושאר ברכות סימן נג סעיף יב] אין ממנין מי שקורא לאלפ"ן עייני"ן ולעיני"ן אלפ"ן.

5 [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק י הלכה ה] האומר איני יורד לפני התיבה מפני שבגדי צבועים אף בלבנים לא יעבור באותה תפלה, אמר איני עובר מפני שיש ברגלי סנדל אף יחף לא יעבור. /השגת הראב"ד/ אף בלבנים לא יעבור. א"א אנו אומרים מפני חשש מיות ולא באותה תפלה ולא בתפלה אחרת.

5 [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות ושאר ברכות סימן נג סעיף יח] האומר: איני יורד לפני התיבה מפני שבגדי צבועים או מפני שברגלי סנדל, לא ירד באותה תפלה כלל, מפני שדרך האפיקורסין להקפיד בכך וחישישן שמא אפיקורסות נזרקה בו. (הגה: ואפי' אם נותן אמתלא לדבריו, לא מהני) (ב"י בשם ר' יהונתן).

6]רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ד הלכה ג] המניח תפלה של יד על פס ידו או של ראש על מצחו הרי זה דרך צדוקים, העושה תפלתו עגולה כאגוז אין בה מצוה כלל, איטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאל שלו, ואם היה שולט בשתי ידיו מניח אותה בשמאלו שהוא שמאל כל אדם, ומקום קשירת התפילין ומקום הנחתן מפי השמועה למדום.

7]רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ג הלכה טו] העור שמחפין בו התפילין ושעושין ממנו הרצועות הוא עור של בהמה או חיה או עוף הטהורים ואפילו נבלות וטרפות שלהן, ואם עשה מעור טמאים או שחפה תפילין בזהב פסולות, ועור הרצועה צריך עיבוד לשמה, אבל בעור שמחפין בו אינו צריך עיבוד כלל אפי' עשהו מצה כשר, ומקומות הרבה נהגו לעשות אותן בעור מצה.

7]שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן לב סעיף מח] אם צפה הבתים בזהב או בעור בהמה טמאה, פסולים.

8]רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ג הלכה א] שמונה הלכות יש במעשה התפילין כולן הלכה למשה מסיני ולפיכך כולן מעכבות ואם שינה באחת מהן פסול, ואלו הם: שיהיו מרובעות, וכן תפירתן ברבוע, ואלכסון ברבוע עד שיהיה להן ארבע זוויות שוות, ושיהיה בעור של ראש צורת שי"ן מימין ומשמאל, ושיכרוך הפרשיות במטלית, ושיכרוך אותן בשיער מעל המטלית, ואחר כך מכניסן בבתיהן, ושיהיו תופרין אותן בגידין, ושעושין להן מעבורת מעור החפוי שתכנס בה הרצועה עד שתהא עוברת והולכת בתוך תובר שלה, ושיהיו הרצועות שחורות, ושיהיה הקשר שלהן קשר ידוע כצורת דל"ת.

8]שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילין סימן לב סעיף לט] תפילין בין של ראש בין של יד, הלכה למשה מסיני שיהיו מרובעות בתפרן, ובאלכסון, דהיינו שיהיו ריבוען מכון ארכו כרחבו, כדי שיהיה להם אותו אלכסון שאחז"ל כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא, וצריך לרבע מקום מושבן וגם הבתים. הגה: אבל גובה הבתים אין להקפיד אם הוא יותר מרחבן וארכן (ב"י בשם אשרי וסמ"ק ומרדכי ורמב"ם פ"ג). עשאה מרובעות ואחר זמן נתקלקל רבוען, יש מי שאומר שצריך לרבען. הגה: ויעשה כל הד' בתים בשוה שלא יהא אחד גדול מחבירו (ב"ש).

[דף כה עמוד א] משנה. האומר יברכך טובים - הרי זו דרך המינות. (1) על קן צפור יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך, (2) מודים מודים - משתקין אותו. המכנה בעריות - משתקין אותו, האומר: ומזרעך לא תתן להעביר למלך - לא תתן לאעברא בארמיותא - משתקין אותו בנזיפה.

גמרא. בשלמא מודים מודים - דמיחזי כשתי רשויות, ועל טוב יזכר שמך נמי, דמשמע: על טוב - אין, ועל רע - לא, ותנן: (3) חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה. אלא, על קן צפור יגיעו רחמיך מאי טעמא? פליגי בה תרי אמוראי במערבא: רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא, חד אמר: מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית, וחד אמר: מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים, ואינן אלא גזירות. ההוא דנחית קמיה דרבה, אמר: אתה חסת על קן צפור אתה חוס ורחם עלינו, (אתה חסת על אותו ואת בנו אתה חוס ורחם עלינו). אמר רבה: כמה ידע האי מרבנן לרצוי למריה! - אמר ליה אביי: והא משתקין אותו תנן! - ורבה לחדודי לאביי הוא דבעא. ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא, (1) אמר: האל הגדול הגבור והנורא האדיר והחזק והאמין. אמר ליה: סיימתינהו לשבחיה דמרך? השתא הני תלתא, אי לאו דכתבינהו משה באורייתא ואתו כנסת הגדולה ותקנינהו, אגן לא אמרינן להו, ואת אמרת כולי האי? משל לאדם שהיו לו אלף אלפי דינרי זהב, והיו מקלסין אותו (באלף) דינרי כסף. לא גנאי הוא לו?

אמר רבי חנינא: (4) הכל בידי שמים. חוץ מיראת שמים, שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה. מכלל דיראה מילתא זוטרתיה היא? - אין, לגבי משה רבינו מילתא זוטרתיה היא, משל לאדם שמבקשין הימנו כלי גדול ויש לו - דומה עליו ככלי קטן, קטן ואין לו - דומה עליו ככלי גדול. אמר רבי זירא: (5) האומר שמע שמע כאומר מודים מודים דמי. מיתבי: הקורא את שמע וכופלה - הרי זה מגונה. מגונה הוא דהוי, שתוקי לא משתקין ליה! - לא קשיא: הא - דאמר מילתא מילתא ותני לה, הא - דאמר פסוקא פסוקא ותני לה. אמר ליה רב פפא לרבא: ודלמא מעיקרא לא כיון דעתיה והשתא כיון דעתיה? - אמר ליה: חברותא כלפי שמיא? אי לא מכין דעתיה - מחינא ליה בארצפתא דנפחא עד דמכין דעתיה. המכנה בעריות משתקין אותו, תנא רב יוסף: קלון אביו וקלון אמו. האומר ומזרעך לא תתן להעביר וכו', תנא דבי רבי ישמעאל: בישראל הבא על הכותית והוליד ממנה בן לעבודה זרה הכתוב מדבר.

משנה. (6) מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם, מעשה תמר נקרא ומתרגם, מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם, והשני נקרא ולא מתרגם. ברכת כהנים, מעשה דוד ואמנון - נקראין ולא מתרגמין. אין מפטירין במרכבה, ורבי יהודה מתיר. רבי אליעזר אומר: אין מפטירין בהודע את ירושלים.

גמרא. תנו רבנן: יש נקרין ומתרגמין, ויש נקרין ולא מתרגמין, ויש לא נקרין ולא מתרגמין. אלו נקרין ומתרגמין: בל"ת עק"נ נשפ"ה סימן. מעשה בראשית נקרא ומתרגם. פשיטא! - מהו דתימא: ולא חיישינן דילמא אתו לשיולי מה למעלה מה למטה,

(1) רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ט הלכה ז

מי שאמר בתחנונים מי שריחם על קן צפור שלא ליקח האם על הבנים או שלא לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד ירחם עלינו וכיוצא בענין זה משתקין אותו, מפני שמצות אלו גזרת הכתוב הן ואינן רחמים, שאילו היו מפני רחמים לא היה מתיר לנו שחיטה כל עיקר, וכן לא ירבה בכנונים של שם ויאמר האל הגדול הגבור והנורא והחזק והאמין והעוזר, שאין כח באדם להגיע בסוף שבחיו, אלא אומר מה שאמר משה רבינו עליו השלום.

(2) רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ט הלכה ד] ואומר קדושה בברכה שלישית, וכיון שהגיע שליח ציבור לקדושה יש רשות לכל אחד ואחד לחזור במקום שעמד בו בתפלה, וכשיגיע שליח ציבור למודים וכורע כל העם שוחין מעט ולא ישחו יותר מדאי, ואומרים מודים אנחנו לך יי' אלהינו ואלהי כל בשר ויצרנו ויצר בראשית ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש על שהחייטנו וקיימתנו כן תחייטנו ותחננו ותאסוף גלויתנו לחצרות קדשך לשמור חוקיך ולעבדך באמת ולעשות רצונך בלבב שלם על שאנו מודים לך, וכל האומר מודים מודים משתקין אותו.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן קכא סעיף ב] האומר מודים מודים, משתקין אותו.

(3) רמב"ם הלכות ברכות פרק י הלכה ג] שמע שמענה טובה מברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם הטוב והמטיב, שמע שמענה רעה מברך ברוך דיי' האמת, וחייב אדם לברך על הרעה בטוב נפש כדרך שמברך על הטובה בשמחה שנאמר ואהבת את יי' אלהיך וגו' ובכל מאדך, ובכל אהבה היתירה שנצטוו בה שאפילו בעת שייצר לו יודה וישבח בשמחה.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות הפירות סימן רכב סעיף ג] חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו.

(4) רמב"ם הלכות תשובה פרק ה הלכה ב] אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומה"ע ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם או חכם או סכל או רחמן או אכזרי או כלי או שוע וכן שאר כל הדעות, ואין לו מי שיכפהו ולא גזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאי זו דרך שירצה, הוא שירמיהו אמר מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, כלומר אין הבורא גוזר על האדם להיות טוב ולא להיות רע, וכיון שכן הוא נמצא זה החוטא הוא הפסיד את עצמו, ולפיכך ראוי לו לבכות ולקונן על חטאיו ועל מה שעשה לנפשו וגמלה רעה, הוא שכתוב אחריו מה יתאון אדם חי וגו', וחזר ואמר הואיל ורשותנו בידינו ומדעתנו עשינו כל הרעות ראוי לנו לחזור בתשובה ולעזוב רשענו שהרשות עתה בידינו הוא שכתוב אחריו נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה וגו'.

(5) רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה יא] הקורא למפרע לא יצא, במה דברים אמורים בסדר הפסוקים אבל אם הקדים פרשה לפרשה אף ע"פ שאינו רשאי אני אומר שיצא לפי שאינה סמוכה לה בתורה, קרא פסוק וחזר וקראו פעם שנייה הרי זה מגונה, קרא מלה אחת וכפלה כגון שקרא שמע שמע משתקין אותו.

(5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא סעיף ט] אסור לומר שמע ב' פעמים, בין שכופל התיבות שאומר שמע שמע בין שכופל הפסוק ראשון.

(6) רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יב] ולא כל המקראות מתרגמין בצבור, מעשה ראובן וברכת כהנים ומעשה העגל מן ויאמר משה אל אהרן עד וירא משה את העם וגו' ועוד פסוק אחד ויגף ה' את העם כולם וקראין ולא מתרגמין, ובמעשה אמנון במקום שנאמר אמנון בן דוד נקרא ולא מתרגם.

[דף כה עמוד ב] ומה לפניו ומה לאחור, קמשמע לן. מעשה לוט ושתי בנותיו נקרא ומתרגם. פשיטא! - מהו דתימא: יחוש ולא חיישין לכבודו דאברהם, קמשמע לן. מעשה תמר ויהודה נקרא ומתרגם, פשיטא! - מהו דתימא: ליחוש לכבודו דיהודה, קמשמע לן: משום דשבח שבחיה הוא ליהודה הוא דאודי. מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם, פשיטא! - מהו דתימא: ליחוש ולא חיישין לכבודן של ישראל. קמשמע לן: כל שכן דניחא להו דהויא כי היכי דתיהוי להו כפרה. קללות וברכות נקרין ומתרגמין, ולא יהא אחד מתחיל ואחד גומר אלא המתחיל הוא גומר את כולן והנ"מ קללות שבתורת כהנים כדכתבין בפ' בני העיר פשיטא! - מהו דתימא: יחוש דלמא פייגא דעתייהו דצבורא, קמשמע לן. אזהרות ועונשין נקרין ומתרגמין, פשיטא! - מהו דתימא: יחוש ולא חיישין דלמא אתו למעבד מאהבה ומיראה, קמשמע לן. מעשה אמנון ותמר נקרא ומתרגם, מעשה אבשלום ובנשי אביו נקרא ומתרגם, פשיטא! - מהו דתימא: ליחוש ולא חיישין ליקריה לכבודו דדוד, קמשמע לן. מעשה פילגש בגבעה נקרא ומתרגם, פשיטא! מהו דתימא: ליחוש לכבודו דבנימין, קמשמע לן. הודע את ירושלים את תועבותיה, נקרא ומתרגם, פשיטא! לאפוקי מדרבי אליעזר. דתימא: מעשה באדם אחד שהיה קורא למעלה מרבי אליעזר הודע את ירושלים את תועבותיה, אמר לו: עד שאתה בודק בתועבות ירושלים - לך הודע את צא ובדוק בתועבות אמך. בדקו אחרי ומצאו בו שמץ פסול. ולית הלכתא כותיה והמרכבה קורין אותו לרבים. ואלו נקרין ולא מתרגמין. (רעבד"ן סימן): מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם. ומעשה ברבי חנינא בן גמליאל שהלך לכבול, והיה קורא חזן הכנסת ויהי בשן ישראל, ואמר לו למתרגמן: אל תתרגם אלא אחרון, ושיבחוהו חכמים. מעשה עגל השני נקרא ולא מתרגם. פירוש משום כבודו של אהרן איזה ואלו הן מעשה עגל השני? - מן (שמות ל"ב) ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה עד וירא משה את העם כי פרוע הוא ועוד פסוק אחד ויגף ה' את העם. תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: לעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו. שמתוך תשובה שהשיבו אהרן למשה פקרו המערערים, שנאמר ואשלכנה באש ויצא העגל הזה. ברכת כהנים נקרין ולא מתרגמין, מאי טעמא? משום דכתיב ישא. מעשה אמנון ותמר דוד ואמנון לא נקרין ולא מתרגמין, - והא אמרת מעשה אמנון ותמר נקרא ומתרגם! - לא קשיא: (1)הא - דכתיב אמנון בן דוד, הא - דכתיב אמנון סתמא .

תנו רבנן: כל המקראות הכתובין בתורה לגנאי קורין אותן לשבח, כגון ישגלנה - ישכבנה, בעפולים - בטחורים, חרונים - דביונים, לאכל את חוריהם ולשתות את מימי שיניהם - לאכול את צואתם ולשתות את מימי רגליהם, למחראות - למוצאות. רבי יהושע בן קרחה אומר: למחראות - כשמן, מפני שהוא גנאי לעבודה זרה. אמר רב נחמן: כל ליצנותא אסירא (2)בר מליצנותא דעבודה זרה דשריא, דכתיב כרע בל קרס נבו, וכתוב קרסו כרעו יחדיו לא יכלו מלט משא וגו'. רבי ינאי אמר מהכא: לעגלות בית און יגורו שכן שמרון כי אבל עליו עמו וכמרו עליו יגילו על כבודו כי גלה ממנו, אל תקרי כבודו אלא כבידו כלומר כאלו ניטל כבודו ובטלה תאותו ואין מועיל כלום וזהו לשון ליצנות. אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא: שרי ליה לבר ישראל למימר ליה לעובד כוכבים שקליה לעבודה זרה ואנחיה בשין תיו שלו. אמר רב אשי: האי מאן דסנאי שומעניה שרי ליה לבזוייה בגימ"ל ושיין. פי' בן שפחה בן גיורתא וגרסי' בסנהדרין [סנהדרין נ"ב ע"א] כמאן קרינא לרשיעא בר צדיקא רשיעא בר רשיעא כי האי תנא וכו'. תוספתא הכתוב לרבים אין מכנין אותו ליחיד ליחיד אין מכנין אותו לרבים. מצאתי בשם הר"ר יונה ז"ל דוקא כשקורא אדם כל המזמור או כל הענין כסדר אבל המתפלל ואומר פסוקים הנה והנה יכול לכוונת מיחיד לרבים ומרבים ליחיד ומלתא דסברא היא ר' יהודה אומר המתרגם פסוק אחד כצורתו הרי זה בדאי והמוסיף הרי זה מגדף (קידושין דף מט א) כגון ויראו את אלהי ישראל אם תרגמו כצורתו וחזו ית אלהי ישראל ה"ז בדאי דכתיב כי לא יראני האדם וחי ואם הוסיף מדעתו וחזו ית מלאכא דאלהא דישראל ה"ז מגדף אלא כתרגום אונקלוס וחזו ית יקרא דאלהא דישראל תורגמן העומד לפני חכמים אינו רשאי לפחות ולא להוסיף ולא לשנות אלא אם כן הוא אביו או רבו: [סנהדרין קה ב] דאין הרב מקנא בתלמידו מאלישע דכתיב ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ולא האב בבנו מדוד שאמרו לו ייטב אלהים את שם שלמה משמך וגו' האי מאן דשפיר שומעניה - שרי לשבוחיה, ומאן דשבחיה - ינוחו לו ברכות על ראשו.

הדרן עלך הקורא את המגילה עומד.

תלמוד בבלי רי"ף מסכת מגילה פרק - בני העיר [המתחיל בדף כה עמוד ב]

משנה./ בני העיר שמכרו רחובה של עיר - לוקחין בדמיו בית הכנסת, בית הכנסת - לוקחין תיבה תיבה לוקחין מטפחות מטפחות -

(1)[רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יב] ולא כל המקראות מתרגמין בצבור, מעשה ראובן וברכת כהנים ומעשה העגל מן ויאמר משה אל אהרן עד וירא משה את העם וגו' ועוד פסוק אחד ויגף ה' את העם כולם נקראין ולא מתרגמין, ובמעשה אמנון במקום שנאמר אמנון בן דוד נקרא ולא מתרגם.

(2)[שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמז סעיף ה] מותר להתלוץ בעובדי כוכבים. הגה: מותר לומר לעובד כוכבים: אלהיך יהיה בעזרך, או יצליח מעשיך (רמב"ם בפ' המשנה).

(3)[רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה יד] מותר לעשות בית הכנסת בית המדרש, אבל בית המדרש אסור לעשותו בית הכנסת שקדושת בית המדרש יתירה על קדושת בית הכנסת ומעלין בקדש ולא מורידין, וכן בני העיר שמכרו בית הכנסת יש להן ליקח בדמיו תיבה, מכרו תיבה יש להן ליקח בדמיה מטפחות או תיק לספר תורה, מכרו מטפחות או תיק לוקחים בדמיו חומשים, מכרו חומשין לוקחין בדמיו ספר תורה, אבל אם מכרו ספר תורה אין לוקחין בדמיו אלא ספר תורה אחר שאין שם קדושה למעלה מקדושת ספר תורה, וכן במותריה.

(3)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנג סעיף ב] בני העיר שמכרו בהכ"כ, יכולים ליקח בדמיו תיבה, דהיינו היכל שמיניחין בו ס"ת או לוח שמעמידין עליו ס"ת; מכרו תיבה, יכולים ליקח בדמיו מטפחת של ס"ת; מכרו מטפחת, לוקחין בדמיה ספרים, דהיינו שכתוב כל חומש לבדו, וכן נביאים וכתובים; מכרו ספרים, לוקחין בדמיהן ס"ת, אבל איפכא להורידן מקדושתן, אסור. ואפילו אם קנו בקצת המעות דבר שקדושתו חמורה, אין יכולין לשנות המותר לקדושה קלה.

[דף כו עמוד א] יקחו ספרים, ספרים - לוקחין תורה. אבל אם מכרו תורה - לא יקחו ספרים, ספרים - לא יקחו מטפחות, מטפחות - לא יקחו תיבה, תיבה - לא יקחו בית הכנסת, בית הכנסת - לא יקחו את הרחוב, וכן במותריהן.

גמרא. בני העיר שמכרו רחובה של עיר. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זו דברי רבי מנחם בר ברבי יוסי סתימתא אבל חכמים אומרים (1) הרחוב אין בו משום קדושה ורבי מנחם בר ברבי יוסי מאי טעמיה? - הואיל והעם מתפללין בו בתעניות ובמעמדות ורבנן הוא אקראי בעלמא הוא: בית הכנסת לוקחין תיבה, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן (2) לא שנו אלא בית הכנסת של כפרים אבל בית הכנסת של כרכין ואפי' הוא ידוע שבי הכרך בנו אותה ולא סייעו להם מחוץ לעיר בהוצאת בינה אפי' הכי כיון דמעלמא קאתו ליה בני העיר הקדישוה לדעת כל העולם לא מצו מזבני

ליה, דהוה ליה דרבים אבל בי כנישתא דמתא מחסיא אף על פי שקדושה היא לדעת כל העולם כולם מסכימים לדעת רב אשי. והיא בית הכנסת של טרסיים הכי פירושו בי כנישתא זוטא הואי ולא היו נכנסין בה אלא אותן בעלי אומיות והא דקאמר' בירושלמי (ה"א) הדא דתימא בבית הכנסת של יחיד אבל של רבים אסור שאני אומר שמא אחד מסוף העולם קני בה פירוש יש לו זכייה בה ואפי' הסכימו כל הרגילים ליכנס לזאת העיר למוכרה שמא יש אחד בסוף העולם שהיה סמוך לעיר הזאת והיה רגיל ליכנס בה ולדעתו הוקדשה*. ירושל' עד כאן כשבנייה לשם בית הכנסת בנייה לשם חצר והקדישה מהו נשמעיה מן הדא קונם לבית זה שאני נכנס ונעשה בית הכנסת הדא אמרי' בנייה לשם חצר והקדישה קדשה אימתי היא קדושה מיד או בשעת תשמיש נשמעין מן הדא העושה תיבה ומטפחות לשם ספר עד שלא נשתמש בהן הספר מותר להשתמש בהן הדיוט משנשתמש בהן הספר אסור להשתמש בהן הדיוט ומה אלו שנעשו לשם ספר אינם קדושים אלא משעת תשמיש זו שבנייה לשם חצר לא כל שכן.

אמר רב אשי האי בי כנישתא דמתא מחסיא אף על גב דמעלמא אתו לה, כיון דאדעתא דידי קאתו לה אי

בעינא מזבנינא לה מצינא לזבונא (הדרת) הואי לה מתנה זכבני: מיתיבי, אמר רבי יהודה: מעשה בבית הכנסת של טרסיים שהיה בירושלים שמכרוה לרבי אליעזר, ועשה בה כל צרכיו. והא התם דכרכים הוה! - ההיא בי כנישתא זוטי הוה, ואינה עבדוה. מיתיבי: בבית ארץ אחזתכם - (3) אחזתכם מיטמא בנגעים, ואין ירושלים מיטמא בנגעים. אמר רבי יהודה: אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד. הא בתי כנסיות ובתי מדרשות מיטמאין, אמאי? הא דכרכין הוה! - אימא: אמר רבי יהודה: אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד.

במאי קמיפליגי? תנא קמא סבר: (3,2,4) לא נתחלקה ירושלים לשבטים, ורבי יהודה סבר: נתחלקה ירושלים לשבטים, ובפולוגתא דהני תנאי, דתניא: מה היה בחלקו של יהודה - הר הבית, הלשכות והעזרות. ומה היה בחלקו של בנימין - אולם והיכל ובית קדשי הקדשים. ורצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין, ובה מזבח בנוי, והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לבולעה, שנאמר חפץ עליו כל היום לפיכך זכה בנימין ונעשה אושפיזין לשכינה. והאי תנא סבר: לא נתחלקה ירושלים לשבטים. דתניא: (3,2) אין משכירים בתים בירושלים, מפני שאינן שלהן. רבי אליעזר (בר צדוק) +מסורת הש"ס: [בר' שמעון] אומר: אף לא מטות. לפיכך עורות קדשים - בעלי אושפיזין נוטלין אותן בזרוע. אמר אביי: שמע מינה אורח ארעא

למישבך אינש גולפא ומשכא באושפיזיה. אמר רבא רב: (2,2,5) לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו

(1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה כא] רחובה של עיר אף על פי שהעם מתפללין בו בתעניות ובמעמדות מפני שהקיבוץ רב ואין בתי כנסיות מכילין אותן אין בו קדושה מפני שהוא עראי ולא נקבע לתפלה, וכן בתים וחצרות שהעם מתקבצין בהם לתפלה אין בהם קדושה מפני שלא קבעו אותם לתפלה בלבד אלא עראי מתפללים בהן כאדם שמתפלל בתוך ביתו.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנד סעיף א] רחבה של עיר, אף על פי שמתפללין בה בתעניות, אין בה משום קדושה מפני שהוא עראי; וכן בתים וחצרות שמתקבצים בהם להתפלל באקראי (פי' דרך מקרה והזדמן לא דרך קביעות), אין בהם שום קדושה.

(2) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה טז] במה דברים אמורים שמוטר למכור בית הכנסת בבית הכנסת של כפרים שלא עשו אותו אלא על דעת בני הכפר לבדם שיהיה להם להתפלל בו שאם רצו כולם למוכרו מותרין, אבל בית הכנסת של כרכין הואיל ועל דעת כל אנשי העולם נעשה שיבואו ויתפללו בו כל הבא אל המדינה נעשה של כל ישראל ואין מוכרין אותו לעולם.

(2,2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנג סעיף ז] והא דבהכ"נ נמכר, הני מילי של כפרים שאין באים אנשים ממקומות אחרים, שלא נעשית אלא לבני הכפרים לבדם. (ואפי' בנו אותה משל אחרים) (מרדכי ישן בשם ראב"ה), ולכן יכולים למכרו; ומכ"מ המעות נשארין בקדושתן, ואינם רשאים להורידן מקדושתן, והיינו כשמכרו בני העיר שלא מדעת פרנסיהם, וה"ה אם מכרו ז' טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר, אבל אם הסכימו ז' טובי העיר באותו מכר, והיו במעמד אנשי העיר, רשאים להוציא המעות לכל מה שירצו, ואם קבלו עליהם בני העיר בפירוש במכר זה כל מה שיעשה, אפילו יחיד מה שעשה עשוי. הגה: וכל שז' טובי העיר מוכרים בפרסום, מקרי במעמד אנשי העיר ואינן צריכין לומר הן או לאו. (מרדכי) אבל של כרכים, שבאים שם ממקומות אחרים, אפילו בנו אותו משלהם אינו נמכר אלא א"כ תלו אותו בדעת היחיד, שאז יעשה בו היחיד מה שירצה בהסכמת הצבור; דברי קדושה שנזכרו כאן, דכלוהו גרירי בתר בית הכנסת. הגה: יחיד שבנה בהכ"נ ונתנה לקהל, דינה כבהכ"נ של קהל; אבל אם שייר לעצמו בה שום נח, אין לה מכר כי אם על פי הקהל ועל פיו או יורשיו (א"ו והגהות אשר"י פרק בני העיר). וכל זה לא מיירי אלא כשיש להם בהכ"נ אחרת, אבל אם אין להם רק בהכ"נ אחת, אסור למכרו דהא אפי' לסתרו אסור עד שיבנו אחרת (רבי' ירוחם נ"ב ח"ה). כל דבר שבקדושה שנמכר ומותר לשנותו, נמכר בלא הכרזה ואין בו אונאה, אבל דבר שאסור לשנותו לקדושה קלה, צריך הכרזה. (רשב"א סי' תרי"ד / תרי"ז).

(3) [רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק יד הלכה יא] ירושלים וחוצה לארץ אין מטמאין בנגעים שנאמר בבית ארץ אחזתכם וירושלים לא נתחלקה לשבטים, ובתי העכו"ם שבא"י אין מטמאין בנגעים.

(3,2) [רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה יד] ירושלים מקודשת משאר העירות המוקפות חומה, שאוכלין קדשים קלים ומעשר שני לפנים מחומתה, ואלו דברים שנאמרו בירושלים: אין מלינין בה את המת, ואין מעבירין בתוכה עצמות אדם ואין משכירין בתוכה בתים, ואין נותנין בתוכה מקום לגר תושב, ואין מקיימין בה קברות חוץ מקברי בית דוד וקבר חולדה שהיו בה מימות נביאים הראשונים, ואין נוטעין בה גנות ופרדסים, ואינה זרעת ואינה נחרשת שמא תסרח, ואין מקיימין בה אילנות חוץ מגינת ורדים שהיתה שם מימות נביאים הראשונים, ואין מקיימין בה אשפה מפני השרצים, ואין מוציאין הימנה זיזין וגזוזטראות לר"ה מפני האל הטומאה, ואין עושין בה כבשונות מפני העשן, ואין מגדלין בה תרנגולות מפני הקדשים, וכן לא יגדלו כהנים תרנגולים בכל א"י מפני הטהרות, ואין הבית נחלט בה, ואינו מטמא בנגעים, ואינה נעשית עיר הנדחת, ואינה מביאה עגלה ערופה לפי שלא נתחלקה לשבטים.

(4) [רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ט הלכה ד] כשמודדין מן החלל מדקדקין במדה ואין מקדידין בה, ואין מודדין אלא לעיר שיש בה בית דין של עשרים ושלושה, ואין מודדין לירושלם שאין ירושלם מביאה עגלה ערופה לפי שלא נתחלקה לשבטים ונאמר באדמה אשר ה' אלהיך נותן לך לרשתה.

(5) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה יז] בני הכפר שרצו למכור בית הכנסת שלהן או לבנות בדמיו בית הכנסת אחר או לקנות בדמיו תיבה או ספר תורה צריכין להתנות על הלווקח שלא לעשות אותו לא מרחץ ולא בורסקי, והוא המקום שמעבדין בו את העורות, ולא בית הטבילה ולא בית המים, ואם התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר בשעת מכירה שיהא הלווקח מותר לעשות בו כל אלו מותר.

[דף כו עמוד ב] למישתא ביה שיכרא שפיר דמי. בבית הכנסת של כפרים איירי אבל של כרכים לא מהני מידי טובי העיר למוכרו ואלו הני דמתניתין קאי הלכך יחיד שמכר ס"ת שלו יכול להשתמש בדמיו כי לדעתו הוא מוכרו ודינו כמו שמכרו טובי העיר במעמד אנשי העיר. אפי' למישתי בהו שיכרא פירש רש"י בדמים והדין עמו משום דבהכי איירי מתניתין כדקתני לוקחין בדמיו ומיהו הוא הדין בבית הכנסת יכול הלוקח לעשות בה כל צורכו אפי' ארבעה דברים שאסרו חכמים דכולה מתניתין איירי בשלא מכרו טובי העיר במעמד אנשי בני העיר וכן ההיא תלא דבי כנישתא רצה לקנות לזורעו ואמר ליה רב אשי שלא יוכל לזרוע בו אם לא יקנה אותה מז' טובי העיר במעמד בני העיר אבל אחר שיקנה אותו יוכל לזרועו וזריעה תשמיש של גנאי דהא בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין ובחורבנם מותר להשתמש בהן כל תשמיש שאינו של גנאי כמו שנפרש לקמן **רבינא הוה ליה ההוא תילא דבי כנישתא בארעיה אתא לקמיה דרב אשי אמר ליה מהו למיזרעה? אמר ליה: זיל זבניה משבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר זבנה וזרעהרמי בר אבא הוה קא בני בי כנישתא, הוה הויא כנישתא עתיקא הוה בעי למיסתריה ולאתויי ליבני וכשורי מינה, ועיולי להתם. יתיב וקא מיבעיא ליה הא דרב חסדא אמר רב חסדא: (1) לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי משום פשיעותא: כי האי גוונא מאי? - אתא לקמיה דרב פפא - (1) ואסר ליה, לקמיה דרב הונא - ואסר ליה וגרסי' בפ' השותפין [בבא - בתרא ג' ע"ב] והנ"מ דלא חזא ביה תיוהא אבל חזא ביה תיוהא סתר ובני להרב אשי חזא בה תיוהא בבי כנישתא דמתא מחסיא סתרה ובנייה ולא אפקיה לפוראי מינה עד דתקין לה שופכי: אמר רבא (2) האי בי כנישתא חלופה וזבונה - שרי' וחיילא קדושה אדמיה והיא יוצאה לחולין אוגורה ומשכונה - אסור. מאי טעמא - בקדושתה קאי **כדמעיקרא ליבני נמי חלופינהו וזבונינהו שרי' אוזופינהו - אסור. הני מילי - בעתיקתא, אבל בחדתא לית לן בה ואפילו למאן דאמר הזמנה מילתא היא - הני מילי כגון האורג** בגד למת דחזי לאשתמושי ביה אבל הכא - כטווי לאריג דמי, וליכא למאן דאמר הזמנה מילתא היא. מתנה בשבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד (2) שרי' מאן דאסר במאי תפקע קדושתה ומאן דשרי' אמר אי לאו דהוה ליה הנאה מיניה לא הוה יהיב ליה מתנה הדר **הלכך הוה ליה מתנה כזביני והלכתא כמאן דשרי':****

תנו רבנן: (3) תשמישי מצוה נזרקין, (3.1, 4) תשמישי קדושה - נגנזין. ואלו הן תשמישי מצוה: סוכה, לולב, שופר, ציצית. ואלו הן תשמישי קדושה: **דלוסקמי ספרים דלוסקאות** תפילין ומזוזות ותיק של ספר תורה, ונרתיק של תפילין ורצועותיהן. אמר רבא: מריש הוה אמינא האי כורסיא תשמיש דתשמיש הוה, ושרי'. כיון דחזינא דמותבי עלויה ספר תורה, אמינא (3.1, 4) תשמיש קדושה הוה **ואסור**. ואמר רבא: מריש הוה אמינא האי פריסא תשמיש דתשמיש הוה, כיון דחזינא דעיפי ליה ומנחי ספרא עלויה אמינא: (3.1, 4) תשמיש קדושה הוה, ואסור ואמר רבא (3.1, 5) האי תיבואתא דאירפט מיעבדה תיבה זוטרתא שרי' כורסייא - אסור כורסיא מעבדיה כורסיא זוטא שרי' דרגא לכורסיא אסיר. ואמר רבא: (5) האי פריסא דבלה, למיעבדיה פריסא זוטא אי נמי כסתא לספרי - שרי', לחומשין - אסיר **תשמיש דתשמיש הוה כיון דחזינא דעיפי ליה ומנחי ספר תורה עלויה אי נמי פרסי ליה אסיפרא אמינא תשמיש קדושה**: ואמר רבא: (3.1, 4) הני זבילי דחומשי, וקמטרי דספרי - תשמיש קדושה נינהו, ונגנזין. - פשיטא! - מהו דתימא: הני לאו לכבוד עבידן, לנטורי בעלמא עבידי, **וכאנדרונא דמיאן קא משמע לן**. הוה בי כנישתא דיהודאי רומאי דהוה פתיח להווא אידרונא, דהוה מחית ביה מת, והוה בעו כהני למיעל לצלויי התם. אתו אמרו ליה לרבא, אמר להו: דלו תיבואתא, אותבוה, דהוה ליה כלי עץ העשוי לנחת, (6) וכלי עץ העשוי לנחת - אינו מקבל טומאה, (7) וחוצץ בפני הטומאה. אמרו ליה רבנן לרבא: והא זמנין דמטלטלי ליה כי מנח ספר תורה עלויה, והוה ליה מיטלטלא מלא וריקם! - אי הכי לא אפשר. אמר מר זוטרא **משמיה דרב ששת**: (7) מטפחות ספרים שבלו עושין אותן תכריכין למת מצוה, וזו היא גניזתן. ואמר רבא: (8.1, 9) ספר תורה שבלה גונזין אותו אצל תלמיד חכם, ואפילו שונה הלכות. אמר רב אחא בר יעקב: (8.1, 9) ובכלי חרס, שנאמר ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים

אמר רב פפי משמיה דרבא: (10) מבי כנישתא לבי רבנן - שרי', מבי רבנן לבי כנישתא - אסיר. ורב פפא משמיה דרבא מתני **אמר איפכא והלכתא כרב פפי, אמר רב אחא:**

(1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה יב] אין סותרין בית הכנסת כדי לבנות אחר במקומו או במקום אחר, אבל בונין אחר ואח"כ סותרין זה, שמא יארע להם אונס ולא יבנו, אפילו כותל אחד ממנו בונה החדש בצד הישן ואחר כך סותר הישן.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת שלא לסתור שום בהכ"נ, סימן קנב סעיף א]. אין סותרים בית הכנסת כדי לבנות בית הכנסת אחר, שמא יארע להם אונס שלא יבנו האחר; אלא בונים אחר תחלה, ואח"כ סותרים הישן (ואפי"ל לא רצו לסתור רק מחיצה א' להרחיבו, נמי דינא הכי) (רבי' ירוחם נ"ג ח"ה וב"י בשם הרמב"ם). והני מילי, שהיה הראשון חזק; אבל אם חרבו יסודותיו או נטו כותליו ליפול, סותרים אותו מיד ומתחילין לבנות במהרה ביום ובלילה, שמא תדחק השעה וישאר חרוב. הגה: ואסור ליקח אבנים מבהכ"נ הישנה כדי לבנות חדשה (הגהות אשר"י פ' בני העיר). ואסור לסתור דבר מבהכ"נ, אלא אם כן עושה על מנת לבנות. (מרדכי פרק בני העיר).

(2) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה כ] כשם שמותר להם למכור בית הכנסת כך נותנין אותו במתנה, שאילו לא היה להם לציבור הנייה במתנה זו לא נתנוהו, אבל לא משכירין אותו ולא ממשכנין אותו, וכן כשסותרין בתי כנסיות לבנות מותרין למכור ולהחליף ולתת במתנה הלבנים והעצים והעפר שלהן, אבל להלוותן אסור שאין הקדושה עולה מהן אלא בדמים או בהנייה שהיא כדמים.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנב סעיף יא] בהכ"נ או לבנים ועצים מבהכ"נ ישן שסתרו, יכולים ליתן במתנה, דאי לאו דהוה להו הנאה מיניה לא הוי יהיב ליה הדר הוי ליה כמכר, וכן יכולים להחליפין באחרים והם יוצאים לחולין; אבל אסור למשכן או להשכיר או להשאלין, אפילו ע"ז טובי העיר, שעדיין נשארים בקדושתן שאין כאן דבר אחר שתחול קדושתן עליו. הגה: ודוקא בדרך שמורידן מקדושתן, אבל מותר להשאל אפי' ס"ת לקרות בה, אפי' משל רבים ליחיד. (ב"י בשם א"ח).

(3) [רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק י הלכה ד] תיק שהוכן לספר תורה והונח בו וכן המטפחות והארון והמגדל שמניחין בו ספר תורה אף על פי שהספר בתוך התיק וכן הכסא שהוכן להניח עליו ספר תורה והונח עליו ספר תורה הכל תשמישי קדושה הן ואסור לזרקן אלא כשיבלו או כשישברו נגנזין, אבל הבימות שעומד עליהן שליח ציבור ואוחז הספר, והלוחות שכותבין בהן לתינוק להתלמד אין בהן קדושה, וכן רמוני כסף וזהב וכיוצא בהן שעושין לספר תורה לנו תשמישי קדושה הן ואסור להוציאן לחול אלא אם כן מכר אותן לקנות בדמיהן ספר תורה או חומש. /השגת הראב"ד/ אבל הבימות שעומד עליהם שליח ציבור ואוחז הספר והלוחות שכותבין בהן לתינוק להתלמד אין בהן משום קדושה. כתב הראב"ד ז"ל א"א/ אין דעתי נוחה מזה הפירוש, ושמעתי הלוחות שהמפטר והמתרגם עומדין עליהם בשעת שימוש, ומה שאמרו שאין בהם קדושה כלומר שאין בהם קדושת תשמיש ספר תורה אבל יש להן קדושת בית הכנסת והכי איתא בירושלמי עכ"ל.

3]רמב"ם הלכות ציצית פרק ג הלכה ט] ומותר להכנס בציצית לבית הכסא ולבית המרחץ, נפסקו לו חוטי לבן או תכלת זורקו באשפה מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדושה, ואסור למכור תלית מצויצית לכותי עד שיתיר ציציותיה, לא מפני שיש בגופה קדושה אלא שמא יתעטף בה ויתלוה עמו ישראל וידמה שהוא ישראל ויהרגנו, נשים ועבדים וקטנים פטורים מן הציצית מן התורה, ומדברי סופרים שכל קטן שידע להתעטף חייב בציצית כדי לחנכו במצות, ונשים ועבדי' שרצו להתעטף בציצית מתעטפים בלא ברכה, וכן שאר מצות עשה שהנשים פטורות מהן אם רצו לעשות אותן בלא ברכה אין ממחין בידן, טומטום ואנדורגונוס חייבין בכלן מספק לפיכך אין מברכין אלא עושין בלא ברכה. /השגת הראב"ד/ נשים ועבדים שרצו להתעטף בציצית מתעטפין בלא ברכה. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ חזק בציצית שאין בה כלאים ויש שחולק ואומר אף בברכה ואומר שגם הברכה רשות ומביא סעד לדבריו מפ"ק דקידושין מדרב יוסף דאמר מריש הוה אמינא מאן דאמר לי הלכה כר' יהודה דאמר סומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן דלא מיפקדנא ועבידנא ואם איתא דאמן דלא מייחייב לא חזי לברוכי א"כ איסורא קא עביד דאיהו בברכה קא עביד להו דאי בלא ברכה מאי יומא טבא איכא על"ל.

3]שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן כא סעיף א] חוטי ציצית שנפסקו, יכול לזרקן לאשפה, מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדושה, אבל כל זמן שהם קבועים בטלית, אסור להשתמש בהם כגון לקשור בהם שום דבר וכיוצא בזה, משום בזוי מצוה. (וי"א דאף לאחר שנפסקו, אין לנהוג בהן מנהג בזיון לזרוקן במקום מגונה, אלא שאינן צריכין גניזה (כל בו הלכות שבת). ויש מדקדקין לגונן, והמחמיר ומדקדק במצות תע"ב) (מהרי"ל הלכות ציצית) (וע"ל סימן תרס"ד סעיף ח' ט').

4]שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנד סעיף ג] תשמישי קדושה, כגון: תיק של ספרים ומזוזות, ורצועות תפילין, וארגז שנותנין בו ס"ת או חומש וכסא שנותנין עליו ס"ת, ויולין שתולין לפני ההיכל, יש בהן קדושה וצריך לגונן. הגה: ודוקא הדבר שמיניחין בהן דבר הקדושה בעצמו לפעמים, שנעשית לכבוד כגון המכסה שעל הקרשים של הספרים, אבל אותו מכסה שהוא לשמור אותו מכסה שעל הקרשים, לא מיקרי תשמיש, דהוי תשמיש דתשמיש, וכל כיוצא בזה. יש אומרים דלא מקרי ארון הקודש אלא אם הוא כמין ארגז, שאינו עשוי רק לכבוד התורה, אבל ארון הבנוי בחומה הנעשה לשמירה, לא מיקרי תשמיש קדושה; וכל שכן אם הספרים מתקלקלים בו, דמותר ליתלן משם (מרדכי והגהות אשר"י פ' בני העיר). אסור לכבס מטפחת של ס"ת במי רגלים, מפני הכבוד (רבי' ירוחם נ"ב ח"ז ר"ן מרדכי פ"ק דמ"ק).

4]שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף יב] תיק שהוכן לס"ת והונח בו, וכן המטפחות והארון והמגדל שמיניחים ס"ת בו, אף על פי שאין מיניחים בו ס"ת כשהוא לבדו אלא כשהוא בתיק, וכן הכסא שהוכן להניח ס"ת עליו, והונח, כולם תשמישי קדושה הם ואסורים, ולאחר שיבלו או ישברו, נגזרים.

5]שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנד סעיף ו] אין עושין מתיבה כסא לס"ת; אבל מותר לעשות מתיבה גדולה קטנה, וכן מותר לעשות מכסא גדול כסא קטן, אבל אסור לעשות ממנו שרפרף (פי' כסא קטן) לכסא; וכן מותר לעשות מוילון גדול וילון קטן, או לעשות ממנו כיס לס"ת; אבל לעשות ממנו כיס לתומש, אסור. הגה: ופרכות שאנחנו תולין לפני הארון אין לו קדושת ארון, רק קדושת בהכ"נ; וכן הכלונסות שבו תולין הפרכות, ומ"מ אסור לעשות מהם העצים שסוממנים בו הקריאה לחובת היום, יד שאינן קדושים כמו הם (פסקי מהרא"י סי' רכ"ה).

5]שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף יג] תיבה שנשברה, מותר לעשות ממנה אחרת קטנה. אבל אסור לעשות ממנה כסא לספר תורה. וכסא שנשבר, מותר לעשות ממנו כסא קטן, ואסור לעשות ממנו שרפרף (פי' ספסל קטן) לכסא.

6]רמב"ם הלכות כלים פרק ג הלכה א] כל כלי עץ העשוי לנחת אפילו אינו מקבל אלא דבר מועט אינו מקבל טומאה לא מן התורה ולא מדברי סופרים, וכל כלי עץ העשוי להתטלטל מלא וריקן כשק אפילו היה מחזיק מאה סאה ואף על פי שיש לו שוליים הואיל ואינו עשוי לנחת הרי זה מקבל טומאה דין תורה כשאר כלי קיבול, וכל כלי עץ שהוא סתם אם היו לו שוליים לישב עליהם על הקרקע כדי שלא יהא נוח להתגלגל והיה מחזיק ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש אינו מקבל טומאה כלל לא מן התורה ולא מדברי סופרים מפני שחזקתו שעשוי לנחת, ודברים אלו דברי קבלה הן, מפני השמועה למדו מה שכן שהוא מתטלטל מלא וריקן אף כלי עץ לא יטמא א"כ היה מיטלטל מלא וריקן להוציא כלי עץ העשוי לנחת. /השגת הראב"ד/ כל כלי עץ העשוי לנחת אפי' כו'. א"א דבר זה אינו יודע מאין הוציאו אלא משלחן של מקדש וממנורה שהקשו עליהם כלי עץ שעשוי לנחת הוא ואף על פי שאינן מקבלין ארבעים סאה בלח ואינו מחוור דהתם איסורא נמי איכא בטלטולם ומה שאמר כל כלי עץ שהוא עשוי לטלטל מלא וריקן אפילו מחזיק מאה כור מיטמא למדה מספינת הירדן ואולי לא כמו שהוא סובר אלא מפני שספינת הירדן אין דרכה להורידה למים אלא טעונה אבל שאר כלים אף על פי שפעמים מיטלטלין במלואן כיון שאין דרכן בכך אינן מטמאין וכן הוא במשנת כלים פט"ו רבי יהודה אומר דדרור עגלה וקיסטות מלכים ועריבת העבדן ובור ספינה קטנה והארון אף על פי שמקבלין ארבעים סאה טמאין שאין עשויים להתטלטל אלא במה שבתוכו ושאר כל הכלים המקבלין טהורין שאין מקבלין טמאין אין בין דר"מ לרבי יהודה אלא עריבת בעל הבית המקבלת לרבי יהודה טהורה אף על פי שפעמים שמוליכין אותה מלאה לפורני ראה מה הלשון אומרת שאינן עשויין להתטלטל אלא במלואן אבל פעמים כן טהורין ואין הולכין בהן אחר חזקה.

6]רמב"ם הלכות טומאת מת פרק ו הלכה ב] כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה אינן מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים בין טומאת מת בין שאר הטומאות, וכן כלי עץ העשוי לנחת כגון התיבה והמגדל והכורת שהן מחזיקין ארבעים סאה בלח ויהיה להם שולים אינן מקבלין טומאה כלל לא מדברי תורה ולא מד"ס ואילו הן הנקראין כלי עץ הבא במדה.

7]רמב"ם הלכות טומאת מת פרק יב הלכה ב] היתה טומאה על גביו הרי כל הכלים שתחתיו טהורין מפני שהאהל חוצץ בפני הטומאה, וכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה הבאים במדה הרי הם כאלהים ואינם ככלים ולפיכך חוצצים בפני הטומאה. /השגת הראב"ד/ וכלי גללים וכלי אבנים וכו'. א"א אפילו של עץ והם באים במדה כדאייתא פרק יש מביאין וחוצצין.

7]רמב"ם הלכות טומאת מת פרק יג הלכה ג] אלו מביאין וחוצצין כלי עץ הבא במדה, וכן כלי אבנים כלי גללים כלי אדמה הבאין במדה, ופשוטי כלי עור ויריעה וסדין ומפץ ומחצלת שהן עשויין אהלים, ובהמות או חיות בין טמאות בין טהורות והוא שיהיה ראש זז בין רגלי זז והיו כולן דבוקות, והעוף ששכן, והחוטט בשבלים מקום לקטן להצילו מן השמש, ואוכלין שאינן מוכשרין כדי שלא יטמאו, ירקות המתקיימין בימות החמה והגשמים הרי הן כאילנות ומביאין וחוצצין, ואלו הן: הארוס והקיסום וירקות חמור ודלעת יונית, וכן הסככות והפרעות והזיזין והגזרות והשובכות והשקיפין והסלעים והנחירים והשנינין, כל אלו מביאין וחוצצין. /השגת הראב"ד/ ופשוטי כלי עור. א"א היא סקורטיא וקטבליא.

8.1]רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק י הלכה ג] ספר תורה שבלה או שנפסל נותנין אותו בכלי חרש וקוברין אותו אצל תלמידי חכמים וזו היא גניזתו, מטפחות ספרים שבלו עושין אותן תכריכין למת מצוה וזו היא גניזתן.

8]שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנד סעיף ד] מטפחות ס"ת שבלו, יכולים לעשות מהם תכריכין למת מצוה וזו גניזתן.

8]שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף יא] מטפחות ספרים שבלו, עושין אותם תכריכין למת מצוה וזו היא גניזתן.

9]שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנד סעיף ה] ס"ת שבלה, מיניחין אותו בכלי חרס וגונזין אותו בקבר ת"ח, אפי' אינו אלא שונה הלכות ולא שימש ת"ח.

9]שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף יז] ספר תורה שבלה או נפסל, נותנין אותו בכלי חרס וקוברין אותו אצל ת"ח, וזו היא גניזתו.

10) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה יד] מותר לעשות בית הכנסת בית המדרש, אבל בית המדרש אסור לעשותו בית הכנסת שקדושת בית המדרש יתירה על קדושת בית הכנסת ומעלין בקדש ולא מורידין, וכן בני העיר שמכרו בית הכנסת יש להן ליקח בדמיו תיבה, מכרו תיבה יש להן ליקח בדמיה מטפחות או תיק לספר תורה, מכרו מטפחות או תיק לוקחים בדמיו חומשים, מכרו חומשין לוקחין בדמיו ספר תורה, אבל אם מכרו ספר תורה אין לוקחין בדמיו אלא ספר תורה אחר שאין שם קדושה למעלה מקדושת ספר תורה, וכן במותריה.

10) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנג סעיף א] מותר לעשות מבהכ"נ בית המדרש, אבל לא מבהמ"ד בהכ"נ.

[דף כז עמוד א] כוונתה דרב פפי מסתברא, דאמר רבי יהושע בן לוי: בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש שמע מינה

דאלמא בית המדרש עדיף, דרש בר קפרא: מאי דכתיב וישרף את בית ה' ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלים ואת כל בית גדול שרף באש. בית ה' - זה בית המקדש, בית המלך - אלו פלטרין של מלך, ואת כל בתי ירושלים - כמשמען, ואת כל בית גדול שרף באש. רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חד אמר: מקום שמגדלין בו תורה, וחד אמר: מקום שמגדלין בו תפלה. מאן דאמר תורה, דכתיב ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. ומאן דאמר תפלה דכתיב ספרה נא... הגדלות אשר עשה אלישע. ואלישע דעבד - ברחמי הוא דעבד. תסתיים דרבי יהושע בן לוי הוא דאמר מקום שמגדלין בו תורה, דאמר רבי יהושע בן לוי: בית הכנסת מותר לעשותו בית מדרש, שמע מינה.

אבל מכרו תורה לא יקחו ספרים וכו'. איבעיא להו: מהו למכור ספר תורה ישן ליקח בו חדש? כיון דלא מעלי ליה - אסור, או דלמא כיון דליכא לעלווי עילוויא אחרינא - שפיר דמי? - תא שמע: אבל מכרו תורה - לא יקחו ספרים. ספרים הוא דלא, הא תורה בתורה - שפיר דמי! - מתניתין דיעבד, כי קא מיבעיא לן - לכתחלה. תא שמע: גוללין ספר תורה במטפחות חומשין, וחומשין במטפחות נביאים וכתובים, אבל לא נביאים וכתובים במטפחות חומשין, ולא חומשין במטפחות ספר תורה. קתני מיהת: גוללים ספר תורה במטפחות חומשין, מטפחות חומשין - אין, מטפחות ספר תורה - לא. - אימא סיפא: ולא חומשין במטפחות ספר תורה. הא תורה בתורה - שפיר דמי! אלא, מהא ליכא למישמע מינה. תא שמע:

(1) מניחין ספר תורה על גבי תורה, ותורה על גבי חומשין וחומשין על גבי נביאים וכתובים. אבל לא נביאים וכתובים על גבי חומשין, ולא חומשין על גבי תורה. הנחה קאמרת? שאני הנחה דלא אפשר. דאי לא תימא הכי - מיכרך היכי כרכינן? והא קא יתיב דפא אחבריה! אלא, כיון דלא אפשר - שרי, הכא נמי כיון דלא אפשר - שרי. תא שמע: דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבן שמעון בן גמליאל: לא ימכור אדם ספר תורה אפילו ישן ליקח בו חדש. - התם משום פשיעו, כי קאמרינן - כגון דכתיב ומנח לאיפרוקי, מאי? - תא שמע דאמר רבי יוחנן משום רבי מאיר: אין מוכרין ספר תורה אלא ללמוד תורה, ולישא אשה, שמע מינה: תורה בתורה שפיר דמי. - דלמא שאני תלמוד, שהתלמוד מביא לידי מעשה. אשה נמי - לא תהו בראה לשבת יצרה, (2) אבל תורה בתורה - לא. תנו רבנן: לא ימכור אדם ספר תורה אף על פי שאינו צריך לו, יתר על כן אמר רבי שמעון בן גמליאל: (2) אפילו אין לו מה יאכל ומכר ספר תורה או בתו - אינו רואה סימן ברכה לעולם.

וכן במותריהן. אמר רבא: (3) לא שנו אלא שמכרו והותירו, אבל גבו והותירו מותר. איתביה אביי: במה דברים אמורים שלא התנו, אבל התנו - אפילו לדוכסוסיא מותר. היכי דמי? אילמא שמכרו והותירו - כי התנו מאי הוי? אלא שגבו והותירו, טעמא - דהתנו, הא לא התנו - לא! - לעולם שמכרו והותירו, והכי קאמר: (3) במה דברים אמורים - ומכרו והותירו נמי לא אמרן אלא שלא התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר בשעת מכירה, אבל התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר במעמד אנשי העיר בשעת מכירה - אפילו לדוכסוסיא נמי מותר. אמר ליה אביי להווא מרבנן דהוה מסדר מתניתא קמיה דרב ששת: מי שמיע לך מרב ששת מאי דוכסוסיא? - אמר ליה: הכי אמר רב ששת: פרשא דמתא. אמר אביי: הלכך, האי צורבא מרבנן דשמע ליה מילתא ולא ידע פירושא - לישיליה קמיה דשכיח קמיה רבנן, דלא אפשר דלא שמיע ליה מן גברא רבה.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר: (4) בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה - נותנין, וכשהן באין מביאין אותה עמהן, ומפרנסין בה עניי עירן, תניא נמי הכי: בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה - נותנין, וכשהן באין מביאין אותה עמהן. (4) ויחיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה - נתנו לעניי אותה העיר. רב הונא גזר תעניתא, על לגביה רב חנה בר חניליא וכל בני מתיה, רמו עלייהו צדקה ויהבו. כי בעו למית' למיזל, אמרו ליה: נותבה לן מר, וניזול ונפרנס בה עניי מאתינן! - אמר להו: תנינא, (4) במה דברים אמורים - בשאין שם

(1) [רמב"ם הלכות תפילין ומזוזות וספר תורה פרק י הלכה ה] ומותר להניח ספר תורה על גבי ספר תורה ואין צריך לומר על גבי חומשים, ומניחין החומשין על גבי נביאים וכתובים, אבל אין מניחין נביאים וכתובים על גבי חומשים ולא חומשים על גבי ספר תורה, וכל כתיב הקדש אפילו הלכות ואגדות אסור לזרקן, הקמיעין שיש בהם ענינים של כתיב הקודש אין נכנסין בהן לבית הכנסא אלא אם כן היו מחופות עור.

(1) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף יט] מותר להניח ספר תורה על ס"ת, ומניחין חומשים ע"ג נביאים וכתובים, אבל אין מניחין נביאים וכתובים על גבי חומשים, ולא חומשים על גבי ס"ת. הגה: אבל כתובים על גבי נביאים (או איפכא, שרי) (ב"י בשם הר"ן בשם תוספות פ"ק דב"ב) וכל זה מייירי בב' כריכות, שכל א' כורך בפני עצמו, אבל בכרך א' הכל שרי (מרדכי פ' השותפין). ועל"ל סימן רמ"ו דאסור להרהר בדברי תורה במקומות המטופנים, והוא משום כבוד תורה.

(2) [רמב"ם הלכות תפילין ומזוזות וספר תורה פרק י הלכה ב] ס"ת כשר נוהגין בו קדושה יתירה וכבוד גדול, ואסור לאדם למכור ספר תורה אפילו אין לו מה יאכל, ואפילו היו לו ספרים רבים, ואפילו ישן ליקח בו חדש, לעולם אין מוכרין ספר תורה אלא לשני דברים, שילמוד תורה בדמיו או שישא אשה בדמיו, והוא שלא יהיה לו דבר אחר למכור.

(2) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רע סעיף א] מצות עשה על כל איש מישראל לכתוב לו ספר תורה. ואפילו הניחו לו אבותיו ספר תורה, מצוה לכתוב משלו. ואינו רשאי למכרו, אפילו יש לו הרבה ספרי תורה. ואפילו אין לו מה יאכל רק ע"י הדחק (הגהות מיימוני פ"ו) ואפילו למכור ישן כדי לקנות חדש, אסור. אבל ללמוד תורה או לישא אשה, מותר למכור אם אין לו דבר אחר למכור. הגה: וה"ה לצורך פדיון שבויים, מותר למכרו (גם זה שם תוס' פ"ק דב"ב ואגודה שם). ועיין באלו הדינים בא"ח סימן קנ"ג. שכן לו סופר לכתוב לו ספר תורה, או שקנאו והוא היה מוטעה והגיהו, הרי זה כאלו כתבו (ב"י בשם נ"י). אבל לקחו כך ולא הגיהו בו דבר, הוי כחוטף מצוה מן השוק (טור בשם ריב"ל פרק הקומץ). ואינו יוצא בזה.

(2) [שולחן ערוך אבן העזר הלכות פריה ורביה סימן א סעיף ב] אין מוכרין ספר תורה, אלא כדי ללמוד תורה ולישא אשה.

(3) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה טו] וכן גם גבו העם מעות לבנות בית המדרש או לבית הכנסת או לקנות תיבה או מטפחות ותיק או ספר תורה ורצו לשנות כל מה שגבו, אין משנין אותן אלא מקדושה קלה לקדושה חמורה ממנה, אבל אם עשו מה שגבו לעשות והותירו משנין המותר לכל מה שירצו, וכל כלי בית הכנסת כבית הכנסת, פרוכת שעה הארון שמניחים בו הספרים כמטפחות הספרים, ואם התנו עליהם הרי הן כפי התנאי.

(3) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה יח] וכן אם התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר על מותר הדמים שיהיו חולין הרי הן חולין, וכשלוקחין הדמים ובונים מהן בית הכנסת אחר או שיקנו מהם תיבה או מטפחות ותיק או חומשין או ספר תורה השאר יא חולין כמו שהתנו ויעשו בהן מה שירצו.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנג סעיף ה] אם גבו מעות לבנות בהכ"נ או בית המדרש, או לקנות תיבה או מטפחת או ס"ת, ורצו לשנותו מלצורך מה שגבו אותם, אין משנין אלא מקדושה קלה לחמורה; אבל אם עשו בהם הדבר שגבו אותם בשבילו, משנין המותר לכל מה שירצו; ואם כשגבו המעות התנו לעשות חפצם ממותר הדמים, אפי' קנו ומכרו וחזרו וקנו קדושה במקצת הדמים, מותר להוריד המותר; אבל אם לא התנו כשגבו, אלא כשמכרו התנו, אסור להורידם. הגה: ואם קנו בדמים אלו שגבו עצים ואבנים, חלה קדושת הדמים על העצים והאבנים, ואסור לשנותן רק לקדושה חמורה; ואם הביאו עצים ואבנים לצורך בנין בהכ"נ, אם באו ליד גבאי אסור לשנותן רק לקדושה חמורה, וקודם שבאו ליד גבאי, מותר לשנותן; אבל מכל מקום לא יוכל לחזור בו. (ב"י וכן משמע במרדכי ריש פ' בני העיר).

(4) [רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ז הלכה יד] מי שהלך בסחורה ופסקו עליו אנשי העיר שהלך שם צדקה הרי זה נתן לעניי אותה העיר, ואם היו רבים ופסקו עליהן צדקה נתנין וכשבאין מביאין אותה עמהן ומפרנסין בה עניי עירם, ואם יש שם חבר עיר יתנוה לחבר עיר והוא מחלקה כמו שיראה לו.

(4) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות צדקה סימן רנו סעיף ו] מי שהלך בסחורה ופסקו עליו אנשי העיר שהלך שם, צדקה, הרי זה נתן לעניי אותה העיר. ואם היו רבים ופסקו עליהם צדקה, נתנין, וכשבאים מביאים אותה עמהם ומפרנסים בה עניי עירם. הגה: והא דצריכין ליתן, מפני החשד. לכן חוזרים ולוקחים מהם ומביאים לעיר (מרדכי פ' בני העיר). ודוקא בצדקה שלא היו נתנין אלו נשאר בעירן, ולכן איכא חשדא, אבל צדקה שאף בעירן היו נתנין, אין צריכין ליתן כלל, חזדאי יתנו בעירן. (מרדכי פ"ק דב"ב). מי שיש לו מעות אחרים למחצית שכר או בדרך אחר, ונתנין מעשר מן הריוח, צריך ליתן הריוח לבעליו והוא יתנו למי שירצה, אם לא שיש תקנה בעיר ליתן מכל מה שמרויח, אפילו עם מעות אחרים. (מרדכי פ' הגוזל בתרא תשו' ה"ר טוביה ובהגהת מרדכי פ"ק דב"ב). ואם יש שם חבר עיר, יתנו לחבר עיר והוא מחלקה כפי שיראה לו.

[דף כז עמוד ב] חבר עיר אבל יש שם חבר עיר - תינתן לחבר עיר. וכל שכן אנא

דעניי דידי ודידכו עלי סמיכי .

משנה. אין מוכרין את של רבים ליחיד מפני שמורידין אותו מקדושתו, דברי רבי מאיר. אמרו לו: אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה .

גמרא: שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי מאיר! - ורבי מאיר: מעיר גדולה לעיר קטנה - מעיקרא קדישא, השתא נמי קדישא, מרבים ליחיד - ליכא קדושה. - ורבנן: אי איכא למיחש - כי האי גוונא נמי איכא למיחש, משום ברב עם הדרת מלך .

משנה. אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי שאם ירצו יחזירוהו, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: מוכרין אותו ממכר עולם, (1) חוץ מארבעה דברים: למרחץ, ולבורסקי, לטבילה, ולבית המים. רבי יהודה אומר: מוכרין אותה לשם חצר, והלוקח מה שירצה יעשה .

גמרא: ולרבי מאיר היכי דיירי בה? הא הויה לה רבית! אמר רבי יוחנן: רבי מאיר בשיטת רבי יהודה אמרה, דאמר: צד אחד ברבית - מותר. דתניא: הרי שהיה נושה בחבירו מנה ועשה לו שדהו מכר, בזמן שמוכר אוכל פירות - מותר, לוקח אוכל פירות - אסור. רבי יהודה אומר: אפילו לוקח אוכל פירות מותר. ואמר רבי יהודה: מעשה בביתוס בן זון שעשה שדהו מכר על פי רבי אלעזר בן עזריה, ולוקח אוכל פירות היה. - אמרו לו: משם ראייה? מוכר אוכל פירות היה, ולא לוקח. - מאי בינייהו? - צד אחד ברבית איכא בינייהו. מר סבר: צד אחד ברבית - מותר, ומר סבר: צד אחד ברבית - אסור. רבא אמר: דכולי עלמא צד אחד ברבית אסור, והכא רבית על מנת להחזיר איכא בינייהו. מר סבר: רבית על מנת להחזיר - מותר, ומר סבר: אסור .

וחכמים אומרים מוכרין אותו ממכר עולם וכו'. אמר רב יהודה אמר שמואל: מותר לאדם להשתין מים בתוך ארבע אמות של

תפלה. אמר רב יוסף: מאי קמשמע לן? תנינא, רבי יהודה אומר: מוכרין אותה לשום חצר, ולוקח מה שירצה יעשה. ואפילו רבנן לא קאמרי אלא בית הכנסת דקביע קדושתיה, אבל ארבע אמות דלא קביע קדושתיהו - לא. תני תנא קמיה דרב נחמן: המתפלל מרחיק ארבע אמות ומשתין, והמשתין מרחיק ארבע אמות ומתפלל. אמר ליה: בשלמא המשתין מרחיק ארבע אמות ומתפלל תנינא: (2) כמה ירחיק מהן ומן הצואה - ארבע אמות, אלא המתפלל מרחיק ארבע אמות ומשתין למה לי? אי הכי, קדשתיניהו לכולהו שבילי דנהרדעא! (3) תני: ישהה. בשלמא משתין ישהה כדי הילוך ארבע אמות - משום ניצוצות, אלא מתפלל ישהה כדי הילוך ארבע אמות למה לי? אמר רב אשי: שכל ארבע אמות תפלתו סדורה בפיו ורחושי מרחשן שפוותיה .

זלפ"ן סימן. שאלו תלמידיו את רבי זכאי 'נאי': במה הארכת ימים? אמר להם: מימי לא השתנתי מים בתוך ארבע אמות של תפלה, ולא כניתי שם לחבירי, ולא ביטלתי קידוש היום. אמא זקינה היתה לי, פעם אחת מכרה כפה שבראשה והביאה לי קידוש היום. תנא: כשמתה הניחה לו שלש מאות גרבי יין, כשמתה הוא הניח לבניו שלשת

אלפים גרבי יין. רב הונא הוה אסר ריתא וקאי קמיה דרב, אמר ליה: מאי האי? - אמר ליה: לא הוה לי קידושא, ומשכנתיה להמיניאי, ואתאי ביה קידושא. אמר ליה: יהא רעוא דתיטום בשיראי. כי איכלל רבה בריה, רב הונא איניש גוצא הוה, גנא אפוריא, אתיין בנתיה וכלתיה שלחן ושדיין מנייהו עליה, עד דאיטום בשיראי. שמע רב ואיקפד, אמר: מאי טעמא לא אמרת לי כי ברכתך וכן למר? שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמעון: במה הארכת ימים? אמר להם: מימי לא עשיתי קפנדריא לבית הכנסת, ולא פסעתי על ראשי עם קדוש, ולא נשאתי כפי בלא ברכה. שאלו תלמידיו את רבי פרידא: במה הארכת ימים? אמר להם: מימי לא קדמני אדם לבית המדרש

(1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה יז] בני הכפר שרצו למכור בית הכנסת שלהן או לבנות בדמיו בית הכנסת אחר או לקנות בדמיו תיבה או ספר תורה צריכין להתנות על הלוקח שלא לעשות אותו לא מרחץ ולא בורסקי, והוא המקום שמעבדין בו את העורות, ולא בית הטבילה ולא בית המים, ואם התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר בשעת מכירה שיהא הלוקח מותר לעשות בו כל אלו מותר.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנג סעיף ט] כשמוכרים אנשי הכפר בית הכנסת יכולים למכרו ממכר עולם, והלוקח יעשה בו מה שירצה, חוץ ממרחץ ובורסקי ובית טבילה ובית הכסא; ואם מכרוהו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, יעשה הלוקח אפילו אלו ארבעה דברים.

(2) [רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ג הלכה ב] אין קורין לא בבית המרחץ ולא בבית הכסא אף על פי שאין בו צואה ולא בבית הקברות ולא בצד המת עצמו ואם הרחיק ארבע אמות מן הקבר או מן המת מותר לקרות, וכל מי שקרא במקום שאין קורין בו חוזר וקורא. /השגת הראב"ד/ וכל מי שקרא במקום שאין קורין בו חוזר וקורא. כתב הראב"ד ז"ל א"א אם אמר על מי שקרא בצד המת שיחזור ויקרא לא אמר כלום עכ"ל.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע מי שנצרך להטיל מים בשעת קריאה סימן עח סעיף א] היה קורא והתחילו מי רגליו שותתין על ברכיו, פוסק עד שיכלו המים, וחוזר לקרות, אפילו אם נפלו על בגדיו ויש בהם טופח על מנת להטפוח, כיון שהם מכוסים בבגדו. ואם נפלו מי רגליו בארץ, מרחיק מהם ד' אמות. הגה: או כשיעור שיתבאר לקמן סי' פ"ב ב או ממתין עד שיבלעו בקרקע (הר"י פ"ב דברכות). ואפילו שהה כדי לגמור את כולה, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק. הגה: וי"א דאם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, וכן עיקר, וכמו שכתבתי לעיל סי' ס"ה, ומשערין לפי הקורא.

(3) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ד הלכה יד] וכן המשתין מים שוהה כדי הילוך ד' אמות ואחר כך יתפלל, ומשהתפלל שוהה אחר תפלתו כדי הילוך ארבע אמות ואחר כך משתין כדי שיפסוק דברי התפלה מפיו.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן צב סעיף ח] המשתין, לא יתפלל עד שישאה כדי הלוך ד"א, משום ניצוצות; והמתפלל לא ישתין עד שישאה כדי הילוך ד"א, שכל ד"א תפלתו שגורה בפיו ורחושי מרחשין שפוותיה.

[דף כח עמוד א] ולא ברכתי לפני כהן, ולא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה. דאמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן: אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה. ואמר רבי יצחק: כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה - כאילו אוכל טבלים. (1) ולית הלכתא כוותיה. ולא ברכתי לפני כהן, למימרא דמעליותא היא? והא אמר רבי יוחנן: כל תלמיד חכם שמברך לפניו, אפילו כהן גדול עם הארץ - אותו תלמיד חכם חייב מיתה, שנאמר כל משנאי אהבו מות. אל תקרי משנאי אלא משנאי! - כי קאמר איהו - בשוין. שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה: במה הארכת ימים? אמר להם: מימי לא נתכבדתי בקלון חברי, ולא עלתה על מטי קללת חברי, וותרן בממוני הייתי. לא נתכבדתי בקלון חברי - כי הא דרב הונא דרי מרא אכתפיה, אתא רב חנא בר חנילאי וקא דרי מיניה. אמר ליה: אי רגילת דדרית במאתיך - דרי, ואי לא - אתייקורי אנא בזילותא דידך, לא ניחא לי. ולא עלתה על מטי קללת חברי - כי הא דמר זוטרא, כי הוה סליק לפוריה אמר: שרי ליה לכל מאן דצערן. וותרן בממוני הייתי - דאמר מר: איוב וותרן בממוניה הוה, שהיה מניח פרוטה לחנוני ממוניה. שאל רבי עקיבא את רבי נחוניא הגדול, (אמר לו): במה הארכת ימים? אתו גוזי וקא מחו ליה. סליק יתיב ארישא דדיקלא, אמר ליה: רבי, אם נאמר כבש למה נאמר אחד? - אמר להו: צורבא מדרבנן הוא, שבקוהו. אמר ליה: אחד - מיוחד שבעדרו. אמר לו: מימי לא קבלתי מתנות, ולא עמדתי על מדותי, וותרן בממוני הייתי. לא קבלתי מתנות, כי הא דרבי אלעזר, כי הוה משדרי ליה מתנות מבי נשיאה לא הוה שקיל, כי הוה מזמני ליה - לא הוה אזיל, אמר להו: לא ניחא לכו דאחיה? דכתיב שונא מתנת יחיה. רבי זירא, כי הוה משדרי ליה מבי נשיאה - לא הוה שקיל, כי הוה מזמני ליה - אזיל, אמר: אתייקורי דמתייקרי בי. ולא עמדתי על מדותי - דאמר רבא: (2) כל המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו, שנאמר נשא עון ועבר על פשעו, למי נושא עון - למי שעובר על פשעו. שאל רבי את רבי יהושע בן קרחה: במה הארכת ימים? - אמר לו: קצת בחיי? - אמר לו: רבי, תורה היא וללמוד אני צריך. אמר לו: מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע. דאמר רבי יוחנן: אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע, שנאמר לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם אביט אליך ואם אראך, רבי אלעזר אמר: עינו כהות, שנאמר ויהי כי זקן יצחק ותכהין עינו מראת, משום דאסתכל בעשו הרשע. והא גרמא ליה? והאמר רבי יצחק: לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך, שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בזרעה, שנאמר הנה הוא לך כסות עינים, אל תקרי כסות אלא כסית עינים! - הא והא גרמא ליה. רבא אמר מהכא: שאת פני רשע לא טוב. בשעת פטירתו אמר לו: [רבין], ברכני! אמר לו: יהי רצון שתיגע לחצי ימי. - ולולאו לא? - אמר לו: הבאים אחריו בהמה ירעו? אבהו בר איהו ומנימן בר איהו, חד אמר: תיתי לי דלא אסתכלי בגוי, וחד אמר: תיתי לי דלא עבדי שותפות בהדי גוי. שאלו תלמידיו את רבי זירא: במה הארכת ימים? - אמר להם: מימי לא הקפדתי בתוך ביתי, ולא צעדתי בפני מי שגדול ממני, (3) ולא הרהרתי במבואות המטונפות, ולא הלכתי ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין, (4) ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי, ולא ששתי בתקלת חברי, ולא קראתי לחברי (בחנינתו) +מסורת הש"ס+ [בחנינתו], ואמרי לה (בחנינתו) +מסורת הש"ס+ [בחנינתו]. +

משנה. ועוד אמר רבי יהודה: בית הכנסת שחבר אין מספידין בתוכו, ואין מפשילין בתוכו חבלים, ואין פורשין לתוכו מצודות, ואין שוטחין על גג פירות, ואין עושין אותו קפנדריא, שנאמר והשמותי את מקדשיכם - (5) קדושתן אף כשהן שוממין. עלו בו עשבים - לא יתלוש, מפני עגמת נפש.

גמרא. תנו רבנן: (6) בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש: אין אוכלין בהן, ואין שותין בהן,

(1) [רמב"ם הלכות ביכורים פרק ט הלכה יד] בהמה שלא הורמו מתנותיה מותר לאכול ממנה, שאינה דומה לטבל שהרי מתנות כהונה מובדלין והמתנות עצמן אסור לישראל לאכלן אלא ברשות כהן, עבר ואכלן או הזיקן או מכרן אינו חייב לשלם, מפני שהוא ממון שאין לו תובע ידוע, והקונה אותם אף על פי שאינו רשאי ה"ז מותר לאכול מפני שמתנות כהונה נגזלות.

(2) [רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה י'] אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס אלא יאה נוח לרצות וקשה לכעוס ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול מוחל בלב שלם ובנפש חפוצה, ואפילו הצר לו וחטא לו הרבה לא יקום ולא יטור וזהו דרכם של זרע ישראל ולבם הנכון אבל העובדי כוכבים ערלי לב אין כן אלא ועברתן שמרה נצח, וכן הוא אומר על הגבעונים לפי שלא מחלו ולא נתפייסו והגבעונים לא מבני ישראל המה.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תרו סעיף א] עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שיפייסו; אפילו לא הקניטו אלא בדברים, צריך לפייסו; ואם אינו מתפייס בראשונה, יחזור וילך פעם שנייה ושלישית, ובכל פעם יקח עמו שלשה אנשים, ואם אינו מתפייס בשלשה פעמים אינו זקוק לו. (מיהו יאמר אח"כ לפני י' שבקש ממנו מחילה) (מרדכי דיומא ומהרי"ל); ואם הוא רבו, צריך לילך לו כמה פעמים עד שיתפייס. הגה: והמוחל לא יהיה אכזרי מלמחול (מהרי"ל), אם לא שמכון לטובת המבקש מחילה (גמרא דיומא); ואם הוציא עליו שם רע, אינו צריך למחול לו. (מרדכי וסמ"ג והגה"מ פ"ב מהלכות תשובה ומהרי"ו).

(3) [רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ג הלכה ד] ולא קריאת שמע בלבד אלא כל ענין שהוא מדברי הקדש אסור לאומרו בבית המרחץ ובבית הכסא ואפילו אמרו בלשון חול, ולא לאמרו בלבד אלא אפילו להרהר בלבד בדברי תורה בבית הכסא ובבית המרחץ ובמקום הטונפות והוא המקום שיש בו צואה ומי רגלים אסור.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן פה סעיף ב]

אפי' להרהר בד"ת, אסור בבית הכסא ובבית המרחץ ובמקום הטונפות, והוא המקום שיש בו צואה ומי רגלים. הגה: ואפי' הלכות המרחץ אסור ללמוד במרחץ (ר"ן פ' כירה ובי"ב בשם א"ח). דברים של חול, מותר לאמרם שם בלשון הקדש. וכן הכנייים, כגון רחום, נאמן וכיוצא בהם, מותר לאמרם שם; אבל השמות שאינם נמחקין, אסור להזכירם שם. ואם נדמנו לו שם להפריש מדבר האסור, מפריש, ואפילו בלשון הקודש ובעניני קודש. הגה: ובמקום שמותר להרהר בד"ת, מותר לפסוק דין ובלבד שלא יאמר טעמו של דבר (ר"ן פ"ק דשבת ובפרק כל הצלמים).

(4) [רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ד הלכה ט] אין ישינים בבית המדרש וכל המתנמנם בבית המדרש נעשית קרעים קרעים, וכן אמר שלמה בחכמתו וקרעים תלביש נומה, ואין משיחין בבית המדרש אלא בדברי תורה בלבד, אפילו מי שנתעטש אין אומרים לו רפואה בבית המדרש ואין צריך לומר שאר הדברים, וקדושת בית המדרש חמורה מקדושת בתי כנסיות.

(4) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף טז] אין ישינים בבית המדרש. וכל המתנמנם בבית המדרש נעשית קרעים שנאמר: וקרעים תלביש נומה. (משלי כג, א).

(5) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה יא] בתי כנסיות ובתי מדרשות שחברו בקדושתן הן עומדות שנאמר והשימותי את מקדשיכם אף על פי שהן שוממין בקדושתן הן עומדין, וכשם שנוהגין בהן כבוד ביישובן כך נוהגין בהן בחורבנם חוץ מבידוד וריבוע שאין מכבדין אותן ואין מרכיזין אותן, עליו בהן עשבים ותולשין אותם ומניחין אותן במקומן כדי שיראו אותן העם ותעור רוחם ויבנם.

(5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא סעיף י] אפי' לאחר שחברו, עדיין הן בקדושתן; וכשם שנוהגים בהם כבוד ביישובן, כך נוהגים בחורבנם, חוץ מכבוד ורבוץ; ואם עלו בהם עשבים, תולשים אותם ומניחים אותם במקומן, משום עגמת נפש, כדי שיראו העם ותעיר רוחם וישתדלו לבנותם.

(6) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה ו] בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה, ואין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ניאותין בהן ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, וחכמים ותלמידיהם מותרין לאכול ולשתות בהן מדוהק.

6]שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא סעיף א] בתי כנסיות ובתי מדרשות, אין נוהגין בהם קלות ראש כגון: שחוק והתול ושיחה בטילה, ואין אוכלים ושותים בהם ולא מתקשטין בהם ולא מטיילין בהם ולא נכנסים בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ות"ח ותלמידיהם מותרים לאכול ולשתות בהם, מדוחק, וי"א דבבה"מ אפי' שלא מדוחק שרי (ר"ן פ' בני העיר). ואין מחשבים בהם חשבונות, אא"כ הם של מצות, כגון: קופה של צדקה ופדיון שבויים, ואין מספידים בהם אא"כ יהיה ההספד לאחד מגדולי העיר, שכל בני העיר מתקבצים ובאים להספידו; ואם צריך ליכנס בהם לצרכו, כגון לקרוא לאדם, יכנס ויקרא מעט או יאמר דבר שמועה, ואח"כ יקראנו, כדי שלא יהא נראה כאילו נכנס לצרכו; ואם אינו יודע לא לקרות ולא לשנות, יאמר לאחד מהתינוקות: קרא לי פסוק שאתה קורא בו או ישנה מעט ואח"כ יצא, שהישיבה בהם מצוה, שנאמר: אשרי יושבי ביתך (תהילים פד, ה) (שיעור הישיבה, כדי הלוך ב' פתחים), (לדעת הי"מ בסי' צ' סוף סעיף כ').

[דף כח עמוד ב] ואין ניאותין בהם, ואין מטיילין בהם, ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ואין מספידין בהן הספד של יחיד. אבל קורין בהן, ושונין בהן, ומספידין בהם הספד של רבים. אמר רבי יהודה: אימתי - בישובן, אבל בחורבן - מניחין אותן ועולין בהן עשבים, ולא יתלוש מפני עגמת נפש. - עשבים - מאן דכר שמיהו? - חסור מיהסרא והכי קתני: ומרביצין אותן כדי שלא יעלו בהן עשבים. אמר רבי יהודה: אימתי - בישובן, אבל בחורבן - מניחין אותן לעלות ועולין בהן עשבים עלו בהן עשבים - לא יתלוש, מפני עגמת נפש. אמר רבי אסי: בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין, ואף על פי כן אין נוהגין בהן קלות ראש. ומאי ניהו - (1) חשבונות. אמר רב אסי ששת: בית הכנסת שמחשבין בו חשבונות - מלינין בו את המת. - מלינין סלקא דעתך? לא סגי דלאו הכי? אלא: לסוף שילינו בו מת מצוה. הא דאמר' על תנאי הן עשוין אין לפרש דמוטר לנהוג בהן קלות ראש בישובן דהא אמרי' בטר הכי דרבינא ורב אדא בר אבהו לא הוו עיילי לבי כנישתא משום מיטרא אלא משום דשמעתא בעיא צילתא ואמרינן נמי אי איצטרך ליה למיקרי איניש מבי כנישתא דלימא פסוקא אלא אמתניתין קאי דאמר רבי יהודה בית הכנסת שחבר אין מפשילין לתוכו חבלים וקאמר רב אסי בתי כנסיות שבבבל בחורבן מותר לעשות בהן שעל תנאי הן עשוין מ"מ חשבונות של רבים אין עושין בהן וכן גבי תילא דבי כנישתא שלא היה יכול לזרועה אם לא שקנאה משבעה טובי העיר לפי שזרעה דבר מגונה הוא ביותר. ואין ניאותין בהן. אמר רבא: (1) חכמים ותלמידיהם מותרין. דאמר רבי יהושע בן לוי: מאי בי רבנן - ביתא דרבנן. ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. כי הא דרבינא ורב אדא בר מתנה אבהו אחא בר אבא הוו קיימי ושאלו שאלתא שמעתא מרבא, אתא זילחא דמיטרא. עיילי לבי כנישתא. אמר: האי דעיילין לבי כנישתא - לאו משום מיטרא, אלא משום דשמעתא בעא צילתא כיומא דאסתא.

ח תנן התם ודאי שתמש בתגא חלף אמר (רבן שמעון בן) [ריש] לקיש זה המשתמש במי ששונה הלכות ואמר עולא לישתמש איניש במאן דתני ארבעה ולא לישתמש במאן דמתני ארבעה פי' דתני ארבעה מי ששונה ארבעה סדרי משנה (ק) ופי' דמתני מי שלומד הש"ס ארבעה סדרי: אמר ליה רב אחא בריה דרב איקא דרבא לרב אשי: אי אצטרך ליה לאיניש למיקרי גברא מבי כנישתא, מאי? - אמר ליה: (1) אי צורבא מרבנן הוא - לימא הלכתא שמעתא, ואי תנא הוא - לימא מתניתא הלכה, ואי קרא הוא, לימא פסוקא. ואי לא - לימא ליה לינוקא: אימא לי פסוקיך. אי נמי, נישתא פורתא וניקום. ומספידין בהן הספד של רבים. היכי דמי הספידא דרבי? - (2, 1) מחוי רב חסדא: כגון הספידא דקאי ביה רב ששת, מחוי רב ששת: כגון הספידא דקאי ביה רב חסדא. רפרם אספדה לכלתיה בבי כנישתא, אמר: אי משום יקרא דידי אי משום יקרה ודמיתא אתו כוליה עלמא. רבי זירא ספדיה להווא מרבנן בבי כנישתא, אמר: אי משום יקרא דידי, אי משום יקרא דידיה, דמיתא, אתו כוליה עלמא. ריש לקיש ספדיה להווא צורבא מרבנן דשכיח בארעא דישראל, דהוי תני הלכתא בעשרים וארבע שורותא, אמר: ווי, חסרא ארעא דישראל גברא רבה. הווא דהוי תני הלכתא סיפרא וספרי ותוספתא, ושכיב. אתו ואמרו ליה לרב נחמן: ליספדיה מר! - אמר: היכי נספדיה? הי צנא דמלי סיפרי דחסר! תא חזי מה בין תקיפי דארעא דישראל לחסידי דבבל. תנן התם: (3) ודאשתמש בתגא חלף, תני ריש לקיש: זה המשתמש במי ששונה הלכות, כתרע של תורה, ואמר עולא: לשתמש איניש במאן דתני ארבעה ולא לשתמש במאן דמתני ארבעה. פירוש דתני ארבעה מי ששונה ארבעה סדרי משנה ופירוש דמתני מי שגמר תלמוד ארבעה סדרי: כי הא דריש לקיש הוה אזיל באורחא, מטא עורקמא דמא, אתא הווא גברא ארכביה אכתפיה, וקא מעבר ליה. אמר ליה: קרית? - אמר ליה: קרינא. - תנית? - תנינא ארבעה סדרי משנה. - אמר ליה: פסלת לך ארבעה טורי, וטענת בר לקיש אכתפך? שדי בר לקיש במיא! - אמר ליה: נחא לי דאשמעין למר. - אי הכי גמור מיני הא מלתא דאמר רבי זירא: (4) בנות ישראל הן החמירו על עצמן, שאפילו ראות טיפת דם כחדלל יושבות עליו שבעה נקיים. תנא דבי אליהו: כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות. תנו רבנן:

(1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה ו] בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה, ואין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ניאותין בהן ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, וחכמים ותלמידיהם מותרין לאכול ולשתות בהן מדוחק.

(1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה ז] ואין מחשבין בהן חשבונות אלא אם כן היו חשבונות של מצוה כגון קופה של צדקה ופדיון שבויים וכיוצא בהן, ואין מספידין בהן אלא הספד של רבים כגון שיהיה שם הספד גדולי חכמי אותה העיר שכל העם מתקבצין ובאין בגללן.

(1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה ט] מי שצריך ליכנס לבית הכנסת לקרות תינוק או חבירו יכנס ויקרא מעט או יאמר שמועה ואח"כ יקרא חבירו כדי שלא יכנס בשביל חפציו בלבד, ואם אינו יודע יאמר לתינוק מן התינוקות קרא לי הפסוק שאתה קורא בו, או ישנה מעט בבית הכנסת ואח"כ יצא, שהישיבה שם מעסקי המצות היא שנאמר אשרי יושבי ביתך וגו'.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא סעיף א] בתי כנסיות ובתי מדרשות, אין נוהגין בהם קלות ראש כגון: שחוק והתול ושיחה בטילה, ואין אוכלים ושותים בהם ולא מתקשטין בהם ולא מטיילין בהם ולא נכנסים בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ות"ח ותלמידיהם מותרים לאכול ולשתות בהם, מדוחק, וי"א דבבה"מ אפי' שלא מדוחק שרי (ר"ן פ' בני העיר). ואין מחשבים בהם חשבונות, אא"כ הם של מצות, כגון: קופה של צדקה ופדיון שבויים, ואין מספידים בהם אא"כ יהיה ההספד לאחד מגדולי העיר, שכל בני העיר מתקבצים ובאים להספידו; ואם צריך ליכנס בהם לצרכו, כגון לקרוא לאדם, יכנס ויקרא מעט או יאמר דבר שמועה, ואח"כ יקראנו, כדי שלא יחא נראה כאילו נכנס לצרכו; ואם אינו יודע לא לקרות ולא לשנות, יאמר לאחד מהתינוקות: קרא לי פסוק שאתה קורא בו או ישנה מעט ואח"כ יצא, שהישיבה בהם מצוה, שנאמר: אשרי יושבי ביתך (תהילים פד, ה) (שיעור הישיבה, כדי הלוך ב' פתחים). (לדעת הי"מ בסי' צ' סוף סעיף כ').

(2) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שמד סעיף יט] מספידין תלמידי חכמים ונשותיהם בב"ה ובבית המדרש, אבל לא שאר העם.

(3) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף כא] אין דברי התורה מתקיימים במי שמתרפה עצמו עליהם, ולא בלומדים מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליה ומצער גופו תמיד, ולא יתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו. הגה: לא יחשוב האדם לעסוק בתורה ולקנות עושר וכבוד עם הלמוד, כי מי שמעלה מחשבה זו בלבו אינו זוכה לכתרה של תורה, אלא יעשה אותו קבע ומלאכתו עראי, וימעט בעסק ויעסוק בתורה. ויסיר תענוגי הזמן מלבו ויעשה מלאכה כל יום כדי חייו, אם אין לו מה יאכל, ושאר היום והלילה יעסוק בתורה. ומעלה גדולה למי שמתפרנס ממעשה ידיו, שנאמר: יגיע כפיך כי תאכל וגו' (תהילים קכח, ב). וכל המשים על לבו לעסוק בתורה ולא לעשות מלאכה להתפרנס מן הצדקה, הרי זה מחלל השם ומבזה התורה, שאסור ליהנות מדברי תורה. וכל תורה שאין עמה מלאכה, גוררת עון וסופו ללסטם הבריות. (לשון הטור). וכל זה בבריא ויכול לעסוק במלאכתו או בדרך ארץ קצת ולהחיות עצמו, (רבינו ירוחם ורבינו יונה נתיב ב' וכו"כ הרמ"ה), אבל זקן או חולה, מותר ליהנות מתורתו

ושיפסקו לו (לכ"ע). ויש אומרים דאפילו בבריא מותר (בית יוסף בשם תשובת רשב"ץ/ח"א, קמ"ז, קמ"ח/). ולכן נהגו בכל מקומות ישראל שהרב של עיר יש לו הכנסה וספוק מאנשי העיר, כדי שלא יצטרך לעסוק במלאכה בפני הבריות ויתבזה התורה בפני ההמון. (אברבנאל בפירוש מסכת אבות). ודוקא חכם הצריך לזה, אבל עשיר, אסור. ויש מקילין עוד לומר דמותר לחכם ולתלמידיו לקבל הספקות מן הנותנים כדי להחזיק ידי לומדי תורה, שעל ידי זה יכולין לעסוק בתורה בריוח. ומ"מ מי שאפשר לו להתפרנס היטב ממעשה ידיו ולעסוק בתורה, מדת חסידות הוא ומתת אלהים היא, אך אין זה מדת כל אדם, שא"א לכל אדם לעסוק בתורה ולהחכים בה ולהתפרנס בעצמו. (גם זה בתשובה הנזכרת). וכל זה דשרי היינו שנוטל פרס מן הצבור או הספקה קבועה, אבל אין לו לקבל דורות מן הבריות. והא דאמרינן: כל המביא דורון לחכם כאלו מקריב בכורים, היינו בדורות קטנים שכן דרך בני אדם להביא דורון קטן לאדם חשוב, אפילו הוא עם הארץ. (רבינו ירוחם בשם רבינו יונה). ושרי לתלמיד חכם למטעם מיד מהוראתו, כדי לברר הוראתו, אבל ליקח מתנה דבר חשוב ממה שהתיר, אסור. (הגהות אשר"י פ"ק דע"א). ודאשתמש בתגא חלף (הג"מ וסמ"ג). דזהו המשתמש בשמות. (שם בשם אבות דר' נתן) ומותר לצורבא מרבנן לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעי ליה (בנדרים דף ס"ב וסמ"ג והג"מ שם ות' רשב"א סי' פ"ד), אם צריך הוא לכך.

(4) [רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יא הלכה ד] ועוד החמירו בנות ישראל על עצמן חומרא יתירה על זה, ונהגו כולם בכ"מ שיש ישראל שכל בת ישראל שרואה דם אפילו לא ראתה אלא טיפה כחרדל בלבד ופסק הדם סופרת לה ז' ימים נקיים ואפילו ראתה בעת נדתה, בין שראתה יום אחד או שנים או השבעה כולן או יתר משיפסקו הדם סופרת שבעת ימים נקיים כזבה גדולה וטובלת בליל שמיני אף על פי שהיא ספק זבה או ביום שמיני אם היה שם דוחק כמו שאמרנו ואח"כ תהיה מותרת לבעלה.

(4) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדה אשה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים סימן קפג סעיף א] אשה שיצא דם ממקורה, בין באונס בין ברצון, טמאה, והוא שתרגיש ביציאתו. ומיהו משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא, טמאה אף על פי שלא יצא לחוץ, ואפילו לא ראתה אלא טיפת דם כחרדל, יושבת עליו שבעה נקיים. הגה: כאשר יתבאר משפטן לקמן סימן קצ"ו. ואין חילוק בין פנויה לנשואה לענין איסור נדה (ריב"ש סימן תכ"ב/תכ"ה/ מביאו ב"י), כי כל הבא על הנדה חייב כרת.

[דף קט עמוד א] (1) מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת הכלה. אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אילעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת הכלה. במה דברים אמורים - בשאין שם כל צורכו, אבל יש שם כל צורכו - אין מבטלין. וכמה כל צורכו? אמר רב שמואל בר איבא אבא: משמיה דרב: תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי. ואמרי לה: תריסר אלפי גברי, ומיניהו שיתא אלפי שיפורי. עולא אמר: כגון דחייצי גברי מאבולא עד סיכרא. רב ששת אמר: (1) כנתינתה כן נטילתה. מה נתינתה בששים ריבוא - אף נטילתה בששים ריבוא. הני מילי - למאן דקרי ותני, אבל למאן דמתני - לית ליה שיעורא. וממילא שמעינן למאן דלא קרי ותני אין מבטלין אלא כדי צורך קבורה בעלמא:

תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא. שבכל מקום שגלו - שכינה עמהן. גלו למצרים - שכינה עמהן, שנאמר: הנגלה נגלית לבית אביך בהיותם במצרים וגו', גלו לבלל - שכינה עמהן, שנאמר: למענכם שלחתי בבלה. ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן, שנאמר: ושב ה' אלהיך את שבותך, והשיב לא נאמר אלא ושב, מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמהן מביין הגלות. בבבל היכא? אמר אביי: בבי כנישתא דהוצל, ובבי כנישתא דשף ויתב בנהרדעא. ולא תימא הכא והכא, אלא: זמנין הכא, וזמנין הכא. אמר אביי: תיתי לי, דכי מרחיקנא פרסה - עיילנא ומצלינא התם. אבוא דשמואל [לולין] הוו יתיב בכנישתא דשף ויתב בנהרדעא, אתיא שכינה, שמעו קול ריגשא. [קמו ונפקו רב ששת הוה יתיב בבי כנישתא דשף ויתב בנהרדעא, אתיא שכינה] ולא נפק. אתו מלאכי השרת וקא מבעתו ליה, אמר לפניו: רבונו של עולם! עלוב ושאינו עלוב מי נדחה מפני מי? - אמר להו: שבקוהו. ואהי להם למקדש מעט, אמר רבי יצחק: אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. ורבי אלעזר אמר: זה בית רבינו שבבבל. דרש רבא: מאי דכתיב ה' מעון אתה היית לנו - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. אמר אביי: מריש הואי גריסנא בבייתא ומצלינא בבי כנישתא, כיון דשמעית להא דקאמר דוד ה' אהבתי מעון ביתך, - הואי גריסנא בבי כנישתא. תניא, רבי אלעזר הקפר אומר: עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, שנאמר כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא, והלא דברים קל וחומר: ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה ללמוד תורה - נקבעים בארץ ישראל, בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ומרביצין בהן תורה - על אחת כמה וכמה. דרש בר קפרא: מאי דכתיב למה תרצדון הרים גבננים, יצתה בת קול ואמרה להם: למה תרצדו דין עם סיני? כולכם בעלי מומים אתם אצל סיני. כתיב הכא גבננים וכתיב התם או גבן או דק, אמר רב אשי: שמע מינה האי מאן דיהיר - בעל מום הוא.

(2) אין עושין אותו קפנדריא. מאי קפנדריא? אמר רבא: קפנדריא כשמה. - מאי כשמה? - כמאן דאמר: אדמקיפנא אדרי איעול בהא. אמר רבי אבהו: (2) אם היה שביל מעיקרא - מותר. אמר רב נחמן בר יצחק: אמר רבה בר אבהו: הנכנס על מנת שלא לעשות קפנדריא - מותר לעשותו קפנדריא. (ריף בברכות) ואמר רבי חלבו אמר רב הונא: (2) הנכנס לבית הכנסת להתפלל מותר מצווה לעשותו קפנדריא, שנאמר ובבוא עם הארץ לפני ה' במועדים הבא דרך שער צפון להשתחות יצא דרך שער נגב. והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפונה לא ישוב דרך השער אשר בא בו כי נכחו יצא:

(3) עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש. והתניא: אינו תולש ומאכיל, אבל תולש ומניח! - כי תנן נמי מתניתין - תולש ומאכיל תנן. תנו רבנן: (4) בית הקברות אין נוהגין בהן קלות ראש: אין מרעין בהן בהמה, ואין מוליכין בהן אמת המים, ואין מלקטין בהן עשבים, ואם ליקט - שורפן במקומן מפני כבוד מתים. אהייא? אילמא אסיפא - כיון ששורפן במקומן מאי כבוד מתים איכא? אלא ארישא. הא דקתני אין מרעין את הבהמה נראה דמירי אף בקרקע עולם ואסור מפני כבודן של מתים דאי על הקברים אם הוא קבר של בנין אסור בהנאה. והאילנות הנטועין בבית הקברות מותר ללקוט פירותיהן ואין כאן חשש מפני כבוד מתים:

משנה. (5) ראש חדש אדר שחל להיות בשבת - קורין בפרשת שקלים, (5.1, 6) חל להיות בתוך השבת - מקדימין לשעבר, ומפסיקין לשבת אחרת, (5.1, 7) בשניה זכור, (5.1, 8) בשלישית פרה אדומה, (5.1, 9) ברביעית החדש הזה לכם, בחמישית חוזרין לכסדרן. לכל מפסיקין, בראשי חדשים, בחנוכה, ובפורים, בתעניות, ובמעמדות, וביום הכיפורים. פירוש במנחה קורין פרשת עריות דומיא דאיך שקורין בהן שלשה:

גמרא. תנן התם: (10) באחד באדר משמיעין על השקלים

(1) [רמב"ם הלכות אבל פרק יד הלכה ט] מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת הכלה, במה דברים אמורים בשאין לו כל צורכו, אבל יש לו כל צרכו אין מבטלין, וכל שאין מתעסקין בתורה חייבין להתעסק עמו.

(1) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שסא סעיף א] מבטלים תלמוד תורה להוצאת המת. למאן דמתני לאחרים, אין לו שיעור, אפילו יש עמו כמה אלפים מתבטל בשבילו. למאן דקרי ותני, דהיינו שקרא ושנה ועדיין לא שנה לתלמידים, אם יש ס' רבוא אין צריך להתבטל בשבילו. למאן דלא קרי ותני, כיון שיש לו מי שיתעסק עמו אין צריך להתבטל בשבילו, והוא שיש שם עשרה. (וי"א דעכשיו מן הסתם מבטלין, שאין לך אחד מישראל בזמן הזה שאינו במקרא או במשנה). (ב"י בשם הריטב"א פ"ב דכתובות שכ"כ בשם סמ"ג) ואשה, ו"א שדינה כמאן דקרי ותני; ו"א שדינה כמאן דלא קרי ותני, וכן נהגו באשה ותינוק לקולא. ואין מבטלין ת"ת למת, כשיש מי שיתעסק עמו כל צרכו, אלא עוסק בתורה. ואינו צריך לצאת ולראות אם יש עמו כל צרכו אם לאו, אלא כיון שיש שם מי שיעשה מעשה, תלמוד תורה שלו קודם. ותינוקות של בית רבן אין מתבטלין כלל.

(2) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה ח] היה לבית הכנסת או לבית המדרש שני פתחין לא יעשו קפנדריא כדי שיכנס בפתח זה ויצא בפתח שנגדו לקרב הדרך, שאסור ליכנס בהן אלא לדבר מצוה.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא סעיף ה] היו לבהכ"נ שני פתחים, לא יכנס בפתח זה לעשותו דרך לצאת בפתח השני לקצר דרכו; ואם היה הדרך עובר קודם שנבנה בהכ"נ, מותר. וכן אם לא נכנס בו תחלה כדי לקצר דרכו, מותר לעשותו דרך. וכשנכנס בו להתפלל, מותר למי שנכנס בפתח זה לצאת בפתח אחר.

(3) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה יא] בתי כנסיות ובתי מדרשות שחרבו בקדושתן הן עומדות שנאמר והשימותי את מקדשיכם אף על פי שהן שוממין בקדושתן הן עומדין, וכשם שנוהגין בהן כבוד ביישובן כך נוהגין בהן בחורבנם חוץ מכיבוד וריבוץ שאין מכבדין אותן ואין מרביצין אותן, עלו בהן עשבים ותולשין אותם ומניחין אותן במקומן כדי שיראו אותן העם ותעוררו רוחם ויבגום.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא סעיף י] אפי' לאחר שחרבו, עדיין הן בקדושתן; וכשם שנוהגים בהם כבוד ביישובן, כך נוהגים בחורבנם, חוץ מכבוד וריבוץ; ואם עלו בהם עשבים, תולשים אותם ומניחים אותם במקומן, משום עגמת נפש, כדי שיראו העם ותעיר רוחם וישתדלו לבנותם.

4) [רמב"ם הלכות אבל פרק יד הלכה ג] בתי הקברות אסורין בהנאה, כיצד אין אוכלין בהן, ואין שותין בהן, ואין עושין בהן מלאכה, ולא קורין בהן ולא שונים בהן, כללו של דבר אין ניאותין בהן, ולא נוהגין בהן קלות ראש, לא ילך אדם בתוך ארבע אמות של קבר ותפילין בידו וספר תורה בזרועו, ולא יתפלל שם, וברחוק ארבע אמות מותר.

4) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שסח סעיף א] בית הקברות, אין נוהגין בהן קלות ראש; (כגון לפנות שם (כל בו) או לאכול ולשתות שם, ואין קורין ואין שונים שם (סמ"ג), ואין מחשבין שם חשבונות. (ב"י בשם רבינו ירוחם); ואין מרעין בהם בהמות; ואין מוליכין בהם אמת המים; ולא יטייל בהם לקפנדריא (פי' למעבר מצד זה לצד זה); ולא ילקט מהם עשבים; ואם ליקט, (או) שצריך ללקטן לצורך בית הקברות, שורפן במקומן. הגה: וכן אין ליקח מקרקע עולם של קבר, אף על גב דמותר בהנאה (כן משמע מהרא"ש והמרדכי). וכל זה אינו אלא משום כבוד המתים, ולכן אם צריך אותו לרפואה, שרי (ג"ז במרדכי). וכן מותר ליהנות מהעשבים שעל הקברות או פירות אילנות שעליהם לצורך הקברות, כגון שהמושל עובד כוכבים מרעה בהמות על הקברים וא"א למחות בידו כי אם בהוצאה מרובה, ואין יד הקהל משגת, מוכרים דברים אלו כדי להציל הקברות מיד עובדי כוכבים, שזהו כבוד המתים (ת"ה סימן רפ"ד ומהר"ו סימן נ'). ואם אין דברים על הקברות למכור לצורך ההוצאה, אם יד הקהל משגת ושבידים למחות בהוצאה מועטת, צריכין למחות, אם אין חשש בדבר שהמושל יתגרה בהם ע"י זה; אבל בלאו הכי אין צריכין למחות (ג"ז שם).

5.1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה כ] ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים ומפטירין ביהיודע הכהן, וכן אם חל ראש חדש אדר להיות בתוך השבת ואפילו בערב שבת מקדימין וקורין בשבת שלפניו בפרשת שקלים, בשנייה קורין זכור ומפטירין פקדתי את אשר עשה עמלק, אי זו היא שבת שנייה כל שחל פורים להיות בתוכה ואפי' בערב שבת, בשלישית קורין פרה אדומה ומפטירין וזרקתי עליכם, ואי זו היא שבת שלישית הסמוכה לרביעית, ברביעית קורין החדש הזה ומפטירין בראשון באחד לחדש, ואי זו היא רביעית כל שחל ראש חדש ניסן להיות בתוכה ואפילו בערב שבת.

5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף א] ר"ח אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת, קורין פרשת שקלים שהיא כי תשא, עד ועשית כיור נחשת, ומפטיר: ויכרות יהודע; ומוציאין שלשה ספרים: באחת קורא פרשת השבוע, ובשני של ר"ח, ובשלישי קורא מפטיר בפרשת שקלים.

6) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף ה] חל ראש חדש אדר הסמוך לניסן תוך ימי השבוע, ואפילו בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת שקלים בשבת שלפניו, ומפסיקין בשנייה כדי שתהא פ' זכור בשבת הסמוכה לפורים מלפניה; ואם חל פורים בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת זכור בשבת שלפניו.

7) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף ב] בשבת שניה מוציאין שני ספרים; באחד קורא פרשת השבוע, ובשני קורא: זכור את אשר עשה לך עמלק, ומפטיר: פקדתי את אשר עשה עמלק.

8) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף ג] בשבת שלישית, שהוא ט"ו באדר, מפסיקין; ובשבת ד' שהיא כ"ב לאדר מוציאין שני ספרים; באחד קורא בפרשת השבוע, ובשני קורא פרשת פרה, ומפטיר: וזרקתי עליכם מים טהורים (יא) (וע"ל סי' קל"ז סעיף ה').

9) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף ד] בשבת חמישי, שהוא כ"ט באדר, מוציאין ב' ספרים: באחד קורא פרשת השבוע, ובשני: החדש הזה לכם, ומפטיר: בראשון באחד לחדש.

10) [רמב"ם הלכות שקלים פרק א הלכה ט] באחד באדר משמיעין על השקלים כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו, ויהיה עתיד ליתן, בחמשה עשר בו ישבו השולחנים בכל מדינה ומדינה ותובעין בנחת כל מי שיתן להם יקבלו ממנו ומי שלא נתן אין כופין אותו ליתן, בחמשה ועשרים בו ישבו במקדש לגבות, ומכאן ואילך כופין את מי שלא נתן עד שיתן, וכל מי שלא יתן ממשכנין אותו ולוקחין עבטו בעל כרחו ואפילו כסותו.

[דף כט עמוד ב] (1) ועל הכלאים. בשלמא על הכלאים - דזמן זריעה היא, אלא על השקלים מנלן? אמר רבי טבי אמר רבי יאשיה: דאמר קרא זאת עלת חדש בחדשו, אמרה תורה: (2) חדש והבא קרבן מתרומה חדשה. וכיון דבניסן בעי אקרובי מתרומה חדשה, קדמינן וקרינן באחד באדר, כי היכי דליתו שקלים למקדש. כמאן - דלא כרבן שמעון בן גמליאל. דאי רבן שמעון בן גמליאל - האמר שתי שבתות, דתניא: (3) שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום, רבן שמעון בן גמליאל אומר: שתי שבתות. - אפילו תימא רבן שמעון בן גמליאל, כיון דאמר מר: (4) בחמשה עשר בו שולחנות יושבין במדינה, ובעשרים וחמשה יושבין במקדש - משום שולחנות קדמינן וקרינן.

מאי פרשת שקלים? רב אמר: צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי, ושמואל אמר: כי תשא. בשלמא למאן דאמר כי תשא - היינו דקרי לה פרשת שקלים, דכתיב בה שקלים. אלא למאן דאמר את קרבני לחמי, הכא מידי שקלים כתיבי התם? - אין, טעמא מאי - כדרבי טבי. בשלמא למאן דאמר צו את בני ישראל - משום דכתיבי קרבנות התם, כדרבי טבי. אלא למאן דאמר כי תשא, קרבנות מי כתיבי? שקלים לאדנים כתיבי! - כדתני רב יוסף: שלש תרומות הן, של מזבח למזבח, ושל אדנים לאדנים, ושל בדק הבית לבדק הבית. בשלמא למאן דאמר כי תשא היינו דשני האי ראש חדש משאר ראשי חדשים, אלא למאן דאמר צו... את קרבני מאי שני? - שני, דאילו ראשי חדשים - קרו שיתא בעניינא דיומא, וחד בדראש חודש. ואילו האידינא כולו בדראש חודש. - הניחא למאן דאמר לסדר פרשיות הוא חוזר, אלא למאן דאמר לסדר הפטרות הוא חוזר, ופרשתא דיומא קרינן, מאי שני? - שני, דאילו ראשי חדשים קרו שיתא בעניינא דיומא, וחד קרי בדראש חודש, ואילו האידינא קרו תלתא בעניינא דיומא וארבעה קרו בדראש חודש. - מיתבי: ראש חודש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים, ומפטירין ביהוידע הכהן. בשלמא למאן דאמר כי תשא - היינו דמפטירין ביהוידע הכהן, דדמי ליה, דכתיב כסף נפשות ערכו, אלא למאן דאמר את קרבני לחמי, מי דמי? - דמי, כדרבי טבי. מיתבי: חל להיות בפרשה הסמוכה לה, בין מלפניה בין מלאחריה - קורין אותה, וכופלין אותה. בשלמא למאן דאמר כי תשא - היינו דמתרמי בההוא זימנא, אלא למאן דאמר צו את קרבני, מי מתרמי בההוא זימנא? - אין, לבני מערבא דמסקי לראורייתא בתלת שנין. **תניא כוותיה דשמואל: (5) ראש**

חדש אדר שחל להיות בשבת קורין כי תשא ומפטירין ביהוידע הכהן.

אמר רבי יצחק נפחא: (5.3, 6) ראש חודש אדר שחל להיות בשבת מוציאין שלש תורות וקורין בהן, אחד בענייניו של יום, ואחד בשל ראש חודש, ואחד בכי תשא. ואמר רבי יצחק נפחא: (7) ראש חודש טבת שחל להיות בשבת מביאין שלש תורות וקורין בהן: אחד בענייניו של יום, ואחד בדראש חודש, ואחד בחנוכה ומפטיר בשל חנוכה במאי דסליק מיניה. וצריכא: דאי איתמר בהא - בהא קאמר רבי יצחק, אבל בהך - כרב סבירא ליה, דאמר פרשת שקלים את קרבני לחמי, ובשתי תורות סגי, קמשמע לן. - ולימא הא ולא בעיא הך! - חדא מכלל חברתה איתמר.

איתמר, (7) ראש חודש טבת שחל להיות בחול, אמר רבי יצחק: קרו תלתא בראש חודש וחד קרי בחנוכה וכן הלכתא. ורב דימי דמן חיפא אמר: קרו תלתא בחנוכה וחד בראש חודש. אמר רבי מני: כוותיה דרבי יצחק נפחא מסתברא, דתדיר ושאנו תדיר - תדיר קודם. אמר רבי אבין: כוותיה דרב דימי מסתברא, מי גרם לרביעי שיבא - ראש חודש, הלכך רביעי בראש חודש בעי מיקרי. מאי הוי עלה? רב יוסף אמר: אין משגיחין בראש חודש. ורבה אמר: אין משגיחין בחנוכה. והולכתא: אין משגיחין בחנוכה, וראש חודש עיקר.

איתמר, וראש חודש אדר שחל להיות בואתה תצוה, אמר רבי יצחק נפחא: קרו שיתא מואתה תצוה עד כי תשא, וחד מכי תשא עד ועשית. אמר אביי:

(1) [רמב"ם הלכות כלאים פרק ב הלכה טו] באחד באדר משמיעין על הכלאים, וכל אדם יוצא לגינתו ולשדהו ומנקין אותו מן הכלאים, ובחמשה עשר בו יוצאים שלוחי בית דין ומסבבים לבדוק.

(2) [רמב"ם הלכות שקלים פרק ב הלכה ה] בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה, בראש חודש ניסן, ובראש חודש תשרי קודם יום טוב או אחרי, וקודם עצרת בחמשה עשר יום, וכיצד תורמין אותה אחד נכנס לפנים מן הלשכה והשומרין עומדים בחוץ והוא אומר להם אתרום והן אומרים לו תרום תרום שלשה פעמים, ואחר כך ממלא שלש קופות קטנות כל קופה מהן מכילה שלש סאין מאותן שלש קופות הגדולות ומוציא לחוץ כדי להסתפק מהן עד שיכלו. וחוזר וממלא אותן השלש קופות הקטנות מן שלש הגדולות פעם שנייה קודם עצרת ומסתפקין מהן עד שיכלו.

(2) [רמב"ם הלכות שקלים פרק ד הלכה יא] משיגיע ראש חודש ניסן אין מקריבין קרבנות הצבור אלא מתרומה חדשה ואם לא באה החדשה לוקחין מן הישנה, לפיכך אם הגיע ראש חודש ניסן ויש עמהן בהמות לתמידים מתרומה ישנה פודין אותן ויוציאין לחולין אף על פי שהן תמימין ויפלו דמיהן לתרומה ישנה שמקיצין בה את המזבח, שתנאי בית דין הוא על כל הבהמות שלוקחין לתמידין שאם לא יהיו צריכין להן יצאו לחולין.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תכט סעיף א] שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום. הגה: ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח. וכל מי שדר בעיר י"ב חודש צריך ליתן לזה (א"ר).

(4) [רמב"ם הלכות שקלים פרק א הלכה ט] באחד באדר משמיעין על השקלים כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו, ויהיה עתיד ליתן, בחמשה עשר בו ישוב השולחנים בכל מדינה ומדינה ותובעין בנחת כל מי שיתן להם יקבלו ממנו ומי שלא נתן אין כופין אותו ליתן, בחמשה ועשרים בו ישוב במקדש לגבות, ומכאן ואילך כופין את מי שלא נתן עד שיתן, וכל מי שלא יתן ממשכנין אותו ולוקחין עבטו בעל כרחו ואפילו כסותו.

(5) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה כ] ראש חודש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים ומפטירין ביהוידע הכהן, וכן אם חל ראש חודש אדר להיות בתוך השבת ואפילו בערב שבת מקדימין וקורין בשבת שלפניו בפרשת שקלים, בשנייה קורין זכור ומפטירין פקדתי את אשר עשה עמלק, אי זו היא שבת שנייה כל שחל פורים להיות בתוכה ואפי' בערב שבת, בשלישית קורין פרה אדומה ומפטירין וזרקתי עליכם, ואי זו היא שבת שלישית הסמוכה לרביעית, ברביעית קורין החדש הזה ומפטירין בראשון באחד לחדש, ואי זו היא רביעית כל שחל ראש חודש ניסן להיות בתוכה ואפילו בערב שבת.

(5) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה כב] כל פרשה מארבע פרשיות האלו אחד קורא אותה בספר שני אחר שקורין סדר אותה שבת בספר שהוציאו ראשון, חל ראש חודש אדר להיות בשבת והיה סדר אותה שבת בואתה תצוה קורין ששה מואתה תצוה עד ועשית כיון נחשת והשביעי חוזר וקורא מכי תשא עד ועשית כיון, ואם היה סדר אותה שבת כי תשא עצמו קורין ששה מכי תשא עד ויקהל והשביעי חוזר וקורא בספר שני מכי תשא עד ועשית כיון נחשת.

(5.3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף א] ר"ח אדר הסומך לניסן שחל להיות בשבת, קורין פרשת שקלים שהיא כי תשא, עד ועשית כיון נחשת, ומפטיר: ויכרות יהוידע; ומוציאין שלשה ספרים: באחת קורא פרשת השבוע, ובשני של ר"ח, ובשלישי קורא מפטיר בפרשת שקלים.

(6) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה כג] ראש חודש אדר שחל להיות בשבת מוציאין שלשה ספרים, הראשון קורא בו סדר היום, והשני קורא בו ענין ראש חודש, והשלישי קורין בו כי תשא, וכן ראש חודש ניסן שחל להיות בשבת מוציאין שלשה ספרים, קורין סדר היום בראשון, וענין ראש חודש בשני, והחדש הזה בשלישי.

(7) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה כד] ראש חדש טבת שחל להיות בשבת מוציאין שלשה ספרים, הראשון קורא בו סדר היום, והשני קורא בו ענין ראש חדש, והשלישי קורא בו ענין חנוכה, חל להיות באמצע השבת שלשה קורין בענין ראש חדש והרביעי קורא בענין חנוכה.

(7) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפד סעיף ג] אם חל ר"ח טבת בשבת, מוציאין ג' ספרים וקורין ו' בפרשת השבוע, ובשני קורא אחד בשל ר"ח ומתחיל: וביום השבת, ובג' קורא מפטיר בשל חנוכה ומפטיר: רני ושמחי; ואם חל ר"ח בחול, מוציאין ב' ספרים וקורין באחד ג' בשל ר"ח, ובשני קורא אחד בשל חנוכה. ואם טעה החזן וקרא ד' בשל ר"ח, אם לא הוציאו ספר ב' א"צ לקרות יותר; אבל אם הוציאו ספר ב', משום פגמו צריך לקרות ה' בשל חנוכה. הגה: ואם טעה והתחיל לקרות בשל חנוכה צריך להפסיק לקרות בשל ר"ח (אבודרהם הלכות ברכות); ואם צריך לברך על קריאת ר"ח, עי' לעיל סימן ק"מ.

[דף ל עמוד א] אמרי: אוקומי הוא דקא מוקמי התם. אלא אמר אביי: (1) קרו שיתא מואתה תצוה עד ועשית כיוור נחשת, וחד תני וקרי חוזר וקורא מכי תשא עד ועשית כיוור נחושת וקיימא לן כוותיה... מיתבי: חל להיות בפרשה הסמוכה לה, בין מלפניה בין מלאחריה - קורין אותה וקופלין אותה. בשלמא לאביי - ניחא, אלא לרבי יצחק נפחא קשיא! - אמר לך רבי יצחק נפחא: ולאביי מי ניחא? תינח לפניה, ולאחריה היכי משכחת לה? - אלא מאי אית לך למימר - כופלה בשבתות, הכא נמי - כופלה בשבתות. חל להיות בכי תשא עצמה, אמר רבי יצחק נפחא: קרו שיתא מן ועשית עד ויקהל וחד קרי מכי תשא עד ועשית. מתקיף לה אביי: השתא אמרי: למפרע הוא דקרי! - אלא אמר אביי: קרו שיתא מן כי תשא עד ויקהל וחד תני וקרי חוזר וקורא מכי תשא עד ועשית כיוור נחושת. תניא כוותיה דאביי: חל להיות בכי תשא עצמה - קורין אותה וקופלין אותה.

חל להיות בתוך השבת מקדימין לשבת שעברה. איתמר, ראש חדש אדר שחל להיות בערב שבת, רב אמר: מקדימין, וקורין בשבת שעברה ושמואל אמר: מאחרין וקורין למחר וקי"ל כרב. רב אמר: (2) מקדימין, דאם כן - בצרי להו יומי שולחנות, ושמואל אמר: מאחרין, אמר לך: סוף סוף חמיסר במעלי שבתא מיקלע, ושולחנות לא נפקי עד חד בשבא, הלכך מאחרין. תנן: חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר, ומפסיקין לשבת אחרת. מאי לאו - אפילו בערב שבת! - לא, בתוך השבת דוקא. תא שמע: איזו היא שבת ראשונה - כל שחל ראש חודש אדר להיות בתוכה, ואפילו בערב שבת. מאי לאו - אפילו בערב שבת דומיא דתוכה, מה תוכה - מקדימין, אף ערב שבת - מקדימין! - אמר שמואל: בה, וכן תנא דבי שמואל: בה. כתנאי: מסרגין לשבתות, דברי רבי יהודה הנשיא. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין מסרגין. אמר רבי שמעון בן אלעזר: אימתי אני אומר אין מסרגין - בזמן שחל להיות בערב שבת, אבל בזמן שחל להיות בתוך השבת - מקדים וקורא משבת שעברה, אף על פי שהוא שבת.

בשניה זכור וכו'. איתמר, פורים שחל להיות בערב שבת. רב אמר: (2) מקדימין פרשת זכור, ושמואל אמר: מאחרין. והלכתא כרב ואפילו בני חמשה עשר שחל פורים שלהן בשבת מקדימין וקורין בשבת שעברה: רב אמר: מקדימין, כי היכי דלא תיקדום עשיה לזכירה. ושמואל אמר: מאחרין, אמר לך: כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר - עשיה זכירה בהדי הדדי קא אתיין. תנן: בשניה זכור. והא כי מיקלע ריש ירחא בשבת מיקלע פורים בערב שבת, וקתני: בשניה זכור! - אמר רב פפא: מאי שניה - שניה להפסקה. תא שמע: איזו שבת שניה - כל שחל פורים להיות בתוכה, ואפילו בערב שבת. מאי לאו ערב שבת דומיא דתוכה, מה תוכה - מקדימין, אף ערב שבת מקדימין! - אמר שמואל: בה, וכן תנא דבי שמואל: בה. חל להיות בשבת עצמה, אמר רב הונא: לדברי הכל אין מקדימין. ורב נחמן אמר: עדיין היא מחלוקת. איתמר נמי, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי אבא אמר רב: פורים שחל להיות בשבת - מקדים וקורא בשבת שעברה זכור.

בשלישית פרה אדומה וכו'. תנו רבנן: (2.1) איזו היא שבת שלישית - כל שסמוכה לפורים מאחריה. איתמר: רבי חמא ברבי חנינא אמר: שבת הסמוכה לראש חודש ניסן. ולא פליגי; הא - דאי קלע ראש חודש ניסן בשבת, הא דאי קלע באמצע שבת.

ברביעית החדש הזה לכם. תנו רבנן: (2.1, 3) ראש חודש אדר שחל להיות בשבת - קורין כי תשא ומפטירין ביהוידע הכהן, ואי זו היא שבת ראשונה - כל שחל ראש חודש אדר להיות בתוכה, ואפילו בערב שבת. (2.1, 4) בשניה - זכור ומפטירין כה אמר ה' צבאות פקדתי, ואי זו היא שבת שניה - כל שחל פורים להיות בתוכה, ואפילו בערב שבת. (2.1, 5) בשלישית - פרה אדומה, ומפטירין וזרקתי עליכם מים טהורים, ואי זו היא שבת שלישית - כל שסמוכה לפורים מאחריה משכחת לה כשחל ר"ח ניסן באמצע שבת אבל אם חל ר"ח ניסן להיות בשבת הויא שלישית הסמוכה לר"ח ניסן. ואם חל להיות ר"ח ניסן באחד בשבת הויא ליה שלישית הסמוכה לפורים של מוקפין מאחריה (2.1, 6) ברביעית החדש הזה ומפטירין כה אמר ה' צבאות אלהים בראשון באחד לחדש

(1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה כב] כל פרשה מארבע פרשיות האלו אחד קורא אותה בספר שני אחר שקורין סדר אותה שבת בספר שהוציאו ראשון, חל ראש חדש אדר להיות בשבת והיה סדר אותה שבת בואתה תצוה קורין ששה מואתה תצוה עד ועשית כיוור נחשת והשביעי חוזר וקורא מכי תשא עד ועשית כיוור, ואם היה סדר אותה שבת כי תשא עצמו קורין ששה מכי תשא עד ויקהל והשביעי חוזר וקורא בספר שני מכי תשא עד ועשית כיוור נחשת.

(2.1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה כ] ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים ומפטירין ביהוידע הכהן, וכן אם חל ראש חדש אדר להיות בתוך השבת ואפילו בערב שבת מקדימין וקורין בשבת שלפניו בפרשת שקלים, בשנייה קורין זכור ומפטירין פקדתי את אשר עשה עמלק, אי זו היא שבת שנייה כל שחל פורים להיות בתוכה ואפי' בערב שבת, בשלישית קורין פרה אדומה ומפטירין וזרקתי עליכם, ואי זו היא שבת שלישית הסמוכה לרביעית, ברביעית קורין החדש הזה ומפטירין בראשון באחד לחדש, ואי זו היא רביעית כל שחל ראש חדש ניסן להיות בתוכה ואפילו בערב שבת.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפ"ה סעיף א] חל ראש חדש אדר הסמוך לניסן תוך ימי השבוע, ואפילו בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת שקלים בשבת שלפניו, ומפסיקין בשנייה כדי שתהא פ' זכור בשבת הסמוכה לפורים מלפניה; ואם חל פורים בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת זכור בשבת שלפניו.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפ"ה סעיף א] ר"ח אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת, קורין פרשת שקלים שהיא כי תשא, עד ועשית כיוור נחשת, ומפטירין וזרקתי יהוידע; ומוציאין שלשה ספרים: באחת קורא פרשת השבוע, ובשני של ר"ח, ובשלישי קורא מפטירין בפרשת שקלים.

(4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפ"ה סעיף ב] בשבת שניה מוציאין שני ספרים: באחד קורא פרשת השבוע, ובשני קורא: זכור את אשר עשה לך עמלק, ומפטירין: פקדתי את אשר עשה עמלק.

(5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפ"ה סעיף ג] בשבת שלישית, שהוא ט"ו באדר, מפסיקין; ובשבת ד' שהיא כ"ב לאדר מוציאין שני ספרים: באחד קורא בפרשת השבוע, ובשני קורא פרשת פרה, ומפטירין: וזרקתי עליכם מים טהורים (יא) (וע"ל סי' קל"ז סעיף ה').

(6) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפ"ה סעיף ד] בשבת חמישי, שהוא כ"ט באדר, מוציאין ב' ספרים: באחד קורא פרשת השבוע, ובשני: החדש הזה לכם, ומפטירין: בראשון באחד לחדש.

[דף ל עמוד ב] (1) ואיזו היא שבת רביעית - כל שחל ראש חדש ניסן להיות בתוכה, ואפילו בערב שבת.

בחמישית חוזרין לכסדרן וכו'. לסדר מאי? רבי אמי אמר: לסדר פרשיות הוא חוזר, רבי ירמיה אמר: (1, 2) לסדר

הפטרות הוא חוזר וק"ל כר' ירמיה. אמר אביי: כותיה דרבי אמי מסתברא. דתנן: לכל מפסיקין: לראשי חדשים, לחנוכה ולפורים, לתעניות ולמעמדות, וליום הכפורים. בשלמא למאן דאמר לסדר פרשיות הוא חוזר - היינו דאיכא פרשה בחול, אלא למאן דאמר לסדר הפטרות הוא חוזר - הפטרה בחול מי איכא? - ואידך: הא כדאיתא, והא כדאיתא. ובתעניות למה לי הפסקה? ליקרי מצפרא בעינא דיומא, ובמנחה - בתעניתא! מסייע ליה לרב הונא, דאמר רב הונא: מצפרא כינופיא. (3) היכי עבדינן? אמר אביי: מצפרא לפלגיה דיומא מעיינינן במילי דמתא, מפלגיה דיומא לפניא - ריבעא דיומא קרא ומפטרי, וריבעא דיומא בעו רחמי, שנאמר ויקראו בספר תורת ה' אלהיהם רביעית היום ורביעית (היום) מתודים ומשתחויים, ואיפוך אנא! - לא סלקא דעתך, דכתיב ואלו יאספו כל חרד בדברי אלהי ישראל על מעל הגולה ואני ישב משומם עד למנחת הערב, וכתיב ובמנחת הערב קמתי מתענית.

ירושלמי ר' אבא בשם ר' חייא בר אשי אמר אין מפסיקין בין פורים לפרה ר' לוי אמר אין מפסיקין בין פרה להחדש וסימן כל הפרשיות הללו בין הכוסות האלו אם רצה לשתות ישתה בין שלישי לרביעי לא ישתה ובדין הוא שיקדים החדש לפרה שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני ימים בניסן נשרפה פרה אדומה ולמה הקדימוה מפני שהיא טהרתן של ישראל: נקוט האי סימנא בידך כד מקלע ר"ח אדר הסמוך לניסן בשבת או בשני בשבת או ברביעי בשבת או בשלישי בשבת צריכין לאפסוקי בהדין פרשיות וסימן ימים דמיקלע בהו ר"ח אדר זבד"ו והדין פירושא פרטא דמילתא כד מיקלע ביום שבת מפסיקין בחמיסר באדר וסימן זט"ו וכד מיקלע [דף י עמוד ב] בתרין בשבא מפסיקין בשיתא באדר וסימן ב"ו וכד מקלע בארבע בשבא מפסיקין בד' באדר וסימן ד"ד וכד מיקלע בשיתא בשבא מפסיקין בתרין ובשיתא עשר באדר וסימן ובי"ו:

משנה. (4) בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים, בעצרת שבעה שבעת, בראש השנה בחדש השביעי באחד לחדש, ביום הכפורים אחרי מות. ביום טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים,

ובשאר כל ימות החג בקרבנות החג. תימה דבפסח ועצרת ובימים ראשונים ואחרונים של החג ובר"ה וביה"כ אנו מוציאין שתי תורות וקורין אחת בקרבנות היום זה אינו שנוי לא במשנה ולא בגמרא. ואפשר שאחר שנשלם הש"ס תקנוה רבנן סבוראי או הגאונים וישנו בסדר רב עמרם וקצת יש סמך לדבר מדאמרין לקמן (דף לא ב) אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע וכו' אמר לו כבר תיקנתי להם סדר קרבנות שכל זמן שקורין בהן וכו' ואין להביא אריה מדאמרין לקמן (דף לא א) ביום של יום טוב האחרון של חג מפטירין בויעמוד שלמה לפי שמדברת בענין שמיני עצרת וא"כ יש להוכיח שקראו בס"ת שניה פרשת קרבנות של שמיני עצרת דאם לא קראו אלא וזאת הברכה למה יפטירו בויעמוד שלמה ואנן בעינן ההפטרות דומיא דפרשה שקרא דאמרין לעיל (דף כט ב) בשלמא למ"ד כי תשא היינו דמפטירין ביהוידע הכהן דכתיב ביה כסף עובר איש כסף נפשות ערכו אלא למ"ד צו את בני ישראל וכו' משום דאיכא למימר כיון שהפטרות מדברת בענין שמיני עצרת יש לאומרה אף על פי שאינה מעין הפרשה שקרא בתורה כדאמרין בסמוך דר"ח שחל להיות באחד בשבת מפטירין מאתמול מחר חדש אף על פי שאינה מעין הפרשה שקרא שכיון שהוא מעין המאורע שיהא מחר חדש וגם מצינו בירושלמי כעין מנהגינן. **בחנוכה בנשיאים, בפורים - ויבא עמלק, בראשי חדשים - ובראשי חדשים.**

במעמדות במעשה בראשית, בתעניות

(1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה כ] ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים ומפטירין ביהוידע הכהן, וכן אם חל ראש חדש אדר להיות בתוך השבת ואפילו בערב שבת מקדימין וקורין בשבת שלפניו בפרשת שקלים, בשנייה קורין זכור ומפטירין פקדתי את אשר עשה עמלק, אי זו היא שבת שנייה כל שחל פורים להיות בתוכה ואפ"ל בערב שבת, בשלישית קורין פרה אדומה ומפטירין זרקתי עליכם, ואי זו היא שבת שלישית הסמוכה לרביעית, ברביעית קורין החדש הזה ומפטירין בראשון באחד לחדש, ואי זו היא רביעית כל שחל ראש חדש ניסן להיות בתוכה ואפילו בערב שבת.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף א] ר"ח אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת, קורין פרשת שקלים שהיא כי תשא, עד ועשית כזור נחשת, ומפטיר: ויכרות יהוידע; ומוציאין שלשה ספרים: באחת קורא פרשת השבוע, ובשני של ר"ח, ובשלישי קורא מפטיר בפרשת שקלים.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף ב] בשבת שניה מוציאין שני ספרים; באחד קורא פרשת השבוע, ובשני קורא: זכור את אשר עשה לך עמלק, ומפטיר: פקדתי את אשר עשה עמלק.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף ג] בשבת שלישית, שהוא ט"ו באדר, מפסיקין; ובשבת ד' שהיא כ"ב לאדר מוציאין שני ספרים; באחד קורא בפרשת השבוע, ובשני קורא פרשת פרה, ומפטיר: זרקתי עליכם מים טהורים (יא) (ועל"ס קל"ז סעיף ה').

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף ד] בשבת חמישי, שהוא כ"ט באדר, מוציאין ב' ספרים: באחד קורא פרשת השבוע, ובשני: החדש הזה לכם, ומפטיר: בראשון באחד לחדש.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף ה] חל ראש חדש אדר הסמוך לניסן תוך ימי השבוע, ואפילו בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת שקלים בשבת שלפניו, ומפסיקין בשנייה כדי שתהא פ' זכור בשבת הסמוכה לפורים מלפניה; ואם חל פורים בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת זכור בשבת שלפניו

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף ו] הימים שראוי לקבוע בהם ראש חדש אדר, זבד"ו; וסימן לשבתות ההפסקה, זט"ו ב"ו ד"ד ובי"ו, כלומר: כשחל ר"ח בשבת מפסיקין בחמשה עשר בו, וסימן זט"ו; וכשחל ביום ב' מפסיקין בו, וסימן ב"ו; וכשחל ביום ד' מפסיקין בד' בו, וסימן ד"ד; וכשחל ביום ו' מפסיקין בשתי שבתות ב' בו וי"ו בו, וסימן ובי"ו.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה סעיף ז] י"א שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקראם מדאורייתא, לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש מנין בשבתות הללו כדי לשמוע פרשיות אלו שהם מדאורייתא. הגה: ואם אי אפשר להם לבא, מ"מ יזהרו לקרותם (מצא כתוב).

(3) [רמב"ם הלכות תעניות פרק א הלכה יז] בכל יום תענית שגוזרין על הצבור מפני הצרות, בית דין והזקנים יושבין בבית הכנסת ובודקים על מעשה אנשי העיר מאחר תפלת שחרית עד חצי היום, ומסירין המכשולות של עבירות, ומזהירין ודורשין וחוקרין (יונה ג') על בעלי חמס ועבירות ומפרישין אותן, ועל בעלי זרוע ומשפילין אותן, וקוצא בדברים אלו, ומחצי היום ולערב רביעי היום קוראין בברכות וקלות שבתורה שנאמר (משלי ג') מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו ומפטירין בבביא בתוכחות מענין הצרה, ורביעי היום האחרון מתפללים מנחה ומתחננים וזועקים ומתוודים כפי כחם.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות תענית סימן תקעו סעיף טז] בכל יום תענית שגוזרים על הצבור מפני הצרות, ב"ד והזקנים יושבים בבית הכנסת ובודקים על מעשה אנשי העיר מאחר תפלת שחרית עד חצי היום, ומסירין המכשולים של עבירות, ומזהירין ודורשין וחוקרים על בעלי חמס ועבירות,

ומפרישין אותן; ועל בעלי זרוע, ומשפילין אותם; וכיוצא בדברים אלו; ומחצי היום ולערב, רביע היום קורין בתורה ומפטירין בנביא, ורביע היום האחרון מתפללין מנחה ומתריעים ומתודין וזועקים כפי כחם.

4]רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה ח] מפסיקין למועדות וליום הכפורים וקוראין בענין המועד לא בסדר שבת, ומשה תיקן להם לישראל שיהו קוראין בכל מועד ענינו, ושואלין ודורשין בענינו של יום בכל מועד ומועד, ומה הן קורין, בפסח בפרשת מועדות שבתורת כהנים, וכבר נהגו העם לקרות ביום ראשון משכו וקחו לכם ומפטירין בפסח גלגל, וביום טוב שני שור או כשב ומפטירין בפסח יאשיהו, בשלישי קדש לי כל בכור, ברביעי אם כסף תלוה, בחמישי פסל לך, בששי ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו, ביום טוב אחרון ויהי בשלח עד סוף השירה עד כי אני ה' רופאך ומפטירין וידבר דוד, ובשמיני כל הבכור ומפטירין עוד היום.

4]שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תצ סעיף א] ביום שני קורין בפרשת אמור, שור או כשב עד סוף הענין, ומפטיר קורא כמו ביום ראשון ומפטיר במלכים בפסח דיאשיהו, מוישלח המלך עד ואחריו לא קם כמוהו.

[דף לא עמוד א] ברכות וקללות. אין מפסיקין בקללות, אלא אחד קורא את כולן. בשני ובחמישי, בשבת במנחה - קורין כסדרן, ואינו קורא פחות מעשרה פסוקים וידבר עולה להו מן המנין **ואין עולים להם מן החשבון**, שנאמר: וידבר משה את מעדי ה' אל בני ישראל, - מצותן שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו.

גמרא. תנו רבנן: בפסח קורין בפרשת מועדות **שבתורת כהנים**, ומפטירין בפסח גלגל. והאידיא דאיכא תרי יומי, (1) יומא קמא בפסח גלגל, (2, 1.1) ולמחר - בפסח יאשיהו. ושאר ימות הפסח מלקט וקורא מענינו של פסח. מאי היא? אמר רב פפא: מאפ"ו סימן. יום טוב האחרון של פסח קורין ויהי בשלח ומפטירין וידבר דוד, ולמחר כל הבכור, ומפטירין עוד היום. אמר אביי: **והאידיא נהוג עלמא למיקרי: משך תורא קדש בכספא פסל במדברא שלח בוכרא**. וסדר הזה לא ישתנה אלא כשחל פסח בחמישי שאז קורין ביום ראשון וביום שני משך תורא ויום שלישי שהוא שבת של חול המועד קורין ראה אתה אומר אלי דהיינו פסל לך כדאמרין לקמן שבת של חול המועד בין בניסן בין בתשרי קורין ראה אתה אומר אלי וכו' וביום ראשון שני ושלישי קדש בכספא במדברא כסדר שהן כתובין בתורה אלא שקורין שור או כשב או עז ביום שני לפי שכתוב בו ענין פסח ובחמשה עשר יום ובפרשת בשלח בשביעי שאז עברו ישראל את הים והשאר כסדר שהן כתובים בתורה **ומפטירין ביום הראשון של פסח בפסח גלגל** בעת ההיא ובי"ט שני **ובשני בשל פסח יאשיהו ובי"ט האחרון וידבר דוד ולמחר עוד היום בנבב לעמוד** בעצרת שבעה שבועות ומפטירין בחבקוק, אחרים אומרים: **בחדש השלישי, ומפטירין במרכבה**. (3) והאידיא דאיכא תרי יומי - עבדין כתרתייהו, ואיפכא. **בעצרת ביום טוב הראשון בחדש השלישי ומפטירין במרכבה וביום טוב שני שבעה שבועות ומפטירין בחבקוק**; בראש השנה בחדש השביעי, ומפטירין הבן יקר לי אפרים, ויש אומרים וה' פקד את שרה, ומפטירין בחנה. (4) והאידיא דאיכא תרי יומי, יומא קמא - **יש אומרים, בר"ה ביום טוב הראשון וה' פקד את שרה ומפטירין בחנה למחר וביום שני ויהי אחר הדברים האלה והאלהי' נסה את אברהם ומפטיר הבן יקר לי אפרים**. (5) **ביום הכפורים שחרית קורין אחרי מות ומפטירין כי כה אמר ה' רם ונשא**, (6, 5.1) **ובמנחה קורין בעריות ומפטירין ביונה**. אמר רבי יוחנן: כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקדוש ברוך הוא אתה מוצא ענוותנותו; דבר זה כתוב בתורה ושני בבניאים ומשולש בכתובים. כתוב בתורה - כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני האדנים, וכתוב בתורה עשה משפט יתום ואלמנה. שני בבניאים - כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש וגו', וכתוב בתורה ואת דכא ושפל רוח. משולש בכתובים דכתיב סלו לרכב בערבות ביה שמו, וכתוב בתורה אבי יתומים ודין אלמנות. (7) **יום טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים**, ומפטירין הנה יום בא לה', והאידיא דאיכא תרי יומי, (8, 7.1) **למחר מיקרא הכי נמי קרינן, אפטורי מאי מפטירין? ויקהלו אל המלך שלמה**, (9, 7.1) ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג.

גמ' א"ר שבת שחל להיות בחולו של מועד בין בפסח בין בסוכות קורין ראה אתה אומר אלי ומפטיר קורא במוספין. בפסח קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים

בחג בשני ימים טובים הראשונים קורין בפרשת המועדות שבתורת כהנים **שור או כשב** ומפטירין הנה יום בא לה' וביום טוב שני מפטירין ויקהלו אל המלך שלמה **ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג**. גרסינן בסוכה בפרק אחרון [סוכה נ"ה ע"א] אתקין אמימר בנהרדעא דמדלגין דלוגי וקא פריש גאון כך מנהג בשרי ישיבות ביום ראשון וביום שני שהם שני ימים טובים קורין ובחמשה עשר בלבד וביום שלישי שהוא חולו של מועד קורא כהן וביום השני ולוי קורא ביום השלישי וישראל קורא וביום השלישי והרביעי קורא וביום השני וביום השלישי יום רביעי כהן קורא וביום השלישי ולוי קורא וביום הרביעי וישראל קורא וביום הרביעי והרביעי קורא וביום השלישי וביום הרביעי ועל פי הסדר הזה [דף יא עמוד א] קורין בכל יום יום עד יום שביעי: ביום טוב האחרון של חג כל הבכור ומפטירין ויהי ככלות שלמה ולמחר קורין וזאת הברכה ומפטירין ויעמוד שלמה לפני מזבח ה'. ס"א ויהי אחרי מות משה: שבת שחלה להיות בחולו של מועד בין בניסן בין בתשרי קרינן ראה אתה אומר אלי ואפטורי בניסן העצמות היבשות בחג בתשרי והיה ביום ההוא ביום בא גוג:

(7.1, 10) **יום טוב האחרון קורין כל הבכור מצות וחוקים ובכור, ומפטירין ויהי ככלות שלמה**. (7.1, 11) **למחר קורין וזאת הברכה ומפטירין ויעמד שלמה**. אמר רב הונא אמר רב **אמר רב יצחק נפחא נחמן בר אבא**: (12) **שבת שחל להיות בחולו של מועד, בין בפסח בין בסוכות ומפטיר קורא במוספין, מקרא קרינן ראה אתה, אפטורי, בפסח - העצמות היבשות, ובסוכות - ביום בוא גוג**.

(13) **בחנוכה - בנשיאים, ומפטירין (זכריה ג') בנרות דזכריה**. (13) **ואי מיקלעי שתי שבתות, קמייתא - בנרות דזכריה, מפטירין בשבת שניה בתרייתא - בנרות שלמה**. (13, 14) **בפורים - ויבא עמלק**. (15) **בראשי חדשים - ובראשי חדשיכם**. (15.1, 16) **ראש חדש שחל להיות בשבת מפטירין והיה מדי חדש בחדשו**. א"ר הונא (15.1, 17) **ר"ח שחל להיות באחד בשבת, מאתמול מפטירין ויאמר לו יהונתן מחר חדש**. אמר רב הונא **ואמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב**

(1.1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה ח] מפסיקין למועדות וליום הכפורים וקוראין בענין המועד לא בסדר שבת, ומשה תיקן להם לישראל שיהו קוראין בכל מועד ענינו, ושואלין ודורשין בענינו של יום בכל מועד ומועד, ומה הן קורין, בפסח בפרשת מועדות שבתורת כהנים, וכבר נהגו העם לקרות ביום ראשון משכו וקחו לכם ומפטירין בפסח גלגל, וביום טוב שני שור או כשב ומפטירין בפסח יאשיהו, בשלישי קדש לי כל בכור, ברביעי אם כסף תלוה, בחמישי פסל לך, בששי יעשו בני ישראל את הפסח במועדו, ביום טוב אחרון ויהי בשלח עד סוף השירה עד כי אני ה' רופאך ומפטירין וידבר דוד, ובשמיני כל הבכור ומפטירין עוד היום.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תפח סעיף ג] מוציאין שני ספרים וקורין בראשון חמשה גברי ואם מוסיפין ביום טוב (ע"ל ריש סימן רפ"ב) בפרשת בא מן משכו עד מארץ מצרים על צבאותם, ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס ובחודש הראשון ומפטיר ביהושע בעת ההיא, ומתפללין תפלת מוסף ואין מזכירין גשם מכאן ואילך (וע"ל סימן קי"ד), וכן פוסקים משם ואילך מלשאל בברכת השנים. הגה: ונהגין לומר בכל יום טוב בתפלת מוסף פסוקי מוסף היום אחר שאמר על ידי משה עבדך כאמור.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תצ סעיף א] ביום שני קורין בפרשת אמור, שור או כשב עד סוף הענין, ומפטיר קורא כמו ביום ראשון ומפטיר במלכים בפסח דיאשיהו, מוישלח המלך עד ואחריו לא קם כמנהו.

(3) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה ט] בעצרת קורין בשבעה שבועות, ומנהג פשוט שקורים ביום טוב הראשון בחדש השלישי ומפטירין במרכבה, ובשני קורין בפרשת מועדות כל הבכור ומפטירין בחבקוק.

- (3)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תצד סעיף א] ביום חמישים לספירת העומר הוא חג שבועות, וסדר התפלה כמו ביום טוב של פסח, אלא שאומרים: את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו, וגומרים ההלל, ומוציאין שני ספרים וקורין בראשון חמשה מבחדש השלישי עד סוף הסדר, ומפטיר קורא בשני וביום הבכורים ומפטיר במרכבה דיחזקאל, ומסיים בפסוק ותשאני רוח.
- (3)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תצד סעיף ב] ביום השני קורים בפרשת כל הבכור עד סוף סידרא, ומפטיר קורא כמו אתמול ומפטיר בחבוקין מן וה' בהיכל קדשו עד למנצח בנגינותי.
- (4)[רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה י'] בראש השנה קורין בחדש השביעי באחד לחדש, ומנהג פשוט שקורין ביום ראשון וי"א פקד את שרה ומפטירין ויהי איש אחד מן הרמתיים, ובשני קורין והאלהים נסה את אברהם ומפטירין הבן יקיר לי אפרים.
- (4)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפד סעיף ב] ומוציאין ב' ס"ת; באחד קורין ה' מוה' פקד את שרה עד ויהי אחר הדברים האלה, ואם הוא שבת קורין בו ז', ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס: וחדש השביעי, ומפטיר: ויהי איש אחד מן הרמתיים, עד וירם קרן משיחו. הגה: ויש מקומות שנהגים לקרות התוקע ממנין החמשה העולים לספר תורה (כל ב.).
- (4)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תרא סעיף א] ביום שני (מתפללים כמו ביום ראשון) (טור). וקורים מוהאלהים נסה את אברהם עד סוף סידרא, ומפטיר קורא כמו אתמול ומפטיר בירמיה (ירמיה לא, א) כה אמר ה' מצא חן במדבר עד הבן יקיר לי אפרים; ובמוצאי ר"ה מבדילין כמו במוצאי שבת, אלא שאין מברכין על הבשמים ועל האש.
- (5.1)[רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה יא] ביום הכפורים בשחרית קורין אחרי מות ומפטירין אמר רם ונשא, במנחה קורין בעריות שבאחרי מות כדי שיזכור ויכלם כל מי שנשאל באחת מהן ויחזור בתשובה, והשלישי קורא בתורה ומפטיר ביונה.
- (5)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תרכא סעיף א] ומוציאין שני ספרים, בראשון קורים ששה בפרשת אחרי מות עד ויעש כאשר צוה ה'; ואם חל בשבת, קורים שבעה ומפטיר קורא בשני בפנחס ובעשור לחדש, ומפטיר בישעיה: ואומר סלו סלו פנו דרך, עד כי פי ה' דבר.
- (6)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תרכב סעיף ב] ומוציאין ספר תורה וקורין שלשה בפרשת עריות עד סוף הפרשה, והשלישי מפטיר ביונה ומסיים: מי אל כמוך, ומברך לפניך ולאחריה; ואם חל בשבת מזכיר בה של שבת, וחותם בשל שבת. הגה: ואין אומרים: על התורה ועל העבודה, במנחה (הגהות מיימוני סוף הלכות י"כ ומהר"ל מנהגים והגהות מרדכי).
- (7.1)[רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה יב] בסוכות בשני ימים טובים הראשונים קורין בפרשת המועדות שהיא שור או כשב או עד וגו' ומפטירין ביום ראשון הנה יום בא ליי', וביום שני ויקהלו אל המלך שלמה, וביום טוב אחרון קורין כל הבכור ומפטירין ויהי ככלות שלמה, ולמחר קורין וזאת הברכה ומפטירין ויעמוד שלמה, ויש מי שמפטירין ויהי אחרי מות משה, ובשאר ימות החג קורין בקרבנות החג.
- (7)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סדר קריאת התורה בסוכות סימן תרנט סעיף א] ומוציאין שני ספרים; באחד קורים: שור או כשב, בפרשת אמור, ובשני קורא המפטיר בקרבנות המוספין ובט"ו לחודש השביעי, ומפטיר בזכריה: הנה יום בא וכו'.
- (8)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרסב סעיף ג] ומוציאין שני ספרים וקורין בהם פרשיות שנקראו אתמול, ומפטיר במלכים: ויקהלו, עד: בהוציא אותם מארץ מצרים.
- (9)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרסג סעיף א] בחה"מ מוציאין ס"ת וקורין בו ארבעה בקרבנות החג שבפרשת פנחס; וביום הראשון של חול המועד קורא כהן; וביום השני; ולוי; וביום השלישי; וישראל חוזר וקורא; וביום השלישי; והרביעי קורא ספיקא דיומא; וביום השני, וביום השלישי, ועל דרך זה קורים בשאר ימים. הגה: וי"א שנים הראשונים קורין בספיקא דיומא, והשלישי קורא ביום המחרת, והד' חוזר וקורא כל ספיקא דיומא, דהיינו מה שקראו שנים הראשונים, וכן אנו נוהגים; וביום ה' הכהן קורא: ביום החמישי; לוי; ביום השישי; ישראל; ביום השביעי; והרביעי קורא: ביום השישי ויום השביעי, וכן אנו נוהגין (רש"י בשם רבותיו ומהר"ל ומנהגים). ובארץ ישראל, שאין שם ספיקא דיומא, אין קורים בכל יום אלא קרבן היום בלבד, כי ביום ב', הוא א' לחשמ', קורא כהן; וביום השני; והג' העולים אחריו חוזרים וקורים אותה פרשה עצמה, ועל דרך זה בכל יום משאר הימים.
- (10)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרסד סעיף ב] שחרית מוציאין שלשה ספרים, וקורין באחד מוזאת הברכה עד סוף התורה; ובשני, בראשית עד אשר ברא אלהים לעשות; ובשלישי, ביום השמיני עצרת, ומפטיר: ויהי אחרי מות משה. ובמקום שעושין שני ימים טובים אין מוציאין ביום הראשון אלא שני ספרים, וקורין באחד חמשה בפרשת ראה מכל הבכור, ואם הוא שבת קורין ז' ומתחילין: עשר תעשר, והמפטיר קורא בשני: ביום השמיני עצרת, ומפטיר במלכים: ויהי ככלות שלמה, ומחזיר הספרים ואומר קדיש, ומכריז: משיב הרוח ומוריד הגשם.
- (11)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סדר יום שמחת תורה סימן תרסט סעיף א] במקום שעושין שני ימים טובים, ליל תשיעי מקדשים ואומרים זמן ולמחר מוציאין ג' ספרים וקורין באחד: וזאת הברכה עד סוף התורה, ובשני: בראשית עד אשר ברא אלהים לעשות, ובשלישי קורא המפטיר כמו אתמול ומפטיר: ויהי אחרי מות משה. הגה: וקורין יום טוב האחרון שמחת תורה, לפי ששמחין ועושין בו סעודת משתה לגמרה של תורה; ונוהגין שהמסיים התורה והמתחיל בראשית נודרים דבות וקוראים לאחרים לעשות משתה (טור). ועוד נהגו במדינות אלו להוציא בשמחת תורה ערביית ושחרית כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות, וכל מקום לפי מנהגו. ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורה הבימה שבבית הכנסת, כמו שמקיפים עם הלולב, והכל משום שמחה. ונהגו עוד להרבות הקרואים לספר תורה, וקורים פרשה אחת הרבה פעמים ואין איסור בדבר (מנהגים ורי"ב סימן פ"ד). עוד נהגו לקרות כל הנערים לספר תורה, וקורים להם פרשת המלאך הגואל וגו'; ובלילה קורים בספר תורה הנדרים שבתורה, וכל מקום לפי מנהגו. עוד נהגו לסיים התורה אף על קטן העולה, אף על גב ד"א דדוקא תלמיד חכם צריך לסיים (מרדכי הגהות קטנות), בזמן הזה שהחזן קורא אין לחוש (ד"ע). במקום שאין להם רק שני ספרי תורה, קורין בראשונה: וזאת הברכה, ובשנייה: בראשית, וחוזרים ולוקחים הראשונה לעניינו של יום; וכן עושין כל מקום דבעינן ג' ספרי תורה ואין להם רק שתיים, (מצא כתוב).
- (12)[רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה טז] שבת שחלה להיות בחולו של מועד בין בפסח בין בסוכות קורין באותה שבת ראה אתה אומר אלי ומפטירין בפסח העצמות היבשות, ואם חלה בתוך החג ביום בא גוג.
- (12)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תצ סעיף ה] סימן הפרשיות של שמונת ימי הפסח, משך, תורא, קדש, בכספא, פסל, במדברא, שלח, בוכרא; וזה הסדר לא ישתנה כי אם כשחל פסח ביום ה', שביום שלישי שהוא שבת קורא ראה אתה אומר אלי שהוא פסל, וביום א' ב' ג' קורין קדש, בכספא, במדברא.
- (12)[שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרסג סעיף ג] ומוציאין שני ספרים; באחד קורין: ראה אתה אומר אלי, ומפטיר קורא בקרבנות של ספיקא דיומא ב ומפטיר ביחזקאל (לח, יח): והיה ביום בוא גוג.
- 13.1[רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה יז] בחנוכה ביום ראשון קורין מברכת כהנים עד סוף קרבן המקריב ביום הראשון, וביום שני קורין קרבן נשיא שהקריב בשני, וכן עד יום השמיני, ביום שמיני קורין עד סוף הקרבנות עד סוף הסדר ומפטירין בשבת של חנוכה בנרות זכריה, ואם היו

שתי שבתות בחנוכה מפטירין בשבת ראשונה בנרות זכריה, ובשנייה בנרות שלמה, והקורא בענין חנוכה הוא שמפטיר בנביא, בפורים קורין בשחרית ויבא עמלק.

13) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סדר קריאת התורה בחנוכה, ובו ג' סעיפים סימן תרפד סעיף א] קורין בקרבנות הנשיאים שבפרשת נשא, שלשה בכל יום; ומתחילין בברכת כהנים (וי"א שמתחילין ביום כלות משה) (טור), (וכן אנו נוהגין), וקורא אותו עם כהן ולי, וישראל קורא ביום הראשון. (וי"א שהכהן קורא כל אותה הפרשה עד ביום הראשון, והלוי והישראל קורין ביום הראשון) (מנהגים) (וכן נוהגין); ביום שני קורא כהן ביום השני עד פר אחד בן בקר, ולי עד ביום השלישי, וישראל חוזר וקורא: ביום השני, ועל דרך זה בכל יום. הגה: וי"א שישראל קורא ביום שלאחריו, דהיינו ביום הג', וכן בכל יום; וכן נוהגין (הגהות מיימוני פ"ח); ביום שמיני מתחילין: ביום השמיני, וגומרין כל הסדר, וקורין פרשה ראשונה של בהעלותך (ונוהגים לסיים כן עשה את המנורה) (מנהגים).

13) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סדר קריאת התורה בחנוכה, ובו ג' סעיפים סימן תרפד סעיף ב] בשבת שבחנוכה מוציאין ב' ספרים; באחד קורא בפרשת השבוע, ובשני קורא בשל חנוכה, ומפטיר: רני ושמחי; ואם חלו בו ב' שבתות, מפטיר בב' במלכים, בנרות דשלמה. הגה: ואם חל חנוכה בשבת זו, מפטירין א בשל חנוכה (מנהגים).

13) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סדר קריאת התורה בחנוכה, ובו ג' סעיפים סימן תרפד סעיף ג] אם חל ר"ח טבת בשבת, מוציאין ג' ספרים וקורין ו' בפרשת השבוע, ובשני קורא אחד בשל ר"ח ומתחיל: וביום השבת, ובג' קורא מפטיר בשל חנוכה ומפטיר: רני ושמחי; ואם חל ר"ח בחול, מוציאין ב' ספרים וקורין באחד ג' בשל ר"ח, ובשני קורא אחד בשל חנוכה. ואם טעה החזן וקרא ד' בשל ר"ח, אם לא הוציאו ספר ב' א"צ לקרות יותר; אבל אם הוציאו ספר ב', משום פגמו צריך לקרות ה' בשל חנוכה. הגה: ואם טעה והתחיל לקרות בשל חנוכה צריך להפסיק לקרות בשל ר"ח (אבודרהם הלכות ברכות); ואם צריך לברך על קריאת ר"ח, עי' לעיל סימן ק"מ.

14) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצג סעיף ד] מוציאין ס"ת וקורין בפרשת ויבא עמלק, ואף על פי שאין בה אלא ט' פסוקים; כפלין פסוק אחרון כדי להשלים לעשרה פסוקים. הגה: ואין המנהג לכפול פסוק האחרון של הפרשה. קורין המגילה ואח"כ סדר קדושה. הגה: כשיש מגילה בפורים מלין התינוק קודם קריאת המגילה (מהר"ל ומנהגים).

15.1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה ד] ובראשי חדשים, הראשון קורא שלשה פסוקים מפרשת צו, והשני חוזר וקורא פסוק ג' שקרא הראשון ושני פסוקים שאחריו כדי שישיר בפרשה שלשה פסוקים, והשלישי קורא שלשה פסוקים ששייר השני עם וביום השבת, והרביעי קורא ובראשי חדשים, ואם חל ראש חדש להיות בשבת מוציאין שני ספרים בשחרית, באחד קורין בו סדר אותה שבת ובשני קורא בו המשלים ובראשי חדשים, והמפטיר קורא ענין ראש חדש, ומפטירין והיה מדי חדש בחדשו, וראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשים ומועדים שגאה נפשו, ור"ח שחל להיות באחד בשבת מפטירין בשבת שלפניו ויאמר לו יהונתן מחר חדש.

15) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכג סעיף ב] וקורא הכהן ג' פסוקים שהם: וידבר, צו, ואמרת. ולי חוזר וקורא ואמרת וקורא את הכבש אחד, ועשירית האיפה. וישראל קורא עלות תמיד עד ובראשי חדשים. ורביעי קורא ובראשי חדשים, עד הסוף.

16) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכה סעיף א] ראש חודש שחל להיות בשבת, ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר יעלה ויבא בעבודה, ואינו מזכיר של שבת ביעלה ויבא, ומוציאין שני ספרים וקורין בא' שבעה בסדר היום, ובשני קורא מפטיר וביום השבת ובראשי חדשים עד סוף הפרשה, ומפטירין השמים כסאי, (ואם מזכיר של ראש חודש ע"ל סימן רפ"ד ס"ב), חוץ מראש חודש אלול שחל להיות בשבת שמפטירין עניה סוערה. הגה: ויש אומרים השמים כסאי (טור ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים) וכן נוהגין במדינות אלו. אבל ראש חודש אב שחל להיות בשבת, מפטירין שמעו (אבודרהם ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים), וי"א השמים כסאי וכן עיקר במקום שאין מנהג, (ת"ה סימן י"ט ומנהגי מהרא"ק). ואם אירע ר"ח בד' פרשיות, מפטירין בשל פרשה (מנהגים), ועיין לקמן סימן תרפ"ה.

17) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכה סעיף ג] ר"ח שחל להיות בשבת, כולל במוסף בברכה רביעית שבת ור"ח וחותר מקדש השבת וישראל וראשי חדשים.

דף לא עמוד ב] (1) ראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשיכם ומועדיכם שנה נפשי היו עלי לטרח

והאינדא לא נהגין הכי אלא מפטירין שמעו דבר ה' בית יעקב כסדר הפטרות הסדורות במדרש פסיקתא ויש מפרשים דרב לטעמיה דאמר בשילהי תענית (דף טז ב) שאסור בכיבוס מראש חדש עד התענית וקיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל דלא אסר אלא אותה שבת ולא נהירא דמה ענין זה להפטרה דאין הפטרה מדברת כל כך מענין תשעה באב ועוד דא"כ לילפגי אמוראי הכא כי היכי דפליגי לענין כיבוס במסכת תענית אלא על פי המדרש פסיקתא אנו נוהגין כן כדפרישית וכן נמי בתענית אנו קורין ויחל ובמתניתין אמרינן שקורין ברכות וקללות אלא שאנו עושין ע"פ מס' סופרים (פ' י"ז הלכה ז) דגרסינן התם בתענית של תשעה באב ובשבעה אחרונות של עצירת גשמים קורין ברכות וקללות אבל בתעניות אחרות קורין ויחל משה ומפטיר דרשו ה' ו"א שאין להפטיר והעם נהגו להפטיר מיהו איכא למימר דמתני' נמי איירי בט' באב ובשבעה תעניות אחרונות ולא פליגי... מאי היו עלי לטרח? אמר הקדוש ברוך הוא: לא דיין להם לישראל שחוטאין לפני, אלא שמטירחין אותי לידע איזו גזירה קשה אביא עליהם. **בתשעה באב** גופיה מאי מפטירין? אמר רב: איכה היתה לזונה, מקרא מאי? תניא. אחרים אמורים: ואם לא תשמעו לי, רבי נתן בר יוסף אומר: עד אנה ינאצני העם הזה, ויש אמורים: עד מתי לעדה הרעה הזאת. אמר אביי: (2) האינדא נהוג עלמא למיקרי **קורין כי תוליד בנים, ומפטירין אסף אסיפם נאם ה'** במעמדות (3) במעשה בראשית וכו'. מנהי מילי? אמר רב אמי: אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, וכתוב ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה, אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם! שמא חס ושלום ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? - אמר לו: לאו. - אמר לפניו: רבוננו של עולם, במה אדע? - אמר לו: קחה לי עגלה משלשת וגו'. - אמר לפניו: רבוננו של עולם, תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? - אמר לו: כבר תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן, ומוחל אני על כל עונותיהם.

(2.1, 4) בתעניות ברכות וקללות (5) ואין מפסיקין בקללות. מנא הני מילי? אמר רב **חייא אחא** בר גמא אמר רב **אסי סימא**: דאמר קרא מוסר ה' בני אל תמאס **ואל תקוץ בתוכחתו**. ריש לקיש אמר: לפי שאין אומרים ברכה על הפורענות. אלא היכי עביד? תנא: כשהוא מתחיל - מתחיל בפסוק שלפניהם, וכשהוא מסיים - מסיים בפסוק שלאחריו. אמר אביי: (5) לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים, אבל קללות שבמשנה תורה - פוסק. מאי טעמא? **אמר אביי הללו** - בלשון רבים אמורות, ומשה מפי הגבורה אמרן. והללו - בלשון יחיד אמורות, ומשה מפי עצמו אמרן. לוי בר בוטי הוה קרי וקא מגמגם קמיה דרב הונא בארורי, אמר לו: אכנפוך, לא שנו אלא קללות שבתורת כהנים, אבל שבמשנה תורה - פוסק. תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: (6) **עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה תורה קודם ראש השנה**. מאי טעמא? אמר אביי ואיתימא ריש לקיש: כדי שתכלה השנה וקללותיה. בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה, אלא שבתורת כהנים, אטו עצרת ראש השנה היא? - אין, עצרת נמי ראש השנה היא **דעצרת נמי ר"ה לאילן הוא דתנן: ובעצרת על פירות האילן**. שאלו לרבינו נסים למה מחלקים אתם נצבים ופרשת וילך שהן קטנות כשיש ב' שבתות בין ר"ה לחג וקורין פרשת נצבים קודם ר"ה ופרשת וילך אחר ר"ה ולא חלקו ראשי המטות ומסעי שהן גדולות והשיב לפי שיש באתם נצבים קללות שקלל משה את ישראל ורצוים לסיים קודם ר"ה ולא נהירא חדא דפרשת אתם נצבים אינה בכלל הקללות שקלל משה את ישראל כדמוכח בפ' המוכר את הספינה (דף פח ב) א"ר לוי בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם הקדוש ברוך הוא בירך את ישראל בכ"ב אותיות וקלל בח' ומשה רבינו ברכן בח' וקלל בכ"ב אותיות מואם לא תשמעו עד ואין קונה ולא קאמר עד הנסתרות שבאתם נצבים אלא אותן שבאתם נצבים אינם קללות אלא שהעביר בני ישראל בברית ועוד גם בהאזינו יש קללות מדי רעב ולחומי רשף אלא היינו טעמא לפי שרצוים להפסיק בפרשה אחת בין קללות לר"ה וכן קורין פרשת במדבר סיני בין קללות שבתורת כהנים ובין עצרת.

תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם יאמרו לך זקנים: סתור! וילדים: בנה! - סתור ואל תבנה, מפני שסתירת זקנים - בנין, ובנין נערים - סתירה, וסימן לדבר: רחבעם בן שלמה.

תנו רבנן: מקום שמפסיקין בשבת שחרית שם קורין במנחה, במנחה - שם קורין בשני, בשני - שם קורין בחמישי, בחמישי - שם קורין לשבת הבאה, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: (7) **מקום שמפסיקין בשבת שחרית - שם קורין במנחה, ובשני ובחמישי ולשבת הבאה וכן הלכתא**. אמר רבי זירא: הלכה, מקום שמפסיקין בשבת שחרית - שם קורין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה. - ולימא: הלכה כרבי יהודה!

(1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה ד] ובראשי חדשים, הראשון קורא שלשה פסוקים מפרשת צו, והשני חוזר וקורא פסוק ג' שקרא הראשון ושני פסוקים שאחריו כדי שישיר בפרשה שלשה פסוקים, והשלישי קורא שלשה פסוקים ששייר השני עם ביום השבת, והרביעי קורא ובראשי חדשיכם, ואם חל ראש חדש להיות בשבת מוציאין שני ספרים בשחרית, באחד קורין בו סדר אותה שבת ובשני קורא בו המשלים ובראשי חדשיכם, והמפטיר קורא ענין ראש חדש, ומפטירין והיה מדי חדש בחדשו, וראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשיכם ומועדיכם שנה נפשי, ור"ח שחל להיות באחד בשבת מפטירין בשבת שלפניו ויאמר לו יהונתן מחר חדש.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכה סעיף א] ראש חודש שחל להיות בשבת, ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר יעלה ויבא בעבודה, ואינו מזכיר של שבת בעלה ויבא, ומוציאין שני ספרים וקורין באל' שבעה בסדר היום, ובשני קורא מפטיר ביום השבת ובראשי חדשיכם עד סוף הפרשה, ומפטירין השמים כסאי, (ואם מזכיר של ראש חודש ע"ל סימן רפ"ד ס"ב), חוץ מראש חודש אלול שחל להיות בשבת שמפטירין עניה סוערה. הגה: ויש אומרים השמים כסאי (טור ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים) וכן נוהגין במדינות אלו. אבל ראש חדש אב שחל להיות בשבת, מפטירין שמעו (אבודרהם ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים), וי"א השמים כסאי וכן עיקר במקום שאין מנהג, (ת"ה סימן י"ט ומנהגי מהרא"ק). ואם אירע ר"ח בד' פרושיות, מפטירין בשל פרשה (מנהגים), ועיין לקמן סימן תרפ"ה.

(2.1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה יח] בתשעה באב קורין בשחרית כי תוליד בנים ומפטירין אסף אסיפם נאם ה', ובמנחה קורין ויחל משה כשאר ימי התעניות, ובשאר התעניות שאנו מתענין על מה שאירע לאבותינו קורין בשחרית ומנחה, הראשון קורא ויחל משה ארבע פסוקים, וקורא השני והשלישי מפסל לך עד אשר אני עושה עמך, ובתעניות שגזרין אותן הצבור מפני הצרות כגון בצורת ודבר וכיוצא בהן קורין ברכות וקללות כדי שישבו העם ויכנע לבבם כשישמעו אותם.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנט סעיף ד] אין אומרים תחנון (ולא סליחות) (הגהות אשרי) בת"ב, ואין נופלים על פניהם משום דמקרי מועד. הגה: וקורין בתורה כי תוליד בנים, ומפטירין בירמיה אסף אסיפם. וכל הקדישים שאומרים אחר איכה עד שיוצאים למחר מב"ה, אין אומרים התקבל. ואין אומרים אל ארך אפים (טור ומנהגים), ולא למנצח (מנהגים), ולא פטום הקטורת (מרדכי). ואין צריך לשנות מקומו בתשעה באב.

(3) [רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ו הלכה ו] ובמה היו קוראין במעשה בראשית, ביום הראשון קוראין בראשית ויהי רקיע, בשני יהי רקיע ויקונו, בשלישי יקונו ויהיה מאורות, ברביעית יהי מאורות וישרצו, בחמישי ישרצו ותוצא הארץ, בששי ותוצא הארץ ויכולו.

בשנה פשוטה, לפיכך יש שבתות שקורין שחרית שני סדרין כגון אשה כי תזריע וזאת תהיה תורת המצורע, אם בחקותי עם בהר סיני וכיוצא בהן כדי שישלימו בשנה ויקראו אותן הסדרים בעונתן.

(6) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכח סעיף ד] לעולם קורין צו את אהרן קודם פסח בפשוטה, ומצורע במעוברת, חוץ מבה"ח מעוברת (וה"ש מעוברת) שקורין אחרי מות קודם הפסח. ולעולם קורין פרשת במדבר סיני קודם עצרת, תשעה באב קודם ואתחנן, אתם נצבים קודם ר"ה. ולכן כשר"ה ביום ב"ג, שיש שתי שבתות בין ר"ה לסוכות, צריכים לחלק נצבים וילך כדי שיקראו וילך בין ר"ה לצום כפור, והאזינו בין צום כפור לסוכות; וסימן: ב"ג המלך (דניאל א, ה) פת וילך. אבל כשר"ה ביום ה"ו, אז אין בין ר"ה לסוכות אלא שבת אחת שקורין בה האזינו, אז וילך עם נצבים קודם ר"ה, וסי' לפשוטה: פקדו ופסחו, ולמעוברת: סגרו ופסחו, מנו ועצרו, צומו וצלו, קומו ותקעו.

(7) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה ג] מקום שמפסיקין בשבת בשחרית שם קוראין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה, כיצד שבת ראשונה קורין בשחרית בסדר בראשית במנחה קורין אלה תולדות נח עשרה פסוקים או יותר, וכן בשני ובחמישי, וכן לשבת הבאה בשחרית מתחילין מאלה תולדות נח וקורא עד סוף הסדר, ועל דרך זו קורין כל השנה, ומפסיקין בכל שבת ושבת בנביא מעין שקרא בתורה.

(7) [טור אורח חיים הלכות שבת סימן רצב] סדר מנחה אומר ש"צ אשרי ובא לציון וקדיש ואומר פסוק ואני תפילתי לך ה' עת רצון ע"פ המדרש ישחו בי יושבי שער ונגינות שותי שכר וכתוב בתורה ואני תפילתי לך ה' עת רצון וגו' אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע אף על פי ששתינו ואני תפילתי לך ה' ובספרד נוהגין לכפלו ואין נוהגין כן באשכנז ובצרפת ומוציאין ס"ת כדאיתא בירושלמי עזרא תיקן להם לישראל שיהו קורין בתורה בשבת במנחה ובשני ובחמישי ותנן בפ' הקורא את המגילה (כא א) בשבת במנחה ובשני ובחמישי קורין ג' אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהם ואין מפסיקין בנביא וקורין י' פסוקים מפרשה הבאה דתניא במגילה בפרק בני העיר (לא א) במקום שפוסקין שבת שחרית שם קורין במנחה במנחה שם קורין בב' בב' שם קורין בה' דברי ר"מ רבי יהודה אומר במקום שפוסקין בשבת שחרית שם קורין במנחה בשני ובחמישי ולשבת הבאה והרי הלכתא ומתפללין שלש ראשונות ושלש אחרונות וקדושת היום באמצע אתה אחד וכו' יש בו נ"ד תיבות כמו שיש בפרשת זכור את יום השבת לקדשו עד ויקדשהו. מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ איתא במדרש ג' מעידין זה על זה הקדוש ברוך הוא ישראל ושבט הקדוש ברוך הוא וישראל מעידין על השבת שהוא יום מנוחה ישראל ושבט מעידין על הקדוש ברוך הוא שהוא אחד הקדוש ברוך הוא ושבט מעידין על ישראל שהן יחידין באומות ועל פי זה נתקן אתה אחד ומה שתקנו בשבת ג' ענייני תפלות אתה קדשת ישמח משה אתה אחד וכו' לא תקנו אלא אחת אתה בחרתנו מפני שאלו ג' תפלות תקנום כנגד ג' שבתות אתה קדשת כנגד שבת בראשית כמו שמוכיח מתוכו ישמח משה כנגד שבת של מתן תורה דלכולי עלמא בשבת ניתנה תורה ואתה אחד כנגד שבת של עתיד ונוהגין בכל המקומות לומר ג' פסוקים של צדקתך וכתב רב שלום הטעם שתקנו לומר צדוק הדין על שמת משה רבינו באותה שעה וגם נהגו שלא לקבוע מדרש בין שתי תפלות משום חכם שמת כל בתי מדרשות בטילין מזה הטעם נמי הנהיג ר"ת שלא לקבוע אז סעודה ויש מדרשים שמוכיחים שלא מת באותה שעה ומה שאומרים צדקתך בשביל הרשעים שחוזרים לגיהנם במ"ש ונוהגים באשכנז כשאין תחנה ביום ראשון שאין אומרים בשבת צדקתך ונוהגים באשכנז לומר תחלה צדקתך צדק לעולם ואחריו וצדקתך אלהים ואחריו צדקתך כהררי אל ובספרד אומרים תחלה צדקתך כהררי אל ואחריו וצדקתך אלהים ואחריו צדקתך צדק לעולם וזה נכון יותר שבה הסדר כתובות בס' תהלים ונוהגין באשכנז לומר פרק' אבות במנחה וכו' כ רב עמרם ובספרד אומרים אותם בשחרית. טעה ולא התפלל מנחה בשבת מתפלל במ"ש שתיים של חול מבדיל בראשונה שיש להקדים אותה שזמנה עתה ואינו מבדיל בשנייה שהיא לתשלומין של שבת ואם לא הבדיל בראשונה והבדיל בשנייה שנייה עלתה לו ראשונה לא עלתה לו דכיון דלא מבדיל בראשונה גלי דעת' שכיון בראשונה לשם תשלומין ובשנייה משום חובתו ואין לו להקדים אותה של תשלומין לחובת הזמן וצריך להתפלל פעם שלישית בשביל אותה של תשלומין ואם הבדיל בשנייה או לא הבדיל בשום אחת מהם יצא וה"מ בטעה ולא התפלל מנחה כלל אבל אם טעה והתפלל י"ח ברכות ולא הזכיר של שבת כתב ר"י אף על פי שלא יצא באותה תפלה ואילו נזכר מבע"י היה צריך להתפלל ז' ברכות אפ"ה לא יתפלל במ"ש שתיים כיון שכבר התפלל י"ח ברכות וחכמי פרוגינצא היו אומרים כיון שלא יצא ידי חובתו באותה תפלה היו כאילו לא התפלל וצריך להתפלל שתיים לערב וכתב א"א ז"ל והדבר מוכרע לכך היה אומר ה"ר יונה שהנכון לצאת ידי ספק ולהתפלל אותה לערב בתורת נדבה ואין צריך לחדש בה דבר דכיון שמתפלל אותה מספק אין לך חידוש גדול מזה:

תנו רבנן: (1) פותח ורואה, גולל ומברך, וחוזר ופותח וקורא, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: פותח ורואה ומברך וקורא וכן הילכתא. בירושלמי (ה"ח) מפרש מה טעם ובפתחו עמדו כל העם מה כתיב בתורה ויברך עזרא את ה'. אמאי טעמא דרבי מאיר - כדעולא, דאמר עולא: מפני מה אמרו (2) הקורא בתורה לא יסייע למתורגמן - כדי שלא יאמר תרגום כתוב בתורה, הכא נמי - כדי שלא יאמר ברכות כתובין בתורה. ורבי יהודה: תרגום איכא למיטעי, ברכות - ליכא למיטעי. אמר רבי זירא אמר רב מתנה: הלכה, פותח ורואה ומברך וקורא. - ולימא הלכה כרבי יהודה! - משום דאפכי להו. ירושלמי בפרק אין עומדין להתפלל היה קורא בתורה ונשתתק זה שעומד תחתיו יתחיל ממקום שהתחיל הראשון ואם תאמר ממקום שפסק הראשון הראשונים נתברכו לפניו ולא לאחריהם והאחרונים נתברכו לאחריהם ולא לפנייהם וכתב תורת ה' תמימה משיבת נפש שתהא כולה תמימה **אמר רבי זירא אמר רב מתנה: (3) הלוחות והבימות אין בהן משום קדושת ארון ויש בהן משום קדושת בית הכנסת קדושה.** ר' ירמיה אצל לגולליה יביין תבותא בגו ארונא פ' תבותא שם כלי ונתנה לתוך הארון אתא שאיל לר' מנא אם היה מותר לפי שהיו משתמשין בארון אמר ליה אני אומר כך התנה עליו מתחלה ר' יונה עביד ליה מגדלא ואתני עליה (עילויה) עילאה דספרי' וארעיא דמנין. פירוש מגדל יש בו חילוקים זה על גבי זה והתנה שיהא העליון לספרים והתחתון לכלים וכן כשעושין כרס"י להניח עליה ספר תורה צריך להתנות שיוכל ליהנות ממנה ויש למצוא היתר לכרס"י שלנו לפי שאין רגילין לתת עליו ספר תורה אלא מטפחות והוי תשמיש דתשמיש כדאמר רבא לעיל (דף כו ב) מריש הוה אמינא האי כרס"י תשמיש דתשמיש הוא כיון דחזינא דזימנין דמתיבנא עליו ס"ת וכו'.

אמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: (4) הגולל ספר תורה צריך שיעמידנו על התפר שאם יקרע יקרע על התפר. **ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: (5, 4.1) הגולל ספר תורה - גוללו מבחוץ ואין גוללו מבפנים, (5, 4.1) וכשהוא מהדקו - מהדקו מבפנים, ואינו מהדקו מבחוץ פ' כשהספר עומד לפניו יתחיל לגלול מבחוץ ואחר שגמר הגלילה ידק סוף המטפחות מבפנים וכשיבא לקרות בו נמצא מהדק מבפנים ולא יצטרך להפוך הספר לצד להסיר ההדק. ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: עשרה שקראו בתורה - הגדול שבהם גולל ספר תורה. הגוללו נוטל שכר כולן, דאמר רבי יהושע בן לוי: עשרה שקראו בתורה - הגולל ספר תורה קיבל שכר כולן. שכר כולן סלקא דעתך? אלא אימא: **אמר אביי קיבל שכר כנגד כולן.** ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: מנין שמשמשין בבת קול - שנאמר ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר. והני מילי - דשמע קול גברא במתא, וקל איתתא בדברא. והוא דאמר הין הין, והוא דאמר לאו לאו. ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: כל הקורא בלא נעימה ושונוה בלא זמרה - עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חקים לא טובים וגו'. מתקיף לה אביי: משום דלא ידע לבסומי קלא משפטים לא יחיו בהם קרית ביה? אלא כדרב א"ר משרשיא, דאמר: שני תלמידי חכמים היושבים בעיר אחת ואין נוחין זה את זה בהלכה - עליהם הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם פ' וגם אני נתתי להם חוקים והם לא טובים זה לזה לפיכך אני מביא עליהם משפטים לא יחיו בהם. **אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן: (6, 7) כל האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום. - ערום סלקא דעתך? אלא אימא: נקבר ערום בלא מצות. - בלא מצות סלקא דעתך? - אלא אמר אביי: נקבר ערום בלא אותה מצוה שעשה שקרא בה או שגלל אותה. אמר רבי ינאי בריה דרבי ינאי סבא משמיה דרבי ינאי רבה: (8) מוטב תיגלל המטפחות ואל יגלל ספר תורה. וידבר משה את מעדי ה' אל בני ישראל, מצותן שיהיו קורין אותן כל אחד ואחד בזמנו. תנו רבנן: (9) משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, הלכות חג בחג.****

הדרן עלך בני העיר וסליקא לה מסכת מגילה.

(1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה ה] כל אחד ואחד מן הקורין פותח ספר תורה ומביט למקום שהוא קורא בו, ואח"כ אומר ברכו את יי' המבורך וכל העם עונין ברוך ה' המבורך לעולם ועד, וחוזר ומברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה יי' נתן התורה, וכל העם עונין אמן, ואחר כך קורא עד שישלים לקרות וגולל הספר ומברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר נתן לנו תורתו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו ברוך אתה יי' נתן התורה.

(1) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלט סעיף ד] כל הקורים מברכים לפניו ולאחריה, ופותח הספר קודם שיברך ורואה הפסוק שצריך להתחיל בו ואחר כך יברך; ולאחר שקרא, גולל ומברך. (הגה: ובשעה שמברך ברכה ראשונה יתפוך פניו על הצד, שלא יהא נראה כמברך מן התורה (כל בו); ונראה לי דהפוך פניו לצד שמאלו).

(2) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יא] אין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם, והמתרגם לא יגביה קולו יותר מן הקורא, ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא, ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי התורגמן, ואין התורגמן נשען לא לעמוד ולא לקורה אלא עומד באימה וביראה, ולא יתרגם מתוך הכתב אלא על פה, ואין הקורא רשאי לסייע לתורגמן, שלא יאמר תרגום כתוב בתורה, והקטן מתרגם על ידי גדול ואין כבוד לגדול שיתרגם על ידי קטן, ולא יהיו המתרגמן שנים כאחד אלא אחד קורא ואחד מתרגם.

(2) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמה סעיף א] בימי חכמי הגמרא היו נוהגים לתרגם, כדי שיבינו העם. אין הקורא רשאי לקרות לתורגמן יותר מפסוק אחד, ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא; ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר, עד שיכלה התרגום מפי המתרגם; ואין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מהמתרגם, ולא המתרגם יותר מהקורא; ואין הקורא רשאי לסייע למתרגם, שלא יאמר: תרגום כתוב בתורה.

(3) [רמב"ם הלכות תפילה ומזוזה וספר תורה פרק י הלכה ד] תיק שהוכן לספר תורה והונח בו וכן המטפחות והארון והמגדל שמניחין בו ספר תורה אף על פי שהספר בתוך התיק וכן הכסא שהוכן להניח עליו ספר תורה והונח עליו ספר תורה הכל תשמישי קדושה הן ואסור לזרקן אלא כשיבלו או כשישברו נגזנין, אבל הבימות שעומד עליהן שליו ציבור ואוחז הספר, והלוחות שכותבין בהן לתינוק להתלמד אין בהן קדושה, וכן רמוני כסף וזהב וכיוצא בהן שעושין לספר תורה לנו תשמישי קדושה הן ואסור להוציאן לחול אלא אם כן מברך אותן לקנות בדמיהן ספר תורה או חומש. /השגת הראב"ד/ אבל הבימות שעומד עליהם שליו ציבור ואוחז הספר והלוחות שכותבין בהן לתינוק להתלמד אין בהן משום קדושה. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ אין דעתי נוחה מזה הפירוש, ושמעתי הלוחות שהמפסיר והמתרגם עומדין עליהם בשעת שימוש, ומה שאמרו שאין בהם קדושה כלומר שאין בהם קדושת תשמיש ספר תורה אבל יש להן קדושת בית הכנסת והכי איתא בירושלמי עכ"ל.

(3) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנד סעיף ז] הבימה (פ' מקום גבוה), כגון בימה שהיו עושים למלך, אין בה קדושת ארון, אלא קדושת בהכ"נ.

3) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף יד] הבימות שעומד עליהם האוחז הספר, אין בהם קדושת ס"ת אבל יש בהם משום קדושת בית הכנסת.

4.1) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה כד] כל הגולל ספר תורה גוללו מבחוץ וכשהוא מהדקו מהדקו מבפנים, וצריך להעמידו על התפר כדי שלא יקרע, מקום שמוציאין ספר תורה אחר שקוראין בו ומוליכין אותו לבית אחר להצניעו אין הצבור רשאים לצאת עד שיצא ספר תורה וילוו אותו והם אחריה עד המקום שמצניעין אותו בו.

4) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמז סעיף ג] הגולל ס"ת, יעמידנו כנגד התפר, כדי שאם יקרע, יקרע התפר.

5) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמז סעיף ד] הגולל ס"ת, גולל מבחוץ; וכשהוא מהדקו, מהדקו מבפנים. הגה: פירוש כשהספר עומד לפניו, יהיה הכתב נגד פניו ויתחיל לגלול מבחוץ, ואחר שגמר הגלילה יהדק סוף המטפחת בפנים, שכשיבא לקרות בו ימצא ההדוק בפנים ולא יצטרך להפך הס"ת (טור והרא"ש סוף פ' בני העיר); ונראה דכל זה מירי כשאחד עושה כל הגלילה, אבל עכשיו שנוהגים שהאחד מגביה ואחד גולל, הכתב יהיה נגד המגביה, וכן נוהגים כי הוא עיקר הגולל והאוחז הס"ת.

6) שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמז סעיף א

אסור לאחוז ס"ת ערום, בלא מטפחת. הגה: ו"א דה"ה שאר כתבי קודש (אגודה ותוס' פ"ק דשבת), ולא נהגו כן, וטוב להחמיר אם לא נטל ידיו; ובס"ת, אפי' בכהאי גוונא אסור (ד"ע אגודה). גדול שבאותם שקראו בתורה, גוללו; ורגילים לקנותו בדמים יקרים, לחבב המצוה. הגה: י"א אם המעיל בצד אחד פשתו ובצד אחד משי, צריך להפך המשי לצד הספר ולגלול (מרדכי סוף מגילה), ולא נהגו כן (ב"י ס' קנ"ג). ואין לגלול במפה הקרועה, אם יש לו אחר (מהרי"ל). ואין לעשות מפות לס"ת מדברים ישנים שנעשו בהם דבר אחר לצורך הדיוט, וע"ל ס' קנ"ג (אגודה מס' מנחות ותשובת מהרי"ל ס' קי"ד וב"י ורשב"ץ).

7) [רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק י הלכה ו] לא יאחז אדם ספר תורה בזרועו ויכנס בו לבית המרחץ או לבית הכסא או לבית הקברות אף על פי שהוא כרוך במטפחות ונתון בתוך התיק שלו, ולא יקרא בו עד שירחיק אמות מן המת (או מבית המרחץ) או מבית הכסא, ולא יאחז את ספר תורה כשהוא ערום, ה ואסור לישב על מטה שספר תורה עליה. /השגת הראב"ד/ ולא יאחז כו' עד עליה. כתב הראב"ד ז"ל /א/ ואם היה מקום גבוה טפח וס"ת מונח עליו מותר והכי איתא בירושלמי עכ"ל.

7) [שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף ד] לא יאחז אדם ס"ת ויכנס בו לבית הכסא או לבית המרחץ או לבית הקברות, אף על פי שכרוך במטפחת ונתון בתיק שלו, ולא יקרא בו עד שירחיק ד' אמות מהמת או מבית הקברות יד] או מבית הכסא. ולא יאחז ספר תורה בלא מטפחות.

8) [שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמז סעיף ה] מוטב תגלל המטפחת סביב הס"ת ולא יגלל הס"ת כשכורכו במטפחת.

9) [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה ח] מפסיקין למועדות וליום הכפורים וקוראין בענין המועד לא בסדר שבת, ומשה תיקן להם לישראל שיהו קוראין בכל מועד ענין, ושואלין ודורשין בענינו של יום בכל מועד ומועד, ומה הן קורין, בפסח בפרשת מועדות שבתורת כהנים, וכבר נהגו העם לקרות ביום ראשון משכו וקחו לכם ומפטירין בפסח גלגל, וביום טוב שני שור או כשב ומפטירין בפסח יאשיהו, בשלישי קדש לי כל בכור, ברביעי אם כסף תלוה, בחמישי פסל לך, בששי ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו, ביום טוב אחרון יהי בשלח עד סוף השירה עד כי אני ה' רופאך ומפטירין וידבר דוד, ובשמיני ו כל הבכור ומפטירין עוד היום.